

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

B E R N A R D O
A T X A G A

obabakoak

B E R N A R D O obabakoak

Türkçesi: Mesut Özden Gözütok

Bu kitabı eline alan okur, parmaklarının
arasında gizil bir coğrafyanın, kısa yoldan kana
karışan bir mucizenin soluk aldığını bilmeli.
İçinde bir kum saatinin zamanı ağır ağır süzdüğünü
ve onu sarsmamak gerektiğini unutmamalı.
Kaçamak bir bakışın peşinden gitmenin onu
karanlık bir dehlize götüreceğini, her yankının
kendisine döneceğini, satırların temren gibi uzayıp
yazgı gibi keşşebileceğini, aç kamına incir
yemenin mideyi bozacağını aklından çıkarmamalı.
Düşlerine giren her masalcının aziz olmadığını,
Kuzey İspanya'da küçük bir Bask
kasabası olan Obaba'ya yıllardır tek bir
geminin bile demirlemediğini, Kartaca'nın
tahta bir kılıçla fethedilemeyeceğini bir
köşeye not etmeli.

En uzun tümcenin bile başladığı yerde bittiğini,
sonsuz hızla hareket eden her şeyin yerinde
durduğunu ve bu kitabın kayıp kıta Atlantis'in
diliyle yazıldığını daha baştan kabullenmeli.

Atxaga ve Obabakoak... Anlaşılr gibi değil...

ISBN 975-8457-59-4

9 758457 594009

OBABAKOAK

■

Bernardo Atxaga
(1951)

Bernardo Atxaga, gerçek adıyla Joseba Irazu Garmendia, 1951 yılında Bask ülkesi sınırları içinde doğdu. 1976'da yayımlanan kısa romanı *Zintateaz* ile yazarlık serüveni başladı. İki yıl sonra şiir kitabı *Etiopia* çıktı. *Obabakoak* isimli romanıyla dünyanın en çok tanınan ve en özgün yazarları arasına girdi ve bu kitabı, başta Premio Nacional de Literatura ve Premio Euskadi olmak üzere, birçok ödül kazandı. On beş dile çevrilen bu kitaptan sonra Bask dilinin yeryüzü üzerindeki en tanınmış ismi olan Atxaga'nın *Yılmaz Adam* adlı yapıtı pek yakında Dost Kitabevi Yayınları tarafından okura sunulacak.

D

ISBN 975-8457-59-4

Obabakoak
BERNARDO ATXAGA

© Bernardo Atxaga
© Ediciones B, S.A., 1997

Baskıya özgün baskının yayıncısı Editorial Erién

Bu kitabın Türkçe yayın hakları
Akcalı Telif Ajansı aracılığıyla
Dost Kitabevi Yayınları'na aittir.
Birinci Baskı, Ocak 2001, Ankara

İspanyolcadan çeviren, Mesut Özden Gözütok

Editör, Ali Karabayram

Teknik hazırlık, Mehmet Dirican - Dost İTB
Baskı ve cilt, Pelin Ofset

Dost Kitabevi Yayınları
Karanfil Sokak, 29/4, Kızılay 06650, Ankara
Tel: (0312) 418 87 72 Fax: (0312) 419 93 97
rauhman@domi.net.tr

Dost Dağıtım
Tel: (0312) 432 48 68 Fax: (0312) 435 75 96

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Türkçede telif sahibinin önceden yazılı izni olmadan kısmen ya da tamamen yeniden basılamaz, herhangi bir kayıt sisteminde saklanamaz, hiçbir şekilde elektronik, mekanik, fotokopi ya da başka türlü bir araçla çoğaltılıp iletilemez.

Bernardo Atxaga

OBABAKOAK

İÇİNDEKİLER

Bask Edebiyatı'na Giriş	9
ÇOCUKLUK	25
ESTEBAN WERFELL	27
RAHİP LIZARDI'NIN MEKTUBU VE AÇIKLAMASI	59
POST TENEBRAS SPERO LUCEM	74
HER AKŞAM DOLAŞMAYA ÇIKMAK İSTERDİM	
<i>I. Katharina'nın Açıklaması</i>	102
HER AKŞAM DOLAŞMAYA ÇIKMAK İSTERDİM	
<i>II. Marie'nin Açıklaması</i>	106
VILLAMEDIANA HALKI	
ONURUNADOKUZ KELİME	111
SON KELİMENİN PEŞİNDE	171
GENÇ VETOY	173
ZENGİN TÜCCARIN HİZMETÇİSİ	187
ÖYKÜLER ÜZERİNE	188
DAYOUB, ZENGİN TÜCCARIN HİZMETÇİSİ	199
BAYSMITH	202
KIZLIK ADI: LAURASLIGO	205
FINIS CORONAT OPUS	224
ERTESİ SABAH	237
HANS MENSCHER	242
BEŞ DAKİKADA BİR ÖYKÜ NASIL YAZILIR	248
KLAUS HAN'IN	251
MARGARETE VE HEINRICH, İKİZLER	272

BEN, JEAN BAPTISTE HARGOUS	282
METİN HIRSIZLIĞI İÇİN BİR YÖNTEM	288
DONMUŞ KARDABİR ÇATLAK	302
BİR REN ŞARABI	309
SAMUEL TELLERÍA URIBE	315
WEI LIE DESHANG	
FANTASIA ON THE MARCO POLO'S THEME	325
X ve Y	335
MEŞALE	348
Özgeçmiş Yerine	354

BASK EDEBİYATI'NA GİRİŞ

Birkaç ay öncesine kadar Bask Dili Akademisi başkanı olan Luis Villasante, İspanya topraklarında yaptığı bir seyahat sırasında yaşadığı bir olayı anlatır; otobüste, yanında oturan yol arkadaşı, onun Bask dilinde, “alfabesi bile olmayan” bu dilde yazılmış bir kitap okuduğunu görünce şaşkınlığını gizleyememiştir. Elbette bu, hayli abartılı olsa da, doğruluk payı içeren bir anekdot. Bask dili ya da edebiyatı konusunda beklenmedik derecede cahil insanlarla karşılaşmak olası.

Bu durum, Bask ya da Euskara dili hakkında, yazınının farklı yönleriyle anlaşılması için genel bir bilgi vermeyi zorunlu kılıyor.

Baskça, tarihte ve günümüzde, 600.000-700.000 kişiyi geçmeyen bir topluluk tarafından konuşulan bir dil. Ortaçağ'da, Vizcaya ve Navarra kıyılarının batısındaki uzak bölgeler haricinde, Bask ülkesinin tümünde bu dil hâkimdi ve birkaç asır içinde Rioja Alta ve Burgos'un kuzeyine kadar yayıldı. Daha sonra, Baskça konuşulan coğrafi alan hiç durmaksızın küçüldü. XVIII. yüzyılda Alava topraklarının büyük bir kısmında, XIX. yüzyılda ise Orta Navarra bölgesinde Baskça ortadan kayboldu. Günümüzde bu dilin yaşam alanı, Vizcaya'nın büyük bir bölümü, Guipúzcoa'nın tamamı, Álava'nın kuzeyindeki Aramayona Vadisi, Navarra'nın kuzeybatısı ve bilinen adıyla País Vasco'nun (Euskadi Norte) Bayona, Anglet ve Biarritz şehirleri haricindeki topraklarla sınırlanmıştır. Bununla beraber, günümüzden farklı olarak, tarihte Bask dili, yaşamın her alanında her zaman baskın, kapsayıcı bir dildi.

Şimdi ise País Vasco'da, hatta Baskça konuşulan bölgelerde bile bu dil azınlıkta kalmaktadır. Ülke nüfusunun dörtte biri ve Baskça'nın hâlâ konuşulduğu yerlerde nüfusun yarısından az bir kısmı Baskça'yı bilmektedir.

Bu gerilemenin başlıca sebebi olarak, son yüzyıllarda ülkede yaşanan baskı ve yoğun göç hareketleri gösterilir. Benim fikrime göre, bu unsurların belirleyici olmadığı sonucuna varmak için, Katalanca'nın durumuna bakmak yeter. Sözü geçen unsurlar da önemliydi elbette, ancak diğer etkilerin –ülkenin kültürel açıdan geri kalmışlığı, Bask diliyle iletilen kültürün hiçe indirgenmesi– günümüz şartlarının belirlenmesinde oynadığı rol, düşünülenden çok daha fazladır. Ayrıca, bu dilin gücünü azaltmaya, onu tamamıyla tecrit etmeye yönelik gayretleri, romanlaşmanın –kelimenin etimolojik anlamı itibarıyla *medeniyetin*– uzağında kalmasını, başlıca belirleyici unsurlar olarak görebiliriz. Öyle ki, Modern Çağ'ın başlarından beri ülkenin aydın sınıfı, halk dilini şekillendiren bu unsurları çok az ciddiye aldı.

Dilin gerçek değerini ve gücünü belirleyen şeyin, dil hakkındaki bilgiden ziyade, onun kullanılıp kullanılmaması olduğunu düşünürsek, durum daha da kötü görünür. On iki binden fazla nüfusu olup da sokaklarında Baskça konuşulan şehirler, yalnızca, Azpeitia ve Ondárroa'dır. Geriye kalan yerlerde, alışkanlık sonucu, azınlıkta kalan ve yetersiz bir dil konuşulur. Her biri oldukça farklı özelliklere sahip olmakla birlikte, yerleşim merkezlerinde, halkın azımsanamayacak bir bölümü kendini Fransızca ya da Kastilyaca ifade eder. Yalnızca, tam olarak kırsal kesim diyebileceğimiz yerlerde, özellikle Guipúzcoa ve Vizcaya'da, Baskça, iletişim aracı olarak çoğunluk tarafından kullanılır.

Resmi kaynaklar, Baskça'nın bu denli az kullanılmasının vebalini, yapısı roman kökenli dillerin fonetiğine tümüyle ters düşen bu dili bilmeyen Basklara yükler. Bu

durum, anadili Baskça olmayanların bu dili konuşmasını tamamen olanaksızlaştırır. Bu koşullar gerçekten belirleyicidir, ancak alışkanlığın sonucu olarak kendi aralarında İspanyolca (ya da Fransızca) konuşan Basklara rastlamak son derece doğal. Bir örnek vermek gerekirse, benimle birlikteyken Baskça, kendi aralarında ise Kastilyaca konuşanların sayısı hiç de az değil. Ayrıca, ülkenin herhangi bir yerinde, birbiriyle İspanyolca anlaşıp çocuklarıyla Baskça konuşan gruplar olduğunu gözlemleyebiliriz. Dilin kullanımı oldukça azalmış olsa da, tuhaf dilimizin belirleyici özelliklerinden biri, en azından Guipúzcoa ve Vizcaya’da, Baskça bilen anne-babanın, çocuklarına Baskça’yı aktarmasıdır.

Her durumda, bu genel tanım içerisinde atlanamayacak bir etmen var. Dilimizin çekimine kapılıp XIX. yüzyılın başında ülkemizi ziyaret eden ve dilimizin tanıtılmasında üzerine düşeni yapan büyük dilbilimci G. de Humboldt, yüzyıllık bir zaman zarfında Baskça’nın yok olacağını öngörmüştü. Geçen yüzyılın sonlarında, o ana kadar örneğine hiç rastlamadığımız, Bask dilini kurtarmayı ve takipçilerinin hiç olmazsa bir kısmına o ana kadar var olmayan dilsel bir bilinç aşılarmayı amaç edinmiş Sabino Arana Goiri liderliğindeki milliyetçi hareket olmasaydı, bu öngörü gerçekleşebilirdi. O zamanlarda, milliyetçi ideolojiyi benimseyen insanlar dilin hayatta kalmasını sağlayan itici güç ve başlıca dayanaktı. Bask insanı için önemli bir gelişme sayılabilecek olan dilin korunması bilincini yerleştiren itkiyi, yetmişli yıllarda milliyetçi görüşün yenilenmesinde aramak gerekir. Bana göre, dilin geleceği için iyi olmasa da, bu gelişmeye, Katalanya’da olduğu gibi, milliyetçi olsun olmasın tüm neslin sahip çıkması gerekirdi. Ayrıca şunu da eklemek gerekir ki, milliyetçi Bask azınlık, ne tamamen ne de ılımlı ya da radikal unsurlarıyla uygulamaya konmuş bir milliyetçiliğe sahiptir. Gerçekten de milli dil, milliyetçi ideoloji ya da ideolojiler için, Kilise’ye

duyulan sevgi gibi kaçınılmaz olduğu söylenen, ancak ona karşı itaatsizliğin hoşgörüsüyle karşılandığı bir kavramdır. Bu durumun da her türlü ikiyüzlülüğün, demagojinin, dili sözde savunup partizanca kullanma ve sömürmenin önünü açtığı ortadadır.

Bask dilinde üretilen edebiyata geçmeden önce, ülkedeki iletişim araçlarında sık sık rastladığım bir tartışmaya değinmek zorundayım. "Bask edebiyatı" denilince aklımıza gelmesi gereken şey nedir? Bernardo Atxaga bile, onca ağırlığına rağmen, televizyondaki son tartışmalardan birinde aptalca bir polemiğe dahil edildi. Düşüncelerimde yalnız olmasam da, kendi adıma, sadece çok uzun bir adlandırma olması nedeniyle bile, "Bask vatandaşlarının Kastilyaca ve diğer dillerde ürettiği edebiyat" ya da "Bask teması üzerine edebiyat" yerine "Bask edebiyatı" denmesinde sakınca görmüyorum. Her ne kadar diller farklı kavramlara değişik isimler verme eğiliminde olsa da –"Bask diliyle yapılan edebiyat" ve "Bask insanının Kastilyaca ve diğer dillerde yaptığı edebiyat" çok farklı kavramları gösterir– sorun her zaman böyle konamaz. Örneğin "bilim" kelimesi Kimya ya da Sosyoloji için kullanıldığında çok farklı içeriklere sahip olabilir. Ama Sosyoloji ve bilim kelimelerini birbirinin yerine kullanmasak da, Sosyoloji, içeriklerinden bir şey kaybetmez. "Bask Edebiyatı" bağlamında söylemek istediğim şu ki, "Baskça edebiyat" –bir dili tanımak için onu başlangıç düzeyinde bilmek yeterlidir– hükmünü yitirmiş bir kavramdır. Bu yolla, kullanılan dilin basitçe değiştirilmesiyle anlamını yitiren tartışma, yalnızca bir oyun olmaktan öteye gidemez.

Bask edebiyatı tarihi, daha zayıf komşu edebiyatlara göre pek çok yönüyle dikkate değer farklılıklar gösterir. Öncelikle, görece yavaş gelişmiş ve Ortaçağ'da altın bir dönem yaşamamıştır. Öte yandan, okuyucuların da göreceği gibi, art arda değişimler geçiren Baskça, böylece marjinal bir edebiyat doğurmuş, sıklıkla söylendiği gibi, hiçbir

zaman Bask halkının hayatının tam bir ifade aracı olamamıştır. Bu yüzden, günümüze kadar gelebilen geleneksel sözlü edebiyat, çok zengin ve çeşitli örneklerinin olmadığı kabul edilse de, her zaman büyük ilgi görmüştür.

Yazılı edebiyat, XVI. yüzyılda, matbaanın yayılması sonucu, Arnavutluk ve diğer Avrupa edebiyatlarıyla eşzamanlı olarak başlar. 1545'te Burdeos'ta, Aşağı Navarralı –yani Navarra'da Baskların yaşadığı bölüm– papaz Bernard Dechepare'in şiirlerini içeren bir kitap basılır. Bu kitap, büyük edebi değeri olmayan, popülist kaygıyla yazılmış bir çeşit kısa *Libro de Buen Amor*¹ olarak görülebilir. Aynı yüzyılda, daha az önemli diğer eserlerin yanı sıra, Joanes Leizarraga yönetimindeki bir grup, Yeni Ahit'i ve Calvinist metinleri çevirdi. Böylelikle lehçeler üstü bir yazı dili doğdu. Kuzey Pireneler'de yaşayan Baskları hakimiyeti altına aldı ve Navarra Kraliçesi Juana de Albret, Calvinist olmaya niyetlendi. Hayranlık uyandıracak denli tumturaklı, arkaik, ancak iletişim dili olamayacak bir dil geliştiriliyordu. Yüzyılın sonlarına doğru, konuşma diline uzak olsa da, kültür dili ile esoterik yücelik kavramlarını birbirine karıştıran yazarlar, bu dili yazınsal standardın temeli olarak gördü.

XVII. yüzyıl, Bask edebiyatı için bir tür altın çağ olmuştur. Basklar'ın Toscana'sı olan Labort'ta gerçekleşen karşı reformun beslediği yenilenmenin ışığında, edebi değeri olan, ilerici, daha olağan, anlatım gücü yüksek, popülizm ve abartılı gizillığe eşit uzaklıkta duran, Latince kelimelerin kullanımında Leizarraga'ya oranla çok daha ılımlı şiir ve düzyazı örnekleri verilmiştir. Itziar Mitxelena'nın gösterdiği gibi, bu eserlerin hitap ettiği kesim, nüfuz ve ika-met alanı San Juan de Luz bölgesi olan, Terranova'da geli-

1) Hita Başrahibi Juan Ruiz'in (1283-1350?) duygusal tefrikalar, aşk hikâyeleri ve komik masallar içeren, eleştiri yönü ağır basan manzum eseri. (ç.n.)

şen balıkçılık faaliyetleriyle ekonomik durumu iyileşmiş, zevkleri arasında okumak başta gelen, görece çok sayıdaki burjuvalardır. Bu yazılı edebiyatın, din adamları arasında en başta gelen ismi Pedro de Axular –Obabakoak’ın en güzel bölümlerinden birinde öykünün kahramanıyla sohbet eder– klasik Bask edebiyatının prensidir. 1643’te *Guero* isimli eserini yayınlar ve Keşiş Luis de Granada’nın defalarca tekrarladığı “Pişmanlığını erteleme!” uyarısını hatırlatır.

XVIII. yüzyıldan itibaren, geçen yüzyılın sonlarına kadar devam eden ikili bir süreç başladı. Yazın alanındaki sayıca artan üretim karşısında, yazınsal dil giderek çeşitlenip farklılaştı ve Bask edebiyatında kültürel bir fakirleşme yaşandı. Sıradan halkın din eğitimi için, Baskça’nın neredeyse tamamen yok sayıldığı, işlevsel bir kısaltma yapıldı. Bu durumu düzeltmek için girişimler olmadı değil. Bunların en önemlileri, Guipúzcoalı cizvit Manuel de Larramendi’nin Baskça’yı bir kültür diline dönüştürmek için yazdığı Bask diline övgü metinleri (1728), bir gramer kitabı (1729) ve hacimli bir Kastilyaca-Baskça-Latince sözlüktür (1745). Amacını gerçekleştiremedi, çünkü ülkenin aydın kesimi Kastilyaca (ya da Fransızca) kullanmaya, bu dili yazılı ifadenin aracı olarak görmeye devam etmişti. Ancak onun etkisiyle, İberik Yarımadası’nda Bask Ülkesi’nin verdiği ve o ana dek işlevsel olarak var olmayan yazınsal ürünler, en kötü Kastilyaca orijinallerinin kopyası olmaktan çıkıp gerçek değerlerini bulmaya başladı. İşin tuhaf yanı ise, bu sonuca varılmasını sağlayan metinlerin, Baskça’nın statüsünü tam olarak anlamadan Kastilyaca yazılmış olmasıydı. Gerçekten de bu eserlerin Baskça yazılması mümkün değildi ve Larramendi sadece kendi ülkesinin dilini kullanmakla yetinseydi, Bask edebiyatına hemen hemen hiçbir olumlu etkisi olmayacaktı. Sözlüğünü kendi icat ettiği kelimelerle doldurması kınanacak olduğundan, Larramendi’nin takipçileri de, çok doğru bir hükümle, kendi eserlerinde bunu uygulamadı. Bu da o

kadar kesin değildir. Larramendi'nin yeni kelimeleri, vaaz, dua ve kateşist kitaplarda bir anlam ifade etmeyen, dolayısıyla kullanılmayan, Bask dilindeki üretimin işlevsel bütünlüğünde yer alan teknik ya da kült bir alanla sınırlıydı. Bu açıdan bakıldığında, bu yüzyılın başlarına kadar yazılmış olan az sayıdaki teknik ya da kült metnin Larramendi'nin sözlüğünün benzersiz etkisini taşıması anlamlıdır.

1880'e doğru durum tamamen değişmeye başlar. İki yüzyıl önce bazıları ilgi görmüş olsa da, beş altı önemsiz kitapla yetinen yazınsal üretim, dikkate değer bir artış gösterir: Şiir, nadir görülen bir yazınsal tür olmaktan çıkar, gazetecilik ve tiyatronun geliştiği, düzyazı türünde ilk denemelerin yapıldığı görülür. Düzyazının gelişimi, özellikle İberik Yarımadası'nda bulunan yazarlar açısından, oldukça sancılı bir dönemdir. Bu gelişme, tarihsel efsanelerin temalarını taklit ederek dönemin Kastilya dilindeki Bask edebiyatını derinden etkileyen ve şiirin de itici gücü olan "Juegos Florales"² folklorik ortamında başlar. Genellikle akıcı olmayan ve belli bir anlatı geleneğinin olmadığını gösteren çalışmalardı bunlar. Halktan okuyucuların var olmamasını da buna eklemek gerekecek; okumayan ya da sadece Kastilyaca yazılmış dua kitapları ve yerel edebiyatla ilgilenen Bask insanının alışkanlıklarını bu yazınsal hareketin öncüleri de değiştiremedi.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, dilin gelişimine farklı bakış açıları getiren milliyetçi hareket sonucu Bask edebiyatı açıkça yanlış bir yörüngeye girdi. Tüm milliyetçi hareketler gibi, Sabino Arana Goiri'nin milliyetçi hareketi de dilde tamamen arılığı savunuyordu. Her durumda, onun reform hareketi, "sapkın" öngörülerıyla Estonya edebiyatının ve hatta konuşma dilinin önünü kesen Johannes Aavik gibi benzerleri kadar radikal değildi. Her şeyden

2) Çiçek Bayramı Şenlikleri; 1323 yılında Toulouse şehrinde başlayıp günümüze kadar gelen şiir etkinlikleri. (ç.n.)

öte, Arana Goiri ve takipçilerinin başardığı tek şey, Yunanca'dakine çok benzeyen, bilimle ilgili terminolojiyi oluşturmak için icat edilmiş Bask "kurgu-dili" ve *hidrojen* ya da *elektron* gibi özgün kelimeleri karşılayan *sendi* ya da *ikurriña* gibi kelimeler oldu. Sözü edilen bu kelimeler, F. Egger gibi Yunan dili uzmanları tarafından hakarete uğrasa da, kendilerini kabul ettirip varlıklarını sürdürdüler. Sözlükbilimci A. Rey'in söylediği gibi, "Etkin müdahaleler olmasa, 10 ya da 100.000 teknisyen ve mühendisin, faaliyetlerini ifade etmek için yaratmak zorunda oldukları terminoloji, düzinelerce pürist eleştirmen ve ilkeci dilbilimciden daha ağır çeker." Baskların konumunda, eleştiriler (ve savunmalar), Arana Goiri'nin Baskça için önerilerinin dilbilimsel açıdan "yanlış" olduğunu göstermiştir. Sorun böyle konunca, Arana Goiri taraftarlarının bulduğu kelimelerin yanlış olduğu aşikârdır. Ancak terimin "doğruluğunun", prensip olarak, onun kullanımından bağımsız olduğu söylendikte, sorunun yanlış konulmuş olduğu da daha az kesin değil; en azından gelenekçi dilbilimciler tarafından denetlenme bahtsızlığını yaşamayan toplumlarda. Elbette bu durum, Aranacı okulun diğer etmenler yüzünden başarısız olmasını engellemedi. Böyle radikal bir reform, eğitimi, iletişim araçlarını ve kendi dillerinde okuyup yazamayan, dil bilinci kıt bir kitleyi denetlemeden başarılı olamazdı. Olabilecek tek şey, az sayıdaki elite halk yığını arasında kesin bir ayrılıktı ve bu kısmen gerçekleşti.

Bu yüzyılın ilk yarısında Bask edebiyatının büyük bir bölümü, hatta az sayıdaki milliyetçi olmayan yazar ve başlangıçta Aranacı etki altına girmeyen, ancak geçmiş dönemlerdeki hegemonyasını kaybeden Bask ülkesinin kuzey kısmındaki (Euskadi Norte) yazarlar bile, katı biçimde bu okulun fikirlerini izlediler. Bu okul, İspanyolca etkiyle kirletildiği ve Larramendi'nin saf dile ulaşma çabalarının tasfiye edildiği için bilinmeyen önceki dönemlerin

yazınsal geleneğiyle aradaki bağların koparıldığını varsayıyordu. Dilbilimsel düzeltmeler bahanesiyle, bir kez daha, politik sebepler gizleniyordu: Larramendi, Arana Goiri ve takipçilerine göre İspanyol taraftaydı. Ayrıca milliyetçi hareket, Bask edebiyatında verilen ürünlerin yıllarca modernliğe uzak kalmasına yol açan Juegos Florales döneminin biçim-içerik gelenekçiliğini yaşatmakta zorluk çekmiyordu. Aynı şey, milliyetçi ya da Bask yanlısı çevrelerde çok sayıda var olan Kastilyaca (ya da Fransızca) metinler için de geçerliydi.

Bu şartlar altında verilen ürünlerin değerlendirilmesi kolay iş değildir. Şiir, cumhuriyetin gelişine dek, zar zor bir ilerleme gösterdi, tiyatro yazarları hizmet bilinci ve kişisel hırslardan daha fazla bir şey üretemedi. Anlatı alanındaki en olumlu katkıyı, önceki nesilden gelen, milliyetçi çerçevede yer almayan, iki kısa romanıyla hatırladığımız rahip Domingo Aguirre yaptı. Sorun, üretimin kalitesinden çok, bu dönemdeki birçok eserin “sunulamaz” olmasıydı. Söylemek istediğim, o döneme ait eserlerle yüz yüze gelindiğinde –Echeita’nın romanı *Josetxo* bu anlamda benim için bir semboldür– çok az eğitim görmüş olsa da yazınsal önkabullere bağlı olan okuru kışkırtan alan yüz kızarması ve utanç duygusudur; sakıncalı eserler karşısında kapılınan galeyan. Sonuç olarak, milliyetçi ilkelere göre yazılan, önceki neslin uslamlamalarından yoksun olan bu ilk eserler Cumhuriyet dönemine ulaşamadı. İşte o zamanlarda, Bask edebiyatı tarihinde ilk kez, yeni ürünlerin yolunu açacak bir okuyucu kitlesi yaratmayı hedefleyen, bilinçli edebiyatçılardan kurulu bir nesil doğdu. Lauaxeta ve özellikle Orixe ve Lizardi gibi isimler sayesinde o güne dek benzerine rastlanmamış bir inceliğe ulaşan şiirle bu gelişme başladı, Bask edebiyatının en nitelikli ürünleri ortaya çıktı. Fakat iç savaşın vahim sonuçları, bu akımın düzyazıya neler katacağını görmemizi engelledi.

Karanlık yılların ardından hayatta kalanlar sancağı taşımayı başardı –emekleri az değildir– ve ellili yıllarda ortaya çıkan nesil yenilenmeyi başlattı. Bu radikal bir yenilenme hareketiydi ve acil sorunların hepsini çözmeye niyetliydi. Yenilikçi neslin en radikal çıkışı, –bir kez daha dilin kusurlu olduğunu savunan ve büyük başarı kazanan sebepler ileri sürerek– dilin arındırılması için hiç durmadan verdikleri savaşımdı. Bask Dili Akademisi’nin 1958 bildirisi, genel hatlarıyla, bu tavrı destekliyordu –kuşkusuz o günün zor şartlarında en mantıklı hareketti bu– ancak belirsizlikler ve övgüyü hak edecek denli sakınlı bir tutum yüzünden sorun tam olarak açıklığa kavuşturulamadı.

Ele alınan sorunlardan ikincisi, birleşik bir yazınsal dil yaratmak oldu. XX. yüzyılın başlarında yazınsal dil, kendi içinde sonu gelmeyen çeşitlenmeler gösteren dört lehçeye ayrılmıştı. Luis de Eleizalde gibi savaş öncesi milliyetçi akımın en parlak üyeleri, bütünleşmiş bir yazınsal standardın yokluğundan kaynaklanan ciddi sorunların bilincinde olsa da, Arana Goiri okuluna mensup kişiler bu sorunla ilgilenmedi. Garip bir biçimde, karanlık yıllarda kültürel hareketi başlatan kişi, Milliyetçi Bask Partisi’nin militan gazisi Luis Michelena oldu. Luis Michelena, dünya çapında büyük otoriteye sahip bir Baskça dilbilim uzmanı, ülkesinin tüm tarihi boyunca yetiştirdiği en önde gelen entelektüellerden biri olarak, Akademi onun yönetimindeyken bütünleşmiş bir standardın kuramsal temellerini oturttu ve 1968’ten itibaren değişik dönemlerde dilin gelişimini bizzat yönlendirdi. Sonuç olarak, birleştirici denemeleri ilk gerçekleştiren ve alınacak önlemleri belirleyen kişiler, yenilikçi neslin üyeleri oldu. Michelena ve Akademi, önceliği olan bu temel üzerinde çalıştılar. Güncel dil ile yazınsal gelenek arasında bir denge kurulmasına dayanan model, özellikle eski polis teşkilatı üyeleri tarafından irdelendi ama sonra büyük sorunlar yaşanmadan neredeyse tamamı tarafından kabul gördü. Şunu da

belirtmek gerekir ki, ilk Bask hükümetinin birlik yönündeki bu kararı, hareketi mutlak biçimde güçlendiren belirleyici adımdı.

Üçüncü acil sorun, Bask edebiyatının çağdaş Avrupa edebiyatına ve ideolojik akımlara açılmasıydı. Savaş sonrası yenilikçi nesil faaliyetine başladığında, Bask ülkesinin resmi ideolojisinin bıraktığı izlenimle bir bağı yoktu. Savaş öncesi dönemde yazar ve okur arasında zaten ciddi iletişim sorunları yaşanıyordu ama ellili ve altmışlı yıllardaki kopuş alarm zillerini çaldırdı. Değişik kökenlerden gelen, değişik yazınsal ve ideolojik yörüngelerde yer alan, “yenilikçi nesil” diye adlandırdığımız rengarenk yazarlar bütününe resmi çizginin yadsınması yoluyla birleştiren bağ, büyük bir yıpranmışlık sonucu koptu. Bu yazarlar arasında “toplumcu” şair olarak içeride ve dışarıda büyük üne kavuşan, üzerinde durduğumuz radikal yenilenmenin başında yer alan, çelişkili edebi ve ideolojik kişiliğiyle (ve eserleriyle) tartışma yaratan birinden, Gabriel Aresti’den söz etmeden geçmeyiz. Aresti, yazın hayatına yetmişli yılların sonunda başlayıp Bask edebiyatına modernliğin girmesini sağlayan bir dizi yeni yazarın kılavuzu ya da referans noktası oldu.

Tüm bu sürecin sonunda Basklı yazarlar, yetmişli yılların başında ilkeleştirilmiş bir dil modeliyle beraber, “diğerleri gibi” bir edebiyat, yani çağdaş Avrupa’daki gibi teknik açıdan ve konu bakımından çeşitlemeler gösteren bir edebiyat yarattılar. Öte yandan, daha önce sözünü ettiğimiz sunulamayacak denli kötü kitapların varlığını inkâr etmeksizin, kalitesi tartışmasız çok daha iyi bir dizi şiir ve düzyazı kitabı, “ihraç edilebilir” kimi eserler ortaya çıktı. Bunlar arasında *Ehun Metro* adlı kısa romanı İspanyolca’ya, İngilizce’ye ve İtalyanca’ya çevrilen, yetersiz tanım nedeniyle yarımada hak ettiği etkiyi yaratamayan Ramón Saizarbitoria göze çarpar.

Yetmişli yıllarda yazmaya başlayan yazarların içinde bulunduğu durum böyledir. Yine de genel panorama pek

olumlu değildi. Birleştirme hareketi yerel dildeki modellerden daha etkili bir ifade aracı sunsa da, kaçınılmaz biçimde yapaydı ve esneklikten yoksundu. Bu sorun, en çok da Bask edebiyatının her zaman zayıf noktası olan kült düzyazıda ortaya çıkıyordu. Az çok doğru biçimde yazmayı öğrenmiştik, ancak akıcı bir biçimde değil. Bu şartlar altında yola çıkan çağdaş edebiyatımızda her şeyden çok bir olgunluk sorunu vardı.

Bernardo Atxaga, yetmişli yılların başında eserleri yayımlanmaya başlanan bu yazarlar grubu içinde yer alır. Yazı yazmaya adanmışlık ve sağlam bir iş disiplini gibi az bulunan yazınsal yetenekler onda birleşir. Bu özelliklerine, Basklar'ın güncel, yazınsal ve kültürel sorunları karşısında gösterdiği zekâ kıvraklığı eklendiğinde, yazarımız, Bask edebiyatında bir dönüm noktası oluşturur. Atxaga, edebiyat geleneği üzerine çalışmaları ve yerel halk edebiyatı kaynaklarını ustaca kullanabilmesiyle, Bask edebiyatında şu ana kadar yaratılmış en etkili ve akıcı eserleri ortaya koydu. Öte yandan, Batı Avrupa edebiyatı hakkındaki derin bilgisini, parlak edebi çalışmalarının hizmetine sunmayı bildi. Böylece, özellikle son eseri *Obabakoak*'la, özgün bir yaratıcı olgunluğa kavuşmayı başardı.

Önsözde eseri genel hatlarıyla yorumlamaya çalışmayacağım. Bu sunuşu hazırlamayı memnuniyetle kabul ettiğimde niyetim bu değildi. Eleştiri kurumu, yani edebiyat üzerine edebiyat, bu görevi yerine getirecektir – yaptığı da budur zaten. Fakat bitirmeden önce birkaç gözlemimi aktarmak isterim. İlk olarak, bilgisi olmayan okura, ilerleyen sayfalarda, en azından tema olarak, milliyetçi edebiyatların alışılagentmiş tarzıyla karşılaşmayacağını (ya da bunu görecek olmasından korkmamasını) söylemek gerekir. Ne de ulusal ve toplumsal Bask gerçeğliğinin görünüşte daha belirgin yönleri dolaysız ve mekanik bir biçimde aktarılmaktadır. Bu son sözleri, diğerleri arasında en fazla benimsenen, “sanatçının içinde yaşadığı toplumsal koşul-

larla uzlaşma ihtiyacı” diyebileceğimiz eski bir konunun filizlenip son zamanlarda yaygınlaşması ve birkaç yıl önce Valencia’da düzenlenen, tanınmış Bask, Katalan ve Galiçyalı yazarların buluştuğu bir toplantıda, Bask heyetinden bir kısım yazarın katılımcıları bu fikirleriyle şaşırtması üzerine söylüyorum. Atxaga bu stratejinin hedefi olmuştur.

Aynı biçimde, yine aynı kişiler tarafından, *İspanyol* edebiyatı milli ödülllerinden birini kabul ettiği zaman da eleştirildi. Ödül kurumunu eleştirenleri haksız bulmuyorum; bu kurumları savunanları da haksız bulmuyorum. Bana göre ödül, somut olarak, güncel Bask edebiyatının onanmasıdır: İlk kez –ve üstelik şiir türünde değil de düzyazıda– Baskça bir eser, diğer ülkelerde yılın en iyi eserleriyle yarışıyor ve seçkin, profesyonel bir grup tarafından en göze çarpan kitap olarak değerlendiriliyor. Bernardo Atxaga’nın eserlerinin büyük hayranı olan Luis Michelena’nın şu sözlerini unutmamalıyız: “Kültürel alanda bir değer yaratan toplum, bunu kendisi ve diğer toplumlar için yaratır, aynı şekilde, başka toplumlar için bir değer yaratamayan toplum, kendisi için de bir şey yaratmamış demektir.” Bu, günümüz Bask edebiyatının meydan okumasıdır. Diğer her şey ikincil konumdadır.

IBON SARASOLA

*Bu kitabı çevirirken yardımlarını esirgemeyen
Joseba Urteaga'ya,
Bakartxo Arrizabalaga'ya ve
Pilar Mu oa'ya
teşekkür ederim.*

BERNARDO ATXAGA

ÇOCUKLUK

ESTEBAN WERFELL

Esteban Werfell'in, çoğu deri ciltli, özenle raflara dizilmiş olan kitapları, salonun dört duvarını birden neredeyse tamamen kaplıyordu. On veya on iki bin cilt kadar vardı ve iki hayatı, kendisinin ve babasının hayatını özetliyordu bu kitaplar. Ayrıca, yazı yazmaya oturduğu o Şubat gününde olduğu gibi, sıcak bir korunak, onu dünyadan ayıran ve hep koruyan bir kale duvarı oluşturuyordu. Üzerinde yazı yazdığı masa da –meşeden eski bir mobilya– kitapların çoğu gibi baba yadigârıydı; masayı henüz çok gençken Obaba'daki baba evinden getirtmişti.

Bununla beraber, kâğıtlardan, sayfalarından ve kelimelerden örülmüş bu duvarda bir çatlak vardı; yazı yazarken Esteban Werfell'in gökyüzünü, söğüt ağaçlarını, şehrin en büyük parkındaki kuğu kulübesini ve havuzu görebildiği bir pencere. Bu pencere, onun yalıtılmışlığını bozmadan, kitapların karanlığı arasından bir geçit veriyor ve çoğu zaman, yalnız yaşamayı bilmeyen insanların kalbinde karabasanlar yaratan başka bir karanlığı hafifletiyordu.

Esteban Werfell, birkaç saniye, o Şubat gününün beyazlar ve griler içindeki bulutlu gökyüzünü seyre daldı. Sonra, bakışını oradan ayırarak yazı masasının çekmecelelerinden birini açtı ve oradan sağlam ciltli, üzerinde on iki yazan, tüm ayrıntıları şimdiye dek yazılmış diğer on bir ciltle tam olarak aynı olan günlüğünü çıkarttı.

Sağlam ciltli defterler güzeldi. Onun hoşuna gidiyordu. Sık sık onlara zarar verdiğini, içlerinde saklamaya alışık olduğu düşüncelerin ve öykülerin, o defterlerin –özellikle

de sağlam ciltli olanların– temiz yazgısını çıkmaza soktuğunu düşünüyordu.

Defter gibi kimi nesneler hakkında böyle şeyler düşünmek belki aşırıydı. Muhtemelen. Ancak böyle düşünmekten kendini alamıyor, o gün olduğu gibi yeni bir tanesini açmaya hazırlanıyordu. Neden düşünmek istemediği şeyleri düşünüyordu? Bir defasında babası ona şöyle demişti: “Kafanda kuşlar olması beni endişelendirmiyor; beni endişelendiren, bu kuşların hep aynı kuşlar olması.” Söylediği doğrudu, ancak bunun sebebini hiç bilememişti.

Sonuçta onu hep aynı kuşlara iten duygu çok güçlüydü ve Esteban Werfell gözlerini çoktan yazılmış olan on bir defteri sakladığı rafa doğru çevirmekten kendini alamadı. Orada, coğrafya kitaplarının arasında yarı gizlenmiş duran o sayfalar hayatına inanç katıyordu; içlerinde en güzel anları, en önemli olayları barındırıyordu. Ancak bir hazine olduğu söylenemezdi. Hiçbir pırıltı yoktu onlarda. Onları tekrar okumak, külle lekelenmiş kâğıtlara bakmak gibiydi; utanç duymak, uyuma ve unutmaya isteğinin çoğaldığını hissetmekti.

“Ölü harfler defteri,” diye fısıldadı. Bu ifade de yeni değildi.

Ancak bu düşünceler, ne onu masaya oturduğu zaman yapmayı düşündüğü işten uzaklaştırıyor, ne de onun bir kötü anıdan ötekine, her defasında daha derine, çok uzun zaman önce –coğrafya öğrencisi olduğu zamandan beri– Ümitsizlik Burnu dediği coğrafyaya geçmesini engelliyordu. Artık olgun bir adamdı ve duygularıyla mücadele etmeyi biliyordu. Mücadele edecekti de, o yeni defteri dolduracaktı.

Esteban Werfell kalemını aldı –kalem tahtadandı ve onu sadece günlüğünü yazarken kullanıyordu– ve mürekkep hokkasında ıslattı.

17 Şubat 1958 yazdı. Yazısı güzeldi, zarifli.

Pencerenin öbür yanında gökyüzü tamamen griye kesmişti ve ince, belli belirsiz bir yağmur, kuğuların kulübesini kaplayan sarmaşığı karartıyordu. Başka türlü bir hava olmasını tercih ederdi. Parkın boş olması hoşuna gitmiyordu.

Tekrar içini çekti. Sonra kalemini ıslattı ve defterine eğildi.

Hamburg'tan –diye başladı– hayatımın bir özetini yazmak üzere döndüm. Ama düzenli ve tüketici bir yolla, kendisini –belki de çok haklı olarak– bir dönemin ya da bir toplumun aynasında gören biri gibi yapmaya çağım bunu. Her şeyden öte, bu benim durumumu anlatmıyor ve yaptığım şey de böyle olmayacak. Çok uzun zaman önce bir akşam vakti olanları –tam olarak ben on dört yaşındayken– ve hayatımdaki ciddi sonuçlarını anlatmakla yetineceğim. Artık hayatının sonbaharında olan bir adam için birkaç saate sığdırılabilecek bir şey, fazla bir şey değil. Ancak, anlatabileceğim ve zahmete değer tek şey. Belki de o kadar az bir şey değildir. Önünde sonunda ben kendini eğitime adanmış biriyim ve okul sıralarının insanın kabızlığını maceraya atılmaktan daha fazla depreştirdiği bilinir.

Mürekkebin kurummasını beklemek için sandalyesinde doğruldu. Gün hâlâ griydi, birkaç dakika öncesine nazaran yoğunlaşmış yağmurun çimlere çarpmasıyla oluşan sağır mırıltı salondan rahatça duyuluyordu. Havuzun çevresinde de değişiklik vardı; kuğular şimdi kulübelerinin dışındaydı, kanatlarını alışılmadık biçimde şiddetle çırpıyorlardı. Kuğuları hiç böyle görmemişti. Islanmak hoşlarına mı gidiyordu? Ya da onları neşelendiren seyircilerinin olmamasından dolayı mı böyleydiler? Bunu bilmiyordu ama böyle aptalca sorularla vakit kaybetmeye de değmezdi. Bu zamanı, yazdıklarını gözden geçirmek için kullanması daha iyiydi.

Asla iyi bir başlangıç yapmayı beceremiyordu. Kelimeler, uyuşuk bir tembel ya da bunu yapmaya güçleri yetmiyormuş gibi onlardan istediği anlamı sadık bir şekilde açıklamayı reddediyorlardı. Babası şöyle söylerdi: “Düşüncelerimiz kum gibidir ve ne zaman düşüncelerimizden bir avuç almaya niyetlensek, kum tanelerinin büyük bir kısmı parmaklarımızın arasından kayar.” Bu doğrudu. Örneğin o, hayatımın özetini yazacağım diyordu ancak hayatım hakkındaki düşüncelerim demesi daha doğru olacaktı. Çünkü tam olarak söylemek istediği buydu: Yani gençlik döneminde yaşadığı bir akşamdan yola çıkarak bundan iyi bir fikir çıkarmak. Üstelik bu tek yanlış adımı değildi, başkaları da vardı.

Yazdığını silip yeniden başlayabilirdi ama bunu da yapmak istemiyordu. Kurallara aykırıydı bu. Sayfaların, özellikle de kendi yazdığı sayfaların tertemiz olması hoşuna gidiyordu. Temizliğe düşkünlüğü yüzünden öğrencilerinin ona tanınmış bir sabun markasının ismini takmasıyla gurur duyuyordu. Üstelik iyi bir başlangıç için kaygılanmanın alemi neydi? İkinci girişiminde de hatalar yaptı. Hatalar hep olacaktı. İlerleyip yavaş yavaş kötü başlangıcı düzeltmek daha iyiydi.

Tekrar parka doğru baktı. Artık havuzda kuğular görünmüyordu, hepsi kulübelerine sığınmıştı. Hayır, Şubat yağmuru onların da hoşuna gitmiyordu.

Her ne olursa olsun –diye devam etti– hayatımızdan özel anları çekip çıkarmaya çalışmak vahim bir hata olabilir. Hayatın yargılanışı, yalnızca bütünlüğü içinde –in extenso– mümkündür. Parçalar halinde, bir günü alıp diğer günü çıkararak, ya da bir yapbozun parçaları gibi yılları ayırıp, bu iyi oldu, bu uymadı diyerek değil. Çünkü yaşayan her şey bir nehir gibi yaşar. Kesilmeksizin, durmaksızın.

Ancak bu böyle olsa da, belleğimizin eğilimi şüpheli-

siz tersi yöndedir. Somut olan şeyler ve seçip ayırmak, her şeye tanık olan belleğimizin hoşuna gider. Bir şeyle kıyaslamak gerekseydi, onun gözümüz gibi davrandığını söyledim. Ama asla envanter konusunda uzmanlaşmış bir muhasebecinin gözü gibi değil.

Örneğin, ben şu anda parktaki kuğuların yerden tavana kadar sarmaşıkla kaplı kulübesini, karanlıkta olsa da, bugünkü gibi yağmurlu havalarda daha karanlık olsa da görebiliyorum; görebiliyorum ama asla tam anlamıyla değil. Başımı oraya her çevirişimde gözlerim yaprakların yeşil veya siyah rengine kayıyor ve bakışım, damın bir köşesindeki kırmızımtırak lekeyi keşfedene kadar hiçbir yerde sabitlenmiyor. O lekenin bile ne olduğunu bilmiyorum. Belki bir kâğıt parçası veya canı orada bitmek istemiş bir çiçek ya da sarmaşığın gizleyemediği bir kiremit. Hangisi olursa olsun, benim gözümde hepsi aynı. Gözlerim karanlığı bırakıp hep bu parlak noktayı arıyor.

Esteban Werfell gözlerini kaldırıp kırmızımtırak noktaya baktı. Ama bu gözlem de onu şüphelerinden kurtarmadı. Hâlâ bir bitki, bir kâğıt parçası ya da bir kiremit olması mümkündü. Her şeyden öte, bu ayrıntı önemli değildi. Önemli olan şey, belleği hakkında yazdığı şeydi. Belleğin belirsizlik doğuran somut şeylerden hoşlandığını söylemekti. Aslında bu onun için zevk değil, gereklilikti.

Gözler bu şekilde hareket ediyor –diye devam etti– ve düşüncem doğruysa belleğim de doğrudur. Geçip giden günleri unutuyor, farklı olanı, ışığı, işaretli günleri, yoğun anları arıyor, benim durumumda olduğu gibi hayatımın uzak bir akşamını arıyor.

Ama artık yeter. Şimdi, sözünü ettiğim öyküye başlama zamanı.

Esteban Werfell, defterinin bir taslak çıkardığı ilk sayfasını bitirdiğinde kendini rahatlamış hissetti. Artık anlatmak istediği şeyin girişini hazırlamıştı. Neden böyle davrandığını, neden bu kadar uzun ve dolambaçlı yollara başvurduğunu tam olarak bilmiyordu ama bu tam ona göre-ydi, hep böyle olmuştu. Asla düşündüğünü doğrudan yazmıyor ya da söylemiyor, etrafındaki insanlarla samimi ilişkiler kurmuyordu. Onca yıldan sonra karakterinin kusurunu, çekingenliğini, korkaklığını kabul ediyor, ancak bu yüzden kaçırmış olduğu fırsatlar ona hâlâ acı veriyordu. Hayatında hep bir sessizlik, edilginlik, geri çekilme olmuştu.

Yine yön değiştiriyordu. Şimdi yaşama biçimini değil, yazma biçimini düşünüyordu ve lafı uzatması ya da uzatmaması pek önemli değildi. Kimse, hiçbir zaman mahrem günlüğünü okumayacaktı. Her ne kadar, arada sırada, hayalinde defterlerini inceleyen bir okuyucu yaratsa da, bunun olacağına inanamıyordu. Hayır, herhangi bir okuyucusu olmayacaktı. Üslubu yüzünden bu kadar endişelenmesi gülünçtü.

Parka doğru baktı, aynı anda mürekkep hokkasında kalemini ıslatıyordu. Yağmur altında her zaman yürüyüş yapanlar olmaksızın, havuzun etrafı hiç olmadığı kadar ıssız görünüyordu. Otların arasında beliren küçük dereler taşların üzerinden geçerken kıvrılıyordu.

Hic incipit³ –yazdı–; burada, hayatımda ilk kez kiliseye götürüldüğüm o akşamın öyküsü başlıyor. O zamanlar on dört yaşındaydım ve babamla birlikte Obaba isimli bir yerde yaşıyordum.

Pazar günüydü, Obaba’dan beş kilometre uzakta bulunan, demiryolunun yanına inşa edilmiş sinemaya gitmek için arkadaşlarımla sözleşmişim. Ancak hiç beklemediğim biçimde, arkadaşlarım, ilişkilerimizi be-

3) Latince: Burada başladı. (ç.n.)

lirleyen kuralları ilk kez yıkarak, sözleştiğimiz saatten çok daha önce eve gelip kapıyı açar açmaz benden bir şey istediler.

“Lütfen,” dediler, “bu öğleden sonra kilisede ilahileri okumak için bize eşlik et. Mühendis Werfell’e söyle seni bıraksın, söyle ona ilahi okumak için inançlı olmaya gerek yok.”

Böyle davranmaları tuhaftı. Böylesine cüretkâr demek istiyorum. Cüret kelimesini kullanmak bu durum için çok uygun düşüyordu, çünkü Obaba’da ziyaret gitmek –hele de yabancı bir eve girmek– kötü bir alışkanlık sayılıyordu; bu, soyunan birine bakmaya benziyordu. Üstelik babam yabancıydı, tuhaf biriydi, bir düşman ve herkesin bildiği gibi kiliseden ve dinden nefret eden biriydi.

Şimdi baktığımda görüyorum ki, bu öneriyi ortaya atan kişi –Loyolalı bir adam olan– rahipti. Onun bakış açısına göre, benim ruhum tehlikedeydi; annesiz bir çocuk –annem ben doğduğumda ölmüştü– kendisinin de içinde yaşadığı uçuruma oğlunu tereddüt etmeden sürükleyecek kadar nefret dolu bir adamın insafına terk edilmişti. Rahip, aklımı çelmek için okul arkadaşlarımla olan dostluğumu kullanmaktan daha iyi bir yol olmadığını düşünmüş olmalıydı.

Babamla rahip arasındaki nefretin kaynağı, tabir yerindeyse, *düşünsel* değildi. Din düşmanı Mühendis Werfell’in, Obaba madenlerine gitmekten başka bir işi olmadığına göre, başka nedenler olmalıydı. Bunlar benim varlığımdan da öte nedenlerdi. Kelimelere dökmek gerekirse, okulda öğretmenimden duyduğum gibi, bir evliliğin meşru meyvesi olmamam diyebilirim. Sadece annemle babamın kiliseye uğramaksızın özgürce birlikte olmayı istemeleri gibi basit bir nedene dayanmıyordu, o dönemde ve o yerde itiraf edilemeyen bir şeydi bu. Fakat bu başka bir öykü ve bu defterde yeri yok.

Park daha önce olduğu gibi ıssızdı yine ve ağaçlar ilkbaharın eşiğinde olmalarına rağmen yorgun görünüyorlardı. Kuğular da hayat belirtisi göstermiyordu.

Gözlerini pencereden uzaklaştırıp yazdıklarını tekrar okudu. Hayır, anne babasının öykülerine bu defterde yer yoktu. Belki bir sonrakinde, on üçüncüde. Özellikle, yabancı bir adamla yaşamaya karar vermiş ve bu yüzden iftiraya uğrayıp sürgüne mahkûm edilmiş bir kadının öyküsü olacaktı bu. *Senin annen herkesle yatardı. Senin annen i amaştırı giymezdi. Senin annen yaptığı kötü şeyler yüzünden genç öldü.*

Obaba'daki okulda, ders aralarında duyduğu cümleler ona hâlâ acı veriyordu. On    nc  defteri yazıp yazmayacağını bilmiyordu; eğer yazarsa onun için çok sancılı olacaktı. Nitekim bu iş sonraya kalıyordu. şu anda ellerinin arasında Hamburg seyahatinden getirmiş olduğu öykü duruyordu.

Esteban Werfell masaya eğildi. Okul arkadaşlarının beklenmedik ziyareti tekrar imgelemine doldurdu.

Söyledikleri şeylerin beni çok şaşırttığını görünce, arkadaşlarım oldukça bayağı bir biçimde –rahipten hiç söz etmeden–  nerilerini tartışmaya başladılar. Onlara göre, günlerden Pazar olduğu için ayrı ayrı hareket etmemiz doğru değildi. Böyle davranmakla zaman kaybediyorduk, çünkü daha önce defalarca olduğu gibi, on veya on beş dakika erken bitirdikleri ilahilerden sonra, sinemaya vaktinde gidebilmek için bu çok değerli s reden yararlanamıyorlardı. Elbette bu benim suumdu, onların arkadaşıydım ve beni beklemekten başka çareleri yoktu.

“Hep film başladıktan sonra varıyoruz,” diye özetledi içlerinden biri, “ve hiç anlamadığımız bir filmi seyretmek için bisikletle beş kilometre yol yapmak bana aptallık gibi geliyor. Hep beraber yürüyüş yapsak daha iyi.”

Bu tartışma, önceden de söylediğim gibi, oldukça sıradandı, genelde ayın uzayıp giderdi ve yine öyle oldu. Kuşkusuz, onlara karşı çıkmadım. Aslında kiliseyi görmek istiyordum. Sadece benim için yasak –bu yüzden merak edilen– bir yer olduğu için değil, normal ve genç biri gibi hissetme ihtiyacından. Babamla ben, Obaba’da bu yapıya ayak basmayan yegâne insanlardık ve sadece on dört yaşındayken parmakla gösterilmek, doğal olarak, hoşuma gitmiyordu.

Öneri, tam da arzuladığım şeydi ve bana söyledikleri üzerine hiç tartışmaya girmedim. Kütüphanenin kapısını göstermekle yetindim. Babam oradaydı. İzin verecek kişi oydu. Hayır, ben cesaret edemiyordum, benim adıma onların izin istemesi daha iyiydi. Kabul etmesini beklemiyordum. Onları bağıra çağıra kovacak gibi geliyordu bana, çünkü hayatı boyunca savunduğu ilkeleri –özellikle o Pazar günü– çiğnemezdi.

“Gitmek isterse gitsin,” dediğini duydum. Önce şaşırdım, sonra korktum. Tüm pencere camları bir darbeye kırılmış gibi geldi. Neden “Evet” diyordu? Bunu hayal bile edemiyordum.

Bir kuğu, kulübesinin kapısına çıkmış kararlı bir biçimde öterek sanki yağmuru suçluyordu. Yağmur durmak bilmiyordu. Çimleri eziyor, giderek büyüyen göletler oluşturunuyordu. Kısa zamanda parkın tamamı havuza dönüşecekti.

Esteban Werfell, defterin üzerinde ellerini kavuşturdu. İlayır, on dört yaşındayken babasını anlayamazdı. Çünkü o zamanlarda kendi gözleriyle değil, diğerlerinin gözüyle bakıyordu hayata; sonradan fark ettiği gibi, Mühendis Werfell’in düşman ilan ettiği insanların gözüyle. Obaba’da onun gururlu ve yola gelmez bir adam olduğu söyleniyordu; ben de öyle düşünüyordum. İnsanlara bakılırsa –meydanda birlikte oynadığımız bir kız çocuğu söylemişti

bunu— çok zalimdi, maden işçilerinin üzerinde kırbaç gibi şaklıyor, sonra da gülümseyip onaylarcasına kafasını sallıyordu. Gerçekten de bıraktığı tek izlenim buydu. Babası neydi? Sadece bu, yani onun babası. Peki bunun dışında neydi? Bunun dışında bir hiç. Pekâlâ, bir maden mühendisi.

Ancak o dönem geçmişti. Artık anlayışsız bir genç değil, olgun bir adamdı. Mühendis Werfell'in, arkadaşlarının önerisini kabul etmiş olmasını anlıyordu.

"Yılgınlık," diye iç çekti. Yağmur hoşuna gitmeye başlamıştı. Hatırlamasına yardımcı oluyordu.

Şüphesiz mühendis Werfell yorgundu, doğduğu şehir olan Hamburg'u bırakıp düşüncelerinin ciddiye alınmadığı bir yere taşınmaktan pişmandı. Başlangıçta geri dönmeyi hayal ederdi. *Döneceğiz Esteban ve sen benim okuduğum üniversitede okuyacaksın.* Bu, çocukluğunda en çok duyduğu cümleydi.

Ancak hemen kötü haberler gelmeye başladılar. Bir gün maden ocağı kapanırdı, öbür gün borsada yatırım yaptığı şirketler batır beş parasız kalırdı ya da en iyi arkadaşı Theodor Steiner'in mektubu, ikisinin de üye olduğu derneğin –Eichendorff Kulübü– Almanya'da yasaklandığını söylerdi. Fikirleri, doğduğu ülkede de kovuşturuluyordu.

Esteban'ın on dört yaşında olduğu sıralar artık dönmekten vazgeçmişti. Obaba'da ölecek, Almanya'ya asla dönmeyecekti. Oğlu Alman üniversitesine gitmeyecekti. Böylelikle, onun durumunda, oğlunun eğitimi için savaşılmaya gücü kalmaması mantıklıydı. Başka ne söylenebilirdi? *Gitmek isterse gitsin.* Nasıl olsa savaş kaybedilmişti.

Kulübesinin kapısında duran kuğu tekrar ötmeye başladı, bu defa içeridekilerin de ona katılmasını sağladı. Bu tantana onu anılarından uzaklaştırdı.

"Ne zaman susacaklar!" diye bağırdı.

"Neden o kadar gururluydu?" diye sordu kendi kendine. O anda babasıyla kurduğu bağı kaybetmek istemiyordu.

Daha alçakgönüllü olmalıydı; Mühendis Werfell, Obaba'da yaşamayı kabul etseydi iyi olurdu. Aynı zamanda akılcı olurdu. Akılcı davranmak, kesinlikle, her duruma uyum sağlamayı bilmektir. Uyum sağlamayı öğrenen kişi asla sürünmezdi. Tam tersine, mutluluğu yakalardı. Babası sık sık, “Sadece yoksullar uyum sağlar,” derdi. Kitaplar, dersler, düşünceler babasının ne işine yaramıştı ki? Yalnızca ortada kalakalmıştı. Ama o, babasıyla hiç de aynı fikirde değildi. Bilgi ve acıyı birleştiren, çok bilen çok acı çektiğini öngören o eski öğretiyi de karşıydı. Öğrencilerine de söylüyordu bunu, bu kötü sonuç, bilinin sadece ilk basamağıydı. Diğer basamaklarda, acı üzerindeki mutlak zaferi kaçınılmazdı.

Kuğular sakinleşmiş görünüyorlardı. Esteban Werfell kalemını mürekkeple ıslattı ve güzel yazısıyla yeni bir sayfanın başından yazmaya devam etti. Düşüncelerini deftere geçirmeye kararlıydı.

Öyle zor durumlar vardır ki bir an gelir, savaşmayı bırakmak, arzu edilen, mutluluk verici bir duruma dönüşür. Örneğin bir gemi kazazedesi ne kadar kanını akıtsa, tüm gece dalgalara meydan okuyarak gemisini kurtarmaya çalışsa da, sonunda yıldızların altında, etrafı balıklarla çevriliyken, o mutlak yalnızlığında, denizle barışık ölür. Hiçbir şey yapamayacağını, kimsenin yardımına gelmediğini, hiçbir kara parçasının olmadığını görür ve o zaman sadece uyumak isteyen bir çocuk gibi, kabullenerek, rahatlayarak kendini denize bırakır.

Ama benim babam oldukça gururluydu. Evet, bir deniz kazazedesiydi, boyun eğmekten başka çaresi yoktu ama kabul etmek istemiyor, yokoluşunun eşliğinde o rahatlama anından kaçırıyordu. Sertçe cevapladı: “Gitmek isterse gitsin,” ve Obaba'da hoşuna giden tek yer olan kütüphanesine kapandı. Sinema için para istediğinde hiç ses çıkarmadı. Kapının altından parayı it-

mekle yetindi. O zaman duyduğum sevinç yüzünden şimdi pişman mıyım bilmiyorum.

Parayı alır almaz, okulda öğretmeninin verdiği aralarda yaptığımız gibi, birbirimizi itip kakarak hep beraber dışarı çıktık. Daha sonra, bisikletler elimizde yürüyerek Obaba'nın *Rahipler* yokuşuna vurduk kendimizi.

Sağanaklarla, neredeyse hiç kesilmeyen sert rüzgârlarla, yol kenarlarının suyla dolup taşıdığı huzursuz bir ilkbahar günüydü. Yer yer görülen taşkınlarda, akıntıyla sürüklenen elma çiçekleri her yeri örtüyordu. Geçerken üzerlerine basınca, beyaz bir halıya basıyormuş gibi hissediyorduk.

Arkadaşlarımdan biri olan Andrés'in dediği gibi, yokuş yukarı giderken ağırlaşan bisikletlerimizi iterken enerji doluyduk. Yolun sonunda, tepenin en yüksek noktasında, kilisenin sivri uçlu kulesi görünüyordu.

Grubumuz neşe doluydu. Her şeye gülüyor, bisiklet zillerinden çıkan sesleri karşılaşıyorduk. "Mutlu musun Esteban?" Onlara evet diyordum. Bu benim için merak dolu bir gelişmeydi. "Heyecanlı mısın? Heyecanlı değil misin?" Onlara hayır diyordum. Ama heyecanlıydım, heyecanım giderek artıyordu. Büyük an yaklaşıyordu. Birazdan, babamın dediği gibi, Öteki Taraf'ta olacaktım.

Kısa bir süre sonra, ilk kez kiliseye giriyordum.

Kapı çok büyük ve ağırdı, onu vücudumun tüm ağırlığını vererek itmek zorunda kaldım.

"Girmeden önce haç çıkarmalısın," dedi Andrés. Bunu bilmediğimi söyledim. Parmaklarındaki suyla parmaklarımı ıslattı ve elimin hareketini yönlendirdi.

"Ne kadar karanlık," diye inledim daha girmeden. Dışarının aydınlığı ile içerin karanlığının oluşturduğu kontrast beni kör ediyordu, hiçbir şeyi, hata önümdeki büyük koridoru bile seçemiyordum.

Arkadaşlarım bir yandan beni sürüklerken, "Yüksek sesle konuşma," dediler.

Ben koridorun sonunda duruyordum ve benim olduğum yerin uzağında büyük bir mum yanıyordu. Tüm binadaki tek ışık kaynağı oradaydı. Oraya doğru birkaç adım attım ama sonra kendimi tuttum. Nereye doğru gidilmesi gerektiğini bilmiyordum ve arkadaşlarım da gözden kaybolmuştu.

Gözlerim koridorun öbür ucundaki ışığa kilitlenmişti ancak gittikçe daha fazla şey görüyordum. Büyük mumun yakınındaki sütunun arkasından gelen vitrayların parıltısını fark ettim, maviydiler. Bütün bunlardan sonra hareket edecek halim kalmamıştı.

Arkamdan, “Korkma Esteban, benim,” denildiğini duydum, uyarıya rağmen irkildim.

Hiçbir şey yapmama fırsat vermeden, uzun kemikli bir kol boynumu sardı. Bu, rahipti.

“Gidiyoruz Esteban, korkma,” diye tekrarladı yüzünü yüzüme yaklaştırarak.

Elbiselerinin kokusu çok tuhaftı.

“Bu mumun alevi asla sönmez, Esteban,” diye fısıldadı, boşta kalan eliyle ileriye göstererek, “yeni bir tanesini yakacağımız zaman, onu hep bir öncekinin son aleviyle yakarız. Bunun ne anlama geldiğini düşün, Esteban. Sence ne anlama gelir bu?”

Düşünemeyecek kadar korkmuştum ve rahip adımı her söyleyişinde utanıyordum. Sessiz kaldım.

“Bu şu anlama gelir,” diye başladı, “şu anda gördüğümüz bu ışık, dedelerimizin ve onların dedelerinin gördüğü ışıkla aynıdır; bizden önceki tüm insanlar aynı ışığı izlediler. Yüzlerce yıldan beri, bu ev, şu anda yaşayan ve daha önce yaşamış herkesi birleştirir. Kilise işte budur, Esteban, zamanın ötesinde bir topluluk.”

Şurası açıktı ki, bu usavurma benim hayat şartlarıma uymuyordu. Kilise sadece birleştirmiyor, aynı zamanda ayırıyordu. O anda orada bulunan ben, bunun bir kanı-

tıydım. Bununla beraber, rahibe itiraz etmedim. Gerçekte, bu toplulukta yer almamam bir kusur, bir lekeymiş gibi kendimi küçük düşmüş hissediyordum. Soğuk bir ter bütün bedenimi kaplamıştı.

Rahip gülümseyerek ayının başlamasına daha bir hayli zaman olduğunu söyledi ve bu zamanı sunağı ve kilisenin diğer bölümlerini gezerek değerlendirmemi istedi. Sonra beni yalnız bırakarak koroya açılan yan kapılardan birine doğru uzaklaştı. Gözden kaybolduktan sonra bile elbisesinin hışırtısını duyuyordum.

Sık sık, şeylerin büyük ya da küçük olduğunu söyler, ancak boyutlarından ziyade şeylerin birbirleriyle olan ilişkisinden söz ettiğimizi ayırımsamayız. Söz konusu bu ilişki olduğunda, kendi adıma, Obaba'daki kiliseden daha büyük bir yer görmediğimi söyleyebilirim. Okuldan yüz, odamdan bin kat büyüktü. Üstelik karanlık, duvarlardan ve sütunlardan oluşan sınırları yok ediyor, duvar kabartmalarını ve çatı kirişlerini birbirinden uzaklaştırıyordu. Her şey gerçekte olduğundan büyük görünüyordu.

O zamanlar okuduğum ve içi oyuk dağın içinde kısıtlanmış bir ordunun maceralarını anlatan resimli romandaki çizgilerle bulunduğum yeri bağdaştırıyordum. Hem kilisenin görünüşünden dolayı hem de tarihte başka insanların da başına geldiği gibi, o anda duymaya başladığım boğulma hissiyle koridorda gezmeye devam ederken sunakta yanan ateşe yetişmeden nefessiz kalacağım hissine kapılıyordum. O sırada siyahlar içinde yaşlı bir kadının sunağın dibine gelip bir kolu yukarı kaldırdığını gördüm. Hemen sonra tüm kilise aydınlandı.

Değişiklik bana iyi gelmiş, daha rahat nefes almaya başlamıştım. Rahatlayarak, içi boş bir dağ değil diye düşündüm. Daha çok babamın beni Hamburg'ta gördüğü, içinde opera temsili sergilenen bir tiyatro bu.

Babamın anılarının çoğu tiyatro üzerineydi ve ben onun Buschstrasse veya Schauspielhaus operalarında izlediği temsillerin konusunu, sahne düzenini, hatta dönemin aktörleri ya da aktrisleri hakkındaki pek çok anekdotu ezbere biliyordum. Babamla konuşurken hayalimde canlandırdıklarımla şimdi gördüklerimi karşılaştırmam kaçınılmaz bir sonuçtu. Evet, kilise bir tiyatroydu. Merkezde büyük sahnesi, sakallı insanların hayalindeki görüntüsü ve seyirciler için hazırlanan banklar ve sandalyelerle tam bir tiyatro. Her şey yalızla kaplıydı, parlıyordu.

Vakur, yankılı, müzikli bir ses cınladı kilisede ve kafamı koroya çevirdiğim zaman sıralarında diz çökmüş yirmi kadar kadın gördüm. Dudaklarını oynatıyorlardı, bakışları sabitti.

Bu sabit bakışların etkisiyle, daha önceden rahibin geçtiği kapıya doğru koştum. Bir saniye sonra, beni arkadaşlarımla yanına götürecekt olan merdivenleri ikişer ikişer çıkmaya başladım.

Yorgun Esteban Werfell, kalemini masanın üstüne bıraktı, net bir şey görmeksizin, havuzdaki kuğuların çığlık-larını bile fark etmeden, bakışlarını pencereye kaydır-dı. *Kuşlarından* biri işini bölüp onu on ikinci defter üzerine düşünmeye zorlayarak aklından geçivermişti. Hatırlamak ne işe yarıyordu? Geçmiş olduğu gibi, hiç dokunmadan bırakmak daha iyi değil miydi?

“Hatırlamak yalnızca gençlerin hoşuna gider,” diye düşündü. Ancak onlar da geçmişten bahsettiklerinde, gerçekte hayattan beklediklerinden, geleceğe dair arzularından ve korkularından söz ediyorlardı. Üstelik bu işi asla onun gibi tek başına yapmıyorlardı. Hatırlamaya olan ıncrakına anlam veremiyordu. Belki kötü bir işaretti bu. Her şeyin tamamen sona erdiğinin, artık yaşamak istemediğinin bir işaretiydi.

Düşüncelerini kovar gibi başını salladı ve sonunda dikatini pencerenin öteki tarafında olup bitenlere verdi. Yağmurdan kaçıp kulübenin kenarına sığınan biri havuza ekmek kırıntıları atıyordu ve bir taraftan öbür tarafa yüzen kuğular da çığlık çığlığaydı. “Bugün parkta gezen kimse olmadı, aç olmalılar,” diye düşündü. “Koroya dönelim,” dedi sonra kendi kendine.

Ben koroya girer girmez, rahip, orgun önünde oturduğu bankta doğruldu ve kollarını öne doğru uzattı. Neredeyse tatlı bir sesle, “Küçük Werfell nihayet aramızda. Bunun için mutluyuz ve şükredelim,” dedi. Ellerini birleştirerek yüksek sesle dua etmeye koyuldu, bütün arkadaşlarını da onu izlediler.

“Hoşgeldin, Esteban. Şu andan itibaren bu topluluğa aitsin ve seçilmişlerden olacaksın.” Daha sonra beni kutsadı. Arkadaşlarım bana, daha önce beni hiç görmemiş gibi bakıyordu

Andrés, ilahi kitaplarını dağıtmakla görevlendirilmişti. Neredeyse yeni sayılabilecek birini bana verdi.

“Endişelenme, Esteban. Birkaç Pazar buraya gelerek bizim düzeyimize erişebilirsin. Eminim sonunda en iyimiz sen olacaksın,” diye fısıldadı. Kitapçığın sayfaları çok ince, kenarları yaldızlıydı. Kırmızı bir şerit, günün ilahisinin olduğu sayfadaydı. Rahip yanına oturmamı istediğinde arkadaşlarımın bakışı daha da yoğunlaştı. Ben biraz tereddüt ettim. Bu isteğinin bana ayrıcalık verdiğini biliyordum, ama rahiple fiziksel yakınlık beni korkutuyordu. Giysilerinin hoş olmayan kokusu hâlâ burnumdaydı.

“Korkma, Esteban, oturmak için buraya çık,” dedi rahip. Aynı anda çalmaya başladı. Koronun tahta tabanı titriyordu.

Orgun iki klavyesi olması beni şaşırtmıştı. Üstelik çalmak için ayaklarını oynatması gerekiyordu. Ezgi ba-

zen neşeli oluyor, vurgulu biçimde bir alçalıp bir yükseliyor ve rahip bankta dengesini sağlamak için beni itekliyor, sanki oturduğu yerde dans ediyordu. İlahinin sözlerini takip etmek külfetli bir işti, kendimi veremiyordum bir türlü.

Üçüncü ilahi okunurken, artık kitabı kapatmış, oturup olan biteni seyretmekle yetiniyordum. Arkadaşlarım oradaydı, ağızlarını açıp kapıyorlardı; yerde diz çökmüş kadınlar vardı; biraz uzaktaki mum alevi portakal rengi ışıklar saçıyordu.

Aniden alev yükselip uçmaya başladı. Önce kendi kendine hareket ettiğini sandım. Ama sonra sunağın merdivenleri üzerinde uçarken yalnız başına gelmediğini, sarı saçlı bir genç kızın elinde olduğunu gördüm. Aslında yumuşakça ve kanatları olmadan uçan da oydu.

“Bana doğru geliyor,” diye düşündüm. Alevin ışığı beni kör ediyordu.

Kız tüm kiliseyi uçarak geçti ve önümde durdu.

Korodan iki metre yüksekte, havadaydı. Org susmuştu.

“Aşkın ne olduğunu biliyor musun, Esteban?” diye sordu tatlılıkla. Başımla onaylayarak cevap verdim ve yüzünü görebilmek için ayağa kalkmak istedim. Ancak alevin ışığı her hareketimi engelliyordu.

“Beni sevebilir misin?” diye sordu tekrar ve bir an için hafifçe aralanmış dudaklarını gördüm.

“Evet,” diye cevap verdim. Bana mümkün olan tek cevap bu gibi gelmişti.

“Öyleyse beni aramaya gel, Esteban. Hamburg’a gel,” dedi. “Maria Vockel, Johamesholf, numara 2, Hamburg,” diye ekledi sonra.

Bunu söyleyip döndü ve geldiği yere doğru uzaklaşmaya başladı. “Evet, Hamburg’a gelip seni arayacağım,” diye bağırdım arkasından, ancak hemen olmaya bilirdi bu, biraz beklemesi gerekiyordu.

“Bir şey yok, Esteban, hiçbir şey yok. Sakin ol,” sözlerini işitimi o zaman. Koroda yere düşmüştüm ve rahip bana doğru eğiliyordu. Andrés partiyonu yelpaze gibi sallayarak beni serinletiyordu.

“Maria Vockel!” diye inledim.

“Sakin ol Esteban, sadece başım döndü.”

Rahibin tatlı bir ses tonu vardı. Kalkmama yardım etti ve Andrés’ten beni biraz dolaştırmasını istedi.

“Sinemaya gitmesen iyi olur Esteban. Tedbirli olmak iyidir,” diye tavsiyede bulundu bizi yolcu ederken. “Gitmeyeceksin, değil mi?” diye üsteledi. Fakat sarı saçlı kızın hayali tüm zihnimi meşgul ediyordu, cevap verecek gücüm kalmamıştı.

Benim yerime konuşan Andrés oldu:

“Gitmeyecek efendim, ben de gitmeyeceğim. Her ihtimale karşı onunla kalacağım,” diyerek söz verdi.

Rahip aynı fikirde olduğunu söyleyerek orgun başına döndü. Ayın devam etmeliydi.

Dışarı çıktığımda daha iyi hissettim, zihnimin bulanıklığı dağılmaya başladı. Hemen ardından sarı saçlı kızın görüntüsü gücünü kaybedip zihnimden silinmeye başladı, tıpkı gördüğümüz düşlerin görüntüsü gibi, karşıdan gelen güneş ışığı gücünü kaybettiğinde görüntüsü kaybolan toz zerrecikleri gibi. Ama yanımda, koroda gördüğüm şeylerin tamamen silinmesini engelleyen okul arkadaşım Andrés vardı. Benden iki ya da üç yaş büyük olan Andrés için duygusal meseleler çok önemliydi. Bir kadının ismini unutmaması imkânsızdı.

Sonunda, “Maria Vockel kim?” diye sordu.

İsmi duydüğüm an görüntüsünü hatırlamayı başardım. Onu tekrar kilisede bir uçtan bir uca uçarken gördüm ve saçlarını hatırladım. Konuşmamı ara sıra kesse de, Andrés’e her şeyi anlattım.

“Yüzünü görmemen üzücü,” diye yorumladı olan bite-ni. Kızda eksik kalan bu ayrıntı çok merak uyandırıcıydı.

“Sadece burun ve dudaklar. Ama Obaba’daki tüm kızlardan daha güzel olduğunu sanıyorum.” Bu sözleri inanarak, on dört yaşının ateşliliği ve saflığıyla söylüyordum.

“Bardaki kızdan daha güzel olduğunu sanmıyorum,” diyerek ciddileşti.

“Bağışla, seni gücendirmek istemedim,” diyerek özür diledim.

Kadın güzelliğinden bahsederken Andrés’in ne kadar sinir bozucu olduğu geldi aklıma. Ona göre –o zamanlar ergenlik çağında olan benim gibi bir çocuk için çok aptalcaydı bu– peşinden koştuğu garson kız hiçbir kadınla kıyaslanamazdı. Bütün boş zamanını, Cumartesi akşamları bar tezgâhının bir köşesinde oturup içerek orada vakit geçirebilmek için para aramakla harcıyordu. İçerek ve elbette acı çekerek geçiyordu bu vakit, çünkü kız bardaki herkesle konuşmasına karşın onunla konuşmuyordu. O kız, dünya güzeli o kız.

“Beni affetmiyor musun?” diye üsteledim. Gitmek istemiyordum, biriyle konuşmaya ihtiyacım vardı.

“Affediyorum,” diyerek boyun eğdi.

“Biraz dolaşalım mı?” Doğruca eve gitmek istemiyordum, o muhteşem anın hayaliyle beynimde yoğunlaşan duyguları düzene sokmak için zamana ihtiyacım vardı.

“Bisikletle mi?”

“Yürümeyi tercih ederim doğrusu. Düşünmem gereken çok şey var.”

Kiliseden ayrıldık, vadiyi dolaşıp Obaba’nın üç küçük nehrinin birleştiği yere çıkan patikaya doğru yürüdüük. Yol dardı ve bizim gibi bisikletlerini itmek zorunda kalan iki yaya için uygun değildi. Ancak buranın manzarası beni kendine çekiyordu. Yeşil, dalgalı, beyaz evler serpiştirilmiş vadi, tüm delikanlıların ilk şiirlerinde anlatmak isteyeceği türden bir manzaraya sahipti.

“Oyuncak bir vadiye benziyor,” dedim.

“Evet, doğru,” diye cevapladı Andrés pek ikna olmadan.

“Yılbaşında astığımız İsa resimlerindeki manzaralara benziyor,” diye ekledim sakınımla. Kendimi daha keyifli hissetmeye başlıyordum. Kilise korosundaki o tula haf halim içimi bir hoş ediyordu.

Sonunda yağmur durmuştu ve kuğular havuzun kenarlarında kalan yiyecekleri bulmak için bu fırsattan yararlanıyordu. Onlara dostça yiyecek atan adam, şimdi kıvrıp koltuğunun altına soktuğu beyaz ekmek torbasıyla şehre doğru ilerliyordu.

Günün değişen çehresinin çekimine kapılan Esteban Werfell, defterini bıraktı ve pencereye yaklaştı. “Ne kadar gençtim o zamanlar,” diye mırıldandı Andrés’le yaptığı konuşmayı hatırlayarak.

Evet, çok gençti ve Mühendis Werfell ile annesi hakkında yapılan suçlamalar yüzünden şaşkın ve acı çekerek yaşıyor, okulda ve Obaba sokaklarında bulamadığı güveni, avuntuyu resimli romanlarda arıyordu. Kalbi, bu yüzden, küçük bir Ümitsizlik Burnu, Maria Vockel gibi düşler için verimli bir araziydi. O sarışın genç kızın varlığına, sözlerine inanmak istiyordu. Nitekim, romanlarda rastladığı kadın kahramanlardan çok farklı bir biçimde çıkınamıştı karşısına.

Yıllar sonra bile, Esteban Werfell’e göre, ilk aşkı kesinlikle Maria Vockel’di. Küçük vadiyi dolaşan patikada gezinerek, tıpkı Andrés gibi, hayalci ve karasevdaı olmuştu. Hayatında ilk kez arkadaşının bardaki genç kız için çektiği acıyı anladığını düşünüyordu.

“Sen hiç değilse onu görebilirsin. Ben Maria’yı hiç göremeyeceğim.” Bu sözlerin hatırası onu gülümsetti. O dönemde günlüğüne yazdığı kelimelerin çoğu gibi bu kelimeler de gülünçtü. Ama geçmişi inkâr etmek aptallıktı.

“Peki neden Hamburg’a gitmeyesin? Baban oralı değil mi?” diye akıl yürüttü Andrés. Ayrıntılar onu kaygılandırırsa da, görünüşte her şey mümkündü. Hatta bu ona çok mantıklı geliyordu. Birbirleriyle tuhaf şekillerde bağlantı kuran âşıklar olduğunu duymuştu. Mesela baykuşa dönüşüyorlardı. Maria Vockel’in bu şekilde ortaya çıkması için muhakkak bir sebebi olmalıydı.

Esteban Werfell, hatıralarından bir anlığına uzaklaşarak pencereyi açtı ve parka doğru uzattı kafasını. Gökyüzü giderek mavileşiyor, günün son saatlerinde ziyaretçiler köpeklerini gezdirip kuğulara yiyecek atıyorlardı. Havuzun öte yanında yirmi kadar çocuk futbol oynuyordu.

“Sonuçta Andrés bir istisna değildi,” diye düşündü, pencere kafesine dayanıp hatıralarına geri dönerek. Obaba halkı, şaşılacak bir kolaylıkla, bütün tuhaf olayları kabul ediyordu.

“Beyinleri kıt, Esteban,” derdi sık sık babası. Bu sözleri komik bir fıkrayla süslemeyi ihmal etmezdi.

Ama o, bu fıkralardan hoşlanmaz, babasının Obaba halkı hakkında adaletsiz davrandığını, onları hor görerek iyi yapmadığını düşünürdü.

Pencereyi kapatarak, “Üstelik bir Werfell olmama rağmen,” diye devam etti. “O görüntüye ne kadar inanmak istesem de mantığım bunu kabul etmiyordu. Söz konusu olan roman değil, gerçek bir hayattı. Kilisede olanlara olanaklı şeyler demek, gülünç bir gerçeklik demekti. Maria Vockel gerçek olamazdı. Johamesholf Sokağı, iki numara da yaşıyor olamazdı.”

Esteban Werfell gözlerini kapattı ve on dört yaşında, eve giden yolda, tereddütlü, kendi kendine kafasının Hamburg öyküleri, şarkıcı, aktris ve kadın isimleriyle dolu olduğunu söyleyen halini gördü; kilisede duymuş olduğu kelimeler buradan çıkıyordu belki de.

Yazmaya başlamadan önce, defterde kalan boş sayfaları hesapladı. Yeterince vardı; yeterli sayıda boş sayfa, öykü-

sünün son kısmını özetleme isteğini olası kılıyordu. Eğer çabuk bitirirse, parka çıkıp çocukların oynadığı futbol maçını seyredecek zamanı olacaktı. Ancak bu isteği yalnızca bir an sürdü. Hamburg'tan dönmeden önce karar verdiği gibi, öyküyü tüm ayrıntılarıyla anlatmalıydı.

Kalemimi mürekkeple ıslattı. Parka son kez baktığında, şemsiyesini savurarak kuğuları korkutan bir çocuk gördü.

“Nasıl bu kadar erken geldin?” diye sordu babam, kapıdan girer girmez.

“Sinemaya gitmedim.”

“Peki neden?”

“Çünkü kilisede bayıldım,” diye itiraf ettim utanarak.

Korktuğunu gördüm ve aceleyle hiçbir kötü şey olmadığını açıkladım. Kilisenin karanlığı ve bir mumun göz kırpan alevi neden olmuştu buna. Gözlerimi dikip hiç ayırmadan bakmamalıydım öyle.

Babam, kütüphaneyi işaret ederek fısıldadı:

“Ruh, bu kitapların içindedir, Esteban. Kilisenin karanlığında değil.”

Sessizlikten sonra, “Sana bir şey danışmak istiyorum,” diye kekeledim. Onunla konuşamıyor ama sırrımı da saklayamıyordum. Maria Vockel meselesinde olup bitenler hakkında onun fikrini öğrenmeye ihtiyacım vardı.

“Konuş bakalım.”

Bir koltuğa oturdu ve bana da öyle yapmamı işaret etti. Sinirliydi, sanki beni bir çocuk gibi değil de, kendi kararlarını kendisi verebilen yetişkin biri gibi görüyordu.

Kiliseye girdiğim andan itibaren başıma gelenlerin hepsini ona anlattım. Bayginken geçen konuşma, o an hissettiğim arzular ve sonraki tereddütlerim. Hiç kesmeden dikkatle dinledi beni.

Öykü bittiğinde ayağa kalkıp odada dolaşmaya başladı. Düşünceli bir halde pencerenin önünde durdu. “Şimdi kütüphaneye gidip başıma gelenleri aydınlatabilecek bir kitap arayacak,” diye düşündüm. Ama bulunduğu yerden ayrılmadı.

“Böyle şeyler olur mu?” diye sordum. “Maria Voc- kel’in gerçek olma ihtimali var mı?”

“Bunu öğrenmenin tek yolu var, Esteban. Bu adrese mektup yazacağız,” dedi gülümseyerek. Bu kadar anlayışlı davranması beni çok mutlu etti. “Mektubu yaz- manda sana yardım edeceğim,” diye ekledi gülümse- mesi kaybolmadan. “Anadilime hâlâ hakimim.”

Şefkatli tavrına rağmen, bu sözleri karşısında başımı öne eğdim. Babam bana Almanca öğretme gayretinde başarısız olmuştu. Evde, arkadaşlarım nasıl konuş- yorsa öyle konuşuyordum ve onun *ikimizin de bildiği dili* konuşmayı reddetmesi beni kızdırıyordu. Ancak o Pazar günü her şey farklıydı. Öyle davrandığım için pişman olmuşum, onu bir daha gücendirmeyeceğime ve kaybettiğim zamanı telafi edeceğime dair kendi ken- dime söz verdim.

Fakat babam, o akşam güzel hatıralarını tekrar can- landırmış gibi mutluydu. Çenemden tuttu ve başımı yukarı kaldırdı. Daha sonra Hamburg haritasını masa- nın üzerine yayıp Johamesholf Sokağı’nı aramaya baş- ladı.

“Evet, işte burada. St. Georg mahallesinde,” dedi, harita üzerinde o noktayı göstererek. “Mektubu şimdi yazalım mı?”

“Çok iyi olur,” dedim gülerek

Şimdi, onca yıl sonra, biliyorum ki o mektup haya- tımda bir dönemin bittiğine işaret ediyordu. Asla Oba- balı diğer çocuklar gibi olmamıştım ve o andan itibaren Mühendis Werfell’in şanına yaraşırçasına, tam bir ya- bancıya dönüşecektim. Okul arkadaşlarımla sık sık bu-

luşmaya son verecek ve kiliseye bir daha asla gitmeyecektim. Ayrıca üniversiteye girmek için çalışmaya başlayacaktım.

Mektubun gönderilmesini kuşkuyla dolu bir dönem izledi. Bir gün yanıtın fazla gecikmeyeceğinden eminken, ertesi gün böyle bir olasılığın gülünç olduğunu, boş yere umut beslediğimi düşünüp kendime kızıyordum.

Bu belirsizlik, bir Cuma günü kitap okurken, elinde krem rengi bir mektupla babamın koşa koşa odama girmesiyle sona erdi.

Sandalyeden kalkarak, “Maria Vockel!” diye çığlık attım.

“Maria Vockel, Johamesholf, numara 2, Hamburg,” diye cevapladı babam gönderenin ismini okuyarak.

Sırtımda bir ürperti hissettim. Böyle bir olayın gerçekleşmesi imkânsız görünüyordu. Ama mümkün olduğunun kanıtı işte oradaydı. Krem rengi zarf gerçekte, içinden çıkan iki çeyrek sayfa da öyle.

“Anlamadığın yerleri bana sor,” dedi babam odadan çıkmadan önce. Doğumgünümde hediye ettiği sözlüğü alarak mektubu okumaya başladım.

Pencerenin öteki tarafında güneş hafif bir ateş gibi, bulutlara söz geçiremeden sönüyor ve siyah bir pelerin tüm parkı, otları, ağaçları, havuzu örtüyordu. Sadece kuşlar eskisinden daha parlak, daha beyaz görünüyordu.

Esteban Werfell ışığı yakıp masasının bir çekmece-sinden Maria Vockel’in mektubunu çıkardı. Sonra çok dikkatli bir şekilde, mektubu defterine yazmaya başladı.

Sevgili Esteban, garip olaylar, en azından bizim durumumuzdaki gibi, güzel şeylerse, anlayamadığımız bu olaylardan korkmamalıyız. Sözünü ettiğin o Pazar günü boğazımda hafif bir ağrıyla yataktaydım, sıkıl-

miştım ve sonra canım kitap okumak istedi. Ancak bir elektrik arızası tüm evi karanlıkta bırakmıştı ve istediğimi yapabilmek için önce mum aramam gerekiyordu. Böylece kalktım ve mum bulmak için mutfağa gittim.

Bizi ilgilendiren şey, biraz sonra elimde yanan mumla odama dönerken gerçekleşti. Önce bir org sesi duydum, sonra siyah saçlı bir çocuk ve orgu çalan, klavyede elleri hareket eden yaşlı adamı gördüm. İşte o zaman senin duyduğun kelimelerin aynılarını duydum ve tıpkı bir düş, güzel bir düş görmüş gibi kendimi çok mutlu hissettim. Sen de aynı şeyleri hissettin mi? Umarım hissetmişsindir.

Daha sonra anneme anlattım. Ama o beni ciddiye almadı ve ateşim olduğunu söyleyerek yatağa gönderdi. Şimdi, bize ne olduğunu biliyoruz. Herhangi bir sebepten, ikimiz de aynı şeyi yaşadık.

Maria Vockel, mektubunun devamında, Obaba'dakine göre çok farklı ve ilginç olan, Hamburg'taki yaşamından bahsediyordu. Dil öğreniyor, patenle kayıyor, yelkenli gemilerle geziyordu. O da sinemaya gidiyordu ama sessiz filmleri izlemek için değil; sessiz filmler artık tarihe karışmıştı.

Mektup bir ricayla sona eriyordu. Onun bir fotoğrafını istiyordu. Fotoğraf yollamak ne hoş olurdu. O da kendininkini gönderecekti. "Senin hayal ettiğinden daha sarı-sınım," diyordu.

Esteban Werfell bunu okuyunca gülümsedi ve mektubu tekrar çekmecesine koydu. Mümkün olduğunca hızlı yazması gerekiyordu, hava kararmak üzereydi. Park gölgeleriyle dolmuş, kuğular çoktan kulübede uykuya dalmıştı.

Maria Vockel'in mektubu beni öyle cesaretlendirdi ki ilk kez kendimi Obaba halkından üstün hissettim.

Çok şaşırtıcı, kimsenin yaşamadığı şeyler gelmişti başıma, bu da beni gerçek bir *seçilmiş* yapıyordu. Gelecekte çok güçlü biri olacaktım ve beni parmağıyla gösteren öteki *seçilmiş* sınıf karşısında elim ayağım kesilmeyecekti.

Bir süre daha okul arkadaşlarımla çıkınaya devam ettim. Onların arkadaşlığına ihtiyacım vardı, çünkü Maria Vockel'le olan yakınlığımı sır olarak saklayamayacağım kadar büyük bir yenilikti. Artık iyice büyümüş gençler olarak bir araya geldiğimizde, mahrem deneyimlerimizi paylaşıyorduk ve ben en çok konuşan kişi oluyordum; Andrés bile beni bastıramıyordu.

Bu Hamburglu kız onların hoşuna gitmiyordu. Gözlüklü, çirkin ve sıkıcı olmalıydı; okuduğu şeylerden ve kitaplardan öyle aman aman söz eden biri de değildi.

Gülerek ve müstehcen tavırlarla, “Peki sana öteki meseleden hiç bahsetmedi mi?” diye soruyorlardı.

Ben, sarışın, gözlüksüz, dişlerini göstererek gülümseyen fotoğrafı elimde, onu savunuyor ve kabalıklarından dolayı onları suçluyordum. Ama onlar tekrar gülüyor, fotoğrafın gerçek olduğuna inanmıyorlardı.

Kısa süre sonra ilişkilerimiz soğumaya başladı. Hamburg'tan düzenli olarak gelen mektupları onlara göstermiyordum ve yalnızca sinemaya gitmek için bir araya geliyorduk. Andrés'in izinden gidip sinema yerine barlara takılmaya başladıklarında kesin bir kopuş yaşadık. Ben evde kalıp Almanca çalışmayı ve babamın kitaplarını okumayı tercih ediyordum. Maria Vockel'le aynı düzeyde olabilmek için kendimi geliştirmek istiyordum.

Babam, benim Obaba ile ilgili her şeyden uzaklaştığımı gördüğünde mutluluğunu gizleyemiyordu.

Pazar akşamları biraz kaygıyla, “Arkadaşlarınla çıkmayacak mısın?” diye soruyordu.

“Hayır, evde gayet iyiyim.”

Değişmeyen cevabım onu mutlu ediyordu.

On yedi yaşına geldiğimde Obaba'dan ayrılıp üniversiteye gittim. O zamana dek Maria ile aramızda yüzden fazla yazışma olmuştu ve sözünü etmediğimiz hiçbir şey kalmamıştı. Tüm bu yazışmalar, gençliğin kaygıları hakkında aydınlatıcı bir kitap oluşturabilirdi.

Mektuplarda ilişkimizin geleceğinden de bahsediyorduk. Beni beklemesini, Hamburg'a gelmekte fazla gecikmeyeceğimi söylüyordum. Dikkat edilirse bu istek bir evlilik sözüydü aslında.

Bununla beraber, hayatın bize uygun gördüğü gelecek farklıydı. Üniversiteye kayıt yaptırdığım güne kadar oldukça yoğun olan ilişkimiz, dersliğe ayak bastığım anda ani bir çöküş yaşadı. Deyim yerindeyse, sanki biri işaret vermiş gibi müzik birden kesildi.

Maria Vockel'in cevapları daha geç geliyor, artık hevesli bir üslupla yazmıyordu; sadece nezaket gereği cevap yazdığı belli oluyordu. Bu değişiklik aklımı karıştırıyor, içimi güvensizlik kaplıyordu. Nasıl tepki vermeliydim? Açıklama isteyerek mi? Verdiğim sözleri tekrarlayarak mı? Ama her şeye rağmen günler geçiyor, nasıl davranacağıma karar veremiyordum.

Yılbaşı tatilimi geçirmek için Obaba'ya döndüğümde, odamdaki masanın üzerinde krem rengi bir zarf gördüm. Hemen bunun bir veda mektubu olduğunu anladım.

Yemekte, "Kötü haber mi?" diye sordu babam.

Yıkılmış bir halde, "Maria beni terk etti," diye cevapladım. Beklediğim bir haber olmasına karşın çok etkilenmişim.

Babam keyifle gülümsedi.

"Endişelenme Esteban," dedi. "Aşk acısı, diş ağrısı gibidir. Acı verir ama ölümcül değildir."

Gerçekten de bu durumu çabucak atlattım. Bir ara Maria'ya oldukça sert cevaplar gönderecek kadar kız-

gındım. Sonra, farkına bile varmadan, her şeyi unuttum gitti. Okulu bitirdiğimde onunla olan ilişkim bana çok uzak geliyordu. Böyle bitmesine neredeyse seviniyordum. Öğrenimim sona erip coğrafya öğretmenim olduğumda, bir iş arkadaşım ile evlendim. Böylelikle krem rengi mektuplar toprağa gömüldü ve unutuldu. O tarihte babam Obaba toprağında, huzur içinde yatıyordu.

Esteban Werfell yazmayı bıraktı ve defterinin sayfalarını gözden geçirdi. İlk sayfada, *Hamburg'tan hayatımın bir özetini yazmak üzere döndüm*, cümlesini okudu.

Rahatlayarak içini çekti. Özet neredeyse bitmişti. Geriye yalnızca Hamburg seyahatini anlatmak kalıyordu.

Tekrar masaya eğildi, yeni sayfanın başına *sonsöz* yazıp yazmama konusunda tereddüt etti. Sonunda bu kısmı öyküden ayırmak için bir çizgi çekmeyi tercih etti.

Hava tamamen kararmıştı. Şimdi parkı, sokak lambalarının sodyum ışığı aydınlatıyordu.

Böyle bitecekti –diye yazdı çizginin altına– bir Pazar akşamından itibaren başıma gelenler; eğer Hamburg'a yaptığım seyahat olmasaydı tabii. Ancak orada bulduklarım, beni zamanda sıçrama yapmaya ve öyküme devam etmeye mecbur ediyor.

Hamburg'a giderken başlıca amacım, babamın şehri tanımak, politik durum ve özellikle de yıllarca bu kente gelmemi engelleyen savaş hakkında bilgi edinmektir. Hatırası önünde saygıyla eğilmek için, babamın Obaba'ya gitmeden önce dolaştığı yerleri ziyaret etmek istiyordum. Buschstrasse'ye gidecek, opera izlemek için Schauspielhaus'a bilet satın alacak, Binnen Gölü'nün kıyılarında dolaşacaktım.

Ayrıca daha az önemli ikinci bir amacım daha vardı; eğer zamanım olursa –diye düşünüyordum– Joha-

mesholf Sokağı, 2 numaraya gideceğim. Belki Maria Vockel hâlâ orada yaşıyordur.

Ancak, şehirde on gün kaldıktan sonra, ilk amacımı gerçekleştirdiğimde, *ilk aşkımı* ziyaret etme fikri –bu fikrin son derece makul olduğunu kabul etmiştim– beni endişelendirmeye başladı. Kendi kendime merakımın bana bir şey kazandırmayacağını, ziyaretim nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın Maria Vockel’le ilgili güzel anıların yok olacağını düşünüyordum. Aslında bu ziyaretini gerçekleştirmeye korkuyordum.

Günlerce tereddüt ettim ve giderek sinirlerim bozuldu. Otelden çıkmıyor, saatlerimi pencereden eğilip St. Georg mahallesine bakarak geçiriyordum. Kilise korosunda ismini duymuş olduğum sokak orada duruyordu; babamın şehir haritasında işaretlediği noktayı oluşturan evler onlardı.

Kararlı bir şekilde pencereden uzaklaşıp otel merdivenlerinden koşa koşa inerek bir taksi çağırdığımda, dönüş trenimin kalkmasına yalnızca birkaç saat kalmıştı.

“Bunu yapmazsan, pişman olacaksın,” diye tekrarlıyordum içimden.

Maria Vockel’in anısı içimi kaplıyor, içinde bulunduğum gerçek zamanın dışında, kendimi başka bir zamanda hissetmeme neden oluyordu. Tekrar on dört yaşına dönüyordum.

Taksi beni Johamesholf, 2 numarada bıraktı. Üç balkonlu olan eski bir evdi.

“Demek mektuplarını buradan gönderiyordu,” diye düşündüm, bakışım evi çepeçevre kuşatarak. Sonra kapıya kadar gittim ve zili çaldım. Kalp atışlarım tüm vücudumu sarsıyordu.

Seksen yaşlarında ihtiyar bir adam göründü çışikte. Çok zayıftı ve yüzü iyice kırışmıştı.

“Ne arzu etmiştiniz?” diye sordu.

Bu soru beni gerçek zamana döndürdü ve gülünç duruma düşme korkusuyla kendimi toparladım. Konuşmaya dilim varmıyordu.

“Maria Vockel’in bu evde yaşayıp yaşamadığını öğrenmek istiyorum,” diye kekeledim sonunda.

“Maria Vockel mi?” Yaşlı adam şaşırdı. “Werfell!” diye bağırdı birden, parmağıyla beni işaret ederek. Sonra da olmadık şeyler düşünen biri gibi gözlerini kocaman açtı ve gülmeye başladı. Şaşırmıştım.

“İsmim tam olarak Esteban Werfell,” dedim. Yaşlı adam gülüyor, beni eve buyur ediyordu.

“Werfell! Mein Kamerad!”⁴ dedi beni kucaklayarak. Daha sonra kendini tanıttı ve bu kez gözlerini kocaman açan ben oldum. Yaşlı adam, babamın Club Eichendorff’tan tanıdığı yoldaş Theodor Steiner’den başkası değildi.

“Hiç gelmeyeceksin sanmıştım!” dedi merdivenlerden çıkarken.

Kütüphanesine girdiğimizde oturmamı rica etti ve raflarda bir şey aramaya başladı.

“İşte burada!” dedi ve Joseph Eichendorff’un *Gedichtesinin*⁵ bir nüshasını çıkardı.

Bu kitabın sayfaları arasında krem rengi bir zarf göze çarpıyordu.

“Bay Werfell, tanıdığınızı sandığınız Maria Vockel, babanızın bir buluşuydu. Hamburg Operası’nda bu isimde bir aktris vardı ama bu evde hiç yaşamadı.”

Bay Steiner, ciddi bir ifadeyle bana bakıyordu.

“Lütfen babamın mektubunu okumama izin verin,” dedim.

“Okuyun bunu, evet. Otuz yıldır sizi bekliyor.” Koridorda kaybolmadan önce iç çekişini duydum.

4) Mein Kamerad, dostum. (ç.n.)

5) Gedichte; şiirler. (ç.n.)

Babasının mektubu hâlâ Eichendorff'un kitabının arasındaydı ve kitap masanın üzerinde duruyordu. Esteban Werfell, krem renkli zarfı açtı ve on ikinci defteri tamamlayacak metni deftere geçirmeye başladı.

Sevgili oğlum, seni kandırdığım için özür dilerim. Artık hayatının son günlerini yaşıyorum ancak o Pazar günü olanları tam olarak anlayıp anlamadığımı hâlâ bilmiyorum. Korkuyorum. Bazen ihtiyar bir çatlaktan başka bir şey olmadığını düşünüyorum.

Seni yanıma çağırıp karşında açıklama yapabilir, mektuba hiç baş vurmayabilirdim ama cesaretim yok. Eğer bir gün Maria Vockel'i aramaya çıkarsan, Theodor bu mektubu sana teslim edecek, böylelikle gerçeği öğreneceksin. Aksi takdirde mektup asla açığa çıkmayacak. Ne olursa olsun, senden bir defa daha, binlerce defa daha özür diliyorum.

Gerçekte her şey tesadüfen, önceden bir şeyler tasarlamadan oldu. Bayıldığın zaman görüp duyduğun şeyleri anlattığında, bu sahnenin, benimle yapmış olduğun konuşmalardan oluştuğunu hemen anladım. Johamesholf Sokağı, 2 numara, bana sürekli mektup yazıp memleketimden haberler veren tek arkadaşımın adresiydi; öte yandan Maria Vockel de çok sevdiğim bir opera sanatçısıydı.

Şimşek o zaman çaktı. Düşündüm ki Maria Vockel'e dönüştürerek hayatını değiştirebilirim. Sen hatırlayamayabilirsin, Esteban, ancak o sıralar bana çok uzak ve Obaba tarzı yaşama çok yakındın. Senin de çok iyi bildiğin bakış açısına göre, bu yol benim son çaremdi, üstelik en berbat yoldu. Onlardan biri gibi olmanı istemiyordum, bunu engellemek benim için bir görevdi.

Theodor'a bana yardım etmesini rica eden bir mektup yazdım ve ikimiz anlaştık. Sistem çok basitti. Mektupları ben burada, evde yazıyor, sonra onları arka-

daşıma gönderiyordum. Theodor seninle aynı yaşta bir genç kıza –her şeyi gerçek gibi göstermek için– mektubu dikte ettiriyor ve Obaba’ya geri postalıyordu.

Bu oyun senin kurtulduğunu, üniversiteye gittiğini görene kadar devam etti. Üniversiteyi bir kez gördüğünde, bir daha bu dağlara dönmek istemezdin zaten. Hele ki mektuplarla sana vermiş olduğum eğitimden sonra. Sana kendi dilimi öğretmiş oldum, okumayı öğretmiş oldum böylelikle...

Mektup devam ediyordu ancak babasının açıklamaları öyle şefkatli, öyle içten sözlerle bitiyordu ki onları yazmaya eli varmıyordu.

“Bu özet burada bitiyor,” diye yazdı. Sonra ışığı kapattı, karanlıklar içinde kaldı; dingin ve mutlu.

RAHİP LIZARDI'NİN MEKTUBU VE AÇIKLAMASI

Söz konusu mektup, zamanında gönderilmemiş ve yıllarca nemli bir bodrumda kalmış olduğu için bazı yerleri okunmayan, Hollanda tipi kâğıda yazılmış on bir sayfalık bir metindir. İlk sayfa, bodrumun nemli tabanıyla doğrudan temas halinde olduğundan yer yer iyice yıpranmış. Oldukça lekeli bu başlangıç yazısından, rahibin söylediği çok az şey anlaşılıyor. Kalan sayfalar *üstte* kaldığı için nispeten korunabilmiştir.

Mektupta bir tarih olmasa da 1903 yılında yazılmış olduğunu söyleyebiliriz. Veda ettiği son bölümde, imzayı atan ve mektubu yazan kişinin üç yıldır Obaba'da yaşadığı açıklamasını görüyoruz; elimizdeki tüm bilgiler –en azından şu anda o orunu işgal eden din adamı bu bilgiyi onaylıyor– Camilo Lizardi'nin bu yüzyılın başında, burada bölge papazı olarak görev yaptığını gösteriyor.

Zarif yazısına, kaleme sarılmasına sebep olan incelikli konuyu ele alırken kullandığı benzetmelere, alıntılara, barok ve dolambaçlı ifadelere ve biçimine bakılırsa seçkin bir kişi olmalıydı. Tarikatını bırakarak kendini topluma adayan bir din bilimcisi, bir Loyola müridi olması çok muhtemeldir.

Mektubun gönderildiği kişiye gelince, sözü geçen o ilk sayfadaki eprime yüzünden ismini ve ne şartlarda yaşadığını bilemesek de, şüphesiz eski bir dostu ya da akrabasıydı. Bununla beraber, mektupta anlatılanlara inanacak olunursa, o dönemde Obaba'dakine benzer çok zor bir duruma düşse de dâhi bir kılavuz, bir maestro gibi davranabilen, kilisede büyük yetkinliğe sahip bir kişi olduğunu

varsaymak yanlış olmaz. Üstelik Lizardi'nin bu kişiye günah çıkarıyormuş gibi, kapana kısılmış, kendinden üstün birinin tavsiyesine ihtiyacı olan biri gibi, üzgün bir vurguyla hitap ettiğini de unutmamak gerek.

Son kısımlarda okunabilen birkaç cümlede, Lizardi, o sıralarda kendisini bunaltan bir *ağırlıktan* söz eder ve *bu deneyime dayanma gücü* olmadığını anlatır. Sınırlı sayıdaki bu kelimeler, diğer on sayfada anlatılan öyküyü anlamamızı kolaylaştırırsa da, biçiminin karmaşıklığını ve kıvraklığını tam olarak çözmemizi olanaklı kılmaz. Bakalım mektubun başında sözü geçen bu deneyimin ayrıntıları nelerdi. Hiçbir şey eklemeyen ve çıkarmadan temize çektiğim ikinci sayfada Lizardi şöyle söylüyor:

...ama sevgili dostum, önce bir parça yıldızlardan, en iyi betimlendiği yer olan astroloji kitaplarında rastladığım haliyle, hiçbir benzetmede yer alamayacak bu yanlış gidişattan, bu gizemli yaşama biçiminden söz etmeme izin ver. Çünkü Laplace müritleri, kainatın, boşlukta gezinen çok büyük bir topun ya da çekirdeğin parçalanmasıyla oluştuğunu söylüyorlar. Boşlukta geziyordu, üstelik yalnız başına, ona eşlik eden başka bir şey olmadan. Tanrı, her şeyin merkezi olarak sadece onu yarattı. Bu parçalanmayla, aynı yerde bitişik halde bulunan parçalar birbirinden ayrılmaya, uzaklaşmaya başladı ve yıldızlar, gezegenler, gök cisimleri meydana geldi.

Benim de aralarında olduğum, uygun yaşa gelip de Solino'nun bize anlattığı karanlık sınırın ayırına varabilen kişiler, bilimin bu ruhsuz tanımlamasını okuduğumuzda şaşırıp kaldık. Çünkü geriye dönüp baktığımızda, tıpkı yeni doğmuş çocuğu saran örtü gibi bir zamanlar bizi de sarıp sarmalayan dünyayı göremiyoruz. O dünya artık bizimle değil, çünkü yok. Bu yüzden ilk adımlarımızı atmamızda bize yardım eden

o sevgili insanlar da yok. En azından benim için durum böyle. Annem öleli on beş yıl oldu; iki yıl önce, benimle yaşayan kardeşim öldü. Öte yandan, henüz çok gençken denizaşırı ülkelere giden hayattaki tek kardeşim hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Sen, sevgili dostum, uzaktasın, sana şu an çok ihtiyacım varken uzaktasın.

Silik satırlarla devam eden pasajdan çıkarabildiğim kadarıyla, rahip, Sion'a sürülen Yahudilerin kaderlerinden yakındığı bir ilahiye atıfta bulunuyor. Sonra üçüncü sayfada, uzun giriş bölümünü tamamlayarak mektubun ana temasına tam bir giriş yapıyor.

...çünkü, benim kadar iyi biliyorsun ki, hayat bizlere, denizin kayaları parçalaması gibi, aynı şiddetle ve dirençle vuruyor. Ancak ben yoldan çıkıyorum ve sen şimdi bana neler olduğunu, inancımı yitirmeme neyin sebep olduğunu sorarak sabırsızca açıklama bekliyor olmalısın. Çünkü ne kadar tez canlı, heyecanlı biri olduğunu, lafı uzatmayı hiç sevmediğini gayet iyi hatırlıyorum. Ama sen de benim retorige olan tutkumu hatırla ve beni bağışla. Hemen şimdi bu mektubu yazmama sebep olan olayları anlatmaya başlıyorum. Tüm kalbimle sabırlı olmanı ve bu arada Vaiz'deki⁶ o yakınmayı göz önünde tutmanı umuyorum. *Vae Soli!* Evet, yalnız kalan insanın kaderi çok acıdır, ayağa kalkmaya gücü olmayan, tökezleyerek yaşayan, yaz mevsiminin son sivrisineklerine benzer hayatı. Ancak kendi dertlerimi bir yana bırakmalıyım; dikkatimi, anlatacağımı söylediğim olaylara yönlendiriyorum.

Dokuz ay önce, Ocak ayında, on bir yaşındaki bir çocuk Obaba ormanlarında kayboldu; şimdi biliyoruz ki sonsuza dek kayıp olarak kalacak. Başlangıçta yok-

6) Eski Ahit'teki Vaiz bölümü. (ç.n.)

luğu kimseyi huzursuz etmedi, çünkü Javier'in –çocuğun, en acı kaybımızın ismi buydu– alışkanlığıydı bu: Evden kaçıp ormanda birkaç gün geçirmek. Tıpkı senin ve benim, okulda bize verilen haksız cezayı protesto etmek için babamızın evinden kaçıp geceyi açık havada bir mısır tarlasında geçirmemiz gibi, diğer çocukları böyle bir davranışa iten huysuzluklarla, haylazlıklarla ilgisi yoktu. Bu anlamda özel bir çocuktu. Dediğim gibi, o yaradılıştaki biri değildi Javier.

Yeri gelmişken, Javier'in anne babası meçhuldü ya da buradaki insanların alaycı ifadesiyle *çalılık yerde peydahlanmış* bir çocuktu o. Bu yüzden, gerçek ana babasının, sahiplerine ulaştırdığı parayla –vox populi dixit–⁷ kendisine giysi ve yiyecek verilen Obaba pansiyonunda yaşıyordu.

Bu mektupta amacım, zavallı çocuğın durmadan kaçıp gitmesinin sırrını ortaya çıkarmak değilse de şundan eminim ki, Javier, sahibinden kaçıp can çekişerek kendisini karların ortasına atan bir köpeğın içgüdüsiyle hareket ediyordu; çünkü köpek, kurtlarla aynı soydan gelen bir tür olarak, orada gerçek kardeşlerini, en iyi aileyi bulacağını bilir. Fikrimce, Javier de evinde bakıcılarının ona veremediğı sevgiyi bulmak için kendisini daha şanslı hissettiğı, yalnız başına ağaçların, eğreliotlarının arasında yürüdüğü ormana gidiyordu.

Javier'in yokluğu neredeyse hiç kimseyi endişelendirmiyordu, hatta bakıcıları bile –vurdumduymazlıklarıyla cahillikleri at başı gider– Javier'i hiç anlamıyorlar, *acıkınca geri döneceğini* söylüyorlardı. Gerçekten de ben ve yaşlı bir adam olan ve Obaba dışından geldiğı için pansiyonda kalan Matías dışında kimse onu aramıyordu.

Sonuçta, onu aramaya çıkmak için bir kafiye oluşturma konusunda ne kadar ısrar ettiysem de, bu defa

7) Vox populi dixit; halk böyle buyurdu. (ç.n.)

kaçışının farklı sonuçlanacağından habersiz, beklemeye karar verildi.

Tanrının sevgili kulları, yüreği taptaze, masum çocukları düşün bir sevgili dostum. Her yerde olduğu gibi, Obaba'da da çocuklar böyledir ve onları hep beraber, cıvı cıvı koşuştururken görmek insana mutluluk verir. Kilisenin etrafında koşarlar, on bir kez tavaf ettiklerinde kulenin oluklarından şarkılar duyulacağına safça inanmışlardır. Her şeye rağmen şarkıları duymadıklarında hayal kırıklığına uğramadan, hesap hatası yaptıklarını, çok hızlı ya da çok yavaş hareket ettiklerini düşünerek inatla bu işi sürdürürler.

Söylemeye gerek yok, Javier asla onlarla oynamazdı. Ne kilise etrafında, ne başka zaman, başka yerde. Onların hemen yanında yaşardı fakat dünyası ayrıydı. Belki yaşına göre çok sessiz ve ciddi yaradılışı uzaklaştırıyordu onu; belki de onu çok çirkinleştiren, yüzünün yarısını kaplayan menekşe gibi lekeden dolayı kendisiyle alay etmelerinden korkuyordu. Ne olursa olsun, sonuç ...

Üçüncü sayfa burada bitiyor. Devamı olan dördüncü sayfanın üst tarafı, ne yazık ki, temizleme çabalarımın sonuç vermediği, nemden kaynaklanan lekelerle dolu. Sadece birkaç satır kurtarmayı başardım.

Bu satırları okuduğumuzda, Rahip Lizardi'nin konuyu bırakıp mektubun başındaki üzüntülü ruh haline döndüğü izlenimi doğuyor. En azından, mantis religiosanın⁸ halk dilindeki söylenişi olan *santateresa* gibi kelimelerin varlığı beni bu sonuca götürüyor. Başvurduğum doğa kılavuzuna göre, bu böcek, kurbanlarına reva gördüğü ölüm yüzünden, tabiat ananın istisnai bir yaratığıymış. "Onları hemen

8) Sıcak bölgelerde yaşayan, peygamberdevesine benzeyen etçil bir böcek. (ç.n.)

ölmesinler diye yavaşça yutar; sanki ihtiyacı olan şey beslenmek değil, işkence etmektir,” diyor kılavuzun yazarı.

Lizardi, bu böceğin davranışını, hayatın bizim zavallı çocuğa davranışıyla mı karşılaştıracaktı? Ben öyle olduğunu sanıyorum. Neyse, bu çıkarımları bir yana bırakalım ve dördüncü sayfanın okunabilen yerlerinde Lizardi’nin neler yazdığına bakalım.

... ancak, sevgili dostum, benim de onu terk ettiğimi, ona sırt çevirdiğimi düşünme. Daima şefkat dolu sözler söyleyerek onu sık sık ziyaret ediyordum. Ancak tüm gayretim boştu.

Şubat ayının başlarında, Javier’in kaybolmasından bir ay sonra, Obaba’nın ana caddesinde beyaz bir yaban domuzunun ortaya çıkmasıyla aklım iyice karıştı. Hayranlıkla onu izleyen insanların önünde geri çekilmedi ve öylesine sakın, kendinden emin bir halde sağa sola koşturuyordu ki vahşi bir hayvandan ziyade bir melek gibi görünüyordu. Sonra meydanda durdu, orada gece yağan kardan arta kalanla oynayan bir grup çocuğa bir süre bakakaldı...

Beşinci sayfanın üst kısmında da hasar var, ancak bir önceki sayfa kadar kötü durumda değil. Nem sadece ilk üç satırı etkilemiş. Devamında şöyle söylüyor:

... ancak bizim insanımız nasıldır bilirsin. Aslında göz kulak olmaları gerekirken, kendini savunamayacak kadar çelimsiz ve küçük olsalar bile hayvanları sevmezler. Ad litem’i hatırlıyorum. Obaba’ya yeni geldiğim günlerde, bizim kilisenin kulesini dinlenme yeri olarak seçen, çok canlı renkler taşıyan, sonsuz iyiliğiyle Babamızın beni sevindirmek için hoşgeldin hediyesi olarak gönderdiğini düşündüğüm o güzel yaratığa baktığım sırada omzunda tüfekleriyle üç adam belirdi... Zavallı

kuş daha ben adamları engelleyemedi paramparça olmuştu. Yürekləri çölleşmiş insanımız, merhametli Francesco'ya hiç benzemiyor.

Beyaz yaban domuzuna da aynı şekilde davrandılar. Meydana bakan pencerelerden ona ateş etmeye başladılar. O anda kilisedeydim ve çıkardıkları gürültü öylesine çoktu ki şaşkın vaziyette koşarak dışarı çıktım. Bununla beraber, onu yaralamaktan başka bir şey yapamadılar ve o da çığlıklar içinde ormana kaçtı.

Beyaz renkli ve bu yüzden tuhaf bir yaban domuzu görmek avcılar çok heyecanlandırmıştı. Onu bir ganimet gibi görüyorlardı. Ancak, o gün için olaylar farklı sonuçlanmıştı. Elleri boş, yorgunluktan bayılacak bir halde geri döndüler, pansiyonda toplandılar; içip eğlenerek ertesi gün için sözleşip hallerinden memnun dağıldılar. Aynı gün, avın ilk günü, Matías karşılarına çıkarak onları terslemişti:

“Yaptığınız iyi değil. O zarar vermek amacıyla gelmedi, ama sizler onu ateşle karşıladınız. Yaptığınız şeyin sonuçlarına katlanmayı göze alsanız iyi olur.”

Mektubun başında bahsettiğim Matías, hatırlayacağın gibi, çocuğu en çok seven kişiydi ve yaşlı bir adamdı; onun kaybolmasına öyle üzölmüşüü ki birçokları onun aklını kaçıracağından korkuyordu. Sonraları, pansiyonda bu uyarısı duyulduğu zaman ve söylediğı başka sözler yüzünden herkes onun gerçekten delirdiğini düşündü. Ona göre, beyaz yaban domuzu bizim kaybolan çocuktan, Javier'den başkası değildi. Bir insan olarak yaşadığı üzüntülü günler yüzünden tabiat ana onu değıştirmişti. Galiba fikrini şöyle savunuyordu:

“Meydanda kar topu oynayan çocuklara nasıl bakakaldığını görmediniz mi? Javier de tıpkı böyle yapmaz mıydı? Bu yaban domuzunun burnunda, Javier'inki gibi menekşeye benzer bir leke görmediniz mi?”

Yaşlı adam fikrini böyle savunurken, orada tartışmayı dinleyenler, avcılardan bazılarının lekeyi görmediğini, bazılarının ise lekenin varlığını hararetle onayladığını söylüyor. Söyle bana sevgili dostum, böyle bir saçmalık olabilir mi? Hangi insan bu değişimi, yaban domuzu postuna bürünmüş Javier'i hiç itiraz etmeden benimseyip leke gibi ayrıntıların kabul görmemesi yüzünden tartışma konusu yapar, hatta buna alınır? Sen de iyi bilirsin ki, ölümünden yıllarca sonra bile ışığı parlayan yıldızlar misali, batıl inançlar Obaba gibi yerlerde hâlâ yaşıyor; şu eski inanışlar...

Altıncı sayfanın ilk on satırı silinmiş. Bu yüzden yaban domuzunun ortaya çıkmasının ardından geçen günlerde neler olduğunu bilemiyoruz. Ancak altıncı sayfanın yarısından yedinci sayfanın sonuna kadar çok iyi korunmuş olan metin sayesinde daha sonraları neler olduğunu öğrenebiliyoruz.

... ancak bir gece, yaban domuzu tekrar Obaba'ya indi, gölgeler arasından kıvrılarak meydanın beş yüz metre uzağında, etrafında başka bina olmayan bir evin yolunu tuttu. Evin önüne gelince kapıya vurup dişlerini geçirmeye başladı; öfkeli homurtuları yüzünden içerde uyuyanlar yardım istemek için bile seslerini çıkaramadı; onları engelleyen korku öylesine büyüktü.

Hayvanın suç istemiyle hareket ettiğini söylememeliyiz, çünkü sadece insana özgü bu güdülerin hayvanlarda da olduğunu düşünmek haksızlık olur. Ne var ki böyle söylemek zorundayım. Aksi takdirde eve girmek için bu kadar inat etmesini nasıl açıklayabiliriz? Kapıyı kıramadığını görünce, sağı solu yerle bir etmesini nasıl açıklayabiliriz? Şunu da bilmelisin ki, yaban domuzu tekrar ormanda kaybolmadan önce evin sundurmasında bulunan bir atı ve öküzü öldürdü. An-

cak ben kibirli değilim, biliyorum ki yalnızca hepimizin Babası bu davranışların gerçek sebebini bilebilir.

Bu yaşananlar, o zamana kadar sessiz kalmış pek çok avcı için bardağı taşıran son damla oldu ve ava çıkanların sayısı katlanarak çoğaldı. Her zaman olduğu gibi Matías onlarla aynı fikirde değildi. Ormana gidenlerin yollarını kesip şöyle yalvarıyordu:

“Yaban domuzunu rahat bırakın! Bu şekilde öfkesini üzerinize çekersiniz! Javier sizleri tanıyacaktı!”

Avcılar ona öfkeyle karşılık veriyor, yaşlı adamın söyledilerini umursamadan, üstelik sözlerini delilik belirtisi sayarak yollarına devam ediyorlardı. Ancak onların cahilliğini ve şiddetini yargılarken o kadar sert olmamalısn. Sana söylediğim gibi, kendilerinde değil-lerdi; çok fakir olan bu insanlar, domuzun kendi çiftliklerine dadanmasından korkuyorlardı; öyle fakirlerdi ki güç bela geçiniyorlardı. Matías’ın da kendine göre haklı sebepleri vardı.

“Javier’in sizlerle hiçbir sorunu yok! Yalnızca daha önce kendisine zarar verenlere saldırıyor!”

Yazık ki yaşlı adamın sözleri tümüyle deli saçması sözler değildi, çünkü saldırdığı aile Obaba’da pek dine düşkün olmamakla tanınırdı ve son savaşıta da görüldüğü gibi bu ailenin fertleri nesiller boyunca insanlara zalimce davranmıştı. Pek çok kez pansiyonda sarhoş olup Javier’le alay etmiş hatta onu dövmüşlerdi. Kötülük daima en zayıf olanlara yapılır. Peki ama bu olaylar arasında bağlantı var mıydı? Yaşlı adamın söyledikleri tamamen göz ardı edilebilir miydi? Bu sorular beni korkutuyor ve hiç aklımdan ıkmiyordu.

Obaba’da annelerin çocuklarına anlattıkları bir öykü vardır. Kızı, dolandırıcı babasına, günün birinde ölüp ölmeyeceğini sorar. Baba, ölmesinin çok zor olacağını söyler ve şöyle açıklar: Benim arslan bir kardeşim var, dağda yaşar, o arslanın içinde bir tavşan vardır, o tavşa-

nın içinde de bir güvercin, yumurtası olan dişi bir güvercin. Eğer birisi bu yumurtayı almayı başarır ve onu alnımda kırarsa ancak o zaman ölürüm. Aksi takdirde asla. Ne var ki, öyküyü dinleyen çocuk, evdeki küçük hizmetçinin bu gizi çözeceğini ve gerçekte bir şeytan olan efendisini öldüreceğini bilir. Ama ben o küçük hizmetçinin üstün yeteneğine sahip değilim ve kafamdaki soruların cevabını öğrenemedim. Belki aptallık ettim; belki de domuzla Javier arasındaki bağın ortaya çıkarılması, güvercin yumurtasıyla babanın hayatını birbirine bağlayan bağın ortaya çıkarılmasından daha zordu.

Sonuçta olaylar kısa sürede çığrından çıktı ve düşünmeye bile zaman kalmadı. Çünkü avın üçüncü gününü, yaban domuzu, grubun gerisinde kalan bir avcıyı kovalayarak yaraladı.

Mektup sekizinci sayfayla devam ediyor. Diğerlerinin üzerine ters konulduğu için baş tarafı okunabiliyor ancak son kısmındaki yaklaşık sekiz satır kayıp.

Ava katılanlara göre, yaban domuzu tekrar ihtiyatlı ve bilinçli davranmaya başlamıştı. Yapraklar arasında gizlenip grubu gözetleyerek, içlerinden biri –şu yaraladığı adam– yalnız ve savunmasız kalana dek beklemişti. Yaşlı Matías zaten herkesin aklında olan şeyi şöyle özetliyordu:

“Şu andan itibaren yüzünüzü gizleseniz iyi olur. Özellikle zamanında ona kötülük yapmış olanlar. Görülüyor ki intikam almak istiyor.”

O günlerde, birden bire, ilkbaharın içinde olduğu muzu, kırların, Yaratıcı’nın bize bahsettiği güzel kokulu bir sürü çiçekle dolu olduğunu fark ettim. Ancak benim için, Obaba’daki herkes gibi, bu cennet bahçesi de nafileydi. Hiçbir çiçek işlevini yerine getiremedi, hiçbir ruhumuzu canlandıramadı. Karanfiller, zambaklar or-

manda yalnız başlarına açıyor ve kimse onlara dokunamadan ölüyorlardı. Çünkü hiç kimse –ne çocuklar, ne kadınlar, ne de en gözüpek adamlar– çiçeklerin yanına yanaşma cesaretini gösteremiyordu. Aynı korku dağlarda da kol geziyor, güller, süsenler, sarmaşıklar aynı kaderi paylaşıyordu. Bu bitkilerin yetiştiği toprakların tek sahibi beyaz yaban domuzuydu sanki. Senin yaşadığın şehirde çıkan gazetelerin de yazdığı gibi: Vahşi bir hayvan, küçük yerleşim yeri Obaba’da dehşet saçıyor. Sonra bizi kaç gece ziyarete geldiğini biliyor musun...?

Sekizinci sayfa burada kesiliyor. Şansımıza sekizinci sayfayı takip eden iki sayfada okunamayan bir yer yok. Mektubun son bölümünde Rahip Lizardi’nin yazıları oldukça küçülmüş.

... Matías’ın söylemiş olduğu sözler, kehanet gibi, bir bir gerçekleşti. Beyaz yaban domuzu her gece, yorulmak nedir bilmeden, planlar yapan birinin hesaplılığıyla ve bunları gerçekleştirenken hiç güçten düşmeksiz in av partisine katılanların evlerine saldırıyordu. Korku herkesi avcunun içine aldığı sıralarda, yaşlı adam kiliseyi ziyarete geldi.

“Size bir soru sormaya geldim ve ne kadar çabuk cevaplarsanız o kadar iyi olur. Beyaz yaban domuzunu öldürebilir miyim?” diye sordu girer girmez.

Söylediği sözler, dile getirilişindeki kabalık bir yana, içimi acıyla doldurdu. Çünkü yaşlı adamın benden istediği asıl şey, bir suçu onaylamamdı. Onun için bir zamanlar tanıdığı çocukla, o günlerde vadimizi yerle bir eden beyaz yaban domuzu arasında bir fark yoktu. İtiraf etmek gerekirse, benim bile bu meseleyle ilgili olarak şüphelerim vardı. Şimdi, “Aferin sana,” diyeceksin. Basit bir rahibin, onca bilimadamı ve ilahiyatçının söylediği şeylerden şüphe etmeye hakkı yoktur, bunu ka-

bul ediyorum. Ama ben halktan bir adamım, hep en koyu karanlıklar arasında yaşamış bir ağacım ve sonunda davranışlarıyla bilinçli ve iradeli gibi görünen bu hayvan, beni de etkisi altına aldı.

Bütün bunlara rağmen, net bir cevap vermekten kaçındım. Ona şöyle söyledim:

“Yararı yok, Matías. Sen yaşlı birisin. En iyi avcılarla dalga geçebilen bu hayvanı avlamayı başaramazsın.”

“Benim için kolay olacak bu, çünkü Javier’in alışkanlıklarını biliyorum,” diye cevap verdi, sesini yükseltip biraz da kibirlenerek. Sonra da ekledi: “Üstelik, o benim bileceğim bir iş. Bilmek istediğim, onu öldürmem doğru olur mu olmaz mı? Siz bana bunun cevabını vermek zorundasınız.”

“Ama buna gerek var mı? Önünde sonunda Obaba’dan gidecek bir hayvanı öldürmek niye? Hem her zaman...”

“Kesinlikle gerek var!” diye sözümü kesti neredeyse bağırarak. “Siz de ona acıymıyor musunuz? Bu durum ona da acı vermiyor mu sanki?”

“Matías, istemezdim ki ...”

Ancak yine sözümü bitirmeme izin vermedi. Yerde doğruldu, yanında getirdiği çantasını karıştırarak masanın üzerine çok pis bir mendil koydu. Orada ne vardı biliyor musun dostum? Hayal bile edemezsin. Mendilin içinde bir yaban domuzunun kanlı tırnağı vardı. Korkunç bir görüntüydü, korkup geri çekildim.

“Javier çok acı çekiyor,” diye başladı yaşlı adam.

Sesim kısılmıştı, tek kelime edemedim öylece kaldım.

Kısa bir aradan sonra, “Obaba insanı korkaktır,” diye devam etti. “Onunla yüz yüze gelmek istemem, kaplanla, pusuya yatarak ya da zehirle olabilir. Onun için yavaş ve acı çekerek ölmek önemli değil. Hiçbir iyi avcı bunu yapmazdı.”

“Korkmuş olmaları çok doğal Matías. Onları hor görmekle iyi yapmıyorsun.”

Ancak söylediklerim ikna edici değildi ve konuşmak için büyük çaba harcıyordum. Zaten o da beni duymuyor, kendi içindeki monoloğa dalmış görünüyordu.

“Yaban domuzu tuzağa düştüğünde, engellerden dişlerini kullanarak kurtuluyor. Onun yöntemi bu.”

Kesik kesik, derin nefes alarak konuşuyordu.

Sonunda gözümün içine bakarak sordu: “Sizce de Javier kısa zamanda çok şey öğrenmiş gibi görünmüyor mu?” O anda yüzündeki gülümseme, oğlunun yiğitlikleriyle gurur duyan bir babanın ifadesine benziyordu. Söylediklerine katılıyordum. Hissettiklerinin doğru olduğunu düşündüm. Hesap verme günü geldiğinde, hepimizin efendisi olan Tanrı onun babalık isteğini geri çevirmezdi. Evet, Matías, Javier’in gerçek babasıydı; ne doğduğunda onu terk eden ne de pansiyonda yanına alıp ona sefaletten başka şey vermeyen adam babası olabilirdi.

“Onu öldürebilir miyim?” diye sordu yaşlı adam. Tekrar sıkıntılı haline döndü.

Senin de bildiğin gibi sevgili dostum, merhamet, bizi en fazla etkileyen ve büyük bir güçle bizi iyiye sevk eden merhamet, sevginin meyvesidir. Hiç şüphem yok ki Matías benimle sevgi adına konuşuyordu. Çocuğun acı çekmesine dayanamıyordu. En kısa zamanda bu iş bitmeliydi.

“Evet, bunu yapabilirsin. O yaban domuzunu öldürmekle günaha girmezsin,” dedim ona.

Şimdi gerçekten aferin diyeceksin. Yalnız sonradan olanları hesaba katarsak...

Onuncu sayfa burada kesiliyor. Takip eden son sayfanın ilk dört satırı okunmasa da kalan yerler, imza da dahil, çok iyi korunmuş.

... Obaba civarında, evlerden çok uzak sayılmayacak, ağaçlıklı, alçakta kalan bir bölgede, ters piramit şeklinde, toprağın içine işlemiş gibi görünen bir mağarayla sonlanır. Matías, beyaz yaban domuzunun gizlenine yerinin işte burası olduğunu söylüyordu. Neden diye soracaksın. Neden böyle bir tahmin yapıyordu ve –ileride göreceğin gibi– nasıl hiç yanılmıyordu? Çünkü Javier’in pansiyondan kaçtığı zamanlarda buraya geldiğini biliyordu. Zavallı çocuğa bu mağarada sadece semenderler arkadaşlık ediyordu.

Dahası, söylediğim gibi, bunları öğrendiğimde artık çok geçti. Önceden bilseydim Matías’a izin vermezdim. Hayır, o mağaraya giremezsin derdim. Hiçbir avcı, yaban domuzunu böyle bir mağarada beklemes. Çok tehlikeli. Orada bekleyip hayatını tehlikeye atarak günaha girersin.

Tanrı yolumu aydınlatmadı. İyi mi kötü mü sonuçlanacağı bilinmeyen ve yoluna koymak için zamanın olmadığı bu meselede hata ettim. Şimdi sana anlatacağım gibi, olaylar, desteğini kaybettikten sonra uçuruma yuvarlanan taşlar gibi hızla gelişti. Gerçekten de her şey bir iki saat içinde sona ermişti.

Matías gittikten sonra, kilisedeyken, patlamaya benzeyen o irkiltici sesi duyduğumda her şey bitmişti. Önce, Obaba’da oldukça sıradışı sayılabilecek böyle güçlü bir gürültüye neyin sebep olduğunu anlamadım. Tüfek olamaz diye düşündüm.

Sonra dehşetle, “Sakın bir mağarada ateş edilmiş olmasın,” diye düşündüm. Hemen sonra böyle olduğunu anladım. Tanrı’nın yardımıyla ne olup bittiğini görebilmiştim. Oraya vardığımda Matías ölmüştü. Onun birkaç metre ilerisinde, mağaranın içine doğru, soluyan, boynundan kan fışkıran beyaz yaban domuzu duruyordu.

Solumalar arasında bir ses duyduğumu sandım. Dikkatimi vererek dinlediğimde ne duyduğum dersin?

Tıpkı sayıklayan bir çocuğun ağzından çıkabilecek bir söz. Anne! Bu yaban domuzu, gözlerimin önünde sızlanarak, ağlamaklı, tekrar tekrar, “Anne, anne!” diyor-du... Tıpkı inancımızın gereklerini ve okuduğum bilim kitaplarını hatırladığımda benim de kendi kendime söylediğim gibi, artık yorgun ve tahammülsüz bir adamın yanılması, düpedüz hayal gücünün bir oyunu diyeceksin şimdi. Yine de, mağarada gördüklerimi ve duyduklarımı unutamıyorum. Çünkü, Tanrım, bütün bunların üzerine, bir taş alıp onu öldürmek zorunda kaldım. Yaşlı adam gibi dirayetli davranmak zorundaydım, kan kaybederek daha fazla acı çekmesine izin veremezdim.

Başka şey söyleyemiyorum ve burada bitiriyorum. Şimdi, gördüğün gibi, perişan haldeyim. Beni ziyarete gelerek ne büyük bir iyilik yapmış olurdun bilemezsin sevgili dostum! Üç yıldır Obaba'dayım. Bu kadar yalnızlık yetmez mi?

Bu soruyla –ve devamındaki imzayla– mektup ve açıklama sona eriyor. Bununla beraber, çalışmama son noktayı koymadan önce, Obaba'nın şimdiki sakinleriyle yaptığım sohbetlerin ardından, bana çok manidar görünen bir şeyden bahsetmek istiyorum. Benimle konuşan pek çok kişi, hiç tereddüt etmeden, Javier'in, Rahip Lizardi'nin oğlu olduğunu söyledi. Bu inanışın gerçekliği, bence elimizdeki belge tekrar okunduğunda su yüzüne çıkıyor. Bu durum, mektubun, neden yazıldığı yer olan bölge papazlığından hiç dışarı çıkmadığını da açıklıyor: Yazdığı itirafı göndermeye cesaret edemeyen ve itirafının en önemli bölümü eksik kalan kişi, rahibin ta kendisi.

POST TENEBRAS SPERO LUCEM⁹

Obaba'nın en kenar mahallesine Arnavutluk deniyordu ve ne bir caddesi ne de okul binası vardı. Başka seçenek olmadığı için çocuklar alfabeyi ve diğer temel bilgileri –Danimarka ve Pakistan'ın nerede olduğunu ya da kırk altı artı yirmi yedinin kaç ettiğini– mahalledeki otelin ilk katında bulunan eski salonda öğreniyorlardı.

On yedisi kız ve on beşi erkek olmak üzere toplam otuz iki kişilik bir katile oluşturuyorlardı. Her sabah –şarap ve zeytinyağı tulumlarıyla tıka basa dolu girişi geçtikten sonra– öğretmenin arkasında uzunca bir sıra oluşturup, önce sekiz, sonra on, daha sonra beş basamak çıkarak –eğer doğru topladıysam– yirmi üç basamaklı merdivenin sonuna geliyorlardı. Kendiliğinden dersliğe dönüşen salonda, yaşlarına göre hemen sıralara dağılıyorlardı: Küçükler önlerdeki banklara, on dört yaşında ve Dalmau Carles'in o mükemmel, anlaşılması zor ansiklopedisine bakmak zorunda olan çocuklar arka sıralara.

Dersleri öğleden sonra saat beşte bitiyordu ve –dağınık halde, büyük bir gürültü çıkararak– önce beş, sonra on, daha sonra sekiz basamak inip çikolatalı ekmek verilen akşamüstü kahvaltısının peşine düşerek, ya da daha iyisi, çamaşır teknelerinde mantardan gemileriyle veya küçük cam şişeleriyle oynayıp iyi vakit geçirmek için evlerine yöneliyorlardı.

Öğretmen, öğleden sonra saat beşte, karatahtanın önünde, uzun masasına dayanmış yapayalnız kalakalıyor-

9) Karanlıkların ardında ışığı bekliyorum. (ç.n.)

du; gençliğinde kısa bir süre o dağlarda yaşamış olsa da, bir müddet okulda kalıp öğrencilerin yaptığı alıştırma- ları düzeltmeyi yeğliyor, sonra da mahallenin üçra bir yerinde kendisine tahsis edilen grili beyazlı evine, kendi evi olarak görmediği o ıssız ve tuhaf eve gidiyordu.

Arnavutluk'ta geçen günler, öğretmene sonsuzmuş gibi geliyor, zamanının büyük kısmını mektuplar yazarak geçiriyordu. Özellikle de büyük harflerle 'En İyi Dostum' diye hitap ettiği o adama yazıyordu.

Burada cadde olmadığı için, hiçbir yere çıkamadan kuşatılmış gibi yaşıyorum – diye anlatıyordu ilk mektubunda. Geldikten sonraki ilk Pazar günü, kasabaya, yani Obaba sokaklarına indim; ancak faydasız, çünkü orada da kadınların gitmesine pek iyi gözle bakılmayan bir sürü meyhaneden başka bir şey yok. Bütün çeteyle –Maria, David, Cristina, Ignacio, sen ve ben– mendireğin orada yaptığımız geziler olmadan yaşamak bana zor geliyor. Hava sisli olduğunda ya da yağmur çiselediğinde, bütün zamanımı yatakta, sahil sohbetlerimizi hatırlayarak geçiriyorum. Yaz hatıralarım, gördüğün gibi, tek tesellim. O kadar da kötü değil, bazen güneş açıyor, o zaman da çocukları alıp kelebek yakalamaya gidiyorum. Örneğin geçen gün hayatımda gördüğüm en büyük Nymphalis Antiopa'yı yakaladık.

Hemen hemen tüm mektuplarında kelebeklerden bahsediyor, onların Latince isimlerini kullanıyordu. Çünkü bu konu üzerindeki bilgisiyle, arkadaşlarının hayranlığını kazandığının bilincindeydi. Ancak düşündüğünün tersine, önce sekiz gün, sonra on iki gün, ardından on yedi gün, toplamda –eğer hesapta hata yapmadıysam– bir ay ve bir hafta geçtikten sonra bile, posta kutusuna 'En İyi Dostu'ndan hiç mektup gelmemişti.

“Beni bu kadar çabuk unutacaklarını zannetmiyordum.

Dostlukları beş para etmez. Bir daha onlara asla yazmayacağım,” diye karar kıldı.

Bu kesin bir karardı ve günlük olarak kullandığı defterde de yazılıydı.

Bu arada sonbahar sona eriyor ve kelebekler geçip giden günler gibi gözden kayboluyordu. Artık sadece *Vanessalar* görülüyordu etrafta. Isırgan otlarıyla beslenip ırmakların oluşturduğu gölgeli çukurlara yakın yerlerde yaşıyorlardı. Kırlangıçlara gelince, onlar da artık elektrik tellerinde sıralar oluşturunuyorlardı: Yüz yirmi kırlangıç bu telde, yüz kırk tane öbür telde, toplamda iki yüz altmış kırlangıç. Zamanı geldiğinde havalanıp güneye doğru o büyük seyahate çıkacaklardı.

Arnavutluk semaları –hesaptan iki yüz atmış kırlangıç düşünce– ona bomboş kalmış gibi geldi ve, “Kırlangıçlar gitti, kış geldi,” diye yazdı defterine.

Günlüğüne yazdığı notlar öğretmeni rahatlatıyordu. Bu sırlar hayatının tek tesellisiydi: Ona kaybettiği gücü tekrar kazandırıyor ve –büyük harflerle– Şaşkın Kalbini alışıldık ritmine döndürüyordu. Ancak içinde hiçbir deftere sığmayacak başka itici güçler de vardı ve o güçler –gizil ama kudretli, bazen onu çırılçıplak uyumaya zorlayan güçler– En İyi Dostu’nu hatırlatıyor, onunla yan yana olduğu, onu öptüğü, o gece plajda, arkadaşlarından ayrılıp kum tepeleri arasında kayboldukları günleri tekrar yaşıyordu.

Ancak inatçıydı ve almış olduğu karardan dönmek istemiyordu. Cevap mektubu gelene kadar ona asla yazmayacaktı. Hal böyleyken, kalemini yalnız resmi iş ve girişimlerde, genelde okul müfettişiyle yaptığı yazışmalarda kullanıyordu.

Sanırım, Sayın Müfettiş Bey, eğitime devam etmek çok zor, hatta benim durumumdakiler için neredeyse imkânsız bir iş – diye yakınıyordu bu mektupların birinde. Dam akıyor. Sıralar parçalanmak üzere. Kışın

kapımızda olduğunu hesaba katarsak, tamirat, özellikle de çatının tamiri kesinlikle gerekli gibi görünüyor. Ders malzemeleri konusunda da durum pek parlak değil. Örneğin elimizde Asya ve Afrika haritaları yok ve çocuklara bu kıtalardan söz ettiğimde, coğrafya bilgilerini tamamlamak için talaş kaplı zeminde şekiller çizmek zorunda kalıyorum.

Başlıca coğrafi özellikleri ve talaş zeminde oraya buraya dağılmış şehirleriyle Asya ve Afrika'nın onun insafına kalmış olmasından gurur duyuyor, böyle parlak bir fikrin, sadece plajda saatlerce kumla oynayarak zaman geçirmiş birinin aklına gelebileceğini düşünüyordu. Müfettişe bu eksiklikten söz etmesinin gerçek sebebi buydu. Aslında haritaların eksik olması onu kaygılandırmıyordu.

Müfettişin cevabı hemen geldi:

Mektubunuzda anlattığınız durumu gayet iyi anlıyorum. Ancak okullardaki teçhizatın yenilenmesi ve desteklenmesi için yeterli gücümüz yok. Yine de, Kasım ayının on yedisinde oradan geçerken uğrarım ve meseleyi konuşuruz. Bir karar vermeden önce okulu görmem gerek.

Bu mektup, Arnavutluk'ta geçen ve sonsuzmuş izlenimi veren elli günün tekdüzeliğini kırmayı başardı ve öğretmende, neredeyse tuhaf karşılanabilecek, formalite gereği yazılan birkaç satırdan beklenmeyecek bir sevinç yarattı. Ancak yüreği hâlâ şaşkındı, onu harekete geçiren gerçek ya da sanal uyaranlar karşısında aynı aşırı tepkileri veriyordu.

"Müfettiş ayın on yedisinde gelecek," yazdı günlüğüne. Mutfağa kadar gidip oradaki takvimde bu tarihi kırmızı daire içine aldı. En İyi Dostu'yla ilgili yazmaya değer bir not, altı çizilecek bir mesele yoktu. Kasım ayının on yedisi

geldiğinde, öğretmen tüm gününü okulun penceresinden bakarak geçirdi. Ancak Arnavutluk ufkunda hiçbir müfettiş belirmede.

Evde, “Canım çok sıkkın, çünkü bana verdiği sözü tutmadı,” yazdı bir kâğıdın üst kısmına. Sonra mektuba devam etmekten vazgeçip, gözleri kapalı, karanlığı seyrederek yatağına uzanmış halde iki saat geçirdi. Uykuya teslim olduğunda, kâbuslar, örümcekleri ve yılanlarıyla tüm gece boyunca kalbini kuşattı.

Mahallenin köpekleri, havlamalarıyla ona yeni bir günün başladığını haber verdi; sanki bu havlamalar hep vardı, öncesizdi, böyle sonsuza dek sürecektir ve hiç susmayacaklardı. Kalkıp pencereden baktığında bu yanılsama daha da güçlendi, çünkü dışarıda kış mevsimi, sanki ondan başka mevsim yokmuş gibi, her yere hâkim olmuştu.

“Ben geldiğimde de toprak şimdi olduğu gibi buz tutmuştu ve her yer bembeyazdı,” diye düşündü. Uyurgezer gibi düşünmeye devam ediyordu.

Saat kulesi, sabahın sekizi olduğunu bildiriyordu, ancak saat ibreleri de, tıpkı takvimin gösterdiği ve kırmızı yuvarlak içine alınmış on sekiz Kasım tarihi gibi, anlaşılmazdı. On sekiz Kasım da neydi? Bir gün. Bir güne yirmi dokuz ya da otuz gün eklendiğinde bir ay ediyordu. Bir aya on bir ay daha eklendiğinde bir yıl. Ancak bu başka yerlerde geçerliydi, Arnavutluk mahallesinde değil.

Tuvalet aynasında solgun benzini fark ettiğinde, “Hasta değilim, sadece artık plaja gitmiyorum,” dedi kendi kendine. Bu endişe, sabah temizliği bitene dek onu rahatsız etti.

Mutfak masasına oturmuş, vitrine koyduğu kelebeklere bakarak, “Ben bir Melanargia Russiae’yim. İğneyle bir mantara tutturmuşlar beni ve yavaş yavaş kanım çekiliyor,” yazdı defterine. Cümleyi tekrar okur okumaz, bu mahalleye geldiğinden beri ilk kez Şaşkın Kalbi isyan etti. Abartılı bir benzetmeydi, fiziksel durumunun –kanla

ilgili olan- aptalca bir tanımı da denilebilirdi. On beş günlük bir gecikmenin ardından, düzeni bozulmuştu işte.

Dudakları büzüldü, yazdığını silerek günlüğüne yeni bir düşüncesini ekledi:

Bir şeyler yapmalıyım. Bir hareket, yürümek, yeni arkadaşlar, ne olursa. Yoksa bu buz kesmiş Arnavutluk işimi bitirecek.

Tüm bunları nasıl gerçekleştireceğini bilmiyordu, ancak bu anlattıkları onun yeni dayanağıydı.

Kısa süre sonra, saat tam sekiz otuzu vurduğunda kapısının çalınmasıyla her şeyden uzaklaştı. Sevinçle gülmüştü. Bu gelenin, Mugats'ın hizmetine bakan en gözde öğrencisi olduğunu biliyordu. Her gün bu saatte okulun anahtarını almaya gelirdi.

Koridora seğırtirken, "Zaman henüz durmadı. İşte bunun kanıtı," diye düşündü.

"Hava bugün çok soğuk, Manuel. Sıcak bir şey içmek ister misin?" diyerek karşıladı çocuğu.

Bu beklenmedik davet karşısında, genç hizmetçinin yüzünde şaşkın ve güvensiz bir mimik belirdi, konuşmadan, başı öne eğik, yavaşça ilerledi.

"Mutfağa gel Manuel. Utanma. Bir bardak sütle peksimet ister misin?"

Bu ziyaret öğretmene çok iyi gelmişti. Çünkü onu, yataktan kalkar kalkmaz içine gömüldüğü hüzünden çekip çıkarmıştı. Kendisini yine neşeli hissediyordu.

"Bir fincan kahve alırım," dedi çocuk ciddi bir ifadeyle. Sonra cebinden bir sigara çıkarıp öğretmene ikram etti. "İçer misiniz?" diye sordu.

"Ben içmiyorum Manuel. Sen de beni örnek alsan iyi olur. Tütüne başlamak için oldukça gençsin."

"Ama siz bir kadınsınız ve kadınlarla erkekler bir değildir. Sizin bünyeniz çok daha zayıf. Bunu herkes bilir."

Mugats'ın küçük yanaşması, pek çok davranışı ve alışkanlığıyla on iki yaşındaki bir çocuğa göre çok şaşırtıcıydı. Sanki onda eskiden kalma bir şeyler vardı ve konuştuğunda, hep açık havada, ormanlarda, dağların kayalıklarında, yıldızlar altında yaşamış birinin oturaklı ses tonuyla konuşuyordu. Okuldaki öteki öğrencilerle kıyaslandığında, daha olgun ve farklı bir devrin insanı gibi görünüyordu. Kesinlikle farklı bir zamanda yaşıyordu.

Kahve fincanını getirirken, “Hiç çocuk olmadı. Çünkü çok küçük yaştan itibaren çalışmaya başladı ve asla kendi yaşında oyun arkadaşları yoktu,” diye düşündü öğretmen. Şafakla gelen karanlık güçlerden kurtulan yüreği sevecenlikle doluyordu.

“Sobayla ilgili bir sorun yok, değil mi?” diye sordu sonra. Çünkü Mugats'ın küçük yanaşması, ayrıcalıklı olarak, okulu sıcak tutma görevine ve sorumluluğuna sahip tek öğrenciydi.

“Sorun yok gibi görünüyor. En azından şu ana kadar okulda hiç üşümedik.” Bunu söyledikten sonra, eve girdiği andan itibaren ilk kez gülümsedi.

Sobayla ilgilenme görevini başarıyla yerine getiren öğrencisini takdir edencesine, “Çok güzel gülümsüyorsun,” dedi öğretmen. Bu görev onu okulun bir parçası kılıyor, kendi gayretiyle asla başaramayacağı ve geri kaldığı derslerde bile ona avantaj sağlıyordu.

“Okula gitmeye ne zaman başladın Manuel?” diye sordu.

Çocuk, öğretmenin beklenmedik ve sevecen davranışlarından, hayatının ayrıntılarıyla ilgilenmesinden dolayı şaşkıındı. Ama bu şaşkınlığını asla açığa vurmuyordu. Konuştukça kendine olan güveni artırıyordu.

“Dokuz yaşına girdiğimde başladım. O zamana kadar, altı yaşından beri hep dağda çobanlık yaptım. İyi bir işti aslında. En azından şimdiki durumdan daha iyiydi,” cevabını verdikten sonra fincanında kalan kahveden bir yudum aldı.

“Şimdiki patron kötü biri mi?”

“Domuzun biri.”

Patron, okula sadece sabahları gitmesine izin veriyor, öğleden sonra onu bırakmıyordu. Bu kısıtlama öğretmenin canını sıkıyordu. Ama çocuğun konuya bakışı çok farklıydı.

“Kendini içkiye veriyor,” diye açıklamaya başladı. “Eğer bir adam içiyorsa, herkes bilir ki, iş yapacak gücü kalmamıştır. Tüm işi kendim yapmaya alışığım. Mesela bugün saat beşten beri ayaktaım. Bunun dışında iyi bir adamdır. Onu çok takdir ediyorum.”

Artık dersin başlamasına çeyrek saat kalmıştı, oturduğu sandalyede huzursuzca sallanıyordu.

“Anahtarı şimdi getiriyorum,” dedi öğretmen çocuğun heyecanlandığını görerek.

“Ders başladığında okulun sıcak olmasını istiyorsak acele etmem gerekecek,” dedi çocuk ayağa kalkarak. Anahtarı aldığı anda hoşçakal bile demeden kapıyı çekip dışarı çıktı.

Öğretmenin yüzünde bir gülümseme belirdi ve, “Bu ne ciddiyet!” diye iç geçirdi.

Beyazlı grili küçük evden okula kadar önce yüz otuz, sonra kırk, daha sonra seksen, yani toplam olarak –eğer hesap hatası yapmadıysam– iki yüz elli adım atmak gerekiyordu. Mugats’ın küçük hizmetçisi eğer yürümek yerine koşar, bir yerine üç adım atarsa, normal süre olan bir buçuk dakika yerine yarım dakikada okulda olacağını hesapladı. Sonra matematiğe boş verip okula koşmaya başladı.

Ancak yaptığı hesap tutmadı. Yolum yarısına gelmişken, Arnavutluk mahallesinin su borularını tamir eden işçilerin alet edevatına takıldı. Ne kötü talihtir ki, dengesini koruyup yere düşmemek için gayret ederken anahtar elinden fırladı ve işçilerin açtığı kanalın dibini boyladı.

Kanalda çalışan şişman bir adam, “Sakin ol evlat, daha derine gidemez,” dedi.

“Lütfen anahtarı bana ver,” dedi çocuk ciddi bir yüzle.

“Bilemiyorum, sanırım kendin gelip almak zorunda kalacaksın. Ellerimi kirletmekten hoşlanmam.”

Şişman adam anahtarı bir sopayla alıp kanaldaki su birikintisine doğru savurdu. Haince gülüyordu.

“Anahtarı ver domuz!”

Mugats’ın küçük yanaşması, alaycı insanlardan ve işten kaytarmak için bahaneler arayan tembellerden hiç hoşlanmazdı. Böylelerini görünce tepesi atardı.

Şişman adam, “Buraya in, onu sana vereceğim,” deyip gülümseyerek çocuğu kışkırttı.

Kanalda çalışan bir başka işçi, “Dikkatli yürü çocuk!” diye uyardı onu.

Küçük yanaşma, serbest güreşe çok meraklıydı ve bir keresinde, hayatının o en güzel gününde, şampiyon Ochoa’nın kendine özgü *topuk darbesi* oyunuyla rakiplerini darmadağın ettiği müsabakaları seyretmiş, sonraki günlerde dağda, hayvanlar ve ağaçlar içinde, bu oyunu öğrenmek için yaptığı antrenmanlar dışında eğlencesi olmamıştı.

“Bu domuz pek de kendinden emin,” diye düşündü. Bir saniye sonra şişko adam kanalda sırtüstü yatıyordu. Öteki işçiler gülüyor, o da sıkı sıkıya kavradığı anahtar elinde sokağın aşağısına doğru koşuyordu.

Okulun kapısını açarken, “Tıpkı Ochoa gibiydim,” diye gurur duydu kendisiyle.

Dağda çoban olarak geçirdiği üç yıl boyunca hayvanlardan başka arkadaşı olmadığı için yalnız başına oynamayı öğrenmişti ve okul olarak kullanılan büyük salona girdiğinde, kendisini, kırdaki o geniş arazilerdeymiş gibi hissediyordu. Bu ıssız ve boş salonu, o ve köpeği Moro’nun –başka hiç kimse olmadan– başka kişilerin kimliğine bürünerek oyun oynadıkları Büyük Boşluk gibi görüyordu. Eğer öğretmen, o tiyatrodaki oynadığı rolü görmüş olsaydı, Manuel’in diğer öğrencilerle kıyaslandığında daha olgun biri olduğunu düşünmeyecekti. Tam tersine, gerçekte içlerinde en küçük oydu.

Temsillerinin sahnesi, öğretmenın talaş üzerine çizdiği gibi, Asya ve Afrika'ydı her zaman. Bu temsillerde Moro da onun, yani Kartaca'nın büyük kralı Hannibal'in, onun fikrince ansiklopedide gördüğü tek değerli adamın yardımcısı olurdu.

"Asya ihanet etti Moro, Romalılar'a katıldı. Bu yüzden onları cezalandırmaya karar verdim. Bazı şehirleri yakacağım," diye başladı o gün.

Sonra öğretmenın küçük bayraklarla işaretlediği isimleri okudu ve ekledi:

"Hangi şehri yakalım Moro? Pekin, Nanking, Chungking?"

"Chungking olmasın ama. İsmi böylesine hoş olan bir şehri yakmak üzücü," diye bildirdi Moro.

"Pekin'e ne dersin?"

"Pekin de olmaz, Hannibal. Bir köpek ismi olarak çok hoş görünüyor. Ben bile isminin Pekin olmasını tercih ederdim."

"Bugün her şeye itiraz ediyorsun Morro."

"Çin'in solundaki dağlara ne dersin? Neden o dağları yakmıyoruz?"

"Bunu düşünmem gerek. Bir dakika bekle."

İtiraf etmek gerekirse, yardımcısının isteği çok akla yatkındı, çünkü o bölgede ne bir isim ne de bir bayrak bulunuyordu. Kimliği meçhul yerleri mahkûm etmek hep daha kolay olurdu.

Tüm Çin toprakları gözlerinin önünde uzanıyor, ayaklarına kapanıyordu: Pekin, Nanking, Chungking, Canton, Hong-Kong, Şanghay, Tayvan. Tüm bu yerlerde, küçük insanların yalvaran gözlerini görüyordu. "Hayır Hannibal," diyorlardı, "merhamet et, şehirlerimizi yakma. Bir daha Roma'ya hizmet etmeyeceğiz. Sana yemin ediyoruz!"

Talaştan birkaç avuç alıp kâğıda sararak, "O zaman dağları yakacağım! Kartaca affetmez!" diye hüküm verdi so-

nunda. Biraz sonra, Himalayalar'ın büyük bir kısmı sobada yanıyordu.

Arnavutluk'ta yaşayan yirmi dört çocuğun –otuz bir kişinin yedisi gripti– hançeresinden çıkan uğultuyu bastırmaya çalışarak, kapıyı açar açmaz sesini yükseltip, “Ne güzel bir ateş yakmışsın Manuel,” diye seslendi öğretmen. Bu sırada o, sobaya en yakın yerde bulunan özel sırasına oturmuştu bile.

Becerisini önemsemez bir tavırla, “Özel bir durum değil, neyse ki hiç duman çıkmadı, hepsi bu,” diye cevapladı. Yine ağırbaşlı bir ses tonuyla konuşuyordu.

Mugats'ın yanaşması, tüm sabahı sobanın ağzından ateşi gözleyerek geçiriyordu. Çünkü, doğal olarak, ateş her an sürpriz yapabilirdi ve ona güvenmek yapılabilecek en büyük hataydı. Bir an canlı yanan ateş, bir an sonra tamamen tükenmiş, neredeyse sönmek üzere gibi görünebilirdi. Eğer ihmal edilirse sönerdi de.

Küçük olanlar yazı yazarken, “Matematik kitaplarınızı açın,” diye buyurdu öğretmen.

Yüzünü ekşitti. Matematikten hiç hoşlanmıyordu ve dersin sonunda verilen problemlerden tüm ruhuyla nefret ediyordu. Onun için tamamen anlaşılabilir şeylerdi.

Ama işte, öğretmen o günkü problemi okumaya başlamıştı bile. Dikkatle takip eden bir yüz ifadesi takındı.

“Bir adamın altı tane atı vardı. Üçünü, tanesi 1500 pesetadan sattı. İkisini de tanesi 1300 pesetadan sattı. Ancak sonuncusu, ayağını kırdığı için, etinden faydalanmak üzere kasaba satıldı. Soru: Eline geçen toplam para 7300 peseta olduğuna göre, kasap ona ne kadar ödedi?”

“Bu at niye ayağını kırdı?” diye sordu kendi kendine. Bu aptal kitap önemli olan şeyleri asla anlatmıyordu.

“Kasap ne kadar ödedi Manuel?” diye sorulduğunu duydu.

Yanakları kızardı. Öğretmenin, herkesin önünde yüksek sesle ismini anması hoşuna giderdi, ama içine düştüğü

bu durumda değil. Cevap verme zorunluluğu onu çok sıkıyordu.

Aklına, “Bu civarda at eti yemek detten değildir hanımefendi,” demek geldi. Son sırada oturan tüm öğren-ciler gülmeye başladı. Öğretmen onları susturabilmek için cindeki cetvelle gözdağı vermek zorunda kaldı.

“Söyle Manuel. Kaç para ödedi?” diye sordu tekrar.

“Bilmiyorum. Belki birkaç kuruş vermiştir!”

“İki yüz peseta!” diye atıldı saçı örgülü bir kız.

Öğretmen başıyla onayladı.

“Başka kim bu sonucu buldu?”

Son sıradaki herkes kolunu kaldırdı. Ancak Mugats’ın küçük yanaşması aynı fikirde değildi:

“Hiçbir fikirleri yok!” diye atıldı, onlara küçümseyerek bakıyordu. “Gidin hadi, işe yaramaz bir atla gidin o kasaba, bakın bakalım iki yüz peseta ödüyor mu? Gidin ğrenin!”

Sonra sobaya odun atmak için ayağa kalktı ve yürürken cevabına en çok gülen arkadaşına eğilerek şöyle dedi:

“Okul çıkışında yakalarsam geber tirim seni.”

Katıla katıla gülen çocuğun rengi uçtu. Hiç kimsenin bir kavgada Mugats’ın yanaşmasını yenemeyeceğini bili-yordu. Herkesi, kendisinden yaşça iki kat büyük çocukları bile alaşağı ediyordu.

Post tenebras spero lucem. Akşam altıda Arnavutluk’ta gece oluyor, otelin merdivenlerindeki tüm ışklar sönüyordu. Öyle ki, ğretmen tırabzana tutunarak, zeytinyağı ve şarap tulumlarıyla tıka basa dolu girişe varan o yirmi üç başa-mağı –beş artı on artı sekiz– el yordamıyla geçmek zorun-daydı.

Ancak, şaşkın Kalbine yerleşen ve şüphesiz hepsinin en güçlüsü olan karanlık dışarıda onu bekliyordu. İlk on beş basamağı indiğinde, merdiven sahanlığındaki karanlık, kasılıp öylece kalmasına sebep oluyordu. Çünkü buradan, bulunduğu yerin tam altında içki içen, gülüp eğlenen işçi-

lerin konuşmalarını rahatça duyabiliyordu. Önce bir rahatlama, sonra masum bir neşe, ve hemen ardından, tam da kış bastırmışken, günlüğünde bile itiraf edemediği bir alışkanlık.

“Her zaman neşe dolular. Bütün günü kanalda çalışarak geçirdikleri için olsa gerek,” diye düşünüyordu.

Başlangıçta, Şaşkın Kalbi, tüm o adamları birbirinden farksız, eril cins bir kalabalık olarak görüyordu. Ancak seslerin kimlere ait olduğunu öğrendiğinde, konuşmaların yapısal özelliklerine olan ilgisi birden kayboldu. Sadece bir adamla ilgileniyordu. Onu her sabah çamaşırvanenin yanında çalışırken görüyordu. Esmer, kıvrıkcık saçlı, sağ kolunda dövmesi olan bir adamdı. Bazı gecelerde, çıplak yattığı gecelerde olduğu gibi, o dövme –bir gemi resmi– rüyalarına giriyordu.

Bazen bir bahane bularak oraya gitmeye niyetleniyordu. Gidip, örneğin, karatahtanın yerini değiştirmek için bir gönüllü, bir bardak su ya da akan tavan hakkında tavsiye istemek gibi bahaneler. Ama hep kendi yoluna, mahal- lenin dışındaki evine doğru ilerliyordu. Sadece utangaç- lıktan değil, o dövme ona gerçek bir gemiyi, En İyi Dos- tu’nun çalıştığı mavili kırmızılı gemiyi hatırlatıyordu.

Yirmi üç yaşına gireceği günün arifesinde –Aralık ayının ikisi, Cuma günü– merdivenlerde her zamankinden daha uzun süre bekledi. Salon tamamen dolu gibi görünüyordu ve adamların ışıkları, uğultuları arasından bir mızıka sesi geliyordu.

Buraya geldikten hemen sonra görmüş olduğu bir manzarayı hatırlayarak, “Dans ediyor olmalılar,” diye dü- şündü. Arnavutluk’ta erkeklerin birbirleriyle dans etme- leri garip karşılanmıyordu.

“Öyleyse bunu yapacağım,” dendiğini duydu. Giriş ka- pısının aydınlandığını ve dövmeli adamın gülerek çıktığını gördü. Onu iki arkadaşı takip ediyordu. Onlar da gülüyor ve dövmeli adamı gömleğinden çekiyorlardı.

Adam pantolonunun düğmelerini çözmeye başladığında öğretmen yutkundu. Adamın çırılçıplak soyunacağı fikri aklından geçti bir an.

“Bırak şunu be adam, sana inanıyoruz!” diye yalvardı dövmeli adamın iki arkadaşı.

Gözlerini pantolonun açık yerinden ayıramıyordu. Şişmiş bir et parçasıydı bu ve fişkırان sıvı siyah döşeme taşları arasında çatallanarak küçük derecikler oluştuyordu.

“Sen bir domuzsun!” diyerek güldüler ve öğretmen dengesini korumak için tırazzana tutundu.

Yeniden karanlıklar içindeki öğretmen, giriş kapısına ulaşmak için geriye kalan sekiz basamağı yavaş yavaş indi. Aşağıya geldiğinde, kaldırım taşı üzerinde kalan gölcüklerden birinin üzerine tüm gücüyle bastı.

Griler, beyazlar içindeki küçük evine vardığında, kendini güçlü ve hafıflemiş hissetti. Vücudunu, kollarını dans eder gibi oynatarak çamaşırlarını değiştirdi. Canlı bir neşe kaplıyordu içini.

Öğretmen olgun bir kadın olmuş olsaydı, merdiven sahanlığında tanık olduğu o sahne, herhangi bir toplantıda arkadaşlarını eğlendirmek için anlatabileceği sıradan anekdotlardan biri olarak yer edecekti hayatında. Ancak o, sahil şeridindeki kentinden henüz ayrılmıştı ve –gece fantezileri dışında hayatın bu yönüyle ilgili olarak– sadece o Haziran gecesinde, En İyi Dostu onu plajdaki kum tepeleri arasında dolaşmaya davet ettiği zaman edindiği kısa deneyim dışında bir şey yaşamamıştı. Ne kadar önemli bir şey yapmış olduğunu düşündü. Ayakkabısının ıslak tabanı, hiç şüphesiz, o Büyük Deneyimi aşmak için Arnavutluk’ta yaşanması gerekenleri simgeliyordu.

Akşam yemeğinden sonra bu yeni ruh hali onu canlandırmış ve En İyi Dostu’na yeniden mektup yazma isteğini doğurmuştu. Mektuplarını yazdığı defteri aradı. Soğuk, mavi renkli bir defterdi ve onu büyük bir kararlılıkla açtı. Masasında dumanı tüten kahve fincanı duruyordu.

Beni unuttunuz mu yoksa –diye başladı kendinden emin bir yazıyla– çünkü durum çok kötü görünüyor. Üstelik de acı verici. Diğerleri beni şaşırtmaz, ama sen. Birkaç satır karalamak o kadar zor olmasa gerek. Ama konuyu değiştirelim, çünkü sinirleniyorum. Şurası açık ki, senden, yaptıklarından, gemideki işinden, yani hiçbir şey hakkında hiçbir şey bilmediğimden, konuyu bulmakta zorlanıyorum. Gerçekten de, dünyanın bir ucundaki bu yerde, çok soğuk, sert ve uzun geçen kış mevsiminden söz etmek dışında aklıma bir şey gelmiyor. Eğer gün sisli başlıyorsa, bu sis bir hafta sürüyor. Yağmur da öyle. Gezmeye, Clysandra ya da Falena’nın tırtıl halini gözlemlemek için dışarıya çıkmak imkânsız. Hal böyleyken, ne kadar eğlenceli bir hayat sürdürdüğümü hayal edebilirsin. Sadece Pazar günleri bir şeyler oluyor. Gençler kasabadan kör akordeoncuyu getiriyorlar. Ama ben hiç dansa gitmiyorum. Eğer dansa gitmiyorsam, sebebini biliyorsun. Bununla birlikte, daha iyi düşününce, kastettiğim sebebi bilmediğimden neredeyse emin oluyorum. O akordeoncu kadar görebiliyormuşsun gibi geliyor bana. Ancak yine söylememem gereken şeyleri söylüyorum ve bu defalık mektubumu burada bitiriyorum.

En İyi Dostu’nu düşünerek, “Eğer yarın doğumgünüümü hatırlamazsan, mektup burada kalacak,” diye geçirdi içinden.

“Umarım doğumgünüümü unutmazsın,” diyerek iç çekti sonra.

O gece, uzun süredir ilk kez rahat uyudu.

Ertesi gün –günlerden Cumartesiydi ve okuldaki işi öğlen sona eriyordu– canı hemen yemeğe gitmek istemedi, grili beyazlı küçük evine dönmeden önce mezarlığa kadar yedi yüz adım, sonra kiliseye üç yüz adım, sonra evinin kapısına kadar beş yüz adımdan oluşan uzun bir

yürüyüşe çıkmayı düşündü. Gezinti bitip toplamda bin beş yüz adım attığında, kafasını kaldırdı ve postacının bir yarığa sıkıştırdığı mektubu gördü.

Bu, imzayla dolu bir kartpostalı. Annesi babası ve kardeşleri en içten dileklerle onu kutluyorlardı.

Hâlâ canının yemek istemediğine karar vererek yürümeye devam etti ve bu kez dağa doğru, nehrin kaynağına kadar bir defada yedi bin adım attı. Sonra kiliseyi ve Obaba sokaklarını seçebildiği bir tepeye kadar beş bin adım daha attı. Sonra, artık mahallesine dönmek için aynı yolu iki bin adım da fazladan atarak tekrar yürüdü. Sonunda, eğer iyi hesapladıysam, yirmi altı bin adımdan sonra, yorgun ve aç bir halde mutfağa girdi, kendine özel bir yemek hazırlamaya başladı.

Zamanının büyük kısmını kremalı bisküvi hazırlama işi aldı. Onu fırına attıktan sonra defterini alıp yazmaya koyuldu.

Aralık ayının üçü. Yirmi üç yıl. Ailem bana kartpostal gönderdi. Bugün Arnavutluk çok gürültülüydü. Sabahleyin sayısız kaz sürüsü geçti. Sert esen rüzgâr yüzünden alçaktan uçmak zorundaydılar. Her taraf avcı doluydu. Tüm gün boyunca tüfek patlaması dışında bir şey duyulmadı. Köpekler bile etraftaki bu curcunadan altüst olup havlamayı kestiler. Bu satırları yazarken gecenin pastasını gözlüyorum. Fırından gelen kokuya bakılırsa iyi bir pasta olacak.

Pencereye doğru baktı ve paragrafa başka bir şey ekleyip eklememe konusunda tereddüt etti. En İyi Dostu'nun ılımlı ile doğan hüznü tekrar düşünmek istemiyordu. Kendini bu yeise kaptırmak niyetinde değildi.

Son olarak, "Ay gökyüzünde saklambaç oynuyor," yazdı.

Kapı çalındığında pastayı fırından çıkarmaya hazırlanıyordu.

Mugats'ın küçük yanaşmasını görünce, "Ama Manuel! Burada ne arıyorsun?" diye sordu şaşkınlıkla.

Çocuk, başını yerden kaldırmadan, "Çok endişeliyim bayan," diye yanıtladı.

Öğretmen, çocuğun şişmiş ve morarmış dudağına pansuman yaptı ve az evvel söylediği sözlerin anlamını kavradığını sandı.

"Dudağına ne oldu Manuel?" diye sordu telaşla.

"Hiçbir şey bayan. Mesele şu ki, benden altmış kilo daha ağır bir domuzla kavga ettim. Kanalda çalışan işçilerden biriyle."

"Kolunda dövmesi olan biri mi yoksa?"

"O esmer adam değil, hayır. Diğeriyle, çok daha şişman olanıyla." Bunu duymak öğretmeni sakinleştirdi.

"Fakat neden kavga ettiniz?"

"Çünkü önceki gün okulun anahtarını elimden almak istedi, ben de onu tekmeledim. Sonra, haklı olarak, bu sabah acısını çıkarmaya geldi. Ama bana dokunamadı."

"Nasıl sana dokunamadı?" diyerek güldü öğretmen. Çocuğun kendine olan aşırı güveni onu eğlendiriyordu.

"O şişko bir korkak, bayan. Başlangıçta temiz bir dövüş çıkardım, ama geri çekilmek zorunda kaldım. Çünkü o hayvan benim için çok cüsseli. O nasıl dudağımı şişirdiyse, ben de bir taş bulup var gücümle kafasına vurdum. Nasıl korktu bilemezsiniz."

Şimdi gülense küçük yanaşmaydı.

"Onu uyarmıştım," diye devam etti, "bana dokunmayı aklından çıkarması gerekiyordu, dokunursa da ona pahalıya patlayacaktı. Biliyorum, taşla dövüşmek doğru değil, ama aramızda büyük kilo farkı var. Siz ne düşünüyorsunuz?"

Yüzünde belirgin bir gülümsemeyle, "Çok iyi yapmışsın," dedi öğretmen. Çocuğun davranışıyla gurur duyuyordu.

"Ama size bu öyküyü anlatmak için gelmedim bayan. Dedğim gibi çok endişeliyim."

“Bir dakika bekle Manuel. Önce sana bir soru. Akşam yemeği yedin mi?”

Çocuk başını iki yana salladı.

“Mutfaktan gelen güzel kokuları fark etmedin mi?”

Bu sefer onaylayıcı bir hareket yaptı. Fark etmemek imkânsızdı.

“Fırındaki pastadan geliyor. Hiç pasta yedin mi?”

“İki kez.”

“Öyleyse bugün üçüncüsünün tadına bakacaksın. Ama önce onun kadar güzel başka şeyler yiyeceğiz. Başlangıç olarak kroket var. Ne olduğunu biliyor musun?”

“Sanırım evet,” dedi çocuk gözleri biraz açılarak. Sonra elini cebine sokup bir avuç sigara çıkardı. “Bir tane ister misiniz?”

Önce reddedecekti, ancak kalbindeki hüznle olumsuz bir cevaba başkaldırdı. Annesinin söylediği gibi *ciddi bir kız* olmaktan usanmıştı. Ciddi bir kız olmak hiç işine yaramıyordu. Üstelik doğumgününü kutluyordu ve Manuel ona bu yegâne kutlamada eşlik ediyordu.

“Bir tane alacağım, ama yemekten sonra. Ne derler, bugünün işini yarına bırakma. Yemeğinizi yerken de bana neden endişelendiğini anlatabilirsin.”

“Ama mesele,” diye başladı önündeki kroketlere hiç dokunmadan, “önümüzdeki hafta okula gelemeyecek olmam. Çünkü evde yapacak çok iş var. Soba yüzünden endişeleniyorum. Kimse ateş yakmasını bilmiyor ve eminim ki ortalığı dumana boğacaklar.”

“Bunu bir şekilde çözeriz, Manuel. Şimdi yemeğini ye!”

Ancak çocuk harekete geçmedi.

“Peki ama benim yokluğumda bu işi kim yapacak?” diye sordu başını yere eğerek. İşini kaybetmekten korktuğu belliydi.

“Senin yokluğunda ben yaparım bu işi Manuel,” dedi öğretmen. Sonunda çocuğun gerçek endişesinin ne olduğunu anlıyordu. “Ne dersin buna?”

“Çok iyi! Çok iyi olur derim!” dedi elini ilk kroketle uzatarak. Sonra, yemek yerlerken, geleceğinden umutlu olduğu hayatını, hiç gizlemeden, kendinden emin ve neşeli bir halde anlatarak öğretmenle sohbet etti. Anne babası nerede miydi? Artık bu dünyada değillerdi, o daha üç yaşındayken ölmüşlerdi. Kardeşleri? Kardeşi var mıydı? Evet, kendisinden büyük iki erkek kardeşi vardı ama onları hiç görmüyordu, Amerika’ya gitmişlerdi. Ya kız kardeş? Hayır, ne kız kardeşi vardı ne de bir kız kardeşe gereksiniyordu. Nelerden hoşlanırdı? Bu dünyada en çok hoşuna giden şey güreşmek ve köpeğiyle beraber çobanlık yapmaktı. Bu yüzden fırsat bulur bulmaz Arnavutluk’tan gidecekti. Ochoa kadar iyi bir güreşçi olmak için ciddi antrenmanlar yapabileceği yerlere gidecekti.

“İyi ama nereye gitmeyi düşünüyorsun Manuel?” diye sordu öğretmen pastayı çıkarırken.

“İlenüz bilmiyorum ama Amerika’ya, kardeşlerimin olduğu yere gitmek isterdim.”

Mutfağın penceresinden, bulutların arasından batan ay görünüyordu. Gökyüzünde kırmızı tonlar vardı.

“Yağmur başladı,” dedi küçük çocuk.

Pastayı koklayıp masaya bırakarak, “Yağmuru sevmem. Kar güzeldir,” deyip düşüncesini söyledi öğretmen. Pasta mükemmel olmuştu.

“O zaman iki hafta bekleyeceksiniz. Daha erken kar yağmaz burada.” Defalarca açık havada uyumuş biri olarak, kendinden emin konuşuyordu.

“Biraz beyaz şarabım var Manuel. Öğretmen olduğumu unut,” dedi şişeyi aramaya giderken.

Bir seremoni gibi, sessizliğin içinde, yavaş yavaş, arada sırada gülerek pasta yiyip şarap içtiler. Dışarıda rüzgâr ve yağmur pencereye vuruyordu durmadan. Ama onlar duymuyorlardı; sadece yedikleri güzel yemekle ve şarapla ilgililiyorlardı. Mutfaktaki sıcaklık tüm düşmanlardan koruyordu onları.

Her şey bittiğinde, “Yılbaşına az kaldı Manuel. Neden şimdi bir yılbaşı şarkısı söylemiyoruz?” diye sordu öğretmen. Çocuk başıyla onayladı.

Uzunca bir süre şarkı söylediler, sonra sigara içtiler. Daha sonra tekrar içmeye başladılar. Saat on ikiyi vurduğunda yorgunluğa boyun eğmişlerdi. Özellikle de küçük çocuk.

Ochoa’nın o meşhur topuk darbesi oyununu gösterdikten sonra, “Affedersiniz ama gitmek zorundayım,” dedi öğretmene, ona nasıl hitap edeceği konusunda aldıkları kararı unutarak. “Sabahları çok erken kalkıyorum ve şimdi gözlerim kapanıyor.”

Öğretmen –clinde gecenin üçüncü sigarasıyla– cevap vermeden önce pencereye yaklaştı. Dışarıda yağmur ve rüzgâr tüm hızıyla devam ediyordu.

“Burada kalmalısın Manuel. Dışarıda felaket bir hava var.”

Çocuk cevap vermedi. Sandalyede uyukluyordu.

“Ne yapacağımızı biliyorum. Şu şilteyi görüyor musun?”

“Neden mutfakta bir şilte var?” diye sordu küçük çocuk gözlerini açarak.

“Çok soğuk olduğu zamanlar burada yatarım. Bugün sen yatacaksın. Bu rahat mutfakta uyu. Hadi, aptallık etme, burada kal.” Çocuk robot gibi itaat etti.

Küçük çocuk gözlerini kapatıp uzandığında, öğretmenin Şaşkın Kalbi sızlanmaya başladı. Yanlış davranıyordu; daha doğrusu, partiyi uzatarak, içki, sigara içerek ve küçüğe de içirerek baştan yanlış davranmıştı. Şilteye bakıp durmamalıydı, her şeyi daha iyi düşünmek için dışarı çıkıp soğuk Aralık yağmuru altında dolaşmalıydı. Ancak faydasızdı. İçinde onunla konuşan diğer güçlerin sesi çok daha gür, çok daha ikna ediciydi. Korkak olmamalıydı. Gerçek dünya, o mutfağın çok uzağındaydı. Ne Arnavutluk mahallesinin, ne sahildeki şehrin, ne de başka bir şeyin önemi

vardı. Hem, elinin teki neredeydi? Ayrıca bu el Şaşkın Kalbinden daha becerikli değil miydi?

Öğretmen gözlerini kapadı, derin bir nefes aldı. Sonra odasına yöneldi.

Koridordan, “Rahat uyu Manuel. Şimdi ışığını kapatacağım,” diye seslendi. Küçük çocuk cevap vermedi.

Odasında, büyük aynanın karşısında, eteğinin fermuarını açtı ve etek ayaklarının dibine düştü. Bacaklarını seviyordu. Onlar da yirmi üç yaşına girmişti. Arkadaşlarının bacakları gibi çelimsiz değil, güçlü ve yumuşaktılar. Plajda dolaşırken birçoğu dönüp bacaklarına bakardı.

Yavaş yavaş vücudunun tüm uzuvları aynanın önünden geçti. Sonra, üzerinde sadece ince bir gecelik olduğu halde, ayaklarının ucuna basarak mutfığa yöneldi.

Çocuğun yanına yarı oturup yarı uzanarak, “Ama Manuel, elbiselerin üzerinde mi uyuyacaksın?” dedi.

Doğumgünü olan iki Aralık tarihinden sonra, öğretmenin duyguları değişti. Arnavutluk’a geldiğinden beri içinde yer eden şaşkınlık tamamen yok oldu ve yerini korkuya bıraktı. Artık Şaşkın Kalbi değil, Korkan Kalbi vardı.

Bu değişiklik, her şeyden önce mahalledeki güzergâhını etkilemişti. Çünkü artık okuldan eve dönerken her zamanki yolu izlemeye cesaret edemiyor, bu yüzden – insanların bakışlarından sakınmak için– yolunu uzatarak hep o gezintiyi yapıyordu: Önce yüz yirmi adım, sonra seksen, daha sonra yetmiş beş ve devamında yirmi iki adım, eğer hesap yanlış değilse, toplamda iki yüz elli yedi adım.

Eve vardığında günlüğünü bir açıp bir kapıyor, Korkan Kalbini sakinleştirmek ve hayatın dizginlerini kaybetmemek için düşüncelerini şekillendiriyordu. Uzun, sayfanın tamamını kaplayan metinlerdi bunlar:

Bir defasında, mutlu olmak için iki şey yapmak gerektiğini okumuştum. Birincisi kendine değer vermek,

ikincisiyse başkalarının bizim hakkımızdaki düşüncelerini dikkate almamak. Önceleri, ailemden ve kız arkadaşlarımdan farklı olarak, bu iki şartı da yerine getirdiğimi düşünüyordum. Şimdilerdeyse durum pek öyle değil. Özellikle ikincisi söz konusu olduğunda. Dehşet içinde yaşıyorum; mahalledeki insanlar, hakkımda dolaşan söylentiler beni korkutuyor. Bildikleri ve bilmedikleri şeyler konusunda saplantılarım var. Bazen olup bitenleri bildiklerini, tüm bunlar olmamışsa da olmuş gibi davrandıklarını düşünüyorum ve sokakta, dükkânda, pansiyonda, her yerde kötücül gülümsemeler görüyorum. Daha önceki gün bir dükkâna girecekken, birisinin açıkça, “Görünüşe bakılırsa bu karı aranıyor,” dediğini duydum. Yolumu değiştirip eve geldim. Ne olursa olsun, kendimi böyle varsayımlardan uzak tutmaya çalışıyorum ve tüm bunların benim hayal ettiğim şeyler olduğuna, mahallelinin benim yaptığım ya da yapmadığım şeylerle ilgilenmesinin mümkün olmadığına inanmak istiyorum. Ancak söylentilerin hepsinden haberdar değilim. Neyse, Zaman her şeyi gösterecek.

Ancak Zaman, en azından şimdilik, olan biteni açığa çıkarmaya hazır görünmüyordu. Günler sessizce geçip giderken, Zaman, sadece çocuğun sözünü ettiği karlı havayı getirmekle yetindi. Bununla beraber, Aralık ayının üçüncü Pazar günü, geceleyin, kör akordeoncu çalmayı bıraktıktan hemen sonra, sanki çağrısına yanıt vermiş gibi, Zaman’ın kendisiyle konuştuğunu hissetti öğretmen. Üstelik sarhoş olmuş iki gencin ağzından konuşmaya karar vermişti.

Evinin önünde ona seslendiler, “Öğretmen!”

Kapıyı açmaya cesaret edemedi ama gizlice pencereden dışarıyı gözetledi. Ellerini birbirlerinin omuzlarına atmış, yolun kenarındaki sokak lambasının dibindeydiler. Her taraf bembeyazdı.

“Kapıyı aç öğretmen!” diye tekrar seslendiler.

Sonra kartopu yapıp kapısına fırlatmaya başladılar.

“Ne oluyor sana! Artık gençlerden hoşlanmıyor musun? Biz çok küçüğüz henüz, gerçekten!”

“Bu doğru. En azından bununki çok küçük!”

İki genç gülmekten katılıyor, yerlerde yuvarlanıyorlardı.

Bunlar ilk habercilerdi ama sonuncu değillerdi. Çünkü Zaman, cevabının çok iyi anlaşılmasını istiyormuş gibi, tüm gece boyunca sarhoş gençler göndermeye devam etti: Saat on bire doğru sekiz genç, saat on ikide üç tane daha, on iki buçukta yalnız biri, böylece –o ilk ikisini de sayarsak– toplamda on dört haberci.

Korkan Kalbini en fazla huzursuz edense, on iki buçukta gelen son haberciydi. Çünkü o, diğerleri gibi gürültü koparmadan ve ortalığı altüst etmeden, sessizce gelmişti. Sonra pencerenin camını yavaşça tıklatmış, şöyle fısıldamıştı: “Kapıyı aç kadın, ben kolunda gemi olan adamım.”

Dövmeli adam, isteğini her on dakikada bir tekrarlıyordu. Bütün geceyi nöbet tutarak, karanlığın ve buz tutarak sertleşen karın içinde geçirmeye razı gibiydi.

Çok aptalca davrandım. Her şeyi yanlış yaptım – diye yazdı öğretmen sabahın ikisinde. O an, defterine en çok ihtiyaç duyduğu andı. Düşünmek onun tek çıkış yoluydu– Arnavutluk’a gelir gelmez aldığı kimseyle konuşmama, kendimi uzak tutma ve insanlara güvenmeme kararım şimdi aleyhime döndü. Çünkü gelişim mahalle insanında kimi beklentiler doğurmuştu. Dışarıdan gelen bu genç kızın kim olduğunu, hikâyesinin ne olduğunu bilmek istiyorlardı ama ben ikircikli tavırlarımla bu merakı artırıyordum. İşte şimdi, aradıkları avı buldular, istedikleri hikâyeyi onlara kendi elimle verdim ve işte avlarının etrafında dolaşıp yalanıyor, dişleriyle parçalayıp onu yutuyorlar. Kim bilir ne za-

man doyacaklar. Her şey bir yana, durumumun daha iyi olduğunu söyleyemem. Önceleri, mahalleden dışarı çıkmadan yaşıyordum. Şimdi evden bile çıkamıyorum. Gelecek ne getirecek göreceğiz. Meseleyi olduğundan çok daha çirkin hale getirebilirler.

Ama hikâyemi öğrenmek yerine beni gerçekten dış-lemeyi tercih edenler var –diye devam etti pencereye kadar gidip geri döndükten sonra.– Kolunda dövmesi olan adam, şimdi evimin önünde, pusuda bekliyor. Boşuna bekliyor, kapıyı ona açmayı düşünmüyorum. O kadar aptal değilim. İşin kötüsü, sabaha kadar orada bekleyebilir. Bunu yapsaydı şaşırırmazdım aslında. Çünkü bu adam, içtiği onca içki yüzünden mi yoksa başka bir nedeni var mıdır bilmiyorum ama, soğuğa karşı tamamen duyarsız görünüyor.

Ancak adam donuyordu ve bu son haberci de ısrarından vazgeçti. Sabahın üçü olduğunda artık gitmişti. Arnavutluk'un karanlığı içinde kaybolmuştu.

O zaman öğretmen, Zaman'la sohbetini sona erdirdi ve sabırlı olup onu teslim alan bu kuşatmaya direnmekten başka seçeneği kalmadığını düşündü. Er ya da geç hikâyesini dışleyip yalanmaktan sıkılacaklardı. Üstelik kısa süre sonra yılbaşı tatiline girecekti. Biraz daha dışını sıkarsa sahil şeridindeki gerçek yuvasına ulaşacaktı.

Ancak, Zaman orada bir yerde akıp gidiyordu ve henüz tatmin olmamıştı. Cevabını tamamlamak, bunun için de konuşmaya devam etmek istiyordu. Nitekim o Pazartesi günü, öğretmene iki yeni haberci daha gönderdi: Birincisi sabah sekiz buçukta, ikincisi öğlen birde.

Birincisi, sabah sekiz buçukta gelen, gelişini defalarca kapıya vurarak gösterdi. Bu ısrar karşısında korkan öğretmen kapıyı açtı. Haberci içeri girdi ve oturmak için mutfığa gitti. Üstelik hareketleri saygısızcaydı, günaydın bile dememişti.

“Anahtar için geliyorum,” dedi sonra bir sigara yakarak. “İyi ama bu da ne dernek oluyor Manuel? Bir eve böyle mi girilir?” Henüz uykulu hali geçmemişti ve kelimeleri bulmakta zorlanıyordu.

“Yaptığının hoş bir şey olduğunu söyleyemem, ancak on beş dakikadır kapıyı çalıyorum, bu da pek hoş sayılmaz.”

“Kötü bir gece geçirdim ve başım ağrıyor. Bana bir iyilik yap ve aptalca konuşma!” diye kızdı öğretmen.

“Ben de tüm haftayı ormanda çalışarak geçirdim ama turp gibiyim.”

Bir an için Mugats’ın küçük yanaşmasının dudaklarında menfur bir gülümseme görür gibi oldu ve oyun oynadığını, bu gösterişi mahsus yaptığını düşündü. Ancak Korkan Kalbi bir Suçlu arıyordu ve ona duygusallığı bırakmasını, hatıralarının söylediklerine güvenmemesini salık verdi. Bu sırrı kim yaymıştı? Arnavutluk’ta dolaşan dedikoduları, olanları abartarak kim beslemişti? İşte çocuk karşındaydı. Eğer o değilse kimdi peki?

“Şimdi gayet iyi anlıyorum,” diye başladı öğretmen işaretparmağını kaldırarak. “Bu yalanları uyduran sensin!”

“Ben neyi uyduruyormuşum?” diye atıldı çocuk ciddileşerek.

“Anlamak istemesen de fark etmez. Dedim ya, şimdi mesele açıklığa kavuştu,” dedi öğretmen küçümser bir tavırla. Sonra geciktiğini görerek anahtarı verip dışarı çıkmasını emretti.

“Sonra görüşürüz bebek,” dediğini duydu kapıyı kapatırken.

Çocuğun davranışları o sabah boyunca hiç değişmedi ve öğretmen dersler sırasında olup biteni gözden geçirirken en azından vardığı yargının doğru olduğunu gördü. Hiç durmadan konuşmuş, sıralar arasında dolaşıp durmuş ve sonunda çıkınak üzereyken arsızca göz kırpmıştı.

Eve döndüğünde defterini aradı ve doğumgününden bir gün önce yazdığı notlara birkaç satır ilave etti:

Olayların ilk sonucu: Manuel bir daha asla soba yakmayacak. Aptallığı yüzünden işini kaybetti.

Bir süre sonra, yemeğini yerken, mutfak penceresinin camına vurulduğunu duydu. Zaman'ın gönderdiği ikinci haberci, saat birde gelen, Arnavutluk'un postacısıydı.

"Affedersiniz, sizin için üç mektubum var," dedi kapıyı açınca.

"Üç mektup mu?"

"Evet, üç. Postada bir karışıklık olmuş galiba, çünkü bakın, şurada..."

Postacı mektupları teker teker gösterdi. Hiçbirinde *Obaba* ismi görünmüyordu.

"Bu yüzden geciktiler. Kasabanın ismini yazmamışlar, sadece mahalle ismi var."

Öğretmen, şaşkın bir halde, tek kelime edemeden başıyla onayladı. Zarflardaki yazıyı tanımıştı. Hiç şüphesiz En İyi Dostu'ydu bu.

Plajda yeni bir restoran açtılar. Tatillerde, akşam yemeği için oraya gitsek fena olmaz. Hoşuna giderse tabii ve eğer başka planların yoksa. Üstelik ben ısmarlayacağım. Çok ciddiym. Şimdiye dek olduğu gibi etrafımızda bir sürü arkadaşımız varken değil, seninle baş başa yemeğe çıkmayı çok isterim. Böylece dünyanın öbür ucuna gittiğinden beri ne kadar değiştiğini daha iyi anlayabilirim."

Üçüncü mektubun bu son paragrafını beş altı kez okudu ve masaldaki gibi büyük, dallı budaklı bir ağaca dönüşecek tohumları kalbine ekti. Ama sadece o paragraf değil, *En İyi Dostu*'nun yazdığı tüm satırlar önemliydi. Tüm sözleri onu teselli ediyor, ileride gücünü tekrar toplamasını sağlayacak sevince ekleniyordu. Bu üç mektubu okuduktan sonra, günlüğüne yazdığı şeyler artık sıradan, gerçekliği olmayan şeyler gibi geliyordu.

O günlerde başına gelenleri hatırlayarak, “Beni yene-meyecekler,” diye düşündü. “Bu yalanlara izin vermeyeceğim. Bana saygı duymak zorunda kalacaklar.”

Arnavutluk’taki insanlar artık onu korkutmuyordu. Okula dönmeden önce, üzerinde Nymphalis Antiopa resmi olan bir kartpostal seçip En İyi Dostu’na cevap olarak alelacele birkaç satır karaladı:

Önerin kabul edildi. O restoranda yemek yiyeceğiz. Ama bir şartla, sen benim davetlim olacaksın. İlk maaşıma henüz dokunmadım. Mektupların beni çok mutlu etti. Sebebinin biliyorsun zaten. Yakında görüşürüz.

Not: Düne kadar mektupların elime geçmedi. Sana bunu sonra açıklarım.

“Umarım kart kaybolmaz! Benden önce varmasını sağlayın,” dedi postacıya teslim ederken.

Öğleden sonra çocuklara yılbaşı şarkıları öğreterek ve hep beraber şarkılar söyleyerek geçti. Sonra okul gereçlerini düzenlerken yeni durumunu değerlendirdi ve hiç beklemediği anda karşısına çıkan bu fırsatı kaçırmayacağına, mutluluğuna dişiyle tırnağıyla savaşıarak sahip çıkacağına kendi kendine söz verdi. Söylemek istediği şey, başka bir deyişle, yüreğine kök salan ağacın etrafında ayırık otları ve dikenlerin yetişmesine izin vermeyeceğiydi.

Ertesi gün, yılbaşından önceki Salı günü, Arnavutluk’ta soğuk, bulutsuz ve parlak bir güneşle doğdu. Mugats’ın küçük yavaşmasının gelişini pencereden izledi. Hemen önünde, uzaklarda –iki artı üç artı iki– yedi beyaz dağ uzanıyordu.

Küçük çocuk, saat sekiz buçuk olmak üzereyken vardı.

İçeri girmeye yeltendiğinde, “Orada dur!” diye buyurdu öğretmen. “Anahtarı isteyeceksin, değil mi?” diye devam etti sonra. Cevap vermesine izin vermeden, “Peki, sana bugünlük anahtarı vereceğim, ama yarın olmaz,” dedi.

Çocuk başını eğdi, bir şey söylemeden önce yutkundu. “Neden?” diye kekeledi boğuk bir sesle.

Öğretmen kapıyı hafifçe iterek, “Nedenini söylememe gerek var mı?” diye cevap verdi.

“Anahtarını dışarı bırakabilirdiniz, böylelikle sizi rahatsız etmezdim.”

“Hayır Manuel. İşini kaybettin.”

Gri ve beyaz evin kapısı sıkı sıkıya kapandı.

Çocuk okula varmak için gereken iki yüz elli adımı attı ve merdivenleri sanki çok yorgunmuş gibi çıkmaya başladığında, önce yedinci, sonra onuncu, daha sonra on yedinci basamakta duraklayarak yirmi üç basamağın sonuna geldi. Ama okulun içinde sanki tüm enerjisi geri geldi. Birkaç saniye içinde, ne yaptığının farkında bile olmadan, ayaklarının ucuyla, Asya ve Afrika topraklarının büyük kısmını darmadağın etti.

Bunun üzerine, “Mısır’ın suçu neydi, Hannibal?” diye çıkıştı Moro. Çünkü en acımasız saldırıya maruz kalan ülke orasıydı. “Kuruyup giden Nil Nehri’ni ne yapsınlar artık?” diye ekledi.

İtiraf etmek gerekirse, yardımcısının hakkı vardı. Elin-den geleni yapıp bu uzun mu uzun nehri geri getirmeye çalıştı. Sonra saatin dokuzu vurduğunu duydu ve Mısırlılar’ı öylece bırakıp çıktı; evine, dağa doğru koşmaya başladı.

HER AKŞAM DOLAŞMAYA ÇIKMAK İSTERDİM

I. Katharina'nın Açıklaması

Her akşam dolaşmaya çıkmak isterdim, ama korkuyorum, cesaret edemiyorum. Arada sırada, cesaretimi toplayıp evimden istasyona doğru yola koyulduğumda, kendi kendime hiç durmadan, “Katharina aptal olma, sokakların bomboş olmasına aldırma, sakince yoluna git, gazetelerde çıkanları düşünme, çünkü gazeteler olayları abartmayı ve görünüşe bakılırsa öldürülen kadınlardan ya da bunun gibi şeylerden bahsetmeyi seviyor,” diyorum. Ama bunları düşünmekten hiç kurtulamadım, hep gerisin geriye eve döndüm.

Üstelik yalnız başıma gezmeye biraz utanıyorum. Bir komşu, köpek almamı tavsiye etti. Böylelikle bana, “Gecenin bir vakti olmuş sen sokakta dolaşıyorsun,” dediklerinde, “Hep şu köpek yüzünden, bütün gün evde yatıp tembellik ediyor, yakında bir fok gibi olacak,” diye cevap verebilecektim. Ayrıca köpek beni korurdu. Köpek alırsam, eğitilmiş olan, hani şu doğrudan adamın boynuna atılan bir doberman ya da onun gibi bir köpek seçerdim.

Eğer bu şehirde bu kadar çok yağmur yağmasaydı, köpekli çözümü tercih ederdim. Onu Clark diye çağırırdım ve yemek için et, pirinç lapası, dinlenmek için rahat bir köşesi, her şeyi olurdu. Ama burada günler genelde yağmurlu ve soğuk geçtiği için hayvan sahibi olmak imkânsız. Dört duvar arasına sıkışıp kalmaktan hasta olacağını düşünerek köpek almak istemiyorum.

Hal böyleyken, gezmeyi unutup uyumak için değil ama şöyle rahatça uzanıp günün son deminden faydalanmak

için yatağa girmekten başka çare kalmıyor. Üstelik zamanımı çok iyi düzenliyorum. Önce çocuklara verdiğim özel matematik derslerindeki alıştırmaları düzeltiyorum. Sonra radyoyu açıp Ağa Han'ın aşklarından ve buna benzer şeylerden bahseden dergiler okuyorum. Açıkça söylemek gerekirse, sığ ve aptalca dergiler ama ciddi şeyler düşünmek istemediğimde iyi geliyor. Daha sonra, ikiye doğru, durmadan bozup yeniden yaptığım süveterimi örmeye oturuyorum, çünkü ben de o kararsız kişilerden biriyim ve hoşuma giden renk ve ölçülere karar vermekte oldukça zorlanıyorum.

Radyo programları bittikten sonra bile, yatmak için acele etmeden, süveterimle ya da ne bulursam onunla vakit geçirmeye devam ediyorum. Çünkü verdiğim özel dersler öğleden sonra başlıyor, erken kalkmam gerekmiyor. Tabii bir de tren var, özellikle o tren.

Kendi kendime bile sık sık inkâr etsem de, samimi olmak gerekirse, treni bekleme alışkanlığım var. Önünde sonunda, nasıl davranırsam davranayım, uykusuz kalmanın, tüm bu işlerle vakit geçirmemin tek sebebi budur.

Tren, şehirden saat dörde yirmi beş kala geçer. Bu ana kadar tetikte bekler, gecenin tınısına, dinleye dinleye aşına olduğum seslere ve gürültülere kulak kabartırım. Örneğin saat üçü biraz geçse son otobüs köşede durur ve otobüsten tek bir yolcu iner. Islık çalmak çok hoşuna gider, çünkü ne zaman kaldırımından geçse ısıklık çaldığını, bazen tüm hafta boyunca ısılığıyla aynı şarkıyı çaldığını duyarım. Sonra üçü çeyrek geçse çöpçüler gelir. Üç buçukta sıra Fangio'ya gelir. Onu böyle adlandırıyorum çünkü çok hızlıdır. Motorunun sesi önce kükrer, sonra uzaklarda acı çeken yaralı bir hayvan iniltisine döner. Nihayet, birkaç dakika sonra tren görünür.

Geldiğini demir köprüden anlarım. O zamana kadar geldiğinden emin olamam, çünkü insan yanılabilir, treni rüzgârla ya da başka bir şeyle karıştırabilir. Ancak demir

köprü yalan söylemez, o bir hoparlördür; tren, üzerinden çekiş darbeleri vururcasına geçer.

Çoğunlukla tam zamanında, saat dörde yirmi beş kala gelir. Geciktiği günler de oluyor tabii ve o zamanlarda sinirlerime hâkim olamıyor, saniyeleri sayıyor, tüm dikkatimi verip pencereden bakmaya bile gidiyorum. Bir defasında sabah sekize kadar görünmedi ve ben kaza olduğunu düşünerek üzülüp ağladım. Sonra bu gecikmenin toprak kayması yüzünden olduğunu öğrendim; ya da gazetede öyle yazıyordu.

Trenin yirmi kadar vagonu var ve Hamburg'a gidiyor. Her zaman aynı yükü mü taşır bilmiyorum ama ben onda seyahat ederken atlar vardı. Bana atların Amerika'ya gideceğini ve bu yüzden yükün limanda boşaltılacağını söylediler. O atlara ne mi olmuş? Bilmiyorum, aslında bilmeyi tercih ederim. Belki bu kadar uzun bir yolculuktan sonra kasabın yolunu tuttular.

Tren köprüden geçerken hız keser ve bu an, gecenin en önemli anıdır. İşte o zaman, çocukluk masanın üzerinde duran sigaramı yakarım; hayal kurmaya işte o an başlarım.

Önce lokomotifte giden iki kondüktör olduğunu hayal ederim. İkisi de suskundur ve kendi sorunlarını düşünür. Başlangıçta, birlikte çalışmaya başladıklarında, eminim anlatacakları çok şey vardı. Ama o ilk günlerden sonra, ailelerinden, arkadaşlarından bahsettikten sonra, onlar için anlatacak bir şey bulmak kolay olmayacaktır. Futbol ya da ona benzer aptalca konulardan bahsedebilirler ama sanmıyorum. İnsanlar bu tür konulardan konuşabilir pekâlâ, ama sabahın dördünde, üstelik de beş saat çalıştıktan sonra değil.

Sonra sessizce kumanda tablosunun ışıklarına ve raylara bakarak gittiklerini kuruyorum kafamda. Özellikle raylara bakıyorlar. En azından benim trende olduğum o günkü gibi. Atlar vagonlarda korkmuş, hiç durmadan koşuyorlardı ve doğrusu, raylar gittikçe birbirinden uzakla-

şıyormuş gibi göründüğünden, bu hıza alışana kadar ben de korktum. Ama korkum kaybolduğunda, ileriye doğru bakmaya başladım. Denize açılır gibi, hipnotize olmuş gibiydim. Çünkü saatte yüz kırk kilometre hızla giden trende raylar hep bu oyunu oynuyor, sürekli olarak birleşip ayrılıyorlardı. Ben de gözlerimi alamıyordum.

Bir trenin lokomotifinde giderken raylar korku veren tek şey değildir. Çünkü karanlıktan, karşı yönden demek istiyorum, başka bir trenin çıkıp sana çarpma ihtimalini de düşünürsün. Ama tren kondüktörleri benim gibi değiller. Onlar korku nedir bilmez. Belki ilk seyahatlerinde korkmuşlardır, ama şimdi değil, artık alışmışlardır. Onları isteksiz, tren yolunun kenarında belirip yok olan kasabalara kayıtsızca bakarken düşünürüm.

Her biri kendi galesine dalmışken hayal ederim onları. İkisinden biri evli ve iki çocuğu vardır. Ne zaman o saatte ışıkları yanan bir ev görse, o evde hasta olan ya da uyumak istemeyip huysuzluk yapan çocuklar olduğu gelir aklına. O zaman karısına telefon etmek ister. Çünkü kendi çocuklarının da hasta olabileceğini ya da huysuzluk ettiğini düşünür ve muhtemelen, Hamburg'a varır varmaz, düşündüğünü yapar, karısına telefon eder. Telefon etmese de fark etmez, hiç olmazsa aklına gelmiştir.

Birinci makinisti hayal ederek bitiririm. O da ikincinin ne yaptığını, Sebastián'ın aklından neler geçtiğini düşünür. Sonra Sebastián'ın beni düşündüğünü, sigara içtiğim bu odaya gelmeyi ne kadar istediğini, bu arzusunu yerine getirememenin ona ne kadar üzüntü verdiğini hayal ederim.

Ancak bunları kurarak kendimi kandırmaktan başka bir şey yapmam. Sebastián içinden beni geçirmez. Eğer beni hatırlasaydı, demir köprüyü geçer geçmez, atlarla yaptığımız kırk dört günlük seyahatte her gece yaptığı gibi, üç kez çalardı trenin düdüğünü, kısa-kısa-uzun.

HER AKŞAM DOLAŞMAYA ÇIKMAK İSTERDİM

II. Marie'nin Açıklaması

Her akşam dolaşmaya çıkardım, çünkü akşamlar çok güzeldir. Tıpkı büyükbabam, Toby, Kent ve benim, güneş her şeyin üzerinden çekilip batmadan önce işlerimizi bitirip vadide gezmeye çıktığımız, günün son saatleri gibi. Büyükbabam Kent'e binerdi ve ben de bayramda benim için aldıkları beyaz bastonu alırdım. Toby hızla koşmaya, zıplamaya başlar, çok aptal olduğu için kırlangıçlara havlayıp dururdu ama kırlangıçlar çığlık çığlığa hemen başının üzerinden geçerek onunla alay ederlerdi. Kırlangıçların hava kararırken ötmeye başladığı ve sinek avlamaya çıktığı bilinir. Sinekleri yakalayıp kanatlarındaki telekler arasına istiflerler ve özellikle ilkbaharda çok işleri vardır, çünkü hepsinin kalabalık birer ailesi olur. Bu mevsim geldiğinde büyükbabam bizim ahırda yaşayan çifte yardım ederdi, sütle ıslatılmış ekmek kırıntılarını yavruların gagasını açıp içine koyardı; titiz bir çalışmaydı bu, hiç yoksa beş yavru vardı. Çünkü bizim evde, hep söylendiği üzere, yaşam çok zordur ve çiftliğimiz bizi asla fakirlikten kurtaramayacağı gibi, tek kız olan ben de asla yüksek öğrenim göremeyeceğim, ama sonuçta çok önemli değil, daha on bir yaşındayım ve yüksek okula gitmek için hâlâ çok uzun bir zaman var.

Bizim yaptığımız, kırlangıç saati geldiğinde çiftliği bırakıp yavaşça vadiye gitmekti. Büyükbabam, annemin dikiş dikerken kullandığı mezurayı alırdı, benim annem terzidir. Arada sırada elbise diker. Bir defasında kasabadaki öğretmen hanım için kıpkırmızı bir elbise dikti ve benim

çok, çok hoşuma gitti. Ama Vincent salağı beğenmedi, elbiseyle alay etti. Öğretmen hanımın elbiseyi âşık olduğu için yaptırdığını, gözlüklü bir domatese benzediğini söyleyip karatahtaya karikatürünü bile çizdi. Öğretmen de hepimize ceza verdi.

Ama, demin de söylediğim gibi, büyükbabam annemin mezurasını alırdı çünkü onunla bitkilerin gelişmesini izlerdi. Bir gün yoncaları, ertesi gün diğer bitkileri ölçerdik ve büyükbabam çok yaşlı olduğu için, ben diz çöküp metrenin sıfırını toprağa koyardım. Büyükbabam da hesabını yapıp şöyle söylerdi:

“Endişelenmeye gerek yok, Marie. Bu bitki dünden beri yedi milimetre boy atmış. Dünya hâlâ canlı.”

Büyükbabamın bu sözlerini duymak beni çok neşelendirirdi, sık sık gülerdim. Bir gün çok, ama çok güldüm. Çünkü dördümüz kırdı tadı çok lezzetli olan bir bitkiyi ölçerken, Kent, başını uzatıp beyaz ipliklerle işaretlediğimiz sürgünü yalayıp yuttu. Doğal olarak, bitkiyi ölçtükten sonra, işaretlemek için beyaz bir ip bağlıyorduk, böylece ertesi gün bakmamız gereken bitkiyi buluyorduk. Büyükbabam, Kent’e çok kızdı ve ona artık yaptığı işe saygılı olmayı öğrenmesi gerektiğini, yoksa bütün dişlerini sökeceğini söyledi. Ama öfkesi çabuk geçti. Çünkü Kent çok iyi bir attır, çok iyidir. Ne zaman ona sinirlensek çok üzülür, kocaman gözlerle bakardı ve hepimiz onu affederdik.

Bu şekilde, orada burada bitki ölçerek, köprüye, bir yarasa olan Gordon’un yaşadığı yere gelirdik. Büyükbabam, “Gordon çok kararsız bir kuş olduğu için hep böyle zikzaklar çizerek, rotasını sürekli değiştirerek uçuyor ve son kaldığı yerde uyuyor,” derdi; büyükbabam da Gordon gibi çok kararsız olduğu için hiç dışarı çıkmıyor, çiftlikten iki kilometre uzaktaki kiliseye bile gitmiyordu. Köprünün orada başka bir kuş daha vardı. Arthur. Arthur hep geç kalırdı. Günün son saatlerine kadar kırdı bayırda vakit

geçirir, gece onu yakalamadan ağacına yetişmek için koşuşturur ve neredeyse göz gözü görmez olduğunda, üzerimizden geçerken büyükbabam kafasını kaldırıp onu azarlardı:

“Bugün yine geciktin, Arthur! Evdekiler senin için endişelenmişlerdir.”

Arthur daha çok hoşuma giderdi ama Gordon’u da severdim. En azından nefret etmezdim. Ama Vincent sağlağı ederdi. Vincent yarasalara katlanamazdı ve bir gün, bir tanesini yakalayıp okula getirdi, sonra da ağzına yanan bir sigara koydu. Yarasalar dumanı üflemeyi bilmediğinden şişti, şişti ve sonunda karını patladı ve öldü. Tıpkı Gordon’a benziyordu. Ben ağlamaya başladım. O zaman iğrenç Vincent benimle alay etti.

Köprüyü geçtikten sonra, kasaba ışıklarının, demiryolunun görüldüğü yüksek bir yere çıkardık. Büyükbabam akşam yemeği için sepeti açar, ben bir katı pişmiş yumurta, ekmek, domuz eti ve tatlı yerine bir elma yerdim. Sessizce dinlenerek yememizi yerken Toby ve Kent çayırlara uzanır, her şey, her zaman çok iyi olur, yaz gelirken insan dolu yollar ve güney rüzgârıyla daha da güzelleşirdi. Üstelik yazın gezinti daha da uzardı, demiryoluna kadar durmazdık. Bir gün orada öğretmen hanımı gördük. Artık hava iyice kararmış olduğu için o ve büyükbabam yıldızlardan, sıcak havalardan konuştu ve büyükbabam ona, yılanlara çok dikkat etmesini tavsiye etti.

Büyükbabam yılanlardan çok korkuyordu ve çok sıcak olduğu zamanlarda her zamanki dörtlüye bir tavuk, Frankie de eklenirdi. Ama bir sorun vardı. Çünkü Frankie yürümekten hoşlanmıyor, bu yüzden bizi tehdit eden yılanları öldüremiyordu.

“Frankie! Hadi yürü!” diye bağıırırdı büyükbabam.

Ama Frankie çok dikkatli bir tavuktu. Ona itaat etmiyor, büyükbabam da küplere biniyordu.

“Frankie! Senin gibi bir uzmanı en arkadan gelsin diye yanıma almadım,” diye haykırırdı.

Büyükbabama göre yılanlar atları korkutur, kuşları öldürür, ineklerin sütünü içerdi. Ama tavuklara gelince çaresiz kalırlardı, onlar yılan öldürme konusunda uzmandı.

O son yazı beşli bir grup halinde, büyükbabam Kent'in üzerinde, ben de bayramda aldıkları beyaz bastonla oynayarak geçirdik. Sonra sonbahar geldi, yine dört kişiye düştük. Yılan tehlikesi kalmadığından, Frankie evde kalıyordu. Biz durmadan, hep dolaşmaya çıkıyorduk, ta ki öğretmen bizi istasyona götürene kadar.

O gün sabah aritmetik problemleri çözmüştük ve herkes, Vincent bile uslu durdu. Bu, öğretmen hanımın çok hoşuna gitti ve ödül olarak son dersi yapmayıp istasyonda toplanan atlara bakmaya götürdü bizi.

Hayatımda hiç bu kadar çok atı bir arada görmemiştim. Çok soğuk olduğu için atların ağzından burnundan dumanlar çıkıyor, bazıları kışniyordu. Dikkat kesilmiş bir halde bir attan öbürüne bakıyor, onları Kent'le kıyaslıyordum ve bana göre aralarında ondan daha iyi bir at yoktu.

O sırada Vincent her zaman olduğu gibi bana yaklaştı. Çünkü o bir beladır ve beni hiç rahat bırakmaz. Ne okulda ne de başka bir yerde rahat verir, o gün de yanıma yaklaşip aptalca sözler etmeye başladı. Öğretmenin kime âşık olduğunu biliyormuş, âşık olduğu adam makinistmiş, atları götürecek olan trenin makinistiymiş. Çünkü ikisini öpüşürken görmüş falan filan. Bunları anlatırken ona olan kızgınlığımı unutup bir soru sordum:

"Atları nereye götürmek istiyorlar?"

"Hamburg'a götürecekler," diye cevapladı gülerek.

"Neden Hamburg?"

"Çünkü oradan bir gemiye yükleyip Amerika'ya götürecekler."

"Amerika'ya mı?" diye sordum şakın şaşkın. Çünkü bunu kafam almıyordu. Sonra Vincent bana kaşlarını çatmamamı söyledi. Böyle güzel olmuyormuşum. Bu saçmalığı yumurtladıktan sonra atlara bakıp şöyle söyledi:

“Amerika’ya, evet. Amerikalılar at etine bayılır.”

Bütün bu atların öldürüleceğini o an anladım. Yolculuk bittikten sonra öldürüleceklerdi. Canım sıkıldı, orada kalmak istemedim. Çantamı almak için okula döndüm ve oradan buradan kuru yaprak toplayarak yavaş yavaş çiftliğe yürüdüm. Mevsim sonbahar olduğu için her yer kurumuş yapraklarla doluydu.

Çiftliğe bir saat geç vardım ve büyükbabamı kapının önünde otururken gördüm. O da beni gördü ama tuhaf bir hareket yapıp başını öne eğdi, selam bile vermedi. Hemen Kent geldi aklıma, sonra istasyondaki atlar ve Vincent’in söylemiş olduğu sözler. Çantamı yere atıp ahıra koştum. Toby oradaydı, Frankie oradaydı ama Kent artık yoktu.

“Kent’i sattınız!” diye bağırdığımda, büyükbabam ve babam da bağıırıyordu. Tam o anda, harekete geçen trenlerin çıkardığı o kuvvetli ısılgı duydum.

Bu yüzden şimdi akşamları dolaşmaya çıkmıyorum. Çünkü Kent yok artık, çünkü büyükbabam Kent olmadan yürümek için oldukça yaşlı ve o evde kaldığı için ben de evde kalıyorum. Üstelik okula bile gitmiyorum, çünkü öğretmen hanım trenin makinistiyle gitti ve hâlâ dönmedi. Şimdi akşam yemeklerini mutfakta yiyorum, bitkileri, Arthur’u ve Gordon’u merak ediyorum ve Kent’i bir Amerikalının yediğini düşündüğüm zaman çok üzülüyorum.

VILLAMEDIANA
HALKI ONURUNA
DOKUZ KELİME

Sonbaharda, birkaç gün geçirmek için gittiğim amcamların evine o adam geldiğinde ben dokuz yaşındaydım. Selamsız sabahsız mutfağa kadar gelip sırtını duvara verdi ve ayakta durarak konuşmaya başladı. Şaşırarak adamın benden bahsettiğini, beni ilk kez gördüğü gün giydiğim elbiseyi tarif ettiğini fark ettim. Üzerimdeki süveterin rengine kadar her şeyi tam olarak hatırladığını, ayrıcalıklı bir hafızası olduğunu söyledi ve bana doğru eğilerek, kırmızı renkli, üzerinde beyaz yıldızları olan bir süveterim olup olmadığını sordu.

Amcam konuyu değiştirmek için, “Ama çocuk bunu nereden bilsin? O zamanlar henüz çok küçük olduğunuz söylemediniz mi?” diyerek araya girdi ve havadan, güneş rüzgârından bahsetmeye başladı. Adam onun sözleriyle hiç ilgilenmedi ve benden söz etmeye devam ederek, beni ilk gördüğünde kiminle oynadığımı, oynamaktan, özellikle de futboldan ne kadar hoşlandığımı anlattı.

“En azından bu konuda haklısın,” dedi amcamın karısı araya girerek. Kolumdan tutup beni mutfaktan çıkardı, sokağa çıkmamın daha iyi olacağını, oynamaya gitmemi söyledi.

Çok iyi hatırlıyorum, o gün etraf tertemizdi, yumuşak güneşin altında, yemekten sonra amcamların evinde ortaya çıkıveren adamı tamamen unutarak, akşama kadar meydanda dolaştım.

Ama eve döndüğümde adam konuşmaya devam ediyordu, sonradan yengemin söylediği gibi, Golgota’da çarmıha gerilmiş İsa’ya benziyordu. Çünkü sırtıyla beraber kollarını da duvara dayayıp uzatmıştı. Artık söyledikleri anlaşılmıyor, konuşması uzun ve yorgun bir iç çekmeye benziyordu. Çok endişeli olan yengem gelişimi hiç fark

etmemiş, adamın eline bir bardak su tutuşturmaya çalışarak, “Eğer susmazsa bizi mahvedecek,” diyordu. Ama adamın gözü hiçbir şey görmüyordu. İri gözlüklerinin arkasındaki mavi gözleri, mutfaktan çok ötelere bakıyordu sanki. Salyası akıyordu ve yüzü kıpkırmızıydı. Kıvrırcık saçlarının dibindeki ter damlaları görülebiliyordu.

Amcam ona yaklaşıp gülümsemeye çalışarak, “Sus, lütfen. Sakin ol. Masaya oturup beraberce yemek yiyeceğiz,” dedi. Ama bir faydası olmamıştı. Adam ayaklarının ucuna basarak, çok korkmuş bir halde, sanki uçuşumun kenarındaymış ve düşecekmiş gibi duvara daha güçlü tutunuyordu.

Yengem, “Doktoru arayacağım,” dedi. Önlüğünü çıkartıp telefona koştu.

Boylu boslu bir adam olan doktor, onu duvardan uzaklaştırmak için elinden geleni yaptı. Ama bu imkânsızdı, çünkü birinin kendisine dokunduğunu hissettiğinde bağır-maya başlıyordu.

“Bana bir kova su getirin,” dedi doktor. Amcam ve yengem daha soğuk olduğu için evin önündeki çeşmeye gittiler. Bu arada o gülüyor, söylediklerinden sadece, “Evet sen bir domuzsun,” dediği anlaşıyordu.

Yüzüne bir kova suyu boca ettiler, su damlaları tüm mutfığa saçıldı. Ev birden sessizliğe gömüldü ve adamın dizlerinin titrediğini, yüz üstü yere kapaklanacağını fark ettim. O zaman doktor ve amcam, onu kuru bir köşeye götürmek için yakaladılar.

“Öldü mü?” diye sordum.

“Hayır, uyuyakaldı,” diye beni sakinleştirdi yengem.

Ama korkum geçmiyordu, mutfakta kalıp neler söylediklerini dinledim. O günden beri, doktorun söylediği tüyler ürpertici kelimeyi unutamam: *Elektroşok*.

Yalnız kaldığımızda amcam, “Bu adamın tek sorunu çok şey hatırlıyor olması,” dedi.

Yengem, yerleri bir bezle kurularken ekledi: “Çünkü yalnız yaşıyor, ormanda kimseyle konuşmadan aylarca kalıyor.”

İlk öykü burada bitiyor ve yirmi beş yıl sonraki ikinci öykü başlıyor.

Soğuk bir kış günü, uzun yokuşu tırmandıktan sonra, zengin bir Amerikalı tarafından inşa edilen eve vardım. İşlenmiş taşlarla örülen çitin çevirdiği, büyük bir bahçesi olan, herkesin çok güzel diyebileceği o evi gördüğümde ben hiç hoşlanmadım. Çok yeşil ve çok nemliydi.

Yine de, eğer bina kir içinde olmasaydı, bu manzara için melankolik ve Satürn gibi bir havası var denilebilirdi. Ayrıca binanın girişi değiştirilip bozulmuştu ve bu dönüşümün farkına varmak için tek bir bakış yetiyordu. Amerika'nın bir *capriccio* geçidi olarak yaptırdığı girişte, Çin tarzı büyüleyici kemeri, yeni çelikten çirkin bir kapı gölgeliyordu. Kapının bir kanadında küçük bir levha seçiliyordu. Levhada *Psikiyatri Kliniği* yazılıydı.

Kapıcının beyaz sabahlığı üzerine geçirdiği mavi palto, beni o kemer hakkındaki düşüncelerimden sıyrdı. İçeride bir arkadaşım olduğunu, onu ziyaret etmek amacıyla geldiğimi söyledim. Ayrıca arkadaşımın annesi tarafından imzalanmış, ailesinin verdiği bir izin kâğıdı vardı. Ama bu tür formaliteler için hava çok soğuktu ve bahçeyi geçtikten sonra beni doğrudan binaya götürdü. Geçerken gül bahçelerini, tenis kortlarını, kayaları delerek içinden geçirdikleri yapay dereleri gördüm. Hepsini ısırganotları ve böğürtlen çalıları kaplamıştı. Ev –yani bir tür yenedünya– daha özenli korunmuştu ama, yeşil panjurlara iştirilmiş bazı canavarlar vardı: Büyük, siyah, demir parmaklıklar. Başlangıçta bunların kimse kaçmasın diye yerleştirildiğini düşündüm. Ama sonradan, daha vahim başka işlevleri olduğunu fark ettim: Bunların yerleştirilmesinin asıl sebebi, birilerinin kendini pencereden aşağıya atmasını engellemekti.

Gelişimin sebebini söyledüğimde, müdür, “Sanırım buraya kadar boşuna zahmet ettiniz. Çünkü arkadaşınızın durumu çok ciddi,” dedi. Yaşı ilerlemiş, canayakın ve sakın konuşan bir adamdı.

“Peki onu görebilir miyim?”

“Bunu denemekle bir şey kaybetmeyiz,” diye mırıldandı kendi kendine. Sonra beni üst kata çıkardı. “Önce ben gireceğim. İçeri girdiğinizde lütfen ani bir hareket yapmayın,” diye rica etti. Koridorun sonundaki odanın kapısı dışarıdan sürgülüydü.

Oda minderle kaplanmıştı ve müdürün aralık bıraktığı kapıdan, arkadaşımı, pijamasını giymiş yatağında otururken gördüm. Ziyaretçisi olduğunu fark ettiğinde, kafasını kaldırıp elleriyle gözlüğünü düzeltti. Bu hareketine bir anlam veremedim. Bunu yeni huy edinmişti ve davranışlarıyla, otuz yaşında bir adamdan çok, acı çeken bir çocuğa benziyordu.

Müdür içeri girmemi söylediğinde, yavaş yavaş ona yaklaşmaya başladım. Elleri tekrar gözlüğüne gitti.

Neşeli görünmeye çalışarak, kucaklaşmak niyetiyle yaklaştım ve, “Martin, nasılsın?” diye sordum. Eski arkadaşlık, uzun bir süre aynı evde yaşamıştık.

Aniden, odanın bir köşesine çömelerek ağlamaya başladı; minder kaplı duvarları iterek gizlenmeye çalışıyor, gözlük camlarını kırmak ister gibi görünüyordu. Az sonra ağlaması çığlığa dönüştü. Yaptığı bu iki şey, ağlaması ve bağırması, tıpkı gözlük tiki gibi, iki yaşındaki çocuklara özgü şeylerdi.

Müdür beni koridora çıkarıp odaya döndü. On beş dakika boyunca, arkadaşına söylediği telkin edici sözleri dinledim. Arada şarkı bile söylüyordu.

“Ona ne oldu?” diye sordum dışarı çıktığında. Terliyordum.

“Sizi tanıyamadı,” dedi müdür.

Şaşkınşaşkın bunun nasıl mümkün olabileceğini sordum.

“Hafızasını yitirmiş ve çok korkuyor. Bir iki ay önce ismi ona bir şey ifade ediyordu. Şimdi o bile yok.” Müdür de çok endişeli görünüyordu. “Birer kahve içelim mi?” diye sordu hemen sonra.

Bahçenin bir bölümünde, doktorlar için dinlenme yeri-
ne benzeyen bir kulübeye yöneldik. Duvarları ve tavanı
tahta kaplı olan bu yer, geçmiş zamanların havasını koru-
yordu.

“Bir bandın silinmesi gibi, Martin’in kafasındaki her
şey silinmiş. Daha da kötüsü, o banda yeni şeyler kaydet-
meyi de beceremiyor artık,” diye yorumladı durumunu
kahvelerimizi içerken. “Düzelmesi mümkün mü? Mar-
tin’in annesi bana bunun mümkün olduğunu söylemişti.”

“Sanmıyorum,” dediğini duydum ve bana konuyu de-
ğiştirmek için iyi bir fırsat vermiş gibi geldi.

“Küçükken kafası allak bullak bir adam tanımıştım. An-
cak o, çok şey hatırladığı için keçileri kaçırmıştı,” diyerek
başladım. Sonra, amcamların evinde olup bitenleri anlattım.

Bir an düşünceli düşünceli durdu ve sonra, “Sanırım
bellek bir su bendi gibidir. Tüm ruhumuza hayat verir,
onu sular. Ama su bendi gibi onun da yıkılmamak için
desteğe, ona güç veren şeylere ihtiyacı var. Çünkü bir
kez su sızmaya başlar, bent yıkılırsa, önüne çıkan her şeyi
yok eder,” dedi.

“Öte yandan, bir kez boşalırsa kuruyuverir,” diye ekle-
dim. Biraz yorgun, başıyla onayladı. Endişelerimden uzak-
laşmak için, “İki durumda da aynı cehenneme düşmek
bana inanılmaz geliyor,” dedim. Ona kendi düşüncelerimi
anlattım. Benim durumumdaki biri için geçmişin, az sa-
yıdaki imgelerle kısıtlı kaldığını söyledim. Öyle ki, geriye
baktığımda, sürükleyici bir bağ veya her ayrıntısıyla hatırladığım bir manzara değil, içinde anıların serpiştirildiği
adacıklar olan bir boşluk görüyordum. Geçmişim, hiçlik
denizindeki adacıklardan ibaretti.

Konuşma tarzım müdürün ilgisini çekmişti. Yüzüne
bir gülümseme yayıldı ve sırtıma vurdu.

“Haklısınız. Ama bellek konusunda dikkatli olmak ge-
rek. Belleğiniz sizinle nasıl sohbet eder? Evet, kalbimiz
gibi o da bir parça geri kafalıdır. Mantiğa itibar etmez.”

“Öyleyse neyi ne kadar hatırlamak gerekir?” diye sordum şaka yollu. Bu arada koltuğumdan kalkıp artık geç olduğunu ima etmiştim.

“Dokuz kelime,” dedi gülerek. Daha fazla açıklama yapmasını istemedim, ama onun için özel bir anlamı olan, kişisel bir konudan söz ettiği hissine kapıldım. Kahve içtiğimiz yerin kapısında ayrıldık. O eve yöneldi, ben ise Çin usulü kemere.

İkinci öykü ve Villamediana halkına dair anılarımın giriş bölümü burada sona eriyor. Bu giriş, belleğin iki uç durumunu gösterdiği için çalışmamın içeriğine uygun düşüyor ve bir tür tılsım işlevi görüyor. Bununla beraber, tılsımına güvensen de korkuyorum ve tehlikeli yerleri, güvensizce, arkama bakmadan geçmek zorunda kalıyorum. Bu yüzden müdürün öğüdünü tutacağım. Villamediana’dan bahsedeceğim, ancak sadece gerektiği kadar. Orada geçirdiğim uzun dönemi özetlemek için dokuz kelime yeterli olacak.

1. Geriye dönüp baktığımda, hayatımda Villamediana isimli bir ada bulurum. Bana sözlükten beş kelime seçip bu kelimelerden yararlanarak bu yöre halkına dair alelacele bir tanım yapmamı söyleseler, her şeyden önce *güneş* kelimesini seçmem kaçınılmaz olurdu. Çünkü, sokakta ya da uyandığımda, pencerede, mavi gökyüzüne çakılmış altın bir çivi gibi hep onu görürdüm; kuru otları ateşe verir, akşam batarken kerpiç duvarları kızartırdı. İkinci olarak *buğday tarlasını* seçmem ve renkleri anlatmaya geçmem gerekir. Önce yeşil, sonra sarı. O sarı ki, tüm yaz boyunca köyün aynı yakasında ortaya çıkar ve göz alabildiğince uzanırdı. Son üç kelime *boşluk*, *karga* ve *koyun* olacaktır. Çünkü Villamediana evlerinin çoğu boştu ve manzaraya sık sık canlılık katan yegâne hayvanlar kargalarla koyunlardı.

Seçtiğim beş kelime, bir bakıma, bu ada hakkında bilgi vermek için yeterli olacaktır. Belki bu tüm Kastilya için

de geçerlidir. Ama tanım, bu şekliyle, sade bir okul ödevinin ya da, gördüğüm ve okuduğum kadarıyla, yalnızca tatildayken şair olabilenlerin görümünün ötesine geçemeyecek. Hal böyleyken, yaşadığım deneyimin pek çok ayrıntısı dışarıda kalacak. Mesela kasabaya ilk gelişimde olanlar. Zira ben karanlık bir kış günü Villamediana'ya geldiğimde, güneş yoktu ve burası buğday tarlalarıyla çevrili değildi.

2. Bazı insanlar vardır ki ruh hallerinin hava şartlarına göre değişmediğini söyleyerek kendileriyle iftihar ederler. Bu insanlar, “Benim mutluluğum gökyüzünün sıcaklığına bağlı değil, çünkü içimde bana özgü bir iklim var,” derler.

Ne yazık ki bu özellik benim için geçerli değil. Tüm yaşanan şeylerin bizdeki anısı ve o birincil anların kaynağı hâlâ hücrelerimizde yaşamaya devam ediyorsa, hayatımın başlangıcında gördüğüm yosunlar ve eğreltiotlarının ruh halimdeki değişiklikleri güçlü bir biçimde etkilediğinden eminim demektir. Ruhum, temelde bitkilerin ruhuna benzer: İyi havayla canlanır, yağmur ve soğukla içine kapanır. Eğer güneşli bir ülkede bulunuyorsam, hoş bir bağımlılık bu. Ama Villamediana'ya geldiğimde olduğu gibi, kış mevsiminin güçleri bana cephe aldığında hiç de hoş değil.

Villamediana'ya karanlık bir kış günü vardım. Öğleye doğru sis her yeri sarmıştı ve bir şeyler ısmarlayıp pencereden baktığım zaman kasaba bana beyaz, donmuş bir çarşafı örtülmüş gibi geldi. Üstelik beceriksizce örtülmüş, manzaranın bazı yerleri açıkta kalmıştı: Şurada bir çatı, orada çıplak bir karaağacın tepesi, daha merkezde kilisenin yuvarlak çan kulesi. Can çekişen gölgeler, havada asılı kalan görüntüler beni ürpertiyordu. Sis kendi kendinden daha çok korkutuyorlardı insanı.

Bu, yurdundan ayrılmanın yarattığı bir tür serabın uyarıcılığına kendini teslim eden benim gibi biri için, düş kırıcı bir manzaraydı. Tekrar yolculuğa girişmeden önce

bu yere varmış olmak, geçmiş, hayatının uzunca bir dönemini, tıpkı safra atar gibi geride bırakmak için yeterli olacaktı. O toprakları hayal ettiğimde, beni zorlayan tek şey manzarayı düşünmekti: Kaç tane yol, kaç tane ev vardı, bu evler nasıldı, o bozkır gerçekten yassı trapezoidleri mi andırıyordu? Ancak sıra gökyüzüne geldiğinde şüphelerim siliniyordu. Gökyüzünde, nahif bir ressamın elinden çıkmış bir resim gibi, hayatımın simgesi güneş yerini alıyordu. Kışın olduğu gibi zayıf bir güneş. Ama bu bile eğreltiotu ve yosundan ibaret ruhumun neşelenmesine yetiyordu. Sonuçta ne güneşten ne de ışıktan eser vardı. Onun yerine, beni bu nemli ve neredeyse pis denebilecek sis karşılıyordu.

Kasabadaki ilk gezintilerim de bu izlenimi değiştirmede. Sokaklar hep bomboştu, konuşacak kimse yoktu ve sokakları sarıp sarmalayan bu sessizlik zamanda geriye dönmeme, yeniden çocukluk kâbuslarımla karşılaşmama yol açıyordu. Ölü bir kentte terk edilmiş bir çocuğun kâbusu. Tek çıkan ses, sisin yoğunlaşmasıyla çatı oluklarında oluşan damlaların sesiydi. Damlalar su iplikleri oluşturuyor, bu iplikler birleşerek akıntıya dönüşüyor ve sonunda kaldırımın betonuna çarparak ortaya çıkan alkış sesi kiliseye, sokaklara ve bozkıra doğru yol alıyordu. Başka hiçbir işaret sisi aşırıp öteye geçemiyordu.

Beni Villamediana'ya kadar getiren bu serabın silinmesi için birkaç gün yeterli oldu. Geride bırakmak istediğim o eski dünya bana tekrar cazip gelmeye başlıyordu. Kendimi yataкта uzanmış, sinemaları, kafeteryaları ve gü-rültüyü özlerken buluyordum. Pek çok sebepten, hemen şehre dönmem imkânsızdı. Üstelik bana bu evi kiralayan emlak bürosundan öğrendiğime göre, kasabanın nüfusu iki yüz kişiydi. Er ya da geç ortaya çıkacaklar, onları tanıyacak ve onlarla konuşacaktım.

Gelişimin üçüncü günü olsa gerek, bir öğleden sonra, suyun alkış sesine hiç benzemeyen bir ses duydum. Be-

nimkinden fazla uzakta olmayan bir evdeki radyodan yükselen cızırtılı bir şarkı, bir müzik.

“Orada yaşayan birileri var,” diye düşünerek sokağa çıktım, o işaretin geldiği yeri aradım. Bunun üzerine, kasabının üst taraflarında, tüm ışıkları yanan o evi gördüm. Müzik sesi oradan geliyordu. Plağın –hayır radyonun– sesi sonuna kadar açılmıştı ve çoğu kadın olan bir dizi insan, plağın sesini bastırmak ister gibi şarkı söylüyordu. Hiç şüphe kalmamıştı. Villamediana’da insanlar, pekâlâ da canlı insanlar vardı.

O andan itibaren gezinti yaparken izlediğim yol değişti. Sabah akşam, defalarca evin etrafından geçiyordum. Müzik hiç durmuyor, pencerelerdeki ışık hiç sönmüyordu. Bu neşe beni şaşırtmakla kalmıyor, aynı zamanda herkesin içinde eğreltiotları ve yosunlar olmadığını gösteriyordu. Hayır, ruh hali iklime göre değişmiyordu.

Bir süre sonra, kasabadaki ilk haftayı geçirdiğimde, sis kalktı. Suyun alkış sesleri kesildi, çatılardaki oluklar kurumaya başladı. Balkon demirindeki su damlası –mekuplarında onu *camdan bezelye* diye adlandırmıştım– geri dönmemesine yere düştü. Artık gökyüzünde mavi yamalar vardı; bitkiler belini doğrultuyor, meydan yaşlılarla ve çocuklarla doluyordu.

Arkadaşlarıma, “Galiba en kötü dönem geçti,” diye yazdım.

Şimdi hayatım normal seyrine dönmüştü. Kâğıt oynamak, içki içmek için insanların nereye gittiğini öğrendim ve kendimi tanıtip yeni komşularıyla gevezelik yapmak için sık sık oraya gider oldum. Ancak tüm bunlar olurken merakım, ışıkları yanan ve içinde plak çalınan ev üzerinde yoğunlaşıyordu. O ilk ilintinin rastlantısallığı beni buraya bağlamıştı. Orada kim yaşıyordu? Bu neşeyi neye borçluydular? Ancak ihtiyatlı davranmaya, doğrudan sorular sormaktan kaçınmaya niyetliydim. Sabırlı olmam ve birisinin bunu bana kendiliğinden söylemesini beklemem gerekiyordu.

Villamediana'daki dükkânlardan birinin sahibesi sayesinde bu fırsatı çabucak ele geçirdim. Kısa boylu, şişmanca, ticaretle uğraşan herkes gibi yeni müşterisi karşısında sempatik davranan, kasabadaki varlığımın sebepleriyle fazlaca ilgili bir kadındı. Benim *öylesine* orada olmama akıl erdiremiyordu.

Bir gün, “Sanmıyorum. Bir sırrınız olmalı sizin,” dedi. O sıralar, dört beş ziyaretten sonra buzlar kırılmış, birbirimize bir noktaya kadar güvenmeye başlamıştık.

“Bir sırrım olmasını ne çok isterdim. Ama yok işte. Buradayım, çünkü bu yer hoşuma gidiyor,” diye karşılık verdim.

“Sözlerim için beni bağışlayın, ama bu bana imkânsız görünüyor. Dünya üzerinde bu kasaba kadar kasvetli ve sıkıcı bir yer yoktur.”

“Ama ben hiçbir yerde bu kasvete rastlamadım,” diye yalan söyledim. “Tam tersine, insanlar burada hayatından oldukça memnun.”

Bana inanmadığını belli eden alaycı bir gülümseme belirdi yüzünde. Nezaketinize müteşekkirim ama doğru değil bu sözler diyordu yüzü. Yaşama sevinciyle dolu o evden söz ederek bir açıklama yapmasını çabuklaştırdım.

“Tamam, çobanlar! O ev çobanların evi,” dedi gülerek. Her şeyi anlatmak istemeyen biri gibi devam etti: “Bilirsiniz, bu dünyada çeşit çeşit insan var. Bu çobanlar, ne diyecektim... Çobanlar çocukları için kitap yerine önce şekerleme alır. Görüyor musunuz?” Meydanda oynayan çocukları işaret etti. “Onları okula bile göndermiyorlar. Bu saatte onların çocukları dışında hiçbir çocuk kasabada dolaşmaz.”

İşte bunlar söyleniyordu çobanlar hakkında. Dükkâncı kadın mimikleriyle, toplumun geri kalan kısmından farklı olan yönlerini, onların *özelliklerini* anlatıyordu. Bu benim için bir yenilikti, şaşırmıştım.

Dükkândan çıkmadan önce, çobanların kendilerine has hayatlarını araştırmaya karar vermiştim. Nasıl olsa yapacak

doğru dürtüst bir işim yoktu ve hava değişikliğinin içimdeki eğreltiotları ve yosunlara yaptığı olumlu etki beni harekete geçiriyordu. Evet, çobanların sırrını araştırmaya niyetliydim. Öğreneceğim şey, eğer öğrenmeyi başarırısam, büyük ihtimalle Villamediana'nın dar çevresiyle sınırlı kalmayan, evrensel bir şey olacaktı. Çünkü çobanlar, bilinmeyen zamanlardan beri ve her yerde var olmuşlardı. Kafamda bu fikirler olduğu halde, tüm dikkatimi kasabanın en neşeli evinde olup bitenlere yönelttim

Hemen fark ettim ki evde yaşayanların özelliği, müziğe hevesleri ya da okuldaki eğitime ilgisizlikleriyle sınırlı değildi. Çok sayıda olmaları –Villamediana gibi yarı terk edilmiş bir yerde tersi düşünülemez– dikkat çekiyordu. Kasabadaki evlerin pek çoğu gibi boş ya da kısmen terk edilmiş değil, tersine insan doluydu bu ev. Kapılarının önünden her geçişimde, oynayan beş altı çocuk görüyor ve yeni gözlemler yapmayı ihmal etmiyordum. Hepsi iyi giyimli, bazıları sarışın, bazıları esmerdi; arada kızıl saçlı olanlar bile vardı. Yetişkinlerde olduğu gibi, çocukların da hesabını tutmak zordu. Bir gün balkona doğru bakarken orada iki genç kadın görüyordum; hemen sonra kısa boylu yaşlı bir adamla üçüncü bir kadın beliriveriyordu; sonra esmer olan bir başkası, parmaklığa yaslanıp sigara içen güçlü bir adam.

Bir akşam, komşum Onofre ile beraberken, eve giren beyaz saçlı yaşlı bir adam gördüm.

Şaşkın şaşkın, “O da mı burada yaşıyor?” diye sordum. Gerçekten bu ev dolmak bilmiyordu.

“Çoban kadının kocalarından biri,” diye cevapladı Onofre. Sesinde hınzırca bir ton vardı.

“Kocalarından biri mi? Öyleyse kaç kocası var?” Daha çok şaşırmıştım.

“İki kocası var. Şimdi gördüğümüz ve öteki bücür. Ama emirleri veren bücür olanı. Üstelik verdiği emirler evdeki herkes için geçerlidir.”

Evin sahibinden bahsettiğinde onun kim olduğunu biliyordum. Sadece balkonda görmemiştim, meyhaneden de tanıyordum onu. Kâğıt oynamak için eş olmayı öneriyordu durmadan. Sonraları o çobanın eşi olmanasını tuhaf karşılamıştım. Özellikle Villamediana gibi başka eğlencesi olmayan bir yerde. *Dışlanma* kelimesi dolaşıyordu kafamda.

Komşum her defasında daha hınzırca gülümsüyordu.

“Söylediğim gibi. Patron odur. Hepsi ona itaat eder.”

“Peki evde toplam kaç kişi yaşıyor?” diye sordum.

“Bunu bilmenin yolu yok. Değişir.”

“Nasıl değişir?”

“Yani giren çıkana göre değişir demek istiyorum.” Artık Onofre açık açık gülüyordu. Bu gizemi çözmeyi bece remediğimden sözleri yalan gibi geliyordu.

Ancak söylemek istediği şeyi anlamak o kadar zor değildi. Sadece şakalarının çoğu cinsel içerikli olduğu için değil. Kasabada rahat bir hayat süren kadınlar üzerine daha önceleri yaptığı bir yorumu da gayet iyi hatırlıyordum.

Hemşehrilerinin söylediğine göre komşum bir *zirzop*, bir *ahlaksız*, bir *ayaklı gazete* idi ve sözlerini ciddiye almamak gerekirdi. Bununla beraber, çoban ailesiyle ilgili olarak, o gün yaptığım değerlendirmeye göre, hemen herkes onunla aynı şeyi söylüyordu. Onlardan bahsetmek bile yüzlerine tuhaf bir tebessümün yayılmasına yetiyordu.

Bu tavırlar ve sözler, bir bakıma, gözlemlediğim ayrıntılarla örtüşüyordu. Örneğin müzik ve sürekli yanan ışıklar, evdeki yetişkin kızların özenli *petite cocotte*¹⁰ görüntüsü ya da balkondan görmüş olduğum kadınların, kasabanın merkezinden geçmeyi uzun bir yolu dolaşarak –cadde-deki otobüs durağına gidecekleri zaman– sergiledikleri kaçamak tavırlar. Öte yandan hep girişe bakıyor ve hep aynı insanları görüyordum. Sayıları çoktu ama hep aynı kişilerdi. Genelevdeki gibi girenin çıkanın belli olmadığı

10) *Petite cocotte*; Fransızca'da hafifineşrep. (ç.n.)

bir kalabalık değil, açıkça çok farklı bir aileydi söz konusu olan. Ama bu farklılığın, komşum ve onun gibi düşünenlerin çıkarımları doğrultusunda bir farklılık olduğundan emin değildim.

Bu konuyu kasabanın orman korucusu olan Daniel'e açtım. Ağırbaşlı olmasına rağmen, hiç de dar görüşlü olmayan bir adamdı. Sık sık, "Yaşa ve başkalarının yaşamasına izin ver," derdi. Onun yargılarına çok güvenir, ormanda dolaşmaya davet ettiğinde onu asla geri çevirmezdim.

"Evet, onlara yakıştırılan bu ve hep böyle kalacak. Bu kasaba böyledir, hep dedikodu yapılır. Kulağını biraz kabartırsın ve vızıltıyı duyarsın, herkes konuşur, kötü kötü konuşur. Biz çok geride kaldık. Şehir gibi değil burası. Şehirde o kızlar pekâlâ diğerleri gibi görünürdü. Biri hamileyken, diğeri doğurduktan sonra evlendi. Hepsi bu, başka şey yok. Ama, elbette, çoban oldukları için..."

Onlar çobandı, meselenin özü buydu. Hemen sonra fark ettiğim gibi, iftiranın temeli buna dayanıyordu. Davranışlarına ya da kişiliklerine değil de çoban olmalarına yani. Onlar hakkında Villamediana'da söylenenler, tüm bölgede çobanlar için söylenen şeylerdi.

"Hata ediyorsunuz. Kapımızı açık bırakabildiğimiz günlerde değiliz. Hele yakınlarda çobanlar varsa," demişti bir defasında emlak bürosunda çalışanlardan biri. Ona anahtar kullanma alışkanlığımın olmadığını itiraf etmiştim. "Etrafta sizi soymak isteyen çingeneler olduğunu unutmayın. Çingeneler bu yüzden o kötü üne sahiptirler. Çobanların soygun işlerini üstlenirler çünkü." Sonra ifadeyi yumuşatmak için genel konuştuğunu, hepsinin hırsız olmadığını, iyileri olduğu gibi kötülerinin de olacağını söyledi.

Evet, çeşit çeşittiler ama –ona ve onun gibilere bakılırsa– çoğunluğu, özellikle koyunları olmayanlar ve hizmetçilik yapanlar, kötülüğe meyilliydiler. Bunlar bir hiç

için bıçak çeken yabancıları. Alkollü insanlara nasıl davranmak gerekiyorsa, onlara da öyle davranmak gerekiyordu, başka yolu yoktu.

Sonunda o neşeli evde yaşayanların Villamediana’da nasıl bir konumda olduklarını anladım. Onlar hor görül-müştü, işte hepsi bu. Dünyanın diğer yerlerindeki hasta-lar, siyahlar, sıradışı cinsel eğilimleri olan insanlarla aynı durumdaydılar. Tüm toplumlar, en küçük olanları bile, görülmeyen, ama görülmedikleri için gerçekliğinden bir şey kaybetmeyen duvarlar örer ve tüm olumsuz, kötü kokulu şeyleri duvarın dışına fırlatır. Tıpkı şu öyküdeki, kendi topraklarındaki ayırık otlarını temizleme zamanı geldiğinde, gecenin karanlığından faydalanarak kardeşinin çiftliğine yönelen kötü yürekli bağ sahibi gibi.

Çobanlar duvarın öte tarafında, suçlulara ayrılan o ayırı-cı çizginin çok ötesindeydiler. Böyle giderse, ne zaman ve nerede olursa olsun hep duvarın dışında kalacak gibi görünüyorlar. Kalliope ve kardeşleri, Hesiodos ile karşı-laştıklarında, onu *cahil çoban* ve *rezilin biri* diye kovmuşlardı. Başlangıçta alçakgönüllü ve hor görülmüş insanların dini olan Hristiyanlık, Çocuk Tanrı’nın doğumunu anlatırken Belen çobanlarını onun yanında, Mecdelli Meryem’i de aynı sebeplerle haçın yanında betimledi.

Düşüncelerimi Daniel’le paylaşmak ve çobanların bu hor görülmüşlüğe gösterdiği tepkiyi ona sormak için or-man gezintilerimiz iyi bir fırsattı. Dedikleri gibi, çoğunun, yaptığı şeylerden utandığı doğru muydu acaba?

“Siyahları soruyorsan hayır. Onlar çok kibirlidirler ve kötü şöhretlerini artıracak bir fırsat yakalarlarsa bunu kul-lanırlar,” diye cevapladı.

“Siyahlar kim?” diye sordum. Bir ailenin takma adı olduğunu düşünüyordum.

“İyi de sen hâlâ beyaz ve siyah çobanlar olduğunu fark etmedin mi?” Kasabada tanıdığı kişilerin isimlerini sayma-ya başladı. Hangisi hangi gruba dahil, bir bir söyledi.

“Öyleyse haklısın!” Sınıflandırma bana tümüyle akılcı görünmüştü.

Daniel bana bu iki gruptaki isimleri saymakla kalmadı, bir de onları betimledi. “Bazı çobanların, özellikle mavi gözlü olanların saçları giderek beyazlaşır ve yaşam biçimleri de aynı değişime uğrar,” dedi. “Görünüşleri gibi yumuşak, zarif ve ürkek olurlar. Diğerleri farklıdır, kömür gibi olurlar. Onları sık sık meyhanede içki içip ortalığı dağıtırken görebilirsin.”

“Şimdi iki çobanı ziyaret edeceğiz. Sen de göreceksin, biri siyahlardan öteki ise beyazlardan,” diye bitirdi. Kasabadan çıkıp bir bozkıra doğru yola koyulduk. Bu iki çoban bir aydır insan içine çıkmadan burada yaşıyordu. Siyahların grubundan olan çoban, biz henüz sığır ahırının çok uzağındaiken bağırarak bizi selamladı, yanına geldiğimizde şarap şişesi elindeydi. Şarkı söyleyerek konuşuyordu ve birden evli bir kadınla çevirdiği dolapları anlatmaya başladı. Arada sırada bir küfür savurup köpeği taşıyordu.

Beyaz olan yanıma bile yanaşmadı. Bir çitin üzerine oturmuş koyun derisi temizliyordu. Ona arkadaşının verdiği şaraptan ikram etmek için yanına gittiğimizde başıyla reddetti.

“Nerelisiniz?” diye sordum.

“Segovia tarafından,” dedi sakince. Gözlerinin rengi açık mavi, kaşları pamuk gibiydi.

Önce kendi ismini söyleyerek, “İsminiz nedir?” diye sordum dostça bir tavırla.

“Gabriel,” diye fısıldadı. Sonra belli belirsiz bir selam vererek çitin üzerinden kalktı ve yoluna gitti.

Hemen sonra, sırtından kanatlar çıktığını –beyaz kanatlar– gördüm. Onlar sayesinde uçmaya başladı ve havada uzaklaştı. Belki de öbür çobanın, siyah olanın verdiği şarabın etkisiyle yaşadığım bir yanılsamaydı sadece.

3. Yaşlı insanlarla dolu ve nüfusu iki yüz kişiyi geçmeyen bu kasabada, buraya yerleşmek için dışarıdan gelen

bir yabancı hemen büyük bir yeniliğe dönüşür. Dışarıdan insanların gelmesine değil, tam tersine alıştırlar; bu kasabadan kaçış yıllardır süregelen bir durum. Ailelerin çoğu, geçmişte, “Villamediana’da yaşamak imkânsız,” diyerek kasabayı terk etmiş. Belli ki onlar da bu fikri benimsemiş. İstemeyerek de olsa kalanlar var, evet, ama sahip oldukları şeye değer verdikleri için değil, başka çıkış noktaları olmadığı için. Ama ben buradayım ve olayların seyrini değiştiriyor, birden bir yabancı çıkıyor ortaya. Onlara göre farklı düşünen biri. Hastalıklı görünmeyen, kuru bir iklim arayışında olmayan birisi. Zaman zaman kilisedeki dinsel tasvirleri restore etmek için Madrid’deki herhangi bir müzeden gönderilen biri de değil. Hayır, bu yabancı burayı seçti, çünkü burası onun hoşuna gidiyor.

Daha da şaşırtıcı olanı, ortaya çıkan sonuç kasabada yaşayan herkes için gurur verici. Herkes seviniyor, bu konuda konuşmak istiyor. Hayat hiç beklemedikleri anda onlara bir sürpriz bahsetti; meyhanede ya da dükkânlarda konuşurken, aile, av, iş gibi bildik konularla sınırlı değiller artık. Bu yabancı adamın varlığı, böylelikle, birçok varsayım ve kehanetin yolunu açıyor. Bir ara fırsatını bulduğunda herkes, onunla ilgili düşüncelerinin ne derece doğru olduğunu görmek için onunla konuşmak istiyor. Villamediana’yı sevdiği doğru mu? Peki neden seviyor? Manzarası için mi? Yoksa tesadüfen, bir aşk ihanetini unutmak için mi burada?

İşte böyle, bu yabancı adamın soruları çoğaltmaktan başka seçeneği olamaz. Herkesle konuşmak ve mahzene inip birer yudum şarap yuvarlamayı öneren herkesin davetini kabul etmek zorunda kalır. Gün boyunca bir o tarafa bir bu tarafa sürüklenmek yorucu olsa da bu işi severek yapar. Çünkü bu canayakın ağırlamadan şaşkındır ve o da bir anda hayatının parçası olan bu köylüler ve çobanların nasıl insanlar olduğunu merak etmektedir. Üstelik ilk günler geçip onlar için yenilik olmaktan çıktığı zaman,

kasabanın sıradan sakinlerinden biri olacağını bilir. Beklenmedik etkilerden uzak bir yaşam biçimi onu da mutlu eder. İki üç arkadaş, arada bir akşam yemeği, gezmek, okumak: Kafasına göre yaşamak için ihtiyacı olan her şey budur.

Ancak yeni ilişkiler, her zaman, beraberinde bazı yanlış anlamalar da getirir. Bir adam bir diğeriyle çene çalmaya başlar ve tek istediği de budur; yani hoşça vakit geçirmek, birbirlerine bir iki fıkra anlatmak. Ancak diğeri, yarenlik ettiği bu insandan daha fazlasını umar, daha çok şey elde etmeyi bekler, hatta bunu talep edebilir. Herkesle konuşan ve evinin kapısını herkese açan bu yabancıнын böyleleri bir tehlikeden kaçınması zor olacaktır.

Kısa süre içinde, yabancı, gelişinden sonra ortaya koyduğu tavırdan pişman olur. Tek bir kişi de olsa, davranışlarını şaşmaz bir dostluk işareti olarak yorumlayan birinin varlığı hiç ama hiç hoş değildir. Bir hafta geçer; geriye dönüş yoktur, bir kez açtığı kapıyı nasıl kapayacağını bilemez. Her zamanki gibi tedbirsizlik etmiş olduğunu düşünür. Sorun insanın kendisindeyse, yer değiştirmek çözüm değildir. Villamediana'da bulduğunu sandığı sakin hayatı belki de kaybetmiştir artık.

İyi niyetimi yanlış anlayan kişi, komşum Onofre idi. Kasabaya geldiğimde altmış yaşlarındaydı ve genç yaşta dul kaldığı için, diğer gençler arasında kötü ünüyle tanınan, çatık kaşlı, hırçın oğluydu yaşıyordu. Kapı komşusu olduğumuz için, başlangıçta sanıldığı gibi *amoureux* bir tarzda ve herkesten önce onunla ilişki kurmam kaçınılmazdı. Örneğin kasabayla ilgili ilk haberleri bana veren oydu. Sadece hınzırca şeyler anlatmıyordu; işe yarar bilgiler de veriyordu: Bozkırla sonlanan ormanın genişliği ne kadar, Valdesalce isimli yerin bayramı ne zamandır, caddeden uzaktaki bir tepede bulunan kışlada kaç asker vardır vs.

Onofre, dul kaldıktan sonra düşünceleri iyiden iyiye değişip kendini ev işlerine kaptıran biri değildi. Dahası,

yemek hazırlamak, evi süpürmek gibi işlerin erkekler için yakışık almaz işler olduğunu düşünüyordu. Bu düşünce Villamediana sakinleri arasında çok yaygındı. Mutfakta beni tabak çanağın arasında telaşla koşuştururken gören beş altı yaşlarındaki o yumurcağın endişeli yüzünü hâlâ hatırlıyorum:

“Ama bu kız işi,” diye çıktı aniden karşıma. Beni güldürdü, aynı zamanda endişelendirdi de. Kasabadaki çoluk çocuğun arkamdan koşup suçlayan bir sesle, “Kızkılıklı! Kızkılıklı!” dediği oluyordu.

Komşum, onu çekip çevirecek bir kadın olmadığından ve kendi kendine çeki düzen vermeyi de canı istemediği ya da bunu gereksiz bulduğu için, kendini bırakmışlığın sınırlarındaydı. Her zaman pisti ve sürekli olarak yiyip içmeyi âdet edinmişti. Benimle konuşurken, nikotin yüzünden pas tutmuş dişlerinin arasında, çiğneye çiğneye lapa olmuş lokmasını görürdüm ve yüzünde, boynunda, ağzından saçılan yemek lekeleri olurdu. Benim için çok itici bir durumdu ve arkamı dönüp ondan kaçmamak için kendimi zor tutardım. Ama en kötüsü, yağlı dudaklarıyla birkaç yudum aldıktan sonra şarap şişesini bana uzatması ve beni o yağ kaplı mutfığa buyur etmesiydi.

Bu kir pas yalnız kendisiyle ya da eviyle sınırlı değildi. Sözleri de pisti. Bazen çobanların evini gösteriyor ve hatırladığım kadarıyla oradayaşayan kadınlara kara çalmaktan büyük zevk alıyordu. Bazen de kaçakçılık yaparak yolunu bulduğunu söyleyip meyhaneciyi iğneliyor ya da meydana-daki dükkân sahibine saldırarak bana oradan alışveriş yapmamamı öğütüyordu, zira sattığı her şey ateş pahasıydı. Bütün dedikoducular gibi korkaktı. Kendi sırlarını bana söylerken alçak sesle, rüzgâr, iftira ettiği adamların kulağına söylediklerini götürmesin diye fısıldayarak konuşuyordu.

Her şeye karşın bu adamda en çok dikkat çeken şey, pisliğiyle taban tabana zıt olan güzel gözleriydi. Işık saçan

mavi gözleri, hiç çekinmeden bakmaya alışmış yırtık bir adamın gözleriydi.

Onu sarakaya almak istediğim bir gün şöyle söyledim:

“İnsanların ocaklarda yakıldığı devri hatırlıyor musun, Onofre?”

“Hangi devri?”

“Hangisini olacak, Ortaçağ’ı.”

Şişeyi bana uzatarak, “Şarap iç ve sus!” dedi. Aptalca sorulara verdiği en gözde yanıtı bu.

Sonuçta güzel gözleri beni mutlu etmeye yetmiyordu ve onunla ilişkimi en aza indirmek için her yolu denedim. Evimin kapısını kapalı tutuyordum, o siestaya yattığında evden çıkıyordum, bir iki el kâğıt oynamak istediğinde, kâğıt oynamayı bilmediğimi söylüyordum.

Boşuna çabalıyordum. Onofre her şeyden çok ve ne pahasına olursa olsun benimle arkadaş olmak istiyor ve kasabadaki herkese arkadaşlığımızın taze müjdesini vermek için her fırsattan faydalanıyordu.

Şarap mahzenlerine çıkan sokağımızdan gelip geçenlere, “Biz ikimiz iyi arkadaşız,” diyordu.

Sonra dönüp bana bakıyor, sözlerini onaylamamı bekliyordu.

“Değil mi? Söyle, bizim iki iyi arkadaş olduğumuz doğru mu, değil mi?”

Evet demekten başka çarem kalmıyordu.

Üstelik beni sadece kendisi için istiyor, bunu başarmak için kıskanç bir sevgilinin yapacağı her şeyi yapıyordu. Beni her yerde takip ediyor, dükkân sahibesiyle konuşurken araya giriyor, kasabada bir başkasından bana bir iyilik yapmasını istediğimde küplere biniyordu.

“Öğrendiğime göre Daniel’den odun istemişsin,” diyordu eve girip yüzünü asarak. “Benim odunum onunkini aratmaz,” diye kestirip atıyordu.

Sonra salonun kapısına en iyilerinden seçilmiş bir çeki odun bırakıp sessizce gidiyordu.

Zamanla, arkadaşlığımızın kaynağı hakkında bir kuram geliştirme ihtiyacı duydu ve aradığını bulmakta gecikmedi. İkimiz komşu olmuştuk bir kez. Eğer burada yaşıyorsam bunun sebebi Luis, yani benden önce bu evde yaşamış olan sakallı adamdı. Onofre'nin ne iyi bir insan olduğunu ondan öğrenmiştim.

“Luis mi? Luis de kim?” diye sordum şaşkın bir ifadeyle.

Gülümsedi ve onunla şaka olsun diye böyle konuştuğumu anladığını gösteren anlamlı bir bakış fırlattı. Luis kim miydi? Luis, Luis'ti işte; Tanrı yolunda hizmet ettikten sonra burada yaşayan şu yaşlı papaz.

Sırtıma vurarak hiç aldırmadan devam etti, “Evet, iyi ki onu tanıyorsun. Eğer o söylemeseydi buraya gelemezdin.”

Bu anlattıkları beni çok düşündürdü ve anladım ki Onofre'nin gerçekte yüzleşmesinin yolu buydu. Sanırım önce bir yalan icat ediyor, sonra kendisi de bu yalana inanarak, tabir yerindeyse, çevrenin de onayını alana dek aynı yalanı yineliyordu.

Bu yöntem pek çok kez üzücü sonuçlar doğurmuştu. Bir gün, sefil evinin ön cephesindeki tek açıklık olan küçük mutfak penceresinin sağ ve sol tarafında kalan boş duvarı maviye boyadı.

Karşılaştığımızda, “Orayı ne zaman boyadın? Geceleyin mi?” diye sordum. Beni duymamış gibi yaptı ve kendimi, Kâhin Krallar'ı düşleyen bir çocuğu gerçeklere döndürmüş gibi hissettim. O andan itibaren, en azından bana söylediği kadarıyla, evinin üç penceresi oldu.

Başka bir gün bana yüzüğünü gösterip iyiliklerini överek bunu oğlunun hediye ettiğini söyledi. Bununla beraber –bir ay önce yine kendisi söylemişti– yüzüğü bir gezgin satıcıdan aldığını biliyordum.

Onu tanıdıkça, hakkındaki düşüncem yavaş yavaş değişti ve dostluğumuz, yalanlarından biri olmaktan çıkıp

içten bir şefkate dönüştü. Üstelik onun tutumu o kadar da sıradışı görünmüyordu. Bazen hepimiz hayatımızdaki acı gerçeklerden kurtulma ihtiyacı hissederiz ve bunu başarmak için farklı yollara, özellikle de yalana baş vururuz. Çünkü hakikat asla ıstırapın üstünde olmamalıdır.

Onofre'yi farklı yapan şeyse, bu hileye başvururken onu saran heyecan ve yalanlarını gerçek kıldığı zamanlarda enerji dolu olmasıydı. Dürüst olmak gerekirse, içinde bulunduğu şartlar böyle bir kandırmacanın gerekli olduğunu bas bas bağıırıyordu. İçinde yaşadığı korkunç yalnızlığı, tesadüfen ondan bir çalar saat isteyene kadar tam olarak anlayamamıştım.

“Yarın sabah şehre gideceğim, saate ihtiyacım var,” dedim.

“Ama nasıl olur! Saatin yok mu senin?” Duyduklarına inanamıyormuş gibi baktı.

Olmadığını söyledim. Gerçekten de saatim yoktu.

Düşünceli düşünceli evine girdi ve hemen sonra elinde gümüş renkli büyük bir saatle döndü. Elime tutuşturup içlenerek şöyle söyledi:

“Kendine bir saat al dostum! İnsana nasıl arkadaşlık ettiğini göremiyor musun?”

Bir ürperti hissettim. Hiç beklemediğim birinin ağzından az önce duyduklarım, yalnızlığın tam bir ifadesiydi. Neydi yalnızlık? Yalnızlık, saat tık taklarının bir yoldaşa dönüştüğü tam da böyle bir durumdu.

Aklıma meyhaneler geldi.

“Kaç hayat kurtardınız?” dedim içimden.

4. Villamediana'da sadece iki bar vardı. En iyisi, meydanın bitişiğinde, özel oyunlar için hazırlanmış masaları, dönemin zevklerine uygun mermer ve demir dekorlarıyla, yeşil örtüleriyle eskiden kumarhane olan bir bardı. Bu yerin sahipleri ve müşterilerinin dediğine bakılırsa, buraya savaş sırasında cumhuriyetçilerle aynı safta çarpışan

solcular ve kiliseyle işi olmayan gençler gidermiş. Öte yandan, yine onların söylediğine göre, diğer bara giden köylüler, kasabadaki faşistlere ve rahibe kölece hizmet edenlerle en azılı sağ partinin taraftarlarıymış.

Kasabanın çıkışındaki bu ikinci barın ismi de garipti: Nagazaki. Burada da oyun oynanıyordu ama rengârenk alüminyum ve plastik masalar üzerinde. Bu ikinci bara gidenler, ilk bardakinden farklı olarak, kasabadaki barları sınıflandırırken ideolojik kıstaslar koymuyor, iki barı birbirinden ayıran özelliği ekonomik sebeplere dayandırıyorlardı. Meydandaki kafe zenginler için, malı mülkü olanlar için diyorlardı. Ancak kendi meyhaneleri, basit insanlar, kol gücüyle geçinen gündelikçiler ve fakirler içindi.

Bu iki barın müşterileri asla birbirine karışmayan, iyice belirlenmiş iki grup oluşturmuyorlardı. İki barın da müşterisi olanlar tüm kasabada on kişiyi geçmiyordu. Belediye başkanı gibi resmi kimliği olan bazıları ise iki bara da gitmiyordu. Taraf tutmaktan kaçınıyor, bu yüzden o ya da bu grubun üyesi olarak göze batmak istemiyorlardı. İkinci bir iç savaşın patlak vermesi ihtimali göz ardı edilemezdi. Bu durumdan şikâyet etmektense hazırlıklı olmak daha iyiydi.

Bu iki grubun fikirleri, genel hatlarıyla apaçık ortadaydı. Her ne kadar faşizmin gelişim süreciyle ilgileri olamasa da bu durum başlarına iş açabilirdi. Ancak Villamediana'nın basit insanları, Nagazaki'nin saf müşterileri, demir yumruklu bir askeri hükümet taraftarı olup Mussolini ya da Peron yandaşı fikirlere kapılabilecekleri gibi, onları anarşizme kadar sürükleyebilecek nihilist bir tutum sergiliyorlardı. Dünya görüşleri, atasözü ve popüler deyimlerle süslenmiş bir karamsarlıktan ibaretti. Öte yandan, meydandaki kafede, bu topluluğun en üst katmanında yer alan kişilerin politik tavrı, yarı aydınlanmış yarı romantikti. Her ne kadar bildik bir sosyalist militan kararlılığıyla mantığa inanmak gerektiğini söyleseler de, grubun bir üyesi

olan bar sahibinin karısının bir gün laf arasında bana çıtlatığı gibi, güzel olan tek diktatörlük sol diktatörlüktü.

Fakirlerin meyhanesinde daha fazla vakit geçiriyordum. Meydandaki barda bana karşı tutumları son derece resmîydi ve sohbetin *seviyeli* olması için oldukça çaba sarf ediyorlardı. Ayrıca benim gazeteci olduğumu düşünüyorlar, bu yüzden durmadan güncel olaylar hakkında soru soruyorlardı. Gelecek seçimler hakkında düşüncem neydi? İspanya'nın ortak pazarda yer almasını nasıl değerlendiriyordum? Bana uygun gördükleri rol beni çok rahatsız ediyor ve sadece kahve zamanı ortaya çıkıyordum. Gece olunca da, saatler geçireceğim Nagazaki'nin yolunu tutuyordum.

Nagazaki müdavimleri beni hiç rahatsız etmiyor, sadece bir şeyler ısmarlama sırası geldiğinde bana yöneliyorlardı. Vakit geçirmek için kimseye ihtiyaçları yoktu. Hepsi –barın sahibinden başlayarak– seçkin muhafazakârlardı ve hep avcılıkla ilgili, sonunda tartışmaya dönüşen öyküler anlatılırdı. Bu tartışmalar sabahın üçüne kadar sürse de, hepsinin uzlaşmaya vardığı bir gün hemen hemen hiç yoktu. Müdavimlerden biri olan Agustín isimli ihtiyar çoban evine dönerken benimle aynı yolu izler ve hep aynı şeyleri söyleyerek ayrılırdı:

“Yarın görüşürüz. Kaldığımız yerden devam edeceğiz çünkü son söylenenler gerçekten aptalcaydı.”

Kabul etmek gerekir ki, başlangıçta, Nagazaki’de konuşulan konular ilgimi çekmiyordu. Avcılık bana hep zalimce bir uğraş gibi gelmiştir ve hayvanlara isim koyma alışkanlığım –çocukluğumdan beri yaparım bunu– herhangi birine, hatta en iğrenç olanlarına bile zarar vermeme engel olur. Örneğin, evinde hamamböceği olan birini düşünün. O biri, gidip bu böceği *José María* ismiyle vaftiz etsin ve sonra da durmadan gel *José María* git *José María* deyip dursun. Böcek kısa sürede küçük, kara, belki utangaç veya alingan, dahası biraz kibirli bir kişiliğe bürünecektir. Bu durumda o kişinin aklına asla köşelere zehir koymak

gelmeyecektir elbette. Belki onu zehirlemek aklına gelir ama herhangi bir arkadaşını zehirlemekten daha sık düşünmez bunu.

Ama Nagazaki müşterileri gerçek avcılardı. Tartarin gibi, dağdan gelip yiğitliklerini ve kahramanlıklarını anlatan cinsten değillerdi. Onları dinleyince eski kitapların anlatmaya çalıştıkları şey gayet iyi anlaşılıyordu: Öyle ki, av, kalplerimize çılgınlık getirir ve tüm avcılar, büyük Pazar Ayini sırasında tazıların havlamasını duyunca ayini olduğu gibi bırakıp tüfeğini ve köpeklerini alarak tavşan avına koşan talihsiz başrahip gibidir aslında.

Avcılık bu adamların ağzında sıradan bir konu olmaktan çıkıyordu. Daha çok gece vakti, buz gibi bir rüzgârın kırbaçladığı insanın yalnızlığından, tüm gün boyunca dağda yürüyerek çırpınan, sonra evine eli boş dönen avcının hüznünden söz etmek ya da geçip giden gençliği anımsamak için bir bahaneydi; zira içlerinden bazıları, tıpkı çoban Agustín gibi, yaban domuzlarının ve kurtların izini sürece kadar kuvvetli değildi artık.

Konunun bu tür çeşitlemeleri arasında tartışmaya yön veren ana izlek savaşımdı. Sadece insanın hayvanla olan savaşımı değil, aynı zamanda hayvanların kendi arasındaki mücadeleydi. Yılanın kuşla, gelinciğin tavşanla, ayının diğer tüm hayvanlarla mücadelesi. Bu yasa –*dura lex, sed lex*– doğanın yasasıydı, öyle ki, insan bile kaçamazdı bu yasadan.

Meyhanenin sahibi, aynı zamanda kasabanın en iyi avcılarından biriydi, bir defasında bana, “Ayı nasıl öldürür biliyor musun?” diye sordu.

Bilmediğimi söyledim.

“Şöyle bir pençe darbesiyle öldürür. Sadece bir kez vurur. Peki nereye vurur biliyor musun?”

Hayır bunu da bilmiyordum.

“Kafaya vurur. Sana bir pençe atar ve beynini dağıtır. Temiz bir darbe. İnsanın bir danaya vurması gibi. İsteddiği şey beyindir.”

Devam etmeden önce, bir öykü anlatmaya başlayacağı zaman hep yaptığı gibi, kollarını göğsünde birleştirip tezgâha eğildi.

“Tüm hayatım boyunca sadece bir ayı gördüm. Onu kasabadan biri öldürdü ve öğleye kadar meydanın ortasında herkese gösterdi. İşte o zaman, yakından gördüğünde ayının ne olduğunu anlarsın. Her tırnağı bir hançer gibidir. Dişler, dişler de öyle. Asla unutmayacağım.”

“Onu avlayan da üç gün sonra öldü,” diye sözü aldı Agustín.

“Öyle mi? Nasıl oldu bu? Ben çok küçüktüm, bunu hatırlamıyorum.” Meyhanenin sahibi şaşırmıştı.

“Doğru mu yalan mı bilmiyorum ama insanlar heyecandan öldüğünü söylüyorlardı. Dağdan döndüğünde kanatlanmış gibiydi. Ayıyı öldürmeyi başardığı için elbette. Ama ansızın bir ayıyla karşılaşmanın yol açtığı baskı, dehşet verici olmalı.”

“Ansızın mı? Ama Agustín, onunla tesadüfen karşılaştığını nasıl söyleyebilirsin? Bildiğim kadarıyla o ayıyı avlamak için bir aydır uğraşıyordu,” diye araya girdi grubun şüpheci.

Meyhanenin sahibi, “Bir iyilik yap ve sus, hiçbir fikrin yok,” diye atıldı. “Bunun konumuzla ne ilgisi var?” diye devam etti. “Ben de kurtların peşinde beş yıl dolaştım... Onları gördüğümde ne oldu peki? Tüylerim diken diken oldu, çünkü onlarla ne zaman karşılaşacağımı tam olarak bilmiyordum. İnsanı şaşkınlığa düşürüp etkileyen şey de bu.”

Şüpheci adam, meyhane sahibinin düşüncesinden kuşkulanıp örnek olarak başka bir olay anlatıyor, Agustín kendi hatıralarından biriyle şenliğe katılıyordu, ben soru soruyordum ve böylece gecenin geç saatlerine kadar konuştuk.

Yazın masaları dışarı çıkarıp, elimizde biralar, yıldızların altında sakın sakın sohbet ediyorduk. Ağustos ayına

doğru, hafif rüzgârlar yeni biçilmiş ekinlerin kokusunu getirdiğinde, grubun tüm üyeleri, âdet olduğu üzere daha çenebaz ve neşeli oluyordu. Av sezonu başlıyordu çünkü.

5. Şarap mahzenlerinin bulunduğu tepecikteki kuleye, yaşadığım sokaktaki yokuşu tırmanarak varılıyordu. O noktadan sağa bakarken, manzaraya evlerin çatıları ve kilisenin geniş, çatlak duvarları hâkim oluyor, karşıda ve solda uzanan on kilometrelik bir mesafede, Pisuerga Nehri'nin oluşturduğu geri planda, ağaçlardan arınmış çıplak bir düzlük görülüyordu. İki kıraç arazi, bir havza oluşturarak arkada kalan Astudillo Ormanı'na kadar uzanıyordu.

Kasabanın yaşlıları, dağınık bir biçimde ya da küçük gruplar halinde, her gün aynı vakitlerde tatlı akşam saatlerini geçirmek için buraya geliyorlardı. Hemen hemen hepsi –o bilinen bilmeceyi hatırlatır gibi– üç ayaklıydılar. Evinin bulunduğu yere vardıklarında bastonlarını kaldırıp beni selamlar ve bu tırmanın verdiği yorgunluğu gidermek için oturup biraz çene çalarlardı. Sonra, kendilerini biraz toplayınca, tırmanmaya devam ederlerdi.

Villamediana'nın iki dedesi Julián ve Benito ile bu şartlarda arkadaş oldum.

Julián, tanıştığımız gün, “Siz eminim bir tilkiden daha kurnazsınız ama bahse girerim ki her gün yaptığımız bu hac ziyaretinin gerçek sebebini bilmiyorsunuz,” dedi. Küçük gibi sertleşmiş parmak uçlarıyla damar sertliğine yakalandığı belli olan ve üzgün gözlerle bakan tombul bir adamdı.

Kapının eşiğine oturup onlarla konuşmak için dünya kadar vaktim olduğunu göstererek, “Elbette bilmiyorum,” diye cevap verdim. Onlarla istedikleri kadar sohbet edebilirdim.

Julián da evin önündeki bir taşın üzerine oturdu. Daha zayıf ve güçlü olan Benito, ayakta durmaya devam etti. Gözleriyle bir sorunu olduğu izlenimini veriyordu, çünkü

bize her bakışında öne doğru eğilip gözlerini kısıyor ve gözlüklerini düzeltiyordu.

“Ama önce bir konuyu açıklamak zorundasınız. Neden tilkiden daha kurnaz olduğumu söylediniz?” diye sordum.

Julián, kelimeleri seçerek, “Çünkü öylesiniz. Hemen şimdi her iki konuya da açıklık getireceğim bayım,” diye başladı söze.

Benito da dikkat kesilip bana bakarak bu sözleri başıyla onayladı. Evet, arkadaşı bana her şeyi açıklayacaktı.

“Sizin bir tilkiden daha akıllı olduğunuza kanaat getirdim. Öyle olmasaydı, böyle bir iş gününde, saat on bir olduğu halde burada oturuyor olmazdınız. Bu kasabadaki tüm ahmaklar gibi arazide ya da fabrikada olurdunuz. Çünkü, bilmiyorum haberiniz var mı ama, biz köylüler tümünden aptalız. Onlar içinde en aptal olan da benim.”

O ana kadar başını olumlayıcı bir ifadeyle sallayan Benito, şimdi aynı fikirde olmadığını göstermek için sallıyordu. Ama Julián, onu hiç dikkate almaksızın, adalet dağıtan bir *kadı* gibi, kendi fikirleri üzerinde yoğunlaşarak kararlı ses tonuyla devam etti.

“Güzel, ilk meseleyi çözümledik. Şimdi ikinci meseleye gelelim. Hac ziyareti demiştim, çünkü bu tepeye gelen herkes, içinde bir umutla gelir. Her sabah kalkıp kendimize şu soruyu sorarız: Bugün yokuşu çıkabilecek miyim acaba? Bunu düşünerek yola koyuluruz. Aşağıda kalmayı istemeyiz. Aşağıda kalmak kötüye işarettir. Bu, kasabanın en büyük evine gitmek üzere olduğumuz anlamına gelir.”

“*Büyük ev* diyerek mezarlığı kastediyor, çünkü hiç dolmaz,” diye açıkladı Benito.

Julián onu kibarca uyarak, “Bunu söylemene hiç gerek yoktu Benito. Bu beyefendinin bir tilkiden daha kurnaz olduğunu az önce söylemedim mi? Üstelik belediyeyi kastetmediğim gayet açık!” deyip sözü bağladı. Sonra bana dönüp göz kırptı.

Onları izlerken, sık sık, Julián'ın ne zaman şaka yapıp ne zaman şaka yapmadığını anlamamanın kolay olmadığını görüyordum. Bunu anlamak için sürekli gözlerine bakmak gerekiyordu.

“Kilise de büyüktür,” dedi Benito alnını kırıştırarak

“Aklın fikrin kilisede. Ama fark etmez, Benito, hiç fark etmez. Bizi kiliseye götürecek olsalar neden götürürler sanıyorsun? Vaftiz etmek için mi?”

Tekrar bana dönerek ekledi:

“Benito çok safır bayım. Hep saf oldu. Nasıl oldu da evlendi bilmiyorum.”

“Safım tabii, bu yüzden cennete gideceğim,” diye yerinde doğruldu Benito, biraz öfkelenerek.

Güneşli bir ilkbahar sabahıydı ve ilk kırlangıçlar bu temiz havada ötüşüyordu. Bir an kuşların değişen hareketlerini gözledikten sonra, Julián, arkadaşının açmış olduğu konuya döndü:

“Bunu söylemiş olmakla çok iyi ettin, Benito. Çünkü itiraf etmek gerekirse beni çok endişelendiren bir konu vardı. Bu konuyu beyefendiye açarak düşüncelerinden faydalanmak istiyorum. Siz ne düşünüyorsunuz bayım, cennet var mı yok mu?”

Vereceğim cevabı daha iyi düşünüp zaman kazanmak için benim bakışım da kırlangıçlara kaydı.

“Bunu bilmenin imkânsız olduğu söylenir,” dedim sonunda. “Herkes bunun cevabını kendi kalbinde bulmak zorunda. Eğer siz gençliğinizden beri var olduğuna inandıysanız, şimdi bu inancınızı neden kaybedesiniz? Tüm hayatınız boyunca inandığınız şeyleri terk etmek saçma olurdu.”

Benito kendinden çok emin, ateşli ateşli başını sallayarak beni onayladığını gösteriyordu.

“Ama siz ne düşünüyorsunuz?” Julián'ın gözleri bana çivilenmişti.

“Bazen olduğunu bazen olmadığını düşünüyorum.” Kaçacak yerim kalmamıştı.

“Tıpkı benim gibi,” diye iç çekerek oturduğu dört köşeli taşın üzerinden doğruldu. “Ne olursa olsun, sana söyleyeceğim şu ki Benito, eğer cennet diye bir yer varsa, ikimiz de oraya hak ettiğimiz için gideceğiz.” Bu arada tırmanışa başlamak için son hazırlıklarını yapıyordu.

“Ben hak ediyorum,” diye yanıtladı Benito gözlüklerini düzelterek. Arkadaşının Tanrı katındaki yerini pek de umursamıyordu.

Bastonlarını kaldırarak, “Sonunda bunu göreceğiz nasılsa,” dediler.

Sonuçta, ne derlerse desinler, yaşlı balıkçıların limana sadece gezmek için gitmediği gibi, onlar da bu tepeye tırmanırken sadece sağlıklı olup olmadıklarını sınıamıyorlardı.

Tepenin yükseklerine kurulan Villamediana’nın ihtiyarları, arazide yapılan işleri, düzlükteki hayatı denetliyorlardı; kimin gittiğini, kimin geldiğini, birinin ekim işini bitirmek için ne kadar zamanı kaldığını ya da bir diğersinin nadasa bırakmak için toprağı sürmeyi ne zaman bitireceğini denetliyorlardı. Çok uzaklardaki gemileri hemen tanıyan yaşlı balıkçılar gibi, manzaranın uzak yerlerindeki traktörleri hemen tanıyordu bu ihtiyarlar – *Purísimo geliyor, bak Manuel çalıştırdı*. Bir yabancının asla sezemeyeceği en yeğni belirtileri bile görebiliyorlardı.

Bir defasında da Julián bana, “Bir tilkiden daha kurnaz olduğunu biliyorum, ama bahse girerim, buradan benim gördüğüm kadar çok şey göremezsın,” dedi. Benito, o ve ben bir şarap mahzeninin taş duvarlarında oturuyorduk ve düz arazi önümüzde uzayıp gidiyordu.

“Sanırım bu apaçık ortada olan bir gerçek. Ama bunu neden dile getirdin?” diye sorup öğrenmek istedim.

“Çünkü siz sadece var olanları görüyorsunuz. Ama ben olmayan şeyleri de görüyorum.”

“Örneğin?”

“Yolu görüyor musunuz?”

Bastonuyla düzlüğü geçip bozkırda kaybolan patikayı işaret etti. Benito her zaman olduğu gibi öne doğru bükülüp gözlerini kısıtı.

“Ne görüyorsunuz orada? Basit bir yol işte, hepsi bu. Ama ben, ben Encomienda’ya varan bir yol görüyorum. Söylemek istediğim şey bu; Encomienda isimli o yer, oradaki pınar, büyük ev geliyor aklıma. Aynı zamanda başka şeyler de düşünüyorum. Şuradaki ağaçları görüyor musun?”

“Görmüyorum,” dedi Benito. Ağaçlar oldukça uzakta, Pisuerga’nın kıyısındaaydılar.

“Gençken eğlenceler düzenlediğimiz fidanlığı hatırlıyor musun?”

“Şu yıkandığımız yer mi?”

“Evet Benito, orası. O ağaçlar, gençliğimizde eğlendiğimiz yerler, orayı kastediyorum. Kızları, oğlanları, Benito’yu ve kendimi görüyorum. Ama şimdiki gibi çökmüş halimizle değil, parlak beyaz gömleklerle, yirmi yaşın zarafeti içinde görüyorum. Sence de harika değil mi?”

Bu düşüncelerinin ardından Julián’a, “İhlalsınız,” dedim. “Tüm bu söylediklerinize benim de bir şeyler eklememe izin verin. Yeni yerler insana hep düşmanca görünür. Villamediana’ya geldiğimde, ilk haftamı çevreyi tanımak için, orada burada, kasabanın sokaklarında dolaşarak geçirdim. İtiraf ediyorum, burası bana dünyanın en kasvetli, en virane yeri gibi gelmişti.”

“Kötü Hristiyanların kasabası,” diye inledi Benito öfkeyle.

Julián ondan sözümü kesmemesini istedi.

“Her şey ortadaydı, bu kasaba bana düşman kesilmişti. Açıkçası o zamanlar Villamediana’ya sadece gözlerimle bakıyor, sadece evleri, duvarları, pencereleri görüyordum... Yani az evvel dediğiniz gibi, sadece dış kabuğunu. Örneğin sizin evinizin önünden geçiyor ama yalnız duvarları ve pencereleri görüyordum. Şimdi oradan geçerken şöyle düşünüyorum: Bu ev Julián’ın evi. Burada Villa-

mediana'nın en bilge adamı yaşıyor. Arada büyük fark var değil mi?"

"Gördün mü Benito?" Julián gülmeye başladı. "Nasıl derler, insanlar konuşa konuşa. Bana bilge demeniz çok hoşuma gitti. Ancak ben bir aptalım ve bunu herkes bilir. Burada bilge olan birileri varsa, o da sen ve Benito'dur, ben değil. Evet, sen kimsenin görmediklerini görüyorsun! Hatırlasana, öyle olmasa heykel meselesini nasıl açıklarsın?"

Julián sözünü bitirip bana göz kırptı. Ne demek istediğini biliyor muydum? Evet biliyordum. Birkaç ay önce, aynı mahzen korkuluğunda otururken Benito'nun anlatmış olduğu şeyi kastediyordu.

Benito o gün bana, "Bu kasaba hoşuna gidiyor mu?" diye sordu.

"Evet, çok. Burada kendimi çok iyi hissediyorum."

"Elbette. Buna şaşmamak gerek. Villamediana'da çok şey var, sonsuz sayıda hem de. Hatta, aramızda kalsın, bir Traianus heykeli..."

"Traianus mu?" diye sordum kuşkuyla. Çünkü kasabaya geldiğimden beri buna benzer bir şey hiç duymamıştım. Beni şaşkınlığımdan kurtaracak mı diye Julián'a baktım ama boşuna. Gizemli bir öykünmeyle o da heykele dönmüş gibiydi.

"Traianus heykeli, evet! Kasabamızda at üstünde bir 'Traianus heykelimiz var." Benito heyecanla konuşuyor ve bastonunu yere vurarak sözlerini mühürlüyordu.

"Peki nasıl?"

"Altından, tamamı som altından."

"Peki bu heykel nerede?"

Müze ya da ona benzer bir yerde olduğunu düşünüyordum. Bununla beraber, Benito, bastonunu kafasının üzerine kaldırdı, havada daireler çizerek şöyle söyledi:

"Orada bir yerlerde!"

Julián ne düşündüğümü tahmin ederek, "Bunda şaşacak

ne var deme! Ben de kendime bunu soruyorum. Varlığından ne kadar emin olursan ol, heykeli hâlâ ortaya çıkaramadılar,” dedi.

“Kısa süre sonra Meclistekiler onu bulacak,” diye atıldı bu sefer Benito.

Bu konuşmanın üzerinden iki ay geçmişti ve at üstündeki Traianus heykeli hâlâ görünmemişti. Ama Julián –göz kırpmasından belliydi– ilk andan itibaren, Benito’ya bunu söyleyenin kim olduğunu biliyordu.

“Heykel meselesini ona anlatan bir melekti. Sizce de öyle değil mi?”

Benito’ya bakarak, “Çok şanslı birisi,” dedim. Mutluydu, esenlikli bir gülümseme yüzünü aydınlatıyordu.

6. İçinde hiç oturulmamış ya da yılın belli bölümlerinde oturmak için yazlıkçıların yaptırdığı evlerde hayaletler olmaz. Boş olmalarına rağmen böyle bir izlenim vermezler ve onlardan yükselen mırıltı, bu durumdan asla şikâyet etmez. Bu çeşit evlerin, aslında yalnızlıklarının sonsuza dek sürmeyeceğini söyleyen bir havası vardır. Er ya da geç birileri çıkıp gelecek, kapılar açılacak, ışıklar yanacak ve yeniden yaşamaya başlayacaklardır.

Ancak, bir dönem içinde hayatlar barındırdıktan sonra terk edilen evler çok daha boş görünürler ve yalnız kaldıklarında konuşmaya başlarlar. Ziyaretçilerine geçmiş günlerde sahip oldukları ruhun tamamen yok olmadığını söyler ve, bir yara gibi, bunun kanıtı olan izleri gösterirler. Bu evlere yaklaşan ziyaretçi, böylelikle, bir köşeye fırlatılıp atılmış mutfak malzemelerini, eski sahibinin tıraş olmak için kullandığı küçük aynayı ya da beşiğin bir parçası olan metal çubuğu görebilir. Evlerin bu iniltilerini duyan ziyaretçi bilir ki, aslında birileri kapıdan içeri girip orada yaşamaya başlasın diye can atmaktadır bu evler.

Villamediana’da buna benzer üç yüz ev vardı ve ben buraya gelmeden yirmi yıl önce hemen hepsi terk edil-

mişti. Örneğin kilisenin öte yanındaki mahallenin tamamı, kasabanın bir parçasına değil, ölü evlerin oluşturduğu bir mezarlığa benziyordu. İssız meydanları ve sokakları arasında hayat belirtisi aramak faydasızdı. Hiçbir şey hareket etmiyor, tek ışık görünmüyordu. Sadece gölgeler, hayaletler, sessizlik; ve bu sessizliğin ortasında *giriniz giriniz* diyen ya da *gel gel* diye fısıldayan terk edilmiş evlerin bastırılmış cıglığı.

Kasaba halkı bu mahalleden söz etmeyi sevmiyor, bu da böyle bir yerin varlığını unutmayı kolaylaştırıyordu. Ayrıca yarısı çökmüş çatıların ve duvarların yarattığı metruk görüntüden utanıyorlardı. Bu mahalleden nadiren söz açtıklarında bunu iğrentiyle yapıyorlardı. Orada sadece yılanların ve farelerin kaldığını, tüm kasaba halkının sağlığı için tehdit oluşturduğunu söylüyorlardı. Kimsenin hiçbir işi olamazdı burayla. Tamamen yıkmak en iyisiydi.

Bu genel konuşma biçimi bir belirsizliği gizliyordu. Pazar günü öğleden sonra kitap okumak için kilisenin üst katlarına çıktığımda, gerçekten böyle olduğunu hissettim. Çünkü mahallede bir çocuğun gezindiği hissine kapıldım. Başımı kitaptan kaldırıp aşağıya bakmama sebep olan şey bir gürültüydü. İşte o zaman, yılan gibi kıvrılan sokakta bir görünüp bir kaybolan minik şekli gördüm. Elleri arkasında kenetli, yüzyılın başındaki yerliler gibi sükunetle yürüyor, arada sırada bir korkuluğun üzerine oturup o da kitap okuyordu.

Bu son iki ayrıntı –özellikle ellerini arkasında kenetlemesi– dikkatimi pek fazla çekmemiş, gördüğüm şeye çok önem vermemiştim. Sonradan çocukların davranış biçimi hakkında düşündüğümde, yalnız kalmaya eğilimleri olduğu, ama yalnız kaldıklarında bile böyle fareler ve yılanlarla dolu bir yerde gezmenin hiç ilgilerini çekmeyeceğine hükmettim. Düşündüm ki, sonuçta bu yabancı bir çocuk olmalıydı, çünkü kasabadaki çocuklar buraya sokulmaya cesaret edemezdi.

Hatamı anlamam çok uzun sürmedi. Çünkü o Pazar günü gördüğüm ve üzerinde kafa yorduğum manzaraya daha sonra defalarca tanık oldum. Neredeyse her gün kiliseye gidiyor ve o çocuğu boş sokaklarda dolaşırken görüyordum. Kendi kendime orada yaşayıp yaşamadığını, bu mahallede hâlâ oturan bir aile olup olmadığını soruyordum. Çingeneleri bile hesaba kattım.

Şüphelerimden kurtulmak için yapabileceğim tek şey vardı: Geceleri bu sokaklarda dolaşmaya çıkmak. Böylece kasabaya yeni geldiğim günlerde, bir yandan çobanların ışıklar saçan mutlu evini, bir yandan da tecrit edilmiş gibi görünen aileyi aramaya çıkıyordum. Bir işaret bana bu mahalle tümüyle ölü mü yoksa değil mi gösterecekti. Aynı hafta içinde, bir gece avcılarının barına giderken yön değiştirip keşfe çıktım.

Gerçekten de hayat belirtisi vardı; mahalle tamamen boş değildi. Ama oradaki hayat, karşılaşmayı umduğum hayat değildi. Akşam yemeği saati gelince mutfaktan yükselen tabakçanak sesleriyle, karşılıklı konuşmalarla hayal etmiştim bu evi. Bunun yerine, bula bula derime çatma bir evin alçak penceresinde görülen yalnız ve sessiz ışığı buldum.

Evin etrafında biten ısırganotlarına basmamaya çalışarak yaklaştım. Ertesi gün kalktıklarında, evdekilerin, birinin gizlice onları gözetlediğini anlamlarını istemiyordum. Ancak o an için beni huzursuz eden ne bunun anlaşılması, ne fareler, ne de yılanlardı, beni huzursuz eden tek şey köpeklerdi. Birden karşıma iki üç köpek çıksa ne yapacaktım? “Hırsız gibi kaçırım,” dedim kendi kendime. Hiç olmazsa inandırıcı olur.

Şansıma sessizliği hiçbir şey bozmadı ve rahatça pencereden içeri bakabildim. Küçük çocuk orada, masasının üzerine eğilmiş, elektrik ışığında bir kitaba dalmıştı. Masanın üzerinde bir kedinin gözleri parlıyordu.

Daniel’e, “Kafamı kurcalayan bir çocuk var,” dedim. Günlerden Pazardı, ormanda dolaşıyorduk, o işiyle uğra-

şıyor ben de egzersiz yapıyordum. Kilisenin üst katından görmüş olduğum şeyleri, gördüklerimden çıkardığım sonuçları, gece ziyaretimden hiç söz etmeden anlattım. Gülmeye başladı.

“Evet, o oldukça özel bir çocuktur,” dedi. Onu bu kadar eğlendiren şeyin ne olduğunu sordum. “Şu tepeyi biraz kolaçan ettikten sonra onun evine gidelim. O böyledir, mahallede yılanlar, fareler arasında dolaşır. Ama orada uyduğunu ben bile bilmiyordum. Seni onunla tanıştıracam. Göreceğin gibi özel bir çocuktur o.” Gülmeye devam etti.

Her zaman olduğu gibi yemeğimizi ormanda yedik ve kasabaya indik. Mahalleye girdiğimizde saat altı olmuştu. Gün ışığında ev bana daha küçük geldi. Zamanında oldukça güzel olmalıydı. Uzun balkonu, sokağa uzanan üstü kapalı girişiyle, sonraları belediye binasına dönüşen malikânelere benziyordu. Her ne kadar üst katı kötü durumda olsa da, mahallede en iyi korunmuş ev bu evdi. Geceleyin ışık gelen pencerenin parmaklığına bir buket devedikeni tutturulmuştu.

Kapıyı çaldığımızda, içeriden yere düşen bir şeyin gürültüsünü ve ardından boğuk bir çığlık duyduk. Sonra, artık sessizliğin oldukça uzun sürdüğünü düşünürken, ayak sesleri yaklaştı ve Daniel beni uyarmak ister gibi dirseğiyle dürttü.

Sonunda, sanki öbür taraftaki kişi öfkelenmiş gibi kapı sertçe açıldı. Sanırım o an yüzümün rengi uçtu; çünkü önümde bir cüce vardı. Bacaklarının arasında bir Ankara kedisi, orada bulunmamızın sebebini sorar gibi bize şaşkın şaşkın bakıyordu.

“Evet?” dedi küçük adam.

Boyu göğsüme bile gelmiyordu. Bununla beraber, sıradan bir cüce değildi. Küçük olmasına rağmen vücudu orantılı, bacakları düzdü ve kamburu yoktu. Kafası—tanıdığım diğer cücelerden farklı olarak—küçüktü. Bir çocuğunki gibi küçük ve güzeldi.

Giyim kuşamı da hiç alışılmış değildi. Kısa potinler, yelek ve geçmiş zamanlardaki asiller gibi, fraka benzeyen, uzun etekli siyah bir ceket giyiyordu.

Artık Daniel'in gülesi yoktu. Endişeli olduğunu görüyordum.

"Sana bir arkadaşımı tanıştırayım," diye başladı söze. Heyecanından olsa gerek, beni takdim etmesi gerekenden uzun sürdü. Ben de bir yabancıydım ve onun gibi kitaplara meraklıydım, belki arkadaş olabilirdik, tıpkı bu mahalle gibi kasvetli bir yerde yalnız yaşıyordum...

Cüce beni süzüyordu. Gözleri Ankara kedisinin gözleri gibi kâh mavi kâh gri oluyordu. Ona yöneldiğim an başını çevirip Daniel'e baktı ve öfkeyle, "Bu kasvetli mahallede yaşıyorum çünkü öyle istiyorum. Ayrıca huzur içinde yaşamak istiyorum!" dedi. Kapıyı yüzümüze kapatacağını sandım. Ama böyle bir durumda kaçıp gidemezdim. Kendi kendime onun Villamediana'da tanıdığım en yalnız kişi olduğunu ve onunla tanışmak zorunda olduğumu söylüyordum. Bize ettiği hakareti unutup ismini söyledim ve aynı anda elimi uzattım.

Beni anlamazdan gelip elimi sıkınmasından korktum. Ama hayır, beni yeniden süzdü ve güçsüz, uykulu bir çocuğun eline benzeyen elini elime uzattı.

"Enrique de Tassis," dedi.

"Tassis mi? Kont Tassis gibi mi?"

Bir anda bu adama yaklaşmak için önümde bir yol açılmıştı. Villamediana Kontu, şair, Góngora'nın dostu, kralla alay ettiği için öldürülen Juan de Tassis. Kimse onu bu kasabadan biri olarak görmüyordu. Evet ama babası buralıydı. Kasabada ekmek fırınının yanındaki evlerin tamamı, Villamediana'nın ilk kontuna aitti. Şimdi, hiç ummadığım bir anda, onunla aynı soyadını taşıyan biriyle karşılaşıyordum.

"Onu tanıyorsunuz, değil mi?" diye sordum. Bu bir hataydı. Hakarete uğramış birinin yüz ifadesiyle bana döndü. Kedinin gözleri de aynı ifadeyle bana bakıyordu.

“Elbette tanıyorum!”

Cevabı öylesine vurguluydu ki –çok tiz olduğundan– sesi horoz gibi çatallaştı. Bunun üzerine heyecanlanan kişi ben oldum ve sessizliği bozmak için Daniel’e dokundum.

“Ne o, artık ormana gitmiyor musun?” diye sormak geldi aklıma. Ancak bu Tassis ile böyle teklifsiz konuşmak çizmeyi aşmak demekti.

“Çok sık gidiyorum ama sen beni görmüyorsun,” diye cevapladı soğuk bir ifadeyle. Sonra da, “Kusura bakmayın, çalışıyordum,” diye bir bahane uydurup hoşçakal dememize bile fırsat vermeden kapıyı kapatıp bizi baş başa bıraktı.

İkimiz de yanlış bir iş yaptığımızı anladık. Meyhaneye geldiğimizde –belki de kabalığına fazlasıyla göz yumduğumuz için– Daniel daha önce hiç görmediğim kadar öfkelenmişti.

“Bizi nasıl kibirle süzdüğünü gördün mü?” diye söylenmeye başladı ve o andan itibaren onu sakinleştirip susturmak oldukça zor oldu. Böyle bir çocuğu olacağını bilse onu dünyaya getirmekten vazgeçeceğini, onun gibi biçimsiz insanların dünyaya acı çekmek ve diğerlerine ise acı çek-tirmek için geldiğini söyledi. Bakalım yıkılması gereken bu mahalleye makineler girip *kont bozuntusunu* önlerine kattığında ne yapacaktı.

Daniel’i susturmak için, cücenin bir noktaya kadar anlayışlı davrandığını söyleyerek onu haklı çıkarmaya çalıştım; böyle biçimsiz olma bahtsızlığı yüzünden insanlara iyi gözle bakamıyor, kişiliğine ilgi duyanlara hastalıklı damgası vuruyordu.

Ama her şeye rağmen, benim de canım sıkılıyordu. Cücenin bizi küçümsemesi, benim için beklenmedik bir şeydi. Sonuçta pek çok insan bana bir sefil gözüyle bakabilirdi, ama bunu alenen yapamaz –onun yaptığı gibi– yü-züme öyle dik dik bakamazdı.

Ölü mahalleye dönmedim. Enrique de Tassis’le yakınlık kurmanın imkânsız olduğunu düşünüyordum. Üstelik,

öyle ya da böyle, peşinden koşmak için bir sebep görmüyordum. Ayrıca peşinden koştuğum kişiye duyduğum ilgi, bir doğabilimcinin otlar arasında dolaşırken yaptığına benzer, gözlem yapmak, gevezelik etmek ve notlar tutmakla tanımlanacak sıradan bir ilgi olamazdı. Ben bitkiler arasında değil, Villamediana isimli bir kasabanın insanları arasındaydım. Eğer cüce yalnız kalmak istediye, bu onun hakkıydı ve kimse onu bundan mahrum edemezdi. Diğer insanların ona sorduğu soruları cevaplamak için yaşamıyordu.

Aradan bir ay geçtikten sonra bile Tassis'i unutmamıştım, ama belleğimde öylece durup duruyordu. O yaz akşamı, ormanda Daniel'i ararken onunla karşılaşmamış olsaydım, bendeki anısı bu kadarla kalacaktı. Ancak şans bizi bir araya getirdi ve ne yazık ki toplam yedi yürüyüşle sınırlı olan ilişkimiz orada başladı.

Onu ormanın bittiği yerde, dolaştığım yolun üzerinde durmuş iki bozkırı birbirinden ayıran su yatağına bakarken gördüm. Rüzgâr, ceketinin eteklerini uçuruyordu. Yürümeyi sürdürerek, olağan bir tesadüfmiş gibi onu selamladım.

Yanından geçerken, "Evimin etrafında ortaya çıkacağımızı sanmıştım," dedi. Bu sözleri gerçekten hiç beklemiyordum.

Şaşkınlığının farkına vardı ve yüzünde gülümsemek ister gibi bir ifade belirdi.

"Kabul ediyorum, önceki karşılaşmamızda oldukça kaba davrandım. Ama samimi olmak gerekirse, bu kaba köylülere ve o gün sizinle beraber gelen adama hiçbir yakınlık beslemiyorum. Daha önce duydunuz mu bilmem, vaktiyle buralarda dolaşan bir düşünür taşı gediğine koymuş. 'Bu topraklardaki en ölümcül şey sıtma değil, köylülerin yontulmamışlığıdır,' deyivermiş. Onunla tamamen aynı fikirdeyim," diyerek yarı kadınsı yarı çocuksu bir ifadeyle hoşnutsuzca gülümsedi.

"Hayır duymamıştım," dedim kuru bir sesle.

“Ama Villamediana Kontu’nu duydunuz değil mi? Önceki konuşmamızda Juan de Tassis’in size yabancı olmadığını hissettim.”

Sözlerini başımla onayladım.

“Sizce de büyük bir şair değil mi?”

Bu konuda bir uzman olmadığımı, sadece iki üç sonesini bildiğimi söyledim. Ama ölümünden sonra Góngora’nın kaleme aldığı mezar yazıtını düşününce, büyük bir şair olmalıydı. Ayrıca ne koşullarda öldüğünü de biliyordum; kraliçeyle aşk ilişkisi yaşadığı yolundaki söylentiler baş gösterince, üzerine gümüş yaldızlar işlenmesini emrettiği bir kıyafet ve üstünde *Aşklarımı kral gibi yaşarım* yazan bir pelerinle kraliyet ailesinin karşısına çıkmıştı. Üzücü olan şu ki, IV. Felipe, öldürtecek kadar ciddiye almıştı bu muzip adamı.

Ben bütün bunları anlatırken o gülümsüyordu. Gülümsemesi –köylülerin dediği gibi– bana pek de tekin bir gülümseme gibi gelmedi.

Sonra, neredeyse koşarak ormana doğru ilerledi ve ağaçlara söylüyormuş gibi yaparak Góngora’nın eseri olan yazıtı ezbere okumaya başladı:

*Siz Madridliler,
sormayın artık kontu kim öldürdü;
zira gizleniyor onun ölümü.
Şöyle düşünün bir bakalım,
nasıl hakkından gelir küstah Lozno’nun,
Cid kadar yiğit olmadıkça.
Kara da çalındı,
yalan da söylendi,
katil Bellido’ya silahı
hükümdarın kendisi verdi.*

Şiiri okuduktan sonra kollarımı açıp kendini sertçe otla-
rının üzerine bıraktı. Korkmuşum.

Biraz sakinleşip ayağa kalktığımda, “Biz Tassisler her zaman ilginç insanlar olduk,” dedi. Ama mutluydu. Bu hikâyenin onu canlandığı açıkça görülüyordu. Belki de bir enerji patlamasıydı. “Her Cuma bu saatlerde şöyle bir turlarım. Elimde olsa daha sık gelirdim, ama *Claudia*’yı yalnız bırakmak istemiyorum,” dedi öncekine göre daha yumuşak bir ses tonuyla.

Claudia’nın evdeki Ankara kedisi olduğu sonucunu çıkardım.

“Eğer Cuma günleri gelerseniz, sizinle konuşmaktan zevk duyarım. Siz bilgili birisiniz. Kaba saba köylüler gibi değilsiniz.”

Kabul ettim ve ikimiz de kendi yolumuza gittik.

Sonraki Cuma huzursuzca ormana çıktım. Ne hakkında konuşacağımızı, bu yapıdaki bir insana nasıl davranmak gerektiğini bilmiyordum. Ona –kaçınılmaz olarak yukarıdan aşağıya– bakmalı mıydım yoksa bakmamalı mıydım; kötü olduğu zamanlarda kendisine yardım edilmesinden hoşlanır mıydı yoksa bunu hakaret olarak mı görürdü, taşkınlık yaptığında nasıl davranmam uygun düşerdi?

Ayrıca onunla beraber görülme olasılığı yüzünden endişeleniyordum. Eğer böyle bir şey olursa, köydeki saygınlığımı kaybedebilirdim. Özellikle Daniel’in gözünde. Çünkü Daniel hâlâ bu *kont bozuntusu* yüzünden kendini kötü hissediyordu.

Tassis beni gördüğünde aklımdan geçenleri anladı ve bu ikinci buluşmamızda meseleyi kendi bildiği yoldan halletti.

“*Cüce* kelimesinin nereden geldiğini biliyor musunuz?”

Tam da soracak soruyu buldu; ilk andan beri, sözlükteki bütün kelimeler arasında bu kelimeyi kendime yasaklamıştım.

“Hayır,” diye kekeledim. Bir şairin dediği gibi, verdiğim cevabın kolu kanadı kırıktı.

“Anlam önceleri farklı kelimelerle karşılanıyordu. Bodur, beberuhi gibi kelimeler de kullanılırdı. Bu kelimeler size neyi çağrıştırıyor?”

“Hiçbir fikrim yok.” Bu konuda, sanki hiç hesaba kitaba gelmezmiş gibi, şimdiye kadar hep kayıtsız kalmıştım.

“Ben söyleyeyim, çirkin, biçimsiz...”

“Sizin durumunuz farklı, siz çirkin değilsiniz,” deme cesaretini gösterdim.

“Lütfen!” diye bağırdı. Bir an için o öfkeyle bana vurmaya kalkışacak sandım. “Lütfen! Benimle oynamayın. Açık konuşun!”

“Doğru olmayan bir şey söylemedim. Siz biçimsiz ve çirkin değilsiniz. Çok küçüksünüz ama vücudunuz orantılı,” diyerek kendimi savundum.

“Nasıl olduğumu gayet iyi biliyorum,” dedi yüzünü ekşiterek.

“Peki siz söyleyin o zaman.”

“Ben korkuncum. Doğrusu budur işte. Geri kalan her şey bir yığın aptallık ve can sıkıntısı.”

Kendilerini ve hayatlarını küçümseyen insanlar hakkında asla tam bir fikrim olmamıştır. Ama genel olarak bu katı tutumun adil olduğuna inanmıyorum. Bu katı insanların sadece tek bir konuda, yalnızca bu kadar değersiz gördükleri hayatlarındaki eylemleri yargılarken yumuşadıklarına çok defa tanık oldum. Bunu yaparken, yani hayatlarını yargılarken –kendilerini hep daha değersiz hissederek– bütün silahlarını en yakınındakilere doğrulturlar.

Her ne kadar Tassis öyle olduğunu sansa da, konuşma biçimi beni etkilemiyordu. Sadece o durumdaki birinin ulaşabileceği iyi özellikleri düşündürüyordu insana.

Sonuçta ilişkimizin kurallarını kendi zevkine göre ayarlayan oydu. *Başlangıçtaki hatam* yüzünden, o usta rolünü üstlenecekti ben de çirak. O konuşacaktı, ben dinleyecektim. Bir şekilde o korkunç merhamet duygusunun bedelini ödemek zorundaydım.

Dinine bağı Cizvitler gibi, ikimiz de oyunun kurallarını kabul ettik.

Valdesalce denilen yerde dolaşırken, “Benzerlerim geçen yüzyıllardaki bilginlerin başını çok ağrıttı,” diye devam etti Tassis. “Diyorlardı ki, dünya ve dünyadaki her şey, en baştan beri incelikle hesaplanmıştı ve yaratılıştan çok önce Tanrı’nın aklında gerçek olmuştu. Geçmişte, şimdi ve gelecekte, Tanrı’nın aklında bir bölünme olmayacaktı. Öyleyse neydi bu? Çünkü benim gibi korkunç yaratıklar türüyordu. İşte o zaman bilginler şaşkın şaşkın soruyorlardı....”

Góngora’nın şiirini okuduğunda olduğu gibi, gizlendiği yerden çıkıyordu. Soluklanmak için biraz durdu. Bununla beraber, bebek yüzü o aşağılayan ifadeyi koruyordu. Aklıma belki de kaslarının gerekli esnekliğe sahip olmadığı geldi. Kaslar bir mimik için kasıldığında, eski hallerine dönmeleri zaman alıyordu.

“Soruyorlardı... ama eğer her şey en baştan beri Tanrı tarafından biliniyorsa, neden Tanrı korkunç yaratıklar, hastalar ve felçliler olmasını istiyordu? Yoksa iyiliği sonsuz değil miydi?”

Tassis gülmekten ölüyordu.

İyi bir çırak olsam da, ilk gün gördüğüm manzarayı bir kez daha görmeye hazır değildim. Gezintiye devam etmemizi rica ettim.

Konuşmasını hiç kesmeden önerimi kabul etti. Eski çağlarda onun gibi olanların ruhu olmadığına inanıldığını, dolayısıyla insan bile sayılmadıklarını anlattı. Bu yüzden onun gibilere kötülük yapılmasına izin veriliyordu.

“Bunlar herkesin başına gelebilir,” diyerek sözünü kes-tim. “İspanyollar Amerika’ya gittiğinde her şeyi yerle bir etmeye karar verdiler ve saray filozofları, burası önemli, Aristoteles ve diğerlerine dayanarak yerlilerin insan sayılamayacağına hükmetti. Yerlilerin hayvan olduğunu, onları öldürmenin günah olmadığını savunuyorlardı. *Blade Runner* filmi gördünüz mü?” diye sordum son olarak.

Ciddi bir ifadeyle, “Sinemadan hoşlanmam,” dedi.

Çıraklık rolünden sıyrılarak, “Hoşlanmamanızı anlayışla karşılıyorum ama bunu söylerken neden bu kadar tepeden baktığınızı anlamıyorum. Sadece sıradan insanlar hoşlanmadıkları şeyleri küçümser,” dedim.

“Tuş!” diye güldü ve yaralı numarası yapıp ağaçlar arasında sendeleyerek, “Nasıl bir film bu *Blade Runner*?” diye sordu.

“Benzer bir sorunu ele alıyor. Yani insanın tanımını, kimin insan doğasına sahip olduğunu kimin olmadığını konu ediyor. Söylemek istediğim, bu sorun tekrar konabilir. 2200 yılında yaşayan bir çocuk, hocasına, ‘Bir robotu öldürebilir miyim?’ diye soracak. Ona yanıt vermek de kolay olmayacak.”

“Hayır, hayır, onları öldüremezsin çünkü robotlar çok pahalı diyecek hocası,” dedi Tassis.

Bu sefer ikimiz de kâhkahayla güldük.

İlk gezimiz, bundan sonrakilerde izlenecek yolu da belirledi. Sadece entelektüel ve öznellikten uzak sohbetimiz sırasında takındığımız yüz ifadeleri değil, gezinin amacı, süresi ve güzergâhı da aynıydı.

Her Cuma, akşam yediden dokuza kadar iki saat yürüyüş yapıyorduk. Düzlüğe geldiğimizde farklı yönlere sapıyor –her birimiz kendi yönünde ilerliyordu– sağda yüksekte kalan bozkıra çıkıp ormandaki ilk meşe ağacında birleşiyorduk. Tassis, ilk gün *cüce* kelimesinde yaptığı gibi, herhangi bir kelimenin etimolojisini açıklıyordu ve bu konudan söz açıp ormanın içlerine kadar uzayan küçük vadiler –Valdesalce, Valderrobledo, Valdecina– boyunca ilerliyorduk. Böylece yürüyerek ve neredeyse hiç farkına varmadan sol tarafta kalan bozkır arazisine ya da iki bozkırın kesiştiği, nehir yatağının çizdiği sınıra geliyorduk. Orada biraz oturuyor, sessizlik içinde, her birimiz kendi düşüncelerimize dalmış bir halde, daha bir dikkat kesilip manzarayı seyrettikten sonra dönüş yoluna koyuluyorduk.

Yedi kez tekrarlanan gezintilerimizde pek çok konudan söz ettik ama hepsini hatırlamıyorum. Gezintilerimizin çoğunda, ilk defadakine göre daha karmaşık ama aynı derecede kibirli ve konuşkan bir Tassis gördüm. Bana anlatıklarını Daniel, Julián ya da Benito'nun düşünceleriyle kıyasladığımda, son ikisinin düşüncelerini daha değerli buluyordum.

Ne var ki, birlikte yaptığımız yedinci ve son yürüyüşte böyle düşünmüyordum. O son defa, Tassis beni heyecanlandırmayı başardı. Mesele bunun bir veda olması değildi. O gün onun hakkında çok şey öğrendim.

Yüksekte kalan iki bozkırın kesiştiği yerde oturuyorduk. Köy altımızda, düzlük arazi ise çok daha uzaklarda kalıyordu.

“Siz ne düşünüyorsunuz, Villamediana'nın bir ırmağı var mı yok mu?” diye sordum.

“Yok.”

“Ama köylüler farklı düşünüyorlar. Bazıları köyde bir ırmak olduğunu ama suyunun akmadığını söylüyorlar. İrmağın havzası, yatağı, kıyıları ve hatta köprüleri bile var diyorlar.”

“Köprüler mi? Nerede?” Mavi ve gri arası gözleri su yatağını arıyordu. Rosi adlı solgun yüzlükadının dükkânından öteye geçmediğini o an anladım. Alışveriş ettiği yerden öteye hiç geçmemişti. Çünkü köprüler (tam olarak iki tane) o meydandaydı.

“Rosi'nin dükkânından çıkıp çobanların barakasına doğru gittiğinde.” Bu yalanla şüphelerimi doğrulamaya çalışıyordum.

“Ah, evet, hatırladım,” dedi.

İnsanların alaylarıyla yüz yüze gelmeye cesaret edemediğini anladım. Anladım ki, belki de mutlu biten bir düşten uyanıp o biçimsiz bedeninin hâlâ peşinden geldiğini duyumsamak korkunç olmalıydı. Öyle ki, acı çeken insanlar için, gündeğumundan daha kötü bir an olamaz.

Aklımdan geçen düşünceleri kovmak için, “Köylüler bu ırmak yüzünden bir su baskını olduğunu da söylüyorlar,” dedim.

Kısa süre önce, eski bir festival programında, yüzyılın başlarında meydana gelen bir sel haberini okumuştum ve orada geçen tuhaf öykü hakkında konuşmak bana çok uygun görünmüştü. Programı hazırlayan kişi, sel esnasında bazı köylülerin beyaz ata binmiş ve kırmızı elbiseleri olan bir süvari gördüklerini söylüyordu. Süvari, dalgaları püskürtmek için, elindeki kırbaçla suları dövmüştü. Ancak bunları yazan kişi de olayların gerçek mi yoksa ürküye kapılan insanların düş gücünün ürünü mü olduğunu bilmiyordu.

Bu öyküde en çok hoşuma giden şey, öykünün yalınlığıydı. Sanki semboller sözlüğünden seçilip çıkarılmış gibi özellikliydi. Örneğin suları kırbaçlamak... Bu –Tassis’e de aynısını söyledim– *Jerjes kompleksine* karşılık geliyordu çünkü Jerjes de böyle yapmıştı. Peki beyaz at üstündeki kırmızılı süvariye ne demeli? Bu ikisinin birlikteliğiyle yapılmış tonlarca edebiyat vardı.

Ama benimle ilgilenmediğini gördüm ve bu konudan bahsetmekten vazgeçtim. Tassis’i ilgilendiren şey semboller değil, etimolojidi.

“Sizi sıkıyorum,” dedim.

“Hayır, hayır, ondan değil. Ancak bugün farklı bir konudan söz etmek isterim.”

“Nasıl isterseniz.”

Yeni bir huy edindiğimin ayırında olduğunu belli edercesine alaycı bir ifade takıp, “Size kitaplarda bulamayacağınız bir şey söyleyeceğim,” dedi. Çünkü onu tanıdığımdan beri, iyi bir çırak gibi ben de etimolojiyle ilgili çalışmalar yapıyordum. “Villamediana’da ırmak olup olmadığıyla ilgili,” diye ekledi.

“Siz hâlâ olmadığımı düşünüyorsunuz.”

“Evet yok. Suyu olmaması bir yana, bir ırmağın en

has özelliği olan devinimi de yok. Devinim hayat demektir. Sessizlik ise, tam tersine, ölümü anlatır.”

Düelloda galip gelmiş biri gibi övünürcesine kahkaha attı. Ancak bu defa, her zamankinden farklı olarak, rol yaptığını ve aslında gülmek istemediğini belli etti.

“İyi olan her şeyin devinimle ilgisi vardır. Ya da eğer böyle söylemeyi tercih ederseniz, hayatla ilgisi vardır. Ancak hayat görünmez, devinim ise görünür. Demek istediğim, devinim hayatın öteki ismidir.”

“Devam edin.”

“Eğer birisi için *tapcanlı* dersem, aynı anda pek çok şey söylemiş olurum. Örneğin onun *canı* veya ruhu olduğunu ya da hayatından memnun olduğunu. Ancak *canlanmak* kelimesi, gerçekte, sadece devinimi ifade eder. Aynı şey *canlılık* kelimesi için de geçerli...”

Aklına bir şey gelmiş gibi sustu. Sonra aynı konuda konuşmaya devam etti.

“Şimdi bana, ‘Ya neşe kelimesi, peki bu güzel sözcük nereden geliyor?’ diye soracaksınız. Devinimle bir ilgisi var mı? Elbette var, hem de çok var.”

“Nereden geliyor?”

“Can, canlı, hayatla dolu.”

Yeryüzünde yaşayan tüm hayvanların sustuğu alacakaranlık zamanıydı. Hafif bir rüzgâr esiyordu ve batıda toplanan bulutlar şarap rengindeydi. Uzaklarda, Villamediana’nın çatılarından dumanlar yükseliyordu.

“Şair Carlos García’yı okudunuz mu hiç?” diye sordu. Onu tanımadığını söyledim.

“Neden soruyorsunuz?”

“Hiç, öylesine. Çünkü Carlos García da şu günbatımı şairlerinden biri ve bazı düşünceleri benim aklımdan geçenlere benziyor.”

“Günbatımı sözcüğü sayısız şiirde geçer,” dedim.

“Ama ben iyi olanlardan bahsediyorum!” diye haykırdı birden. Bizi çevreleyen görüntünün etkisiyle olsa gerek,

hemen az önceki fısıltılı ses tonuna döndü. “Carlos García bu saatlerin dinginliğinden söz eder. Der ki, kuşlar bu saatte yuvalarına çekilir ve susarlar. İnsanlar yollarda gözden kaybolur ve ışık sönmeye başlarken manzara bu donatının kesinliğine bürünür... Gökyüzü bile, tatsız bir güneş ve avare bulutlar olmaksızın, farklı bir yoldan bezenir.”

Neredeyse duyulmayacak kadar alçak sesle konuşuyordu. Bu Tassis’i tanı mıyordum.

“Devam edin,” dedim.

“Hepsi bu. Söylemek istediğim tek şey, bu saatte her şeyin dinginleştiği ve tanımların yokluğunda zamanın da durağanlaştığıdır. Şu ya da bu biçimde, tüm bunlar bize ölümün yankısı gibi gelir.”

Tassis’in bulunduğu yerin az ötesinde sırayla üç uzun ot bitmişti. Rüzgârın sadece en köşedekini hareket ettirdiğini gördüm.

“Ancak çok hafif de olsa hep bir devinim oluyor. Ayrıca kalp atışlarımızı da duyuyoruz. Yürüyelim...”

“Evet, elbette. Bu, günbatımını tam anlamıyla özel yapan şeydir: Hayatı ve ölümü birleştirir. Bu yüzden aynı anda hem hü zün hem sevinç verir.”

Her defasında dahaderine, boyumu aşacak kadar derine dalıyorduk. Şimdi sessizlikler daha uzundu.

“Seyirlik bir tablo,” diye bağladım. Tabloların hareket etmediği geldi aklıma.

Birden Tassis, “Üşüyorum,” dedi. Sesinde bir tuhafılık olduğunu fark ettim ve yüzüne baktım. Gözleri nemliydi.

Eve giden yol boyunca tümüyle sessizdik. Bir şeyler söylemek istiyordum ama ne söyleyeceğimi bilmiyordum.

Ayrılma vakti geldiğinde, “Bugünkü konuşma sizi üzdü,” dedim.

“Ah hayır!” diye atıldı. Ama yalan söylediği belli oluyordu.

“Bara gelmek ister misiniz? Hiç beraber bara gitmedik.”

“Hayır, teşekkür ederim, acelem var. Gelmediğimi

görünce Claudia sabırsızlanır. Eve dönmeden önce alışveriş de yapmam gerekiyor.”

Rosi’nin dükkânına doğru seğırttiğinde sözümü henüz bitirmemiştim.

Sonraki ve daha sonraki Cuma günü ormanda görünmedi. şimdi düşününce, onu arayıp bulmam ve yürüyüşlerimize devam etmeyi istemem gerektiğı sonucuna varıyorum. Ama karar veremedim ve uzun süre onu görmeye gitmedim. Bunu yapmayı bana o yasaklamıştı: Çünkü bana acı veriyordu. Gerçekte, ne yapsam durumu daha da kötüleştiremezdim

Villamediana’da işçiler banyo kurmak için bir evde çalışırken birden XVII. yüzyıldan kalma freskler ortaya çıktı ve bunun sonucu olarak Madrid’den restorasyon için uzmanlar geldi.

Uzmanlardan biriyle avcılarının barında tanıştım ve beni ortaya çıkan eseri görmem için eve davet etti. Ancak freskleri görmek –bir duvarda Kudüs şehri, diğesinde ise bazı dinsel sahneler vardı– fazla zamanımızı almadı ve çok geçmeden havadan sudan konuşmaya başladık. Köyün isminden girdik, tahmin edilebileceğı gibi, Kont Juan de Tassis’ten ve sonra –elbette benim suçum– Enrique de Tassis’ten çıktık.

Gözlerini açarak, “Bir cüce mi?” diye sordu. Ama ben daha fazla şaşırmıştım.

“Onu tanıyor musunuz?” diye sordum.

“Üniversitede beraber okuduk. Ayrıca Madrid’de bazı çevrelerde oldukça ünlüdür.”

“Öyle mi?”

“Gerçek ismi Carlos García’dır.”

Tek kelime edemedim, ağzım açık kaldı. Bunları anlatan kişi bana endişeyle bakıyordu. Geçirdiğim sarsıntının sebebini de açıklayamıyordum.

Sonunda ondan, benim için Carlos García’nın kısa bir biyografisini bulmasını istedim. Bana yazar olduğunu, ya-

ynlanmış ve ne yazık ki halk tarafından ilgi görmemiş iki şiir kitabı olduğunu anlattı.

“Filoloji dersleri veriyordu. Ama sonra, Villamediana Kontu’nun soyundan geldiğine inanmaya başladı ve neredeyse aklını kaçırdı. En azından anlatılanlar bunlar. Demek şimdi burada yaşıyor.”

“Evet ama onu görmeye gitmeniz doğru olmaz sanırım.”

“Elbette, elbette.”

Ertesi gün, terk edilmiş mahalleye gidip ısırganlarla çevrili büyük evin kapısını çaldım.

Kapı açılana kadar uzunca bir süre beklemek zorunda kaldım. Hatta Daniel’le ilk geldiğimizde beklediğimden daha uzun sürdüğünü söyleyebilirim. Sonra kapıyı hafifçe araladı.

“Hayat nasıl gidiyor Tassis?” diye selamladım onu.

“Her zaman olduğu gibi,” diye cevapladı. Ama çok daha zayıftı ve saçlarının uzun ve dağınık olması beni şaşırtmıştı.

Ormana gelemediği için özür dilemek istedi. Yürüyüş için havanın çok soğuk olduğunu ve Claudia’yı yalnız bırakmak istemediğini anlattı. Ben de konuşmak için başka yerler aramayı önerdim.

“En iyisi bunu ilkbahara bırakalım. Zaten konuşarak hiçbir şeyi halledemeyiz.”

Kapıyı kapatmak istiyor gibiydi ve onun durumunda birinin gezintiye çıkmak için kışın geçmesini beklemesi daha iyi olurdu. Ama bunun mümkün olacağına inanmıyordum. Tekrar gezemeyecektik, çünkü o yılbaşı Villamediana’dan ayrılmayı düşünüyordum.

Evden ayrılırken, “Yıkım kelimesi ilk kez ne zaman kullanıldı biliyor musunuz?” diye sordu arkamdan.

Durdum ve, “Hayır,” dedim.

“Bin altı yüz on ikide.”

“Bu tür kelimelerle ilgilenmemelisiniz,” diye tavsiyede bulundum. Gülümsedi ve ardından kapıyı kapattı.

İlkbaharda, artık Villamediana'dan uzaktayken, Daniel'den bir mektup aldım. Mektup bir şakayla başlıyordu. Ayrılmama köydeki bütün kızların üzüldüğünü, bana selamları olduğunu yazıyordu. Onuncu satıra doğru mektubun vurgusu değişmeye başladı. Daniel, "Sana başka bir şey daha söylemeliyim, şu anda cücenin kedisi bende," diyordu. Sonrasında yazan şeyler, onu son gördüğümde olacağını tahmin ettiğim şeyleri doğruluyordu sadece.

7. Villamediana'nın tüm genç kızları, diğer köylerde ve şehirlerde okuyor ya da hizmetçilik yapıyor, sadece tatillerde baba evlerine dönüyorlardı. Daniel'in dediği gibi, *adalet diye bir şey yoktu*, köyün delikanlıları çok şanssızdı.

Bununla beraber, Villamediana'da onların yerini dolduran Rosi vardı, tüm stepneler arasında bu boşluğu en iyi o dolduruyordu. Kırk yaşlarında olmasına rağmen kendini evlenecek yaşta sanması mucizeler yaratıyor, bu hevesle on yaş küçülüyordu. Köyde ona Rita Hayworth diyorlardı –elbette arkasından– ve o da hep canlı, çiçekli elbiseler giyiyordu.

Arazi sahibi, oldukça zengin bir ailenin kızıydı. Müşterilerle ve satışla ilgilenmek onun sorumluluğuydu ve zamanını havuçlar, patates çuvalı arasında, yarı ambar yarı depo olan o yerde geçiriyordu. O çevrede, kaba saba görüntülerin özenli giyimini etkilemesine izin vermeden, zarif bir biçimde dolaşıyor, dükkân sahibinden çok bir hostese benziyordu. Elbisesinde eksik bir düğme, renkli çoraplarında bir kırışıklık ya da kulağında eğri duran bir küpe görmedim hiçbir zaman.

Herhangi bir sebepten dükkânına gittiğimde, "Bir şeycikler ister misiniz?" diye soruyordu. Küçültme ekleriyle konuşmak hoşuna gidiyordu.

Bazen Rosi'nin böyle kaba saba şeyler satmaktan acı çektiğini, meydandaki dükkânın sahiplerini kıskandığını fark ederdim. Onlar soğutucu sayesinde başka tür şeyler,

tereyağı, yoğurt gibi, onun deyimiyile *çok daha kibar şeyler* satıyordu.

Belki bu duygularla dükkânı defalarca süpürüyordu. Pancarlardan dökülen toprağın tek bir zerresi görülmez, kimse Rosi'nin dükkânında çürük bir elmaya basamazdı ve tezgâh kuyumcu dükkanlarının tezgâhı gibi pırıl pırıldı.

Arada sırada kapının eşiğine oturup sessizce caddeye doğru bakardı. Ne zaman değişecekti dünyası? Bunu söylemek çok acı da olsa, asla. Kaçınılmaz biçimde sebzelere bağlanmıştı yazgısı. Önünde sonunda babasıyla, o yaşlı çiftçiyle ilgilenecek birine ihtiyaç vardı.

Bir defasında Tassis, bana dükkân kelimesinin Latince *extendere* kelimesinden geldiğini söyledikten sonra, "Rosi bana bugün tuhaf bir şey sordu. Bana bir şişe konsantre domatesi bir ailenin ne kadar zamanda tüketeceğini sordu," dedi.

"Peki siz ona ne dediniz?"

"Bir haftada dedim. Elbette bir tahmin bu."

"Aslında tuhaf bir soru değil. Bilmiyorum, galiba yeni bir şeyler satacak. Hep patates satmaktan bıktığını söyler durur."

"Sanırım yeterince açık konuşmadım. Affedilmez bir hata," diye itirafta bulundu Tassis alışılmış tavırlarıyla. "Doğruyu söylemek gerekirse, tuhaf olan sorduğu soru değil, daha sonra yaptığı şeydi. Hesap yapmaya koyuldu, bir kutunun kaç şişe alacağını falan hesapladı ve bana altı ay zamanı olduğunu söyledi."

"Altı ay mı?"

"Ben de ona aynı soruyu sordum. Ne için altı ay? O da bana bu sürenin Villamediana'da bir kutu domatesi satabilmek için gereken süre olduğunu söyledi."

"Hâlâ tuhaf görünmüyor," diye iğneledim onu. Ama o bana aldırış etmedi.

"Neyse, ona bu kadar sürmesi gerekmez dedim. Düşündüm ki eğer kışlaya domates satmaya başlarsa, en azın-

dan haftada bir kutu gider. Bunu duyunca sevinçten kabına sığmaz oldu.”

“Ama kışladakiler Villamediana’dan alışveriş etmiyor,” diye uyardım onu.

“Bu yüzden davranışı bana tuhaf geldi ya işte. Kışla kelimesini duyunca neden bu kadar mutlu olsun? Ayrıca bir şey sezinledim,” diye ekledi Tassis bir süre sonra. “Sanki bu soruyu bana sormasının tek sebebi, benim köyle hiç ilgim olmamasıydı. Olgun bir insan gibi, zeki olduğumu düşündüğü için sormadı bu soruyu. Fark ediliyor mu bilmem ama Rosi olgun bir insan olıktan çok uzak.”

Tassis için olgun olmak, mükemmel olmakla eş anlamıydı ve kendisinin herhangi bir eksikliği ortaya çıktığı zaman bunu çok vahim bir kusur olarak görüyordu.

Tassis sezgilerinde asla yanılmazdı, hatta kendisi için acı verici konularda bile yargıları doğru çıkardı. Düşüncelerinde hatalı olmadığı sonucuna vardım. Ama yaptığımız gezilerde diğer binlerce konu arasında ikimiz de bu konuyu unutmuştuk.

Bununla beraber, unutulan şeyler tümüyle yok olmaz. Bir yerlerde, belleğimizin çatlaklarında uykuya dalar ama ölmez. Bu şeyler pekâlâ uyanabilir. Bazen bir koku ya da bir mimik onları uyandırabilir. Benim durumumda ise buna yol açan bir şapkaydı.

Bir arabanın yanında duran şapkalı adamı seyrediyordum. Şapkanın ona yakıştığını düşünüyordum. Uzun, kırk beş yaşlarında, iyi görünümlü biriydi. “Bir avukat olmalı,” dedim kendi kendime. Ama hayır, kesinlikle değildi. Araba kendisinin olmalıydı. Bagaj kapağını açmak üzereydi.

Sonra elinde, üzerinde domates resmi olan bir kutu belirdi ve bir saniye içinde her şeyi hatırladım; Tassis’in anlattıkları, Rosi’nin tuhaf davranışları geldi aklıma.

Aklımdan geçenlerin doğru olup olmadığını araştırmama gerek yoktu ama yine de onun arkasından dükkânı girdim.

Rosi adamı gördüğünde, “İşte kutucuğumuz geldi,” diye zıpladı. Kırmızımtırak, emprime bir giysi vardı üzerinde ve gözleriyle dudaklarını güzelce boyamıştı. Tezgâhın üzerinde, içinde çiçekler olan porselen bir vazo vardı.

“Askerler için vitamin,” dedi adam.

“Bir dakika bekleyin. Önce bu beyle ilgileneceğim,” dedi Rosi.

Adam bir sigara çıkararak, “Hiç acelem yok,” dedi.

Dükânın arka tarafı karanlıktı ama, içi beyaz plastikle dolu leğeni fark etmek zor değildi. Orada, hiç kuşku yok ki, Rosi’nin satın aldığı konsantre domates kutuları yığılıydı.

8. Aralık ayında, güneşsiz, canlı olan her şeyin Kastilya topraklarından kaçtığı bir havada, gezgin, ona eşlik eden hiç kimse olmaksızın ve birkaç laf edebileceği birileriyle karşılaşma olasılığı olmadığını bilerek, her zamanki yürüyüşüne çıktı. İleriye ya da sağa sola bakmak işe yaramaz. Düzlük arazi, gökyüzü buz tutmuştur, ikisi arasında kimse yoktur ve kendisini selamlamak için havaya kalkan bir el göremez. Köylü bir dahaki ekim için toprağını nadasa bırakma işini bitireli çok olmuştur, şimdi günlerini köyden ve meyhaneden çıkmadan ya da evindeki *erincin* tadına vararak geçirir. Çobanlara gelince, nerede olduklarını bilmek imkânsızdır. Ne ormanda, ne köyde, ne de sağda solda onlardan bir ize rastlanır. Muhakkak bir yerlerde dirler ama tüm günlerini toprak rengi örtülerine sarınarak geçirdikleri için sanki görünmez olmuşlardır.

Soğuk keser, buna rağmen gezgin yürümek ister ve gökyüzüne doğru kaybolan bu yolda ilerler. Bir kavşakta durup alkış tutmaya, sıçrayarak yere sertçe basmaya başlar. Ama boşuna, Ağustos ayı olmadığı için kırların kılı kıpırdamaz; en ufak gürültüde uçmaya başlayan o kuş sürüleri artık başka yerdedir. Ve yılanlar, göz açıp kapayıncaya kadar yer değiştiren, yeşil, yemyeşil çizgiler halindeki yılan-

lar da yuvalarında, kış uykusundadır. Hayır, düzlükte hiçbir şey yoktur. Açlıktan bir deri bir kemik kalmış kargalar vardır sadece; bu da hiç olmamalarından daha kötüdür.

Gezileri giderek kısalır, sonunda o da vazgeçer. Günün yarısını, hiç odunu olmadığı için yatakta geçirir ve –ayrılık vakti yakın olduğu için– kimseden odun istemez. Kendisini uyumaya zorlar. Uyur ve rüya görür.

Rüyasında Rosi'nin içine girdiğini ve bütan gazı gibi mavi bir ışıkcığın ona bu yolculukta kılavuzluk ettiğini görür. Bir de bakar ki Rosi'nin içi camdan, cam giderek incelir, incelir, sonunda dokunmayla bile kırılacak hale gelir. Yürümeyi sürdürür, hep mavi ışığı izleyerek küçücük, en gizli salona gelir ve orada bir dolap, dolabın içinde, üzerinde domates yerine şapka resimleri olan şişeleri görür.

O zaman uyanarak ötesinde kar yağın pencereden bakar. Ama uykuya dalalı beri topu topu çeyrek saat geçtiği için tekrar uyur ve tekrar rüya görür.

Rüyasında, karların üzerinden ekmek fırınına gittiğini ve Villamediana'daki tüm arkadaşlarını, Julián'ı, Benito'yu, Daniel'i hatta Tassis'i bile görür. Onunla konuşmaya cesaret edemeden selam verirler. Hepsi paltolarına sarınmış, kaldırımda ayaklarını yere vurmaktadır.

Soğuktan donmuş halde meydana gelir ve yılbaşı tatili olduğu halde çocukları orada göremeyince şaşırır. Ancak durup düşünmek için iyi bir zaman değildir, ekmek fırınına doğru koşmaya başlar.

İçeri girer girmez, “Sonunda cennetteyim!” diyerek haykırır. Ama böyle hissetmesi ne odun fırınının yaydığı sıcaklıktan ne de o anın özelliğinden kaynaklanır. Ya da sebep sadece bunlar değildir.

Boğazından yukarı tırmanan bir başka tehlikeli çılgıktan korunmak için böyle haykırır. Çünkü, yeni kavrulmuş un kokusuyla sarmalanan ekmek sepetlerinin arasında, dergi okuyan, yirmi yaşlarında bir kız vardır; kız, dekolte-

sinden elma büyüklüğündeki memesi görünen, kısa ve ipekli bir gecelikten başka bir şey giymemiştir.

9. Villamediana'dan sonsuza dek ayrılmadan önce, gezip dolaştığım yerlere veda etmek gerektiğini düşünerek, çıkacağım bu çok uzun yürüyüşte Daniel'in bana eşlik etmesini istedim. Tüm bu yerlerin aklımda kalmasını, ileride, burada yaşadığım şeyleri hatırlamakta bana yardımcı olmalarını istiyordum.

O gün –yılbaşına sadece üç gün kalmış olmasına rağmen– uzun zamandır görmediğimiz, masmavi ve ilkbahar tadında bir gökyüzü vardı. Evlerin kapıları, pencereleri açıktı. Kar durmadan eriyordu, öğleden sonra yalnızca bozkırdaki kayaların oyuklarında beyaz lekeler kalmıştı. Yürüyüşün başında Daniel'in dediği gibi, Kastilya'da değil, Akdeniz iklimindeydik sanki.

O hava –buraya ilk geldiğimde görmüş olduğum kış manzarasından farklı olarak– içimdeki eğreltiotları ve yosunlar için bulunmaz nimetti ve üstelik şarkılarda sözü edilen veda duygusunu yumuşatıyordu.

Ağır adımlarla o yıl gittiğim her yeri dolaştık: Valdesalce, Valderrobledo, Valdecina, Encomienda, Fontecha, Ramiel... Arada sırada, Valdesalce'de olduğu gibi, Daniel'e sırlarımı açıyordum. Daniel'le her şeyi açıklığa kavuşturmam gerektiğini düşünüyordum

“Sana şimdiye kadar hiç söz etmemiştim, ben o küçük kontla arkadaş oldum. Biliyorsun, çok özel birisi,” diye başladım konuşmaya. Sonra Cuma buluşmalarımızdan bahsettim.

“Ondan nefret ettiğimi sanıyorsun. Bu yüzden bana hiç anlatmadın. Ama ondan nefret etmiyorum, gerçekten. Beni üzüyor. Tıpkı nefret eden biri gibi acı içindeyim, böyle işte. Şu anda hiç odunu kalmadığından eminim. Bacasından duman çıkmıyor.”

“Ona odun götürmek isterdin, değil mi?”

“Evde bir çeki odun hazır bekliyor. Sadece vermek kaldı geriye.”

Daniel, kelimenin tam anlamıyla iyi bir insandı..

Bununla beraber, o son gezimiz sırasında konuşulanlar bundan ibaret değildi. Gereksiz konuşmaları bir yana bıraktık. Yürümeye ara vermeden, yabani tavşanların gece oyunlarını izlediğimiz, çobanlarla huzur içinde yemek yediğimiz, daha sonra bir grup çobanla tartıştığımız zamanları hatırladık.

Güney rüzgârının eşliğinde, tüm bu süre boyunca yaşadığımız güzel şeylerden söz ettik.

Bir dönemeci geçip arı kovanlarının olduğu yere varınca, “Burada bekle, Daniel, burası benim için kutsal bir yer,” dedim.

“Eminim kadınlarla ilgilidir.”

“Evet, kadınlarla ilgili ama senin düşündüğün gibi değil. İlk aylarda lastik ayakkabılarla dolaşıyordum, hatırlıyor musun?”

“Evet hatırlıyorum.”

“Bir gün bu geçtiğimiz yolda sakın sakın dolaşırken birden evdeki mutfak geldi aklıma. Yani mutfakta ateşin üzerinde unuttuğum tencere demek istiyorum. Alevler içindeki evi hayal ettim ve sonra yıldırım gibi koşmaya başladım. Tüm hızımla şu virajı aldıktan sonra, tam burada, hep beraber gezmeye çıkmış Villamedianalı kadınlarla karşılaştım. Evlisi, nişanlısı, dulu, ninesi, en azından otuz kadar kadın... Elbette konuşmak için duramazdım, *sprinte* devam etmeliydim. Önlerinden geçerken alkışlamaya başlamasınlar mı...! Yaşlı bir kadın *yaşa yaşa* diye bağırmaya başlamış, diğerleri de ona katılmışlardı. Heyecanlandım, gerçekten. Hayatımda ilk defa koşmam için tezahürat yapılıyordu. Kendimi bir an Zátopak gibi hissettim.”

“Kadınları bilirsin,” dedi Daniel. Bazı konular, doğal olarak, onun için daha ilgi çekiciydi.

Sonunda bozkırı geçip gözetleme kulesine vardık. Orada Julián ve Benito düzlüğü gözetleme işine dalmışlardı.

Ama orada durmak istemediğim için Daniel'e bir göz kırptım ve aşağıya doğru devam ettik. Bu iki ihtiyarla vedalaşmaya gücüm yoktu.

Hava kararırken –şarkılardaki *ayrılık vakti geldi çattı* sözlerini hatırlayarak– içmeye başladık. Önce orada, Villamediana'da, sonra komşu köyde içtik ve en sonunda ana-yol civarındaki meyhanelere düştük. Akşam yemeği saatini geçirdiğimizi anladığımızda, aynı şarkıların kimi yerlerinde söylendiği gibi, acılardan uzaktaydık.

Daniel arabasının kapısını açarken, “Ciddi bir şey yapalım!” dedi.

Başlangıç olarak yasaları çiğnedik. Sonra beni bir *kulübe* götürdü.

Güneyde ve kuzeyde düzlük araziler, batıya doğru bir dizi ambar, doğuda iki kamyon: Las Vegas'ın kerteriz noktaları. Levhasında kırmızı ışıklar vardı.

Tezgâhın önünde ve arkasında ikişer kız duruyordu. Tezgâhın arkasındaki kızlar bizimle ilgilendi.

Çok az hatırladığım kadarıyla, orada geçirdiğimiz iki saat boyunca Dominik Cumhuriyeti'nin toplumsal ve politik sorunlarından söz ettik. Sanırım belgelere dayanan, oldukça ayrıntılı açıklamalar yapıldı ve ben hepsini unuttum.

Daniel, kendi hesabına, arada sırada yüksek sesli kahkahalar koyvererek birkaç Portekizce kelimeyi anlamaya çalışıyordu. Onu bu kadar eğlendiren kelimelerin neler olduğunu söyleyemem. Sadece biraların parasını ödediğini hatırlıyorum. “Eğer viski istiyorsan bana daha güzel kelimeler öğret,” diyordu kıza. Las Vegas'tan çıktığımızda ağız kulaklarındaydı, mutluydu.

Gecenin ikinci yasadışı eylemine kalkışırken, “*Portekizli kızın* bana nasıl baktığını gördün mü?” diye sordu.

“Nasıl bakıyordu?”

“Sevdalı gibi.”

“Öyle mi?”

Eğer arabayı o kullanmasaydı, belki bu konuda daha fazla konuşabilirdim, ama dikkatini dağıtmak istemedim

“En azından profesyonel gibi değildi. Bana bir profesyonelin gözleriyle bakmıyordu. İnanmıyor musun?”

“Elbette inanıyorum.”

“Senin işler nasıldı?”

“Özel bir bakış yakalamadım. Öğretmene benziyordu. Yani bana bir öğretmen gibi bakıyordu.”

Gece yıldızlıydı, in cin top oynuyordu ve ben de kendimi mutlu hissediyordum.

Son içkiyi benim evde içmeyi kararlaştırdık ve sonra gözetleme kulesinin orada bir mola verdik. Oradan daha fazla yıldız görülebiliyordu.

Daniel birden, “Bak, Kâhin Krallar geliyor!” dedi.

SON KELİMENİN PEŞİNDE

GENÇ VE TOY

Çok uzun zaman önce, biz daha çocukken, hiç yaşam tecrübemiz yokken, okuduğumuz ilkokula kareli şapkasıyla bıyıklı bir adam geldi ve ciddi bir tavırla hayatımızın ilk toplu fotoğrafını çekeceğini bildirdi. Onu gülümseyerek dinledik çünkü görünüşü, özellikle şapkası çok komikti ve üstelik o zamana kadar *toplu fotoğraf* diye bir deyim hiç duymamıştık. Sonra çantalarımızı havalara fırlatarak, su birikintilerine bata çıka kilisenin giriş merdivenlerine kadar öğretmeni takip ettik.

Ama oraya varır varmaz –mutluluk asla tam değildir– bir parça tadımız kaçtı, çünkü orada, o zamanlar en nefret ettiğimiz düşmanlarımız, ortaokulda okuyan kızların tümü banklarda oturmuş bekliyordu: Sokakta görsen selam vermeye değmeyecek, burnu havada birkaç küçük hanım. Onlardan birisi ne zaman papaz efendiye şikâyetle gitse, papaz efendi gelir, “Aranızda kızlara hiç taş atmayan biri varsa elini kaldırsın,” derdi. Herkesin eli cebinde kalakalır, gözleri yere bakardı. Hıçhat, düzgün kesilip taranmış saçlarıyla, dudaklarındaki hınzır gülümseyişlerle az ileride bizi bekliyorlardı.

“Ne bekliyorsunuz? Hadi gidin, kız arkadaşlarınız fıya kanızı bozacak değil ya!” Öğretmenimiz, bu *dehşet* anında takındığımız yüz ifadelerimize hayretle bakarak özellikle biz erkek çocuklarını zorluyordu. Öğretmen hanım köyde yaşamadığı için, Obaba’da nesiller boyu süregelen kavgayı anlamıyordu.

Sıraya dizilirken çimdikler, saç çekmeler ve kimi küçük kazalar oldu, ama sonunda, o dönemde dokuz yaş

civarında olan, köyün tüm erkek ve kız çocukları taş basamaklardaki yerini aldı, fotoğraf çekildi; hayatın akışına dalıp farklı kaderleri olan yolcular gibi birbirinden tamamen kopacak olan bizler bu fotoğrafta birleşmiştik.

Bir hafta sonra fotoğraflar okuldaydı ve herkes nasıl çıktığını görmek istiyordu. Orada, küçük, ciddi kızların arasında, onlardan daha ciddi ve pek de küçük diyemeyeceğimiz oğlan çocukları, Roma heykellerine yaraşır bir vakaarla duruyordu. Ama söz konusu olan şey ne ciddiyet, ne ehemmiyet, ne de sonu yetle biten başka bir şeydi. Söz konusu olan tek şey –özellikle kıvrıcık saçlı olanlardan– öcümüzü almadan birkaç saniye önce varılmış sarsılmaz bir karardı. “Burada bir sürü taş var,” diyordu o bakışlar. “Az kaldı,” diye ekliyordu büzülmüş dudaklar.

Öğretmen, fotoğrafları dağıttı ve onları saklamamızı tavsiye etti. İleride, mesela onun yaşındayken, böyle bir fotoğrafa bakmak bizi çok mutlu edecekti. Bizler de iyi öğrenciler olarak fotoğraflarımızı sakladık ve saklar saklamaz da varlığını unuttuk. Çünkü, hep söylendiği gibi, o sıralar genç ve toyduk. Geçmişle ilgili hiçbir kaygımız yoktu.

Gerçekte, sadece yaşıyor olmak bize yetiyordu. Dünya önümüzde bir tavuskuşunun kuyruğu gibi açılıyor, her gün binlerce farklı şey getiriyordu; üstelik gelecekte bize bunun gibi binlerce, on binlerce, yüz binlerce farklı şey sunacağına söz veriyordu. Dünya neydi? Bunu bilmek inikânsızdı, uçsuz bucaksız görünüyor, zamanda olduğu gibi uzamda da sınırları yokmuş gibi geliyordu. Dünyayı böyle düşünüyorduk ve böylelikle yazdığımız mektupların üzerindeki adres uzayıp gidiyordu. Örneğin, postacıya kuzenimizin adını, yaşadığı şehri belirtmekle yetinmiyor, ne olur ne olmaz diye yaşadığı şehrin özelliklerini bir güzel tarif edip şehrin hangi bölgede, o bölgenin hangi ülkede ve o ülkenin de hangi kıtada olduğunu ekliyorduk. Uzayıp giden listenin sonuna büyük harflerle *Dünya Gezegeni* yazı-

yorduk. Böylece mektubun yanlış bir galaksiye gitmesini engelliyorduk.

Yazlar ve kışlar geçti; kaz oyunu oynar gibi, başlangıç noktamızdan giderek uzaklaştık. Önceleri hep bir başka köşeye savrularak, adım adım; sonraları bu güneşli manzaranın yolunu izini yitirip hapishanelere ya da batakhanelere düşerek. Derken, yataktan kalkıp aynaya baktığımız ve artık dokuz yaşında değil, yirmi ya da yirmi beş yaşlarında olduğumuzu, hâlâ genç olmakla birlikte artık toy olmadığımızı fark ettiğimiz o gün geldi çatı.

Şaşkına dönmüş, varlığımızı incelikle gözden geçirmeye koyulmuştuk. Buraya kadar nasıl varmıştık? Doğal olarak, kendimizi ilkokul yıllarında olduğumuzdan daha yorgun hissediyorduk; doğal olarak, mektuplara yazdığımız adreslerin uzunluğu kısalmıştı; ama değişen başka ne vardı ki? Mesele tüm karışıklığıyla durup duruyordu –bu durumda ele avuca sığmayan önemli bir kişilik gibi ortaya çıkarak– ve uzun süre düşündükten sonra en iyisinin biraz daha düşünmek olduğunu düşünüyorduk.

Bu karmaşanın orta yerinde, öğretmen hanımın öngörmüş olduğu gibi, hayatımızın ilk toplu fotoğrafını hatırladık. Onu içine koyduğumuz eski defterlerin arasından arada sırada çıkarıp varoluşumuzun sebebini açıklaması için ona yalvardık. Fotoğraf konuşuyordu. Örneğin acı içinde, Büyük Panoda sonsuza dek on iki numaralı karenin içine hapsedilmiş iki kız kardeş, Ana ve María'ya dikkatimizi çekiyordu; ya da arkadaşımız José Arregui'nin yazgısını, işkence görüp bir karakolda ölen, taş merdivenlerdeki güleç çocuğu düşünmemizi istiyordu.

Ancak fotoğrafın verdiği cevaplarda hep hüznün yoktu. Genellikle eski bir sözün, yaşamak değişmektir sözünün altını çizmekle yetiniyor, bu değişimin sebep olduğu çelişkileri göstererek bizi gülümsetiyordu. Manuel, ortaokuldaki kızlarla yaptığımız savaşlardaki en gözde savaşçı, o kızlardan biriyle evlenmişti ve şimdi kılıbıklığıyla ünlüy-

dü. Din bilgisi derslerine hiç katılmayan Martín ile Pedro María misyoner olmuşlardı ve Afrika'da yaşıyorlardı.

Yine de, fotoğrafa olan ilgim hemen kayboldu. Aslında verdiği cevaplar aptalca, kendini tekrarlayan ve beni hiç şaşırtmayan cevaplardı. Sormaya devam etmem gerekiyordu ama başka bir biçimde, başka bir yerde.

Fotoğrafi bir yıldır odamdaki masamda –üstelik sonsuz dek orada kalma tehlikesi de vardı– saklıyordum, ta ki bir arkadaşım onu ödünç isteyinceye kadar. Bir fotoğraf laboratuvarı kurduğunu, burada denemeler yaptığını, elimdeki fotoğrafı benim için beş altı misli büyüteceğini söyledi.

“Onu duvara asabilmen için,” diye açıkladı.

Arkadaşım işini bitirdiğinde, eski fotoğraf işte o zaman konuştu ve sırrını açıkladı. Çünkü fotoğraf büyütüldüğünde, daha önce fark etmediğim bir ayrıntıyı fark ettim ve bu ayrıntı beni şaşırtıcı olayların izini sürmeye zorladı.

Ancak olup biteni anlatmadan önce itiraf etmek gerekir ki, belki de öyküyü kurgulamak için harcanan çabanın bir sonucu olarak, yazarın kendi anlattığı öykünün bir parçası olması ya da ona tanıklık etmesi pek de alışıldık bir yoldan gerçekleşmeyecek. Tek bir defaya mahsus bu kurala uymayacağım. Yazar, anlatı nesnesini kendi gerçekliğinden dışlayacak. Lirik bir öze rağmen –ama bu aynı şey değil– bir yazar gibi değil, *yazıcı* gibi hareket edecek.

Önsözü burada bitirip öykümüze geçelim. Kelime kelime sona doğru ilerleyelim.

Söylediğim gibi, fotoğraf, arkadaşım tarafından beş misli büyütüldü ve bu sayede önceleri birer leke gibi görünen ayrıntılar, taş merdivenlerin arasında biten otlar, fotoğrafta bulunan birinin paltosundaki düğme ve bunun gibi şeyler gözlemlenebiliyordu.

Sınıfı inceden inceye süzerken, tesadüfen İsmail isimli bir arkadaşım –sınıfın *şeytanı*– sağ koluna takıldı gözüm. Göğüs hizasında tuttuğu çantasının bir ucunda elinin parmakları görülmüyordu. Ancak bu el boş değildi. Bir şey

vardı. Bıçak taşıma alışkanlığı olduğunu hatırlayarak, “Bir bıçak mı?” diye sordum kendi kendime. Ama olamazdı, delici bir nesne değildi. Sonra büyüteçle bakmaya kara verdim ve elinde ne tuttuğunu anladım. Elinde bir kertenkele olduğuna hiç şüphe yoktu.

Obaba çocukları olarak kertenkelelerden nasıl korktuğumuzu hatırladım. “Öndeki çocuğu korkutmak istiyordu herhalde,” diye düşündüm.

Büyüklerimiz bize, “Asla çimlerin üzerinde uyuyakalmayın,” derlerdi. “Eğer uyursanız bir kertenkele gelir ve kafanıza girer”

“Nereden girer?” diye soruyorduk.

“Kulağınızdan.”

“Neden girer?” diye tekrar soruyorduk.

“Beyninizi yemek için. Bir kertenkelenin en çok sevdiği şey beyindir.”

“Peki sonra ne olur?” diye ısrarla sormaya devam ediyorduk.

“Tıpkı Gregorio gibi aptallaşırsınız.” Büyüklerimiz ciddi bir ifadeyle başlarını sallardı. Gregorio, Obaba’da yaşayan birisiydi. “Ama o şanslıydı yine de. Çünkü Gregorio’nun beynini çok az yediler,” diye eklerlerdi.

Sonra bizi çok korkutmamak için kertenkelelere karşı korunma yollarını anlatırlardı. Bu yollardan birincisi, çimlerin üzerinde uyuyakalmamaktı. Diğeri ise –eğer hayvan beyne girmeyi başarmışsa– mümkün olduğunca hızlı bir biçimde yedi köy dolaşıp papazlardan kiliselerinin çanlarını çalmalarını istemektir; böylece, kertenkeleler bu kadar sese dayanamayarak kafamızdan çıkar ve korku içinde kaçar.

Fotoğrafa bakarken aklımdan geçenler bunlardı ve az önce keşfettiğim sahne, bir yaramazlık girişimi olarak yorumlanabilirdi. O Ismael şeytanı, önünde duran arkadaşının kulağına –adı Albino María idi– elindeki kertenkeleyi yaklaştıracak, çocuk da ya iğrenme ya da korkuyla yerinden

sıçrayacak, böylelikle tüm grubun sırası bozulacaktı. Ama Albino María bu saldırıya direnebilmişti. Fotoğrafi tekrar çekmeye gerek kalmamıştı.

Bununla beraber, bu yorumu tamamen kabul etmemi engelleyen bir şey vardı. O şey de, Albino María'nın değişimi idi. Okulun en zeki öğrencileri arasındayken, kısa zamanda en uyuşuklardan biri olmuş, durumu giderek kötüleşmiş, iyice sersemleşip okuma yazma bile bilmeyen birine dönmüştü. Bu üzüntü verici sürecin sonunda, Albino María, köyün aptallarından biri olmuştu.

Fotoğrafa bakarak hayatın cilvelerini düşündüm, bana öyle geldi ki, kimbilir hangi kötü niyetle kulağının dibine yaklaştırılan kertenkele, sanki ileride başına gelecek kötü şeylerin habercisiydi. Simgesel bir düzen dahilinde, İsmael'in edimi geçmişle geleceği birleştiriyordu.

Ama acaba bu olanlar sadece simgesel miydi?

Bazı durumlarda, sokakta, insanlar arasında, hava kararırken, doğruluğu su götürmeyen şeylerden kendi kendimize şüphe ederiz... Bu şüphe bende de vardı ve durmadan yürüyüşlere çıkıyordum. Peki ya kertenkeleyle *daha fiziksel* bir yakınlığı olsaydı? Eğer kertenkele gerçekten Albino María'nın beynine girmiş olsaydı? Ama hayır, bu imkânsızdı.

Fakat, beklenenin aksine, bu varsayım giderek güçleniyordu. Bir gün fotoğrafı tekrar gözden geçirirken İsmael'in elinde tuttuğu kertenkelenin, kulak boşluğuna sığacak ölçüde küçük bir kertenkele yavrusu olduğunu fark ettim. Ansiklopedilere, kamp kılavuzlarına bakarak *Lacerta Viridis* türü kertenkelenin –en azından baktığımı kitaplar böyle söylüyordu– tam olarak belirtilmese de, insanlar için tehlikeli olduğunu öğrendim.

“Ya kulak zarı?” Birden aklıma bu soru geldi. Eğer kertenkele çocuğun kulağından içeri girmeyi başarmışsa, kulak zarı yırtılmış olmalıydı. Başka türlü olması imkânsızdı.

Sabırsız biri olduğum için, bu uslamalamanın doğru olup olmadığını araştırmaya giriştim. Telefona koşup Obaba’da yaşayan, bir zamanlar Amerika’da bulunmuş amcamı aradım.

Anlattığım olaya hiç ilgi göstermeden, “Biliyorsun so-kağa pek çıkmam. Başka birine sormalısın,” diye cevapladı. Aslında onu ilgilendiren tek şey, her ayın ilk Pazar günü evinde toplanıp öyküler okuduğumuz edebi toplantı-ıydı. “Randevumuzu unutmayacaksın, değil mi? Önümüzdeki Pazar toplanıyoruz,” dedi.

“Endişelenme. Orada olacağım. En az dört öyküyle.”

“Montevideolu amcan için güzel bir haber.”

Böyle çağırılmak hoşuna gidiyordu, *Montevideolu amca*. Uzun süre Amerika kıtasındaki bu şehirde yaşamıştı ve orayla hâlâ iş ilişkileri vardı: Birkaç kitabevi ve bir ekmek dükkânı.

“İyi haber olduğundan emin misin? Yazdıklarımın hiç hoşlanmazsın sen. Tüm öykülerim sana oradan buradan aşırılmış gibi görünür!”

“Yalan mı peki? Siz zamane yazarları çalmaktan başka bir iş yapmıyorsunuz. Ama umarım kaybolan sonuncusu...”

“Peki tamam, Pazar günü anlatırsın.”

“Bakalım başka yazar getirecek misin, sevgili yeğenim. Ne kadar kalabalık gelerseniz o kadar iyi.”

“Getirmeye çalışırım amca. Ama garanti veremem, çünkü insanlar senden korkuyor. Bu dünyada hoşuna giden bir şey var mı diye soruyorlar. Elbette ondokuzuncu yüzyıl romanı dışında.”

Telefonun öbür ucunda amcamın güldüğünü duydum.

“Albino María’nın durumunu kime sorabilirim?”

“Neden barı aramıyorsun? Fiziksel özörlüler hakkında bir anket yapıyorum demen yeterli. Günümüzde *anket* kelimesi harikalar yaratıyor.”

Amcamın tavsiyesine uydum ve sonuç onun öngör-
düğü gibi çıktı. Bar sahibi çok ilgili göründü.

“Evet, sanırım sağır. Bir dakika bekleyin, bunu bardakilere soracağım,” dedi.

Telefonda beklerken, durumun giderek karıştığını düşündüm.

“Evet, sağ kulağı hiç duymuyormuş,” dedi telefondaki ses.

Sanırım bir doktora danışma zamanı gelmişti. Çünkü fotoğrafta da açıkça görüldüğü gibi, kertenkele –kulağın- dan içeri girdiğini varsayarsak– ancak sağ kulağından girebilirdi.

Sonrasında olanları anlatmak için uzun söze gerek yok. Danışmaya gittiğim doktor –edebiyata meraklı bir arkadaşım- bunun mümkün olmadığını söyledi. Ama bir bilimadamı olduğu için, benim hipotezimi de dikkate aldı.

“Hastane kütüphanesine gidip daha fazla bilgi arayacağım. Tropikal hastalıklar bölümünde buna benzer bir şey olması mümkün. Beni daha sonra ara.”

Ama onu aramama gerek kalmadı. Ertesi sabah o beni aradı.

“Sanırım evet, mümkün olabilir,” dedi selamlaşma faslını es geçerek.

“Doğru mu bu?”

Çok sıcak bir yaz günüydü ama o an ellerimi ıslatan terin havanın sıcaklığıyla hiçbir ilgisi yoktu.

“Massieu, Pereire, Spurzhein, Bishop...”

Bu isimleri bilgisayar ekranından okuduğunu anladım.

“Bunlar kim? Bu konu üzerine yazı yazan kişiler mi?”

“Genel olarak tropikal hastalıklar konusunda. Ama bilgisayarda kitap başlıkları görünüyor ve hepsinde saldırgan kertenkeleler hakkında biraz bilgi var. *On lizards and mental pathology...*”

Tekrar bilgisayar ekranından okumaya başlamıştı.

“Doktor arkadaşlarla konuştum,” diye devam etti, “hepimiz aynı fikirdeyiz. Eğer düşündüğün şey doğruysa, çünkü belki de...”

“Kesinlikle. Ben de böyle düşünüyorum. Sadece bir olasılık,” diyerek onu destekledim.

“Evet, olasılık. Ama mesele şu ki, eğer doğruysa, bu, Avrupa’da bilinen ilk vaka olur. İlginç geliyor insana, değil mi?”

Sözünü kesip, “Önümüzdeki Pazar Obaba’ya gelmek ister misin?” diye sordum. “Öykü okuyacağız. Montevideolu amcamı hatırlıyorsun, değil mi?”

“Nasıl hatırlamam! Öykümü beş saniyede yerle bir etti. Hayatımın ilk öyküsü olmasını umursamadı bile,” dedi güleräk.

“Bak, şimdi sana ne yapacağımızı söyleyeyim. Cumartesi öğleden sonra buradan çıkıp sahildeki bir köye gidiyoruz. Hayır, sana tam olarak nereye gittiğimizi söylemeyeceğim. Yalnızca orada birini ziyaret edeceğiz. İsmael’i, evet. Görüyorum ki senden sır saklanmıyor. Şu an orada yaşıyor, evet, plajda bir barı var. Ziyaretten sonra Obaba’ya gideceğiz. Ayrıca denize de girebiliriz.”

Bir an sessiz kaldı.

“Amcan benim gibi bir hırsız kabul edecek mi?”

“Ona göre ondokuzuncu yüzyıldan sonra yazılan her şey oradan buradan araklanmıştır. Durum böyle olunca, soğukkanlılığını yitirmemelisin.”

“Öyleyse geliyorum. Albino María’yı tanımayı çok isterim.”

Kaygılı olduğu belliydi, ama bir doktor olarak değil, bir edebiyat meraklısı olarak kaygı duyuyordu.

“Çok iyi. Anlaştık. Cumartesi saat yedide seni almaya geleceğim. Sorun çıkarsa beni ararsın.”

Ama hiç sorun çıkmadı. Cumartesi günü, saat yediyi birkaç dakika geçe arabamız otoyola giriyordu. Obaba yolculuğu başlamıştı.

Bizim şehrimizden sahildeki köye varmak bir saatten az sürüyordu ve vardığımızda hâlâ var olan güneş ışığından, limandaki mendireği gezerek, açık havada akşam ye-

meği yiyerek faydalandık. Sonra, saat on bir olduğunda, plaja giden yola girip Ismael'in barına doğru yola koyulduk.

Arkadaşım ışıklı levhayı göstererek, "Barın ismini gördün mü?" dedi.

"Kertenkele," diye okudum

"Görünüşe bakılırsa Ismael'in zevkleri değişmemiş."

"Öyle görünüyor."

Bar gençlerle tıka basa doluydu ve meraklı gözlerimizi doyuracak bir yer bulmak oldukça zor oldu. Sonunda, bar tezgâhının bir köşesine, oraya kasklarıyla eldivenlerini koymaya alışmış motorcuların nezaketi sayesinde yerleşebildik. Bakışlarımız Ismael'e kenetlenmiş bir halde, bar sandalyelerine kurulduk.

Her zaman olduğu gibi zayıftı ama artık Obaba'daki vahşi çocuk değildi. Çok değişmişti. Şimdi üzerinde portakal renkli, üzerinde İngilizce yazılar olan bir gömlek vardı ve siyah saçlarının arasında sarı saç telleri göze batıyordu. Bizi gördüğünde hal hatır sormak için tezgâhını öbür ucundan yanımıza geldi.

"Ne sürpriz! Ne işiniz var burada!"

Sadece görüntüsü değişmemişti. Tavırları müşfik, gülümsemesi içtendi. Bir dahaki sefer fotoğrafa sorular sorduğumda bana ne söyleyecekti acaba? Muhtemelen hiçbir şey. *Yaşamak ve değişmek* kelimelerinin eşanlamlı olduğunu defalarca söylemişti zaten.

"İşte, görüyorsun. Biz de arada sırada dışarı çıkıyoruz," dedik. Ama konuşmaya devam edemedik, çünkü bir grup genç Ismael'e seslenince onlarla ilgilenmek zorunda kaldı.

Bizden ayrılmadan önce sigara ikram edip –barda asılı duran bir sürü deniz manzaralı resim vardı– deniz kirliliğiyle ilgili birkaç laf etti.

"Ismael'in bir çevreci olacağını hiç düşünmemiştim," dedim.

"Eminim sörf yapıyordur," diye fısıldadı arkadaşımı.

Yarım saat sonra bar hâlâ insanla dolup taşarken, bizi buraya getiren konuyla ilgili ön bilgileri vermeye başladık. Ona, ikimiz de ilkokula giderken gerçekleşmiş bir olayın ayrıntılarını merak ettiğimizi ve endişelenmemesini söyledik; bizim merakımız, tabir yerindeyse, yalnızca bilimseldi.

İsmael'in gözlerinde korku ve güvensizlik karışımı bir ifade belirdi. Dokuz yaşında, cebinde bir çakı taşırken nasıl bakıyorsa, şimdi de öyle bakıyordu. En azından bu bakış hiç değişmemişti.

"Siz söyleyin," dedi.

"Kertenkeleler çok hoşuna gidiyor, değil mi?" diye başladım. Ama suçlar gibi değil, oyun oynar gibi, neşeli bir tonda konuşuyordum.

"Bunu neden soruyorsunuz? Barın isminden dolayı mı?"

Hoşnutsuz, neredeyse tehdit eden bir ses tonu vardı. Buna rağmen, ilkokuldan beri hep korkak biri olduğumu biliyordum. Bir şeytandı, evet, ama yüz yüze kavga etmeye cesareti yoktu.

"Hayır, onu kastetmiyorum. Ben fotoğraftakini, yani Albino María'nın kulağının dibine yaklaştırdığın kertenkeleyi kastediyorum. Bilmek istediğim, o kertenkele onun kafasına girdi mi, girmedi mi?"

"Neler söylüyorsun? Sen bir budalasın!" diye bağırdı bana. Sonra bizden uzaklaşıp bardakları temizlemeye koyuldu.

"Onu yaraladın," diye düşüncesini söyledi arkadaşım. Ama İsmail hâlâ konuşmaya devam ediyordu.

"Sizden farklı şeyler bekliyordum. Sizin gibi entelektüellerin böyle saçmalıklardan söz etmesine inanamıyorum. Beni gerçekten düş kırıklığına uğrattınız."

İsmail bağırarak konuşmaya devam ediyordu. Tavırları bizi küçümser gibiydi.

Bizim tarafımızdaki motorcular başlarını çevirdiler. Bir kavga patlak verecek gibiydi.

Obaba aksanıyla konuşmaya çalışarak, “Çok sinirlendin, Ismael,” dedim. Kendimi güçlü hissediyordum. Mideye indirdiğim iki kadeh cin etkisini göstermeye başlıyordu.

“Kendi yerimdeyim, nasıl istersem öyle yaparım! Kimse-
nin aptalca suçlamalarla üstüme gelmesini kabul edemem.”

O zaman Obabalılar gibi davranmaya karar verdim ve ellerini ellerimin arasına aldım. Bu hareketle onun yanında olduğumu, onu kardeşim yerine koyduğumu gösteriyordum. Hem ikimiz de aynı köyden değil miydik? İkimiz de aynı fotoğrafta çıkmamış mıydık? Bunlar ona yetmeliydi, bana güvenmek zorundaydı.

“Çok iyi biliyorsun ki sana karşı değilim,” dedim.

“Sadece önemsiz bir ayrıntıyı merak ediyoruz dostum. Albino María’nın sağırlığının sebebini. O gün neler olduğunu bilmek istiyorum. Hepsi bu.”

Arkadaşımın ustaca konuşmasına şaşırıp kaldım. Hiç şüphesiz konuyu açıklığa kavuşturmanın en iyi yolu buydu.

Beklenmedik bir tepki verdi. Ismael’in gözleri sakinleşti.

“Bunu neden öğrenmek istiyorsunuz?” diye sordu.

“Çünkü annesine bakılırsa Albino María o gün sağır oldu.”

Arkadaşımın bu kadar güzel yalan söylemesine bir kez daha hayret ettim.

“Peki, size gerçeği söyleyeceğim. Ama işinize yarayacağını sanmıyorum,” dedi bir bezle ellerini kururken. “O kertenkeleye ne oldu bilmiyorum. Gerçekten de elimdeydi... Bir eşek şakası yapayım dedim, fotoğrafta komiklik olsun diye elbette, ön taraftakiler birbirine girecek, herkes bağırıp çağıracaktı... Sanırım buna benzer bir şeyler yapmaktı niyetim. Ama sonra ne oldu, bilmiyorum. Parmaklarımın arasından kaydığını hatırlıyorum, evet. Ama Albino María’nın kafasına girdiğini sanmıyorum. Samimi olmak gerekirse, bu bana imkânsız gibi geliyor.”

“Kesinlikle. Bizce de öyle. Ama işte buradan geçiyorduk ve girip bunu sana sormak geldi aklımıza, o kadar.”

Arkadaşımın ses tonu şimdi yatıştırıcıydı.

“Çocukken çok kötü olduğum doğrudur! Gerçekten kötüydüm!” dedi İsmael gülümseyerek.

“İ Hepimiz aynıyız. Karşınızda duran bu şahıs da büyük-babasının evini yaktı,” diye itiraf etti arkadaşım.

“Vay canına!”

Bu tip açıklamaların İsmael’in hoşuna gittiği ortadaydı. Belki böylelikle yaralı vicdanı rahatlıyordu.

Kısa bir vedalaşmadan sonra bardan çıkıp otoparka yö-neldik.

Arabada, arkadaşım ve ben –düş kırıklığına uğramış bir halde– Balzac’ın sözlerini bir kez daha hatırladık: Hayat anlaşılması kolay öyküler sunmaz bize; vurucu ve kesin ifadelerle sona eren öyküler sadece kitaplarda olur.

“Kertenkeleye ne olduğunu asla öğrenemeyeceğiz,” dedim.

“Bunu göreceğiz. Meseleyi kapatmadan önce Albino María ile de konuşmalıyız,” dedi arkadaşım.

“Sanırım onu yarın görebiliriz. Obaba’dan hiç ayrılmaz.”

“Umarım öyledir.”

“Balzac’tan, vurucu sonlardan söz açmışken, bildiğin en iyi öykü hangisi? Yani en *bitmiş* gibi görüneni?” diye sordum. O saatte trafikte çok az araç seyrediyordu ve otoyoldaki bu ıssızlık, itiraflar için uygun bir hava yaratı-yordu.

“Hemen, şimdi, ne söyleyeceğimi bilemiyorum,” dedi arkadaşım.

“Ama istersen, sana, Boris Karloff’un bu soruya vere-ceği yanıtı söyleyebilirim. Boris Karloff için dünyanın en iyi öyküsü hangisidir, bulabilir misin?”

“İ Hayır, ama eminim şiddet içeren bir öyküdür.”

“Bağdatlı hizmetçinin öyküsü.”

“Ne anlatıyor peki?”

“Merak ediyorsan anlatabilirim, tabii bir fincan kahveyle beraber.”

“Anlaştık. Hem yarınki toplantı için egzersiz yapmış oluruz. Amcanın yargıçtan aşağı kalır yanı yok.”

Yol kenarındaki barlardan birinde durduk. Bir köşeye oturduktan sonra, bu eski sufi anlatısını arkadaşım için hatırlamaya çalıştım. Öyküyü, şimdi yazıya aktaracağımı kelimelerin aynısını kullanarak anlattım. Kertenkele öyküsü ve son kelime biraz bekleyebilir.

ZENGİN TÛCCARIN HİZMETÇİSİ

Bir zamanlar, Bağdat şehrinde, zengin bir tüccarın bir hizmetçisi vardı. Hizmetçi, günlerden bir gün, sabah erkenden alışveriş yapmak için pazara gitti. Ama o sabah diğer sabahlardan farklıydı, çünkü o sabah orada Azrail'i gördü ve Azrail eliyle onu işaret etti.

Hizmetçi korku içinde tüccarın evine döndü.

"Sahip," dedi, "evin en hızlı atını bana verin. Bu gece Bağdat'tan çok uzakta olmak istiyorum. Bu gece, çok ötelelerdeki İsfahan şehrinde olmak istiyorum."

"İyi ama neden kaçmak istiyorsun?"

"Çünkü pazarda Azrail'i gördüm ve eliyle beni işaret etti."

Tüccar ona acıdı ve atı verdi. Hizmetçi geceleyin İsfahan'da olma umuduyla Bağdat'tan ayrıldı.

Akşama doğru tüccarın kendisi de pazara gitti ve o da hizmetçisi gibi Azrail'i gördü.

"Azrail," dedi ona yaklaşarak, "neden hizmetçimi korkuttun?"

"Korkutmak mı?" diye sordu Azrail, "hayır, onu korkutmadım, sadece şaşırdım. Onu burada, İsfahan'dan bu kadar uzakta görmek beni şaşırttı, çünkü bu gece hizmetçini İsfahan'da bulmam gerekiyor."

ÖYKÜLER ÜZERİNE

Hizmetçinin öyküsünü dinledikten sonra, arkadaşım düşüncelere daldı. Bakışları, kahve telvesine bakarak geleceği görmeye çalışan falcılar gibi fincana takılmıştı.

“Ben de Boris Karloff ile aynı fikirdeyim. Bu çok iyi bir öykü,” dedi sonra. Bu düşünce, gece boyu konuştuklarımızın sonucu olarak, beraberinde cevaplaması kolay olmayan fizikötesi bir soru getirdi akla:

“Neden iyi? Bir öykünün iyi olması için ne gerekir?”

Yakınımızda, yabancı bir aksanla konuşan biri, “Çok daha iyi bir öykü biliyorum,” diye atıldı.

Bu beklenmedik tanığın varlığıyla şaşkına dönmüş bir halde başımızı çevirdik.

“Benim,” dedi bunun üzerine.

Ama onu hiç tanıımıyorduk. Saçı sakalı ağarmış yaşlıca bir adamdı. Bize doğru eğilmiş, neredeyse çömelmiş vaziyette olmasına rağmen boyu çok uzun görünüyordu; iki metre kadar olmalıydı.

“Ben çok daha iyi bir öykü biliyorum,” diye tekrarladı. Nefesi viski kokuyordu.

“Öyleyse anlatın bize,” dedik sonunda. Bu adamın neredeli olduğunu soruyordum kendime. Giyim tarzı yabancı olduğunu ele veriyordu.

Vakarla bir kolunu kaldırdı ve biraz beklememizi istedi. Bar tezgâhına doğru yürüdü, kafası ve boynu bardaki insan kalabalığında seçiliyordu. Boyu gerçekten çok uzundu.

“Başka bir yere gitmek zorunda kalacağız,” dedim arkadaşıma. Aksi takdirde kendi sorunumuzu sakince konuşamayacağımızı söyledim.

Bu beyaz kafalı ihtiyarın oldukça ilginç bir görüntüsü vardı ama çok içki içmişti. Üstelik Obaba'ya gitmemiz gerekiyordu.

"Montevideolu amcanla konuştun mu? Benim de geleceğimi biliyor mu?"

"Evet, haber verdim. Ona senin de bir şeyler okuyacağımı söyleyince çok mutlu oldu. Nasıldır bilirsin. Ne kadar çok kurban olursa o kadar hoşuna gider."

"Öyleyse bir an önce çekilsek iyi olur. Zor bir sabah geçireceğiz."

"Hemen gidiyoruz," diye onayladım gülerек.

Ama uzun boylu adam dönüyordu. Şimdi kafasında bir şapka, elinde viski vardı.

"Anlatacağım şey çok ilginç. Gerçekten de..." diye ısrar etti. Oturmaya çalışırken tökezleyip üstümüze devrildi.

"I'm sorry," diye özür diledi.

"Kulak kesildik," dedi arkadaşım. O da ceketinin cebinden küçük bir ses kayıt cihazı çıkarıp masanın üzerine koydu.

"Öykünün ismi *El Monkey de Montevideo*. Ya da daha doğru bir ifadeyle *Montevideo Maymunu*," dedi kayıt tuşuna bastıktan sonra.

Ama devam edemedi. Dili uyuşmuştu ve kelimeleri –bazıları İngilizce– telaffuz edemiyordu. İçini çekip kayıt aletini kapattı.

"Yapamıyorum," diyerek özür diledi. Ellerini durmadan kulaklarına götürüyordu.

"Evet doğru. Burada çok gürültü var," dedi arkadaşım yerinden kalkarak. "Üstelik çıkmamız gerekiyor. Başka sefere."

Üçümüz de ayağa kalktığımızda, "*It's a pity*," dedi.

"Bu defalık böyle olsun. Belki bir dahaki sefere. Öykünüzü dinlemek bizi çok mutlu ederdi."

Onu birkaç saat sonra Obaba'da yapacağımız toplantıya davet etmek üzereydim ama –her ne kadar sürpriz ziya-

retçiler amcamın hoşuna gitse de— cesaret edemedim. İçkiye düşkünlüğü beni biraz korkutuyordu. Kasaya gittiğimizde garson hesabımızın ödendiğini söyledi.

Beyaz kafalı ihtiyarı selamladık, o da elini şapkasına götürerek bize karşılık verdi. Bardan çıkıp arabaya doğru gittik.

Otoyolda henüz bir kilometre ilerlememiştik ki arkadaşım, “İyi bir öykünün özellikleri neler olmalıdır konusunda kalmıştık,” dedi. Bu konuyla çok ilgileniyordu.

Hep ciddi konulara kafa yorduğunu söyleyerek ona biraz takıldım. Aslında, kendince kaygıları olan, uçarılıktan uzak, iç dünyasında yaşayan bu genç doktora hayrandım. Yirminci yüzyılın sonlarında yaşayan birine benzemiyordu.

Bizi az önce geçen kırmızı Lanciayı rahatsız etmemek için kısa farları yaktığımda, “Önce bizim hoşlandığımız öyküleri hatırlayıp nitelikleri hakkında hemfikir miyiz ona bakalım,” diye bir öneri getirdim.

“Sanırım İsmael’di,” dedi arkadaşım.

“Nasıl?”

“Şu Lanciayı süren İsmael’di. Ya da bana öyle geldi.”

“O da Pazar gününü bizim gibi Obaba’da geçirecekti,” dedim.

“Sana söylediğim gibi, bu kertenkele öyküsünden daha çok şeyler çıkar,” diyerek güldü.

“Tıpkı Montevideo Maymunu’nu anlatmak isteyen ihtiyar gibi. Eminim günün birinde bu öyküyü baştan sona dinleyeceğiz.”

“Dönelim kaldığımız yere. Öyküyü dinlemeden önce fikirlerimizi açıklamamız gerek. Aksi takdirde, anlatacağı öykünün iyi olup olmadığını söyleyemeyiz, ihtiyar kendini kandırılmış gibi hisseder,” dedi arkadaşım. Heyecanının giderek arttığı görülüyordu.

“Sen başlıyorsun. Beğendiğin herhangi bir öyküden başla.”

“Çehov’dan bir öykü seçiyorum.”

Düş isimli öyküyü özetledi:

İyi bir evde hizmetçilik yapan Varka, bir türlü uyuyamıyordu. Bakmak zorunda olduğu bebek uyumasına engel oluyor, gözünü kırpmadan gece boyunca ağlayıp duruyordu. Kızcağız onu sallıyor, tatlı şarkılar söylüyor ama hiç faydası olmuyordu. Uyumayı ne kadar çok istese, çocuk da o kadar huysuzlaşıp zırlıyor, Varka uykusuzluktan zayıf düşüyordu. Günler böyle geçip giderken, küçük canavarın anne babası günaydın demek için beşiğe eğildikleri bir gün dehşetle gördüler ki...

Arkadaşım bitirdiğinde, Waugh'un *Mister Loveday*'in *Kısa Gezintisi* isimli öyküsünü anlatmaya başladım:

Yüksek sosyetedен bir hanım, yirmi beş yıldır tımarhanede kapalı olan, saf görünüşlü, nazik tavırlı ihtiyara acır. "Neden onu kapalı tutuyorlar? O kadar iyi yürekli, normal bir insana benziyor ki..." der doktora. "Kendi arzusuyla burada tutuyoruz. Çıkmak istemeyen kendisi. Önceleri daha farklı biriydi galiba, çünkü bize söylediklerine göre, hiç sebep yokken bisikletiyle kendi halinde dolaşan bir kız çocuğunu öldürmüş. Ama şu anda durumu farklı. Bunca zamandan sonra, şimdiye kadar çoktan dışarıda olmalıydı," diye yanıtlar doktor. Hanımefendi bunu duyduğunda, oradan çıkmasının çok daha iyi olacağına, özgürlüğün harika bir duygu olduğuna ihtiyarı ikna etmeye çalışır ve tüm ihtiyaçlarını karşılamak için yardım etmeyi önerir. "Dışarı çıkmayı canım pek istemiyor," der ihtiyar, "ama sözlerinizle beni ikna etiniz. Evet, sanırım hava değişikliği benim için fena olmaz. Üstelik yapmaktan çok hoşlandığım bir şey var." Böylece saf görünüşlü, nazik ihtiyar özgürlüğüne kavuşur. Ama çıktıktan birkaç saat sonra tekrar tımarhanenin yolunu tutar. Bu sırada, yakındaki bir caddede, bir kamyoncu yere fırlatılmış bisikleti bulur ve...

"Çok iyi. Aynı düşüncededeyiz. Bana göre de oldukça başarılı bir öykü. Şimdi de bir başkası, Maupassant'ın gerdanlık öyküsü. Bunu biliyor musun?"

“Uzun zaman önce okudum,” dedim arkadaşına bir tırı sollarken.

“Kahramanımızın ismi Mathilde Loisel’di, değil mi? Evet, sanırım ismi buydu,” diye başladı.

Ama devam edemedi, susmak zorunda kaldı. Çünkü tır şoförü –onu sollamamızdan rahatsız olduğu için ya da sırf eğlence olsun diye– solumuzdan bizi ezecek kadar yaklaşıp sağır edici bir gürültü kopardı.

Frene basıp bizi geçmesine fırsat verdim. İhtiyacımız olan şey sessizlikti.

Fransa plakasını gördüğümüzde, “Fransa’ya kadar iyi yolculuklar,” dedik ikimiz de.

“Mathilde Loisel de Fransızdı. Paris’te yaşadı,” diye devam etti arkadaşım. “Onyedinci yüzyılın şen şakrak Paris’inde. Önemsiz bir memurla evliydi ve onunla beraberken hayatı hiç heyecan verici değildi. Bir gün Bakan Ramponneau’nun balosu için bir davetiye aldı. Bununla beraber, iyi haber üzüntüsünü bir kat daha artırmıştı. O kesinlikle, tüm ruhuyla bu baloya katılmak istiyordu ama nasıl gidecekti? Hangi elbiseyi giyecekti? Hangi mücevherleri takıp takıştıracaktı? Tam bu sırada, zengin bir adamla evli olan bir çocukluk arkadaşını hatırladı birden. Ondan birkaç mücevherini ödünç istemenin ne kötülüğü olacaktı? İstemeye karar verdi ve mücevherleri aldı. Bunların arasında o çok değerli inci gerdanlık da vardı...”

“Ah evet! Şimdi hatırladım. Yanılmıyorsam Mathilde Loisel yorgunluktan tükenene kadar baloda eğlendi ve sonra arkadaşının verdiği inci gerdanlığın boynunda olmadığını fark etti. Onu kaybetmişti...”

“Kesinlikle. Mathilde gerdanlığı kaybetmişti. Ama bunu arkadaşına söyleyemiyordu elbette. Gerdanlığı iade etmek zorundaydı. Böylelikle, başka bir gerdanlık alabilmek için sahip olduğu her şeyi, hayatını bile ipotek ettirdi.”

“Evet, bu onun için gerçekten zor bir mücadele oldu.

Gerdanlığın parasını denkleştirmek için gece gündüz çalışmak zorunda kaldı. Aradan birkaç yıl geçtikten sonra da arkadaşıyla karşılaştı. Bu karşılaşmada ne oldu peki? Arkadaşının ödünç verdiği gerdanlığın sahte, bijuteriden alınmış bir gerdanlık olduğunu öğrendi.”

“İnanmayacaksın Mathilde,” dedi arkadaşı, “baloda tak-tığın günden beri sanki gerdanlık değişiverdi, inciler farklı bir renge büründü, tıpkı gerçek gibi parlıyorlar.”

Bu öyküyü Schwob’un bir öyküsü, onu da Chester-ton’un öyküsü izledi; öyküler anlatarak otoyoldan çıkıp dağların arasından Obaba’ya varan dönemeçli yola girdik. Arabanın pencerelerini açtık.

“Küçükken bu yola *kelebek yolu* diyorduk,” dedim arkadaşşıma.

“Şaşırmadım,” diye cevapladı. Arabanın farları, önü-müzde uçuşan sayısız kelebeği aydınlatıyordu.

“Sanki kar yağıyor,” dedi arkadaşım.

“Küçükken buralarda çok gezerdik. Tıpkı Waugh’un öyküsündeki kızlar gibi bisiklete biner, tüm yaz boyunca bisiklet sürerdik.”

“Neden bu kadar çok kelebek var?” diye sordu.

“Sanırım bu tür beyaz kelebekler naneyle besleniyor. Şu anda yanından geçtiğimiz orman nane dolu. Sanırım bu yüzden.”

Söylediklerimin etkisiyle başımı araba camından uzatıp ılık yaz havasını derin derin içime çektim. Gerçekten de bu orman nane kokuyordu.

Takip eden iki üç kilometre boyunca sesiz kaldık. Ken-di düşüncelerimize dalıp kelebekleri ve ormandaki hare-ketleri gözledik. Arada sırada, yolun kenarları açıklık yer-lerinden geçerken, evlerin dağın eteklerindeki uzak, yalnız ve parlak ışıklarını görüyorduk.

Obaba’ya varmamıza yarım saat kala, yıldızlar arasında beyaz, küçük bir bulutçuğun oluştuğunu gördük. Beyaz bulutçuğa bir havai fişek gürültüsü eşlik ediyordu.

“Bu yakınlarda bir köyde şenlik olmalı,” diye düşündü arkadaşım.

Ormanın ağaçları arasından silueti görünen çan kulesini işaret ederek, “İşte, şurası,” dedim.

“Galiba kelekler şenlikten hoşlanmıyor. Bak, gözden kayboldular.”

Arkadaşım haklıydı. O anda arabanın farları sadece caddeyi süsleyen renkli bayrakları aydınlatıyordu.

Arabayı köyün hemen girişindeki tepeye park ettik. Oradan, yüksek bir balkondaymış gibi, tüm meydanı görebiliyor, dansı izleyebiliyorduk. Orkestranın çaldığı müzik, rüzgârın esiş yönüne göre, aralıklarla bize ulaşıyordu.

“Öyleyse öyküler hakkında ne gibi bir sonuca vardık?” dedi arkadaşım.

Meseleyi biraz olsun açıklığa kavuşturmadan insanları arasına karışmak istemiyordu. Doğruyu söylemek gerekirse benim içimden de aynı şey geçiyordu. Bu tepelik gayet iyiydi. Uyanık olduğumuz halde canımız düş görmek ve sigara içmek istiyordu.

Çok uzun süre kafa patlatmamıştık ama, öyle olsa da, öykülerini yazarken Çehov, Waugh veya Maupassant gibi iyi yazarların neyin peşinde oldukları bir hayli açıklığa kavuşmuştu; sonuç olarak, öykü türünün belli başlı özelliklerini irdeleyebilirdik. Çok faydalı bir sohbet yaptığımız duygusu vardı içimizde.

İlk olarak, şiir ve öykü arasında koşutluk olduğu apaçıktı. Konuşulanları özetlerken arkadaşımın dediği gibi, ikisi de sözlü gelenekten gelir ve genelde kısa olurlar. Ayrıca, belki de bu iki özellikleri gereği, ikisi de çok açınlayıcı olmak zorundadır. Bunun kanıtı, birisinin yazdığı gibi, kötü öykülerin ya da şiirlerin *anlamsız, içi boş, sefil* şeyleri olmasıdır.

“Bu bakış açısına göre, işin aslı bir öykü icat etmek değil,” diye bağladı arkadaşım. “Doğrusu gereğinden fazla öykü var. İşin anahtarı yazarın bakışında, şeyleri nasıl gör-

düğünde. Eğer yazar gerçekten iyiye, kendi deneyimini hammadde olarak kullanıp onda özlü bir şeyler yakalayacaktır. Eğer kötüye, yazdıkları asla bir anekdottan öteye geçemeyecektir. Bu yüzden bugün anlattığımız öyküler iyiydi. Çünkü hiçbirisi basit anekdotlar değildi, özlü şeyleri dile getiriyorlardı.”

Şenliği güzelleştiren orkestra, çok yavaş ve duygusal bir parça çalıyordu. Az önce sıçrayarak dans eden çiftler, şimdi daha yakın, neredeyse hareket etmeden sallanıyorlardı.

“Bu yüzden önemli izlekleri ele alan bu kadar çok öykü yazılmış.” Konuşmayı kaldığı yerden devam ettirerek arkadaşımı destekledim. “Yani hep ölüm, aşk ya da benzeri izlekler etrafında gelişen öyküler demek istiyorum. Söz konusu durum, tam olarak şarkılar için de geçerli.”

“Valentín bu konuyla ilgili bir şeyler söylemedi mi sana?”

“Kim? Alaro’da yaşayan Valentín mi?”

“Ta kendisi.”

Arkadaşım sık sık birlikte olduğum bir yazardan söz ediyordu.

“Söyledi tabii,” dedim hatırlayarak. “Foster Harris’in el yazmalarını göndermişti,” dedim. “Harris’in bu konuda çok ilginç bir teorisi vardı. Ona göre, öykü basit bir matematik işlemi gibiydi. Ama sayılarla yapılan bir işlem değil, *aşk, nefret, umut, tutku, onur* ve bunun gibi kavramların toplanıp çıkarılmasına dayanan bir işlem. Örneğin İbrahim ve İshak’ın öyküsü, *merhamet* ve *çocuk sevgisi* kavramlarının toplamıydı. Havva’nınki ise, tersine, geriye sadece sıfırlar kalan bir işlemdi. Tanrı aşkı eksi dünyevi aşk. Ayrıca Harris’e göre, toplamalar mutlu sonla biten öykülerde belirleyici oluyordu. Çıkarmaların olduğu öykülerse genellikle trajik sonlara bitiyordu.”

“Eh, aşağı yukarı bizim söylediğimizle aynı hesaba geliyor, değil mi?”

“Evet, ama onun teorisi daha dar kapsamlı. Sonuçta

kim bilebilir ki? Belki de bizler basit matematiksel işlemlerle yönlendirilen bahtsızlarız.”

“Her şeye rağmen, söylenenler yeterli gelmiyor bana. Özlü olanı yakalayan bir bakış yetmez. İyi bir öykünün vurucu bir sona ihtiyacı var. En azından bana öyle geliyor,” dedi arkadaşım bunun üzerine.

“Bence de iyi bir son vazgeçilmez bir öğedir. Öykünün sonu, önceden anlatılan şeyleri sonuca bağlar ve ayrıca başka şeyler de sunar bize. Bu ihtiyaç, bence, sonu ölümlle biten öykülerin fazlalığını açıklar. Çünkü ölüm, kesin ve bütünlüklü bir sondur.”

“Şüphesiz. Çchov’un, Waugh’un, bana yol kenarındaki barda anlattığın Bağdatlı hizmetçinin öykülerine bir bak. Hepsi de anlam yüklü ve vurucu bir sonla bitiyorlar. Bağdat öyküsü bana García Lorca’ya olanları hatırlattı. Madrid’den öldürüleceğini düşünerek kaçır ve sonra... sonu malum, çok güzel. Bana sorarsan gecenin en iyi öyküsü.”

Arkadaşımın bu sözlerini duyunca gülümsedim. Sonunda ona yol kenarındaki barda anlattığım öyküyü hatırlıyordu. Çantamda sakladığım mektubu gösterme zamanı gelmişti.

“Evet, güzel olduğuna hiç şüphe yok. Ama ben olsam sonunu değiştirirdim. Bu kadercilik hoşuma gitmiyor,” dedim.

Arkadaşım şaşkın şaşkın yüzüme baktı.

“Ciddi söylüyorum, bu öyküdeki kadercilik hoşuma gitmiyor. Tıpkı hayatın bir zar oyunu olduğu söylendiğinde hissettiğim gibi, bençe iflah olmaz bir kadercilik bu. Burada bize söylenilmek istenen, doğduğumuzda bir kaderimiz olduğu ve irademizin hiçbir işe yaramadığıdır. Sevsek de sevmesek de kabul etmek zorundayız. Ölümü herkese vaki değil mi? Öyleyse ölmekten başka çare yok.”

Omuzlarını silkerek başka seçenek olmadığını ima etti.

“Nasıl istersen. Ama bence öykü için mümkün olan tek son bu gibi görünüyor,” dedi.

“İşte ben sana başka bir tane getirdim.”

“Öyküyü değiştirdin mi?” diye sordu kaşlarını çatarak.

“Evet öyle. Yanımda.”

Arabanın arka koltuğunda duran çantadan, üzeri yazılı iki kâğıt çıkardım.

Arkadaşım gülmeye başladı.

“Ah, şimdi anlıyorum. Boris Karloff’un edebi zevklerini anlatmaya başladığında bir bit yeniği var diyordum. Ker-tenkeleler ve Ismael’in maceralarından bahsediyorduk, sonra birden, hiç açıklama yapmadan konuyu değiştirdin. Elbette! Yazmış olduğun şeyi göstermek için yanıp tutuşuyordun. Hiç mümkün mü? Sen hiç değişmeyeceksin.”

Bu son sözleri kötü ünüme borçluydum. Bütün arkadaşlarım, çalışmalarımı okumak için her türlü hileye başvuracağımı düşünürlerdi.

“Bu yola gelmez hizmetkârınızı affedin, efendim,” dedim gözlerimi gökyüzüne çevirerek.

“Pekâlâ, ama önce meydana gideceğiz. Değiştirdiğin öyküye bir bira olmadan dayanamam.”

“Tabii birayı ben ısmarlayacağım”

“Kesinlikle.”

“Bir yazarın hayatı ne kadar da zorlu! Çalışabilmek için bile insanlara rüşvet vermesi gerek,” diye yakındım arabadan inmeden önce.

Meydanda, orkestrada çalan müzisyenlerin artık dinlenmeye çekildiklerini ve sahnede onların yerini bir akordeoncunun aldığını gördük. Şimdi insanlar, orada bulunan iki üç bara hücum ediyor ya da etrafta bağıra çağıra konuşup gülüyorlardı.

İçkilere ulaşmak, neredeyse öyküleri tartışmaktan daha zor oldu. Sonunda başardık, –mezarlığın yanından geçen yolda oturabileceğimiz banklar olduğunu görerek– var gücümüzle bu karmaşadan kaçtık.

İkimiz de mutluyduk. Gecemiz giderek İngiltere’deki *Other Society* üyelerinin yılda bir düzenlediği kutlama gece-

sine benziyordu. Tek fark, biz Picadilly'deki bir otelde toplanmıyorduk ve bizim öykülerimiz –en azından bir yere kadar– gotik değildi.

Yolun burasında tekrar bir mola verip arkadaşşıma anlattığım çeşitlemeyi yazıya geçireceğim. Son kelimeye doğru yolculuk sürecektir.

DAYOUB, ZENGİN TÜCCARIN HİZMETÇİSİ

Bir zamanlar, Bağdat şehrinde, zengin bir tüccarın bir hizmetçisi vardı. Hizmetçi alışveriş yapmak için bir sabah erkenden pazara gitti. Ama o sabah diğer sabahlardan farklıydı, çünkü o sabah hizmetçi orada Azrail'i gördü ve Azrail eliyle onu işaret etti.

Hizmetçi korku içinde tüccarın evine döndü.

"Sahip," dedi, "evin en hızlı atını bana verin. Bu gece Bağdat'tan çok uzakta olmak istiyorum. Bu gece, çok öte-lerdeki İsfahan şehrinde olmak istiyorum."

"İyi ama neden kaçmak istiyorsun?"

"Çünkü pazarda Azrail'i gördüm ve eliyle beni işaret etti."

Tüccar, hizmetçiye acıdı ve ona atı verdi; hizmetçi geceleyin İsfahan'da olma umuduyla oradan ayrıldı.

At güçlü ve hızlıydı; hizmetçi, umduğu gibi, gecenin ilk yıldızlarıyla İsfahan'a vardı. Yardım isteyerek evlerin kapısını tek tek çalmaya başladı.

Ona kulak verenlere, "Azrail'den kaçıyorum ve sizden yardım istiyorum," dedi.

Ama Azrail lafını duyanlar dehşete kapılıp kapıyı yüzüne kapıyorlardı.

Hizmetçi teker teker kapıları çalıp kendini harap ederek İsfahan sokaklarında üç, dört, beş saat dolaştı. Gün doğmadan önce Kalbum Dahabin isimli bir adamın evine vardı.

"Bu sabah Bağdat pazarında Azrail eliyle beni işaret etti, ondan kaçıp buraya geldim. Sana yalvarıyorum, bana sığınacak bir yer ver."

“Eğer Azrail seni Bağdat’ta bulduysa,” dedi Kalbum Dahabin, “orada kalmayacak demektir. Ermin ol, seni İsfahan’a kadar takip etmiştir. Şu anda İsfahan kentinin surları içinde olmalı, zira geceleri iş görür.”

“Öyleyse ben mahvoldum,” diye inledi hizmetçi.

“Hemen umutsuzluğa kapılma,” diye cevapladı onu Kalbum. “Gün doğana kadar hayatta kalmayı başarırsan kurtuldun demektir. Eğer Azrail seni bu gece almaya karar verdiyse ve amacına ulaşamazsa, seni zorla alıp götüremez. Kanun böyledir.”

“İyi ama ne yapmam gerekiyor?” diye sordu hizmetçi.

Kalbum evinin kapısını kapatırken, “Mümkün olduğunca çabuk meydandaki dükkânıma gidelim,” diye buyurdu.

Bu arada Azrail, İsfahan surlarının kapılarına yaklaşıyordu. Şehirde gökyüzü aydınlanmaya başlamıştı.

“Şafak sökmek üzere,” diye düşündü. “Acele etmeliyim. Aksi takdirde hizmetçiyi elimden kaçıracağım.”

Sonunda İsfahan’a girdi ve binlerce koku arasında Bağdat’tan kaçmış olan hizmetçinin kokusunu aradı. Gizlendiği yeri hemen keşfetti: Kalbum Dahabin’in dükkânındaydı. Hemen oraya doğru koşmaya başladı.

Ufukta hafif bir sis yükseldi. Güneş dünyaya yayılmaya başlıyordu.

Azrail, Kalbum’un dükkânına vardı. Sertçe kapıyı açtı ve hayretler içinde kaldı. Çünkü o dükkânda sadece bir değil, aradığına benzer beş, yedi, on tane hizmetçi vardı.

Pencereden başını uzattı. Güneşin ilk ışıkları perdeye vurmaya başlamıştı. Burada neler oluyordu böyle? Dükkânda neden bu kadar çok hizmetçi vardı?

Bunu düşünecek zamanı kalmamıştı. Salondaki hizmetçilerden birini yakalayıp sokağa çıktı. Işık tüm şehri aydınlatıyordu.

O gün, dükkânın tam karşısında oturan bir mahalleli, öfkeli bir halde, lanetler savurarak dolaşıyordu.

“Bu sabah,” diyordu, “yataktan kalktım ve pencereden baktım. Kolunun altındaki aynayla kaçan bir hırsız gördüm. Binlerce kez lanet olsun! Kalbum Dahabin gibi bir insana ilişmemeliydi. O temiz yürekli ayna satıcısına!”

BAY SMITH

Eliyle bize selam veren birisi, oturduğumuz banka yaklaştı. Mezarlık yolu karanlıklar içinde olduğundan, ilk önce yüzünü seçemedik, –o civarda kimseyi tanımadığımızı da hesaba katarsak– tüm şenliklerde olduğu gibi, eğlenen, kendini herkese yakın hissedenden herhangi biri olduğunu düşündük. Ama yavaş yavaş görüntüsü belirginleşmeye başladı. Kafasında beyaz şeyler olduğunu gördük.

“Çok uzun, eminim iki metreden uzun,” dedim arkadaşşıma.

“Ayrıca saçı sakalı beyaz.”

“Eh, öyleyse...”

“Y● kenarındaki barda karşılaştığımız ihtiyar bu!” dedik ikimiz de aynı anda gülerek. Bizim olduğumuz yere geldiğinde, sırtını bankın hemen yanındaki sokak lambasının direğine dayadı.

“Ben çok daha iyi bir öykü biliyorum,” dedi selam verir gibi.

“Azrail’in Bağdatlı hizmetçiyi takip etmesi gibi bu da bizi takip etmiş anlaşılan,” diye fısıldadım arkadaşşıma.

“Bir şey söylemeye çalışıyor,” diye karşılık verdi arkadaşım. “Öyküsü her neyse onu anlatmaya hazır olduğunu söylemeye çalışıyor. Şüphesiz senin öteki benliğin konuştı. Buraya oturun dostum,” dedi sonra ihtiyara.

Ayakta kalmayı tercih ettiğini anlatan bir işaret yaparak bize yaklaştı.

“Bira ister misiniz?” diye sordu arkadaşım.

Kafasını sallayarak reddetti.

“Viskiyi tercih ederim,” dedi.

“Daha iyi bir öykü bildiğinizi söylüyorsunuz. Ama nedir bu öykü?” diye sordum. Bilincinin ne kadar yerinde olduğunu anlamak istiyordum.

“Bağdat, İsfahan, pöfl” diye karşılık verdi.

Arkadaşım ve ben birbirimize baktık. Görüldüğü kadar sarhoş değildi.

“İsminiz nedir?” diye sorduk.

“Smith, adım Smith.”

Bu sefer o güldü.

“Hiç değilse nereli olduğunuzu söyleyin. Tamamen yabancı olduğunuzu sanmıyorum. Burada doğmadınız herhalde, değil mi?”

Telaşlı bir yüz ifadesiyle parmağını dudağına götürerek “*Silence! Smith!*” dedi.

“Buraya oturun Bay Smith,” diye yer gösterdi arkadaşım. “Buraya oturun ve bize güzel öykünüzü anlatmaya başlayın. Bizden iyi dinleyiciler bulamazsınız. Ayrıca gerçek isminizi sormayacağımıza söz veririm.”

Bu sefer arkadaşımın kalktığı yere oturdu, ama bizim gibi sıranın üstüne değil, bir *teenager* gibi bankın arkasına çıktı.

“Güzel öykü ha, olmaz. Şu anda size Montevideo Maymunu’nu anlatamam. *Sorry my friends.*”

“Fark etmez, başka bir tane anlatın,” diye ısrar ettik. Yaşadığınız bir deneyimi örneğin. Bu kadar sözünü ettikten sonra hiçbir şey anlatmamak adil değil.”

“Pekâlâ *my friends*. Bir öykü. En güzeli değil ama en gerçek olanı. Çok uzun zaman önce başımdan geçen bir olay.”

“Devam edin.”

Tekrar ayağa kalktı ve kendine biraz çeki düzen vermek ister gibi ceketinin, pantolonunun tozunu silkti. Sonra cebinden ses kayıt aletini çıkardı, birkaç denemeden sonra kayıt tuşuna basabildi.

Aletin kırmızı ışığı yanıyordu, artık başlamalıydı. Bay Smith hafifçe içini çekti, öyküsünü konuşur gibi değil, ezbere okur gibi anlatmaya başladı.

Son kelimeye giden yol uzundur. Tekrar durup Bay Smith'in mezarlık yolunda anlattığı öyküyü yazıya dök-
ceğim. Başka türlü davranmak tembellik olur. Birisi,
“Yaşanan hiçbir şey yitip gitmesin,” demişti.

Öyküyü aynen bant kaydında olduğu gibi yazıya geçir-
dim. Sadece bazı kelimeleri düzelttim, daha doğrusu İngi-
lizce kelimeleri ve deyimleri çevirdim. Anlatının akıcılığını
bozuyorlar gibi geldi bana.

Son olarak bir açıklama daha. Öykünün bir başlığı yok-
tu. Başlığı arkadaşım ve ben koyduk: *Kızlık adı, Laura Sligo*.

Evet, buraya kadar. Artık söz Bay Smith'in.

KIZLIK ADI: LAURA SLIGO

Laura Sheldon, kızlık adıyla Laura Sligo, Yukarı Amazon sakinlerinin şarkılarını dinleyerek La Atalaya köyünden ormanın sonsuzluğuna bakıyordu; *arambasanın* şarkısını, *papası'nın* şarkısını, *carachupausanın* şarkısını, *mariquiña* isimli ördeğin, beş yumurta bıraktıktan sonra ölen ürkek *pan-guananın* şarkısını ve *marakana* denilen mavi papağanı dinliyordu. Tabii *huapapanın*, *wankavinin*, büyük *yungururunun*, kaybolmuş biri gibi ağlayan üzgün *ayaymamanın* şarkısını da.

Tüm bu kuşların ve daha yüzlerce, binlercesinin şarkısını dinliyordu.

Ama sadece kuşları dinlemiyordu; La Atalaya'daki kulübelerden birinin kapısına oturmuş, o bölgeden geçen Unine, Mapuya ve diğer ırmaklardaki balıkları dinliyor, Iquitos'tan çok uzaktaki ormana bakarken, gözleri özellikle Unine'nin doğduğu Tierra Alta'nın yeşiline takılıyordu; çünkü kocası Thomas Sheldon'un kaybolmadan önce bıraktığı tüm izler o bölgede bulunuyordu. Günün son saatleriydi ve Laura Sheldon, kızlık adıyla Laura Sligo, kuşları, balıkları dinleyerek ormanda neler olup bittiğini düşünüyordu: Işık saçan *akarawasunun* şarkısını, *gamitananın* şarkısını, *shiripirenenin* şarkısını, kemikli dili üç metre uzunluğunda olan *paicheanın*, tek hamlede öldüren yılanbalığı *añashuanın*, karada gezebilen *shuyuanın*, *paña* ya da *pirañanın*, *maparate* ve lezzetli bir eti olan *palometanın* şarkısını dinliyordu.

Tüm bu balıkların ve daha yüzlerce, binlercesinin şarkısını dinliyordu.

Ama yalnızca balıkları ve kuşları dinlemiyordu; orada, bir kulübenin kapısına oturmuş, ağaçlara çıkıp inen yılanları da dinliyor ve bir yıl önce Dublin’de almış olduğu mektubu düşünüyordu; *If lost return to sender –Doctor Thomas Sheldon– Napo Street, Iquitos – Peru*; zarfta böyle yazıyordu ve mektupta kocası neden ormanın derinliklerine girdiğini itiraf ediyordu. Verdún ve Arrás’ta ölürlen gördüğü askerlerin yüzlerini, bir türlü iyileştiremediği –*God knows*– korkunç süngü yaralarını unutmak istiyordu. Kendisini ve dünyayı katlanılmaz biçimde değersiz hissediyordu; ilk amacı Doktor Yüzbaşı unvanıyla yaptığı hizmetler için kendisine verilen madalyayı Amazonlar’a fırlatıp atmaktı. Bir yıl önce Dublin’de bu mektubu aldığından beri hiç ses çıkmamıştı ondan. Laura Sheldon, kızlık adıyla Laura Sligo, Thomas’ın, ormandaki balıkları, kuşları ve yılanları dinleyerek seyre daldığı Tierra Alta’da, Unine’nin doğduğu yerin yakınlarında ölüp kalmış olmasından korkuyordu; bir çocuk gibi ılık çalan *afaningayı*, on renkli *mantonayı*, küçük ama çok zehirli *nakayı*, beş metre uzunluğunda olup köpek gibi ısırın siyah *chusupeyi*, palmyelerin meyvesini yiyen *aguajemachuyu*, boylu boslu bir adam iriliğindeki dev *yanaboayı*, *sachamana* ve *yakumanayı* dinliyordu.

Laura Sheldon, kızlık adıyla Laura Sligo, orada, La Atalaya köyündeki kulübenin kapısına oturmuş tüm bu yılanların –ve daha yüzlercesinin, binlercesinin– balıkların, kuşların şarkısına karışan seslerini dinliyor, kocası aklına geldiği zaman ne César Calvo’nun ne de benim sözlerimle teskin oluyordu:

“Bana göre, doktor, Ucayali’nin yukarılarına tırmandı ve sonra sola, Unine’ye doğru saptı,” diyordu Iquitoslu bilge César Calvo. “Eğer gerçekten böyle yaptıysa endişelenmenize gerek yok. Doktor şu anda iyi insanlar olan *ashaninkalar* arasında olmalı. Ashaninkalar kocanız gibi *viracohalara* saldırmaz. Yani beyaz adamlarla barış içinde yaşarlar.”

Bilge bir adam olmanın yanı sıra, ormanla ilgili her konuda uzman olan César Calvo, iyi ve tedbirli biriydi. Ashaninkalardan söz ediyor ama Urubamba kıyılarında, Ucayali'nin sağ tarafında yaşayan amawaka kabilesinin adını bile anmıyordu; bir viracochanın onlarla karşılaşması halinde, ne yaparsa yapsın sonu ölümdü.

Dublin'den yeni geldiği sıralarda, orman onu yorgun ve tükenmiş bir kadın yapmadan önce, henüz bir *beautiful girl* iken, Cuzco'da ona yardım etmem için benimle anlaşılmıştı. "Şu an için ümitsizliğe kapılman çok yersiz, Laura. Üç aydır ilk kez somut bir ize rastladık. Bugün yarın kocanı bulacağımıza eminim. Sana gerçeği söylüyorum," di-yordum ona. Onu takdir ediyor, kendimi onun dostu gibi hissediyordum ve onu teselli edebilmek için her şeyi yapardım.

Bununla beraber, o bizi değil, sadece ormanın sakinle-rini dinliyordu: *carachupausayı*, *papasíyi*, *huapapayı*, *ayayniamanı*, *yungururuyu* ve *yanaboa* ile *nakayı*, ayrıca maymun *makisapa*, kurbağa *wapo* ve kaplumbağa *cupisuyu*.

Birden tüm orman dilsizleşti. Bütün kuşlar sustu, balıklar ve yılanlar sustu ve kaybolmuş bir çocuk gibi hiç durmadan inleyen *ayaymamanın* ağlamasından başka ses duyulmaz oldu. Amazon'da gece olmuştu.

Laura Sheldon, kızlık adıyla Laura Sligo, başını bu yalnız şarkının geldiğini sandığı yere çevirdi ve oturduğu sandalyede büzülerek ağlamaya başladı. Uzunca bir süre bu sonsuzluğun içinde sadece iki şarkı duyuldu: Laura'nın ve *ayaymamanın* ağlaması.

César Calvo, Iquitoslu bu iyi adam, yanına gidip onunla bir kardeş gibi konuştuğunda gece iyice çökmüştü.

"Onu bulacağız. Ama şimdi uyumanız gerek. Yarın zor bir gün geçireceğiz, Unine'ye kadar yedi saat, ashaninka topraklarına varıncaya dek ise bir o kadar daha yol gideceğiz. Uyumalısınız. Kanolar hazır mı gidip bakayım ve yerlilerle hesabı kapatayım. Umarım canları kürek çekmek

ister,” diye ekledi La Atalaya’daki diğer kulübeye doğru ilerlerken.

Sonra da ben gittim yanına, ama bir kardeş gibi değil, daha önce onun kadar zeki, cesur, *very nice* bir kadınla tanıştığımı hiç hatırlamıyordum.

“Canlan Laura! Göreceksin yarın kocanı bulacağız. Umarım ona sarıldığında bol bol gülersin çünkü henüz güldüğünü görmedim. Sanırım artık vakit geliyor.”

Yüzünde zoraki bir gülümseme belirdi ve endişelenmememi, kendini daha iyi hissettiğini söyler gibi eliyle kolumu tuttu.

Biraz sonra César döndü. Her şeyin yolunda olduğunu, en azından Unine’ye kadar her birimizin ayrı kanolarda ve ikişer kürekçiyle gideceğimizi söyledi.

“Sadece Unine’ye kadar mı?” diye sordum.

“Evet öyle. Unine’ye vardığımızda kendimiz kürek çekmek zorunda kalacağız. La Atalaya’daki bu yerliler, ashaninkalar hakkında hiçbir şey bilmek istemiyor.”

Bir süre daha, yıldızsız gecede, gitmeye hazırlandığımız Tierra Alta yönüne bakarak bekledik. Sonra kulübeye girip yelken bezleriyle sarıp sarmalanmış halde uyumaya çalıştık; tüm ormandaki en iyi kan emiciler olan minik yarasalar *pirilerden* korunmamız gerekiyordu.

Ancak gecenin uzun bir bölümünü uykusuz geçirmeme sebep olan şey *piriler* değil, yağmur mevsiminin iyice yaklaşmış olmasıydı. Bizim Iquitoslu bilge bundan hiç söz etmiyordu ama onun da huzursuz olduğunu hissediyordum. Eğer acele etmezsek yağmur dönüş yolumuzu kapatacaktı ve sular çekilip nehir kanoyla geçilebilecek hale gelene kadar uygarlıktan uzakta yaşayan ashaninkaların arasında kalacaktık.

Ashaninkalar iyi olmasına iyi insanlardı ama, kauçuk avcılarını winchesterleriyle geldiğinden beri ormanda çok şey değişmişti. Hiç riske girmeden bir an önce gidip dönmemiz daha iyiydi.

Ertesi sabah César Calvo'nun kiraladığı kanolara dağıldık ve Laura ortada olacak biçimde sıralanıp Ucayali'nin yukarılarına doğru tırmanmaya başladık. Yedi saat sonra, hiçbir talihsizlik yaşamadan Unine Nehri'nin Ucayali'ye karışan sarı sularını gördük ve beklenen anın yaklaştığını anladık. Laura nihayet kocasının akıbetini öğrenecekti.

O sırada yerliler küreklerini kaldırarak nehrin küçük adalarından birinde beliren kırmızı ağaçları gösterdiler. Bunlar, sonraları César'ın dediği gibi, Unine Nehri ağzında görülen *palosangre* isimli bildik bir bitkiydi.

Çok heyecanlanan yerliler tekrar küreklerle asılıp bizi kıyıya kadar götürdüler. Onlar için yolculuk buraya kaddı.

César onlara La Atalaya'da konuştukları parayı verdikten sonra, "Devam etmek istemiyor musunuz?" diye sordu. "Eğer bizi Unine'nin yukarısına götürürseniz iki mislini veririm," diye ekledi.

Ama işe yaramadı, çok korkuyorlardı. Hızlı bir vedalaşmadan sonra kanolardan ikisine doluşup köylerine doğru uzaklaştılar. Yüzlerce maymun –Yukarı Amazon'un yarı deli maymunu *makisapalar*– etrafımızda çığlık atıyordu.

O sırada Iquitoslu bilge César Calvo gökyüzüne bakıp şöyle söyledi:

"Havanın kararmasına henüz çok var. Belki de en iyisi Unine'nin kıyısından yürüyerek devam etmek. Böylece nehir ağzındaki girdaplardan da kurtulmuş oluruz."

Büyük bıçağını çekip, "İyi fikir," dedim ve *palosangre*-lerin arasına dalıp yol açmaya başladım. O ve Laura, kürekçilerin bıraktığı kanoyu taşıyarak beni takip ettiler.

Unine Nehri'nin kıyısından ayrılmadan, su sesini takip ederek dört saat boyunca yürüdük. Ashaninka topraklarındaki ilk gecemizi geçirmek için kıyıda kumluk bir yer aradık ve geceye hazırlanmaya başladık.

Biz çadır kurup çevresinde ateş yakarken Laura

Sheldon, kızlık adıyla Laura Sligo, “İlk nöbeti kim tutacak?” diye sordu.

“Ben iki nöbet tutacağım, seninkini ve kendiminkini,” diye cevapladım.

Öfkelenince hep yaptığı gibi kaşlarını çatıp başıyla reddetti.

Nöbetimin başladığını göstermek için kıyıdaki ağaç kütüklerinden birine oturarak, “İtiraz istemiyorum,” dedim.

Iquitoslu iyi adam César Calvo gülümsedi, “O genç ve güçlü bir adam, bunu kaldıracabilir,” dedi ve tartışma bitti. Bir süre sonra ikisi de çadırdaki uykuya daldılar.

Tüm ormanda Unine’nin mırıltısı ve çadırı koruyan ateşlerin çitirtisi dışında ses duyulmuyordu. Gün boyu şarkılarıyla bize arkadaşlık eden kuşlar ve yılanlar neredeydi? Gürültücü *makisapalar* neredeydi? Belki de kıyıyı çevreleyen *palosangre* ağaçları arasında gizlenmiş bizi gözlüyor, deliklerinden çıkıp saldırmak için boş bir anımızı bekliyorlardı. Ama onlara bu fırsatı vermeye hiç niyetim yoktu. Gözlerim ormana dikili, en küçük fısıltıya, kırılan dalların çıkardığı en hafif seslere bile kulak kabartıyor, bakışımın yönünü sadece yerimden kalkıp uyuşan bacaklarımı açarken, çadıra dönüp Laura’yı düşünerek rahatlatıldığında değiştiriyordum. Ben onun düşlerinin bekçisiydim ve bu beni mutlu ediyordu.

Bir makisapanın neşeli çığlığı beni ürküttüğünde de onu düşünmeye devam ediyordum. Sakinleşerek, “Gün doğuyor,” diye düşündüm. Tam o sırada engerek yılanı *naka* beni koruyan alev çemberini yarıp iki küçük dişini sağ ayak bileğime geçirdi.

César Calvo telaş içinde çadırdan çıkarak, “Ne oluyor?” diye bağırdı. Acı içinde inlemem onu korkutmuştu.

Bir metre ötemde yatan engereği gösterdim. Büyük bıçağımla onu ikiye ayırmıştım.

César, gözleri faltaşı gibi açılarak, “Bu bir *naka*!” diye

bağırdı. Sonra bıçağı alarak ısırığın olduğu yere derin bir çizik attı.

Laura da çadırdan çıkmıştı. “Ne oldu?” diye sordu. Ama César üzerime eğilmiş yaramdaki kanı emdiği için sorusu cevapsız kaldı.

Olan biteni fark ettiğinde, Laura, “*Oh my God!*” dedi. Bu sözleri öyle üzüntüyle söyledi ki bir an için acımı unuttum. Bu davranışı onun da bana değer verdiğinin bir kanıtıydı.

Yarım saat sonra César, “Sanırım tüm zehri çıkardım,” dedi. O sırada artık gün doğmuştu ve orman sakinlerinin şarkısı bizi tekrar sarıp sarmalıyordu. Çadırın yanında büyük, karanlık bir leke, kıydaki kuru toprağa yayılıyordu; bu leke yaramdan çıkan kandı.

“Acıyor mu?” diye sordu Laura.

“Çok değil,” diye yalan söyledim.

Yolculuğumuzu güçleştirmek istemiyordum ve sanki o ısırık bana güç katmış gibi, hiç olmadığım kadar canlı bir biçimde çadırı sökmeye, kanoya koyacağımız eşyaları toplamaya başladım.

“Devam ediyor muyuz?” diye sordum onlara. İkisi de bana kaygıyla, her an yığılıp kalacağımdan korkarak bakıyorlardı. Ama, César’ın dediği gibi, genç ve güçlüydüm. İçeride kalan zehre direnebilirdim.

Kanoyu suya kadar sürükleyip üçümüz birden kürek çekerek Unine’nin yukarısına, yeşil Tierra Alta’ya, Doktor Sheldon’u bulmayı ümit ettiğimiz yere doğru yöneldik. Orman sakinlerinin alışlagelmiş şarkısına yeni bir şarkı eklendiğinde, iki saattir nehirde yol alıyorduk. Bu, monoton ve sürekli yinelenen bir şarkıydı.

İQUITOSLU bilge daha iyi duyabilmek için başını kaldırdı.

“*Manguareler* çalmaya başladı,” dedi. Sonra da ashanin-kaların tahta davullarına bu ismi verdiğini açıkladı.

“Öyleyse artık çok yakınız,” diye iç çektim. Oraya bir an önce varmak istiyordum. Ayak bileğim çok şişmişti

ve kendimi giderek daha güçsüz hissediyordum. Artık *nakanın* zehrinin üstesinden gelebileceğimden o kadar emin değildim.

Iquitoslu bilge beni onayladı. Evet, ashaninkalar her an ortaya çıkabilirlerdi. Sonra da o zamana kadar gizlemiş olduğu bir şeyi açıkladı:

“Ashaninkalar iyi savaşçılar ve onurlu insanlardır. Asla haince saldırmazlar,” diye başladı söze. Laura ve ben sessiz kaldık. “Onların kullandığı zehrin tedavisi yoktur,” diye devam etti, “örneğin amawakaların yılanlardan alarak kullandığı yakıcı ve acı veren türden bir zehir değildir bu. Onlar *tohé* bitkisinin zehrini kullanırlar, bu ise hiç acı vermeden anında öldürür.”

Sanırım o an Laura ve ben karşı karşıya kaldığımız tehlikenin gerçek yüzünü fark ettik. César Calvo’nun neyi ne zaman söyleyeceğini çok iyi bildiğine hiç şüphe yoktu.

“Sonuçta bize zarar vereceklerini sanmıyorum. Daha önce defalarca söylediğim gibi, onlar barışçı *viracochalar* saldırmaz,” diye bitirdi.

Bu arada *manguare*ler ormanda çalmaya devam ediyor, sesleri giderek güçleniyordu. Unine Nehri’nin oldukça dar bir yerindeydik.

Birden kürek çekemez hale geldim. Hareket ettirince bile ağrıyan kollarımda ve bacaklarımda güç kalmamıştı. Bununla beraber, çektiğim acıyı umursamıyormuş gibi, kendimi mutsuz hissetmiyordum. Çünkü önünde sonunda, Cuzco’da tanıyıp dünyada en değer verdiğim kadın olan Laura ile beraberdim ve önemli olan onun Doktor Sheldon’u bulup yağmur mevsimi başlamadan onunla birlikte dönmesi, ashaninkalar arasında yaşamak zorunda kalmamasıydı; zira ashaninkalar davullarını, yani *manguare*lerini hiç durmadan çalan gürültücü insanlardı ve Laura’nın bunlara katlanmak zorunda kalmasını istemiyordum, *ayay maman* gibi ağlaması hoşuma gitmiyordu.

“Ağlamıyorum,” dedi o sırada Laura.

Biraz doğrulup gözlerimi açtım. Artık kanoda değil, Unine kıyısında bir yerde uzanıyordum. Laura da gerçekten ağlamıyor, tam tersine, beyaz bir mendille yüzümün terini kurularken gülümsüyordu.

“Sana kinin verdik ve ateşin oldukça düştü,” diye açıkladı. Gülümsemeye devam ediyordu.

Utaniyordum. Ateş yüzünden sayıklarken neler söylemiş olabileceğimi bilmiyordum. Gerçek duygularımı açıklamış olmaktan korkuyordum

César Calvo yanımda diz çöküp, “Davulları duyuyor musun?” diye sordu.

Duymamak imkânsızdı. *Manguare*lerin gürlemesi tüm ormana yayılmıştı.

“Umarım ashaninkalar çabucak gelir. Sadece bir *shirimpiare* senin hayatını kurtarabilir,” dedi.

“*Shirimpiare* mi?” diye sordum.

“Büyücülerine böyle derler.”

Ayağa kalkmaya çalıştım ama boşuna. Gücüm kalmamıştı. Sonumun geldiğini düşündüm.

“Laura, César, beni bir dakika dinleyin,” dedim onlara. “Beni burada bıraksanız iyi olur. Siz bensiz devam edin ve yağmurlar başlamadan önce Doktor Sheldon’u bulun. Sizleri tanıdığım için gerçekten çok mutluyum.”

“*Crazy boy!*” diye bağırdı Laura gülerek. Iquitoslu iyi adam da güldü. Ne olursa olsun beni terk etmeyi düşünmüyorlardı.

Bu sefer sakın ve rahatlamış bir halde tekrar uykuya daldım; düşümde üçümüzü, Laura’yı, César’ı ve kendimi *makisapa* eti pişirerek bir parti verirken gördüm. Partide bir sürü şamata yapılıyordu; sanki yalnız değildik, birçok insan vardı ve hepsi de yemek yiyip şarkı söylüyor, bir yandan da bağırıyordu.

Duyduğum seslerden huzursuz olup gözlerimi tekrar açtığımda, dört gözle beklediğimiz ziyaretçilerin gelmiş olduğunu gördüm. Önce üç ashaninka vardı önümde, sonra

on, yüz, bin tane oldular. Unine'nin kıyılarını olduğu gibi dolduruyor, yaylarını ve oklarını sallıyorlardı. Çırlıçılak geliyorlardı, yüzleri ve vücutları kırmızı ve siyaha boyanmıştı.

César Calvo ile Laura, gruba liderlik ettiğini düşündükleri adamla konuşmaya çalışıyorlardı. Durmadan beni işaret ederlerken çok önemli o iki kelimeyi duyduğumu sandım: *Naka* ve *shirimpiare*. Sonra bilincimi kaybettim.

Ashaninkalar bizi yaşadıkları yere götürmeyi kabul ettikten günlerce sonra bilincim yerine geldi ve bu arada olup bitenlerden haberim yok. César Calvo'nun sonradan anlattığına göre, etrafımız çocuklarla çevrili halde köye girdiğimizde genel bir neşe hâkimmiş. Görünüşe bakılırsa, Laura'nın sarı saçları ashaninkaları çok eğlendiriyordu, içlerinden birinin saçlarına dokunması köyün geri kalanının kâhkahayı koyvermesine yetiyordu.

Sonra da Pullcapa Ayumpari, şu bizim *shirimpiare*, tüm azametiyle ortaya çıkmıştı; vücudunu ve yüzünü üç farklı renge boyama hakkına sahip tek ashaninka oydu; diğerleri gibi kırmızı ve siyahın yanı sıra beyaz renk de vardı.

"Bize zarar vermeyeceğini hemen fark ettim. Sanki şişlik onu endişelendiriyormuş gibi, kaşları çatılmış, ayak bileğine bakıyordu," diye anlattı César. "Her bir ashaninka iki kulübe inşa eder," diye devam etti. "Kulübelerden biri ailesi içindir, buna *tantootzi* derler; öbürüne *kaapa* derler ve misafirleri içindir. Pullcapa Ayumpari seni kendi *kaapa*-sına götürmelerini emretti. Laura ve benim için de köyün öbür yakasında güzel bir kulübe tahsis ettiler. Sen hiçbir şey hatırlamıyor musun?"

"Çok az," diye cevap verdim. "Ashaninkaların bana baktığını ve kendimi giderek daha güçlü hissettiğimi hatırlıyorum. Bir de yağmuru hatırlıyorum. *Kaapa*nın çatısında çıkardığı seslere uyanıyordum."

"Çok doğru. Yirmi gün boyunca ölüm kalım mücadelesi verdin. Yağmur mevsimin başlaması için gerekenden daha uzun bir zaman."

César Calvo yanılmıyordu. *Shirimpiare* Pullcapa Ayum-pari'nin evinde yirmi gün kaldım ve oradan çıktığımda tamamen iyileşmiştim. Sonra, yaşlı bir kadın kendisini izlememi işaret etti ve beni arkadaşlarımın kaldığı kulübe-ye kadar götürdü. İçeri girer girmez Laura'yı gördüm, yüreğim hop etti: Tekrar güzel bir kadın, Cuzco'da tanı-mış olduğum *beautiful girl* olmuştu. Sanki ashaninkalar onunla da ilgilenmiş ve ona da sağlığını geri vermişti.

Laura bir çığlık attı ve beni kucakladı. Aynı anda hem gülüp hem ağlıyor, beni görmekten çok mutlu olduğunu söyleyip duruyordu. Öleceğimden korkmuştu.

Yine de yıkılmış bir haldeydi. Kocasını hakkında hiçbir şey bilmiyordu. Köyde Doktor Thomas Sheldon'dan hiç iz yoktu.

"Yerliler bizimle konuşmak istemiyor," diyerek araya girdi César Calvo. "Bir şey söylemek istemiyorlar ya da söyleyecek bir şeyleri yok. Ne zaman soru sorsam gül-meye başlıyorlar. *Shirimpiarenin* hizmetimize verdiği yaşlı kadın da öyle. Ağzından bir şeyler almaya çalışıyorum ama faydasız. Gülüyor ve işine devam ediyor."

"Bir şeyler biliyorlar, buna eminim," diye içini çekti Laura. Ama söylediği şeye o da inanmıyordu.

Yolculuğumuzun böyle sona ermesini ummuyorduk. Tehlikeyi, hatta ölümü göze almış bekliyorduk; ama Laura'nın kocasıyla ilgili haberler almayı da bekliyorduk. Bununla beraber, her şey ters gidiyordu. Bize çok özel misafirler gibi davranıyor, ama kesinlikle tek söz etmi-yorlardı.

Bu arada durmaksızın yağmur yağıyordu. Kulübeler, ağaçlar, çiftlikler yağmura teslim olmuştu. Ormanda yağ-murun şarkısından başka ses duyulmuyordu.

"Bu yüzden buradayız," diye düşünüyordu Iquitoslu bilge, "çünkü Unine'nin aşağısında sular çok yükseldi, kü-rek çekmek imkânsız. Yağmur kesilir kesilmez bizi La Atalaya'ya götürecekler."

Derken, Pullcapa Ayumpari'nin *tantootzisine* girip içeriye bir göz atma düşüncesi aklımı kurcalamaya başladı. Eğer Doktor Sheldon, Unine'nin yukarılarına çıktıysa – ki böyle bir olasılığın var olduğunu biliyorduk– köyde bir iz bırakmış olmalıydı. Öyleyse ona ne olduğunu öğrenmek için –bu izlerin bulunacağı en uygun yer orasıydı– o *tantootziye* girmek yeterliydi.

Bu konuyu César Calvo ile konuştum.

“Laura'nın eli boş dönmesine izin veremeyiz. Belirsizlikten daha kötü şey yoktur. Kocası öldü mü yoksa hayatta mı öğrenmek zorunda,” dedim ona.

“Bu çok tehlikeli. Bir ashaninka, evine izinsiz gireni asla affetmez. Cezası ölümdür. Daima, istisnasız.”

Uzunca bir süre yağmura bakarak sessiz kaldım.

“Yağmur mevsimi neredeyse bitecek ve o gün ashaninkalar kutlamayacak. Ama burada değil, köyde. Unine kıyılarına gidilecek,” diye fısıldadı Iquitoslu bilge. “Bu tek şansımız,” diye de ekledi.

“Deneyeceğim,” dedim.

César Calvo gülümseyerek onayladı. Kararlılığımın gerçek sebepleri gözünden kaçmıyordu.

“Laura'nın aklını kaçırmamasından korkuyorum,” diye açıkladım. “Giderek içine kapanıyor. Ormana bakıp tek söz etmeden saatler geçiriyor.”

“Evet, bir şeyler yapmak yerinde olur,” diyerek yüreklendirdi beni César.

Amazonlar'da gökyüzü tekrar maviye bürüneli bir hafta olmamıştı. Ashaninkalar bu değişimi, başka bir dünyadan gelen bizler için çocukça denebilecek bir tutkuyla, kahkahalar ve çığlıklarla karşıladılar. Coşkunlukları hayranlık uyandırıcıydı. Onların durumunu bizimkiyle kıyaslamak imkânsızdı. Onlar mutluydu, biz değildik.

Kutlamalar için hazırlıklar erkenden başladı. Savaşçılar, ihtiyarlar, çocuklar, hepsi de kadınlar tarafından süsleniyordu. *Tantootzisinin* kapısında oturan Pullcapa Ayumparı

tavuskuşuna benziyordu. Şüphesiz kutlamaların en göze çarpan kişisi oydu.

Öğle olduğunda köy tamamen boşalmış sayılırdı. Girişte gözcülük yapan üç savaştı duruyordu ama içtikleri *chuchuwasi* yüzünden görevlerini yapamayacak kadar sarhoştular. Harekete geçme zamanı gelmişti.

Çıkmadan önce Laura'ya, "*Shirimpiarenin* kulübesini yoklayacağım. Bakalım neler oluyor," dedim. O ise hiç görmediğim kadar güçsüz bir halde, gözleri kapalı yatağında uzanıyordu.

Gözlerini açtı, yüzüne bir gülümseme yayıldı ve, "*You are a brave boy,*" dedi. O gülümsemeyi kalbimin en derin köşesinde saklayıp bir şeyler bulmak kararlılığıyla dışarı çıktım.

Pullcapa Ayumpari'nin *tantootzisi* böyle parlak bir günde hiç umulmadık ölçüde ışıksızdı ve gözlerimin tüm oruna yayılan nesneleri seçmesi için bir süre beklemek zorunda kaldım. Diğer eşyalar arasında, *shirimpiarenin* vücuda sürülen bir çeşit yağı sakladığı toprak kapları, kullanıldığına hiç tanık olmadığım ama ayinler için yapıldığını tahmin ettiğim maskeleri gördüm. Bizim kulübelerimizdekinden ne daha büyük ne de daha lüks olan yatağa doğru birkaç adım attım ve durdum. Orada yolunda gitmeyen bir şeyler vardı. Ama neydi bu? Gözüme bir şey çarptı ama ne olduğunu kavrayamadım. Her köşeyi tekrar gözden geçirdim, sıradışı bir durum yoktu.

Tantootziye girdiğim sırada baktığım yere dönerek, "Onu ilk kez görmüyorum. Daha önce de görmüştüm!" diye geçirdim içimden.

O zaman ne olduğunu anladım. O nesne, yağ kaplarının arasına yerleştirilmiş, dikdörtgen şeklinde bir nesneydi. Kitaba benziyordu.

Parmaklarımın dokunuşu bu izlenimi doğruladı. Kapağında *Discours sur les sciences et les arts. Jean Jacques Rousseau* yazıyordu. Üçüncü sayfada ise, özenle yazılmış ve görünc

dehşete kapıldığım şu sözler okunuyordu: *If lost return to Thomas Sheldon. Medical Captain, Fleury, Normandie.*

Sanki güneş ışığı tantootzinin çatısını delmeyi başarmış gibi, bir ışık tüm kulübeyi dolaştı. Ama benim girmiş olduğum yerden değil, –kafamı kaldırıncı fark ettim– ışık kapıdan gelmişti. Hafifçe aralıktı ve kırmızı bir el kapıyı yavaş yavaş itiyordu. Bir tepki vermeye fırsat bile bulmadan ashaninka tepeme dikilmişti. Yüzü ve vücudu rengârenk boyalıydı.

“Pullcapa!” diye bağırdım. Ürktüğüm için ya da beni bekleyen cezanın verdiği korkudan değil, onu tanıır tanımaz duyduğum utançtan bağırmıştım. Hayatımı kurtaran adama ihanet etmem hiç doğru değildi. Ona kitabı gösterdim, “Bunu Laura için yaptım,” dedim.

Pullcapa Ayumpari, hoşnutsuzluk ya da öfke belirtisi göstermeden, bir babanın çocuğuna yaptığı gibi, ciddi bir biçimde elini bana uzatmakla yetindi. Ona itaat edip elini tuttum. Sanki tekrar beş yaşına dönmüştüm.

Ormandaki patika boyunca yan yana yürürken, “Bir şırımpiarenin ne olduğunu şimdi anlıyorum,” diye geçirdim içimden. O herkes için bir baba, ulu bir ağaç, engin bir nehirdi; kendisinden daha zayıf olan kardeşlerini yok eden Büyük Düşmana karşı mücadele etmeyi öğrenmek için acı çekmiş biriydi. César Calvo’nun söylemiş olduğu sözleri hatırlıyordum, ama hayatım için endişelenmiyordum.

Pullcapa Ayumpari, hiç konuşmadan, beni ormandaki açıklık bir arazide, nehirden toplanan çakıl taşlarıyla yapılmış tepeciklerin olduğu yere götürdü. Her tepecik oklu ve yaylarla çevrilmiş, beyaz çiçeklerle süslenmişti. Burasının ashaninka savaşçılarının mezarlığı olduğunu anladım.

Pullcapa elimi bıraktı ve patikada ilerlememi işaret etti. Yine ona itaat ettim.

Yirmi adım ötede, diğerlerinden ayrı duran bir tepecik bulunuyordu. Çiçekler yoktu ama üç şeritle süslü bir nesne vardı.

“Demek onu nehre atmadı,” diye düşündüm üzüntüyle. Çünkü bu süslü nesne Kraliyet Ordusu tarafından Doktor Yüzbaşı Thomas Sheldon’a verilen madalya idi. Şeritlerden birinin, en büyük olanın üzerinde bir haç ve Birlik Bayrağı’nın renkleri vardı. Diğer ikisi Kızıl Haç ve Fransa Cumhuriyeti’ni temsil ediyordu.

Diz çöküp, “Çok acı çektin. Şimdi huzur içinde yat,” diye dua ettim.

Pullcapa’yı bıraktığım yere döndüğümde gitmiş olduğunu gördüm. Tüm ashaninkaların babası, Unine şenliğine dönmüştü.

“Bunu ona senin söylemeni istiyorum. Kendimde bu gücü bulamıyorum,” diye yalvardım César Calvo’ya. Anlatığım şeyler onu çok şaşırtmıştı. Pullcapa’nın tavrına bir anlam veremiyordu.

“Sonuçta böylesi daha iyi. Endişelenme. Hemen şimdi Laura’nın yanına gidiyorum,” dedi.

O akşamı, köyün etrafındaki ormanda dolaşarak geçirdim. Ashaninkaları kıskanıyordum. Sesleri, gülüşleri beni nehrin kıyısına sürüklüyordu. Onlar gibi masum ve mutlu olmadığım için kendimi şanssız hissediyordum. Kocasının öldüğünü duyunca Laura’nın nasıl tepki verdiğini merak ediyordum. Ama merak ettiğim tek şey bu değildi. Cevaplaması zor ve endişe verici birçok soru vardı kafamda. Ben ne yapacaktım? Yolculuğumuz sona ermeden ve o Dublin’e dönmeden Laura ile konuşmalı mıydım? Ya o benim için bir şey hissetmiyorsa? Bu sorulara cevap bulamıyor, yürümeye, düşünmeye, aramaya devam ediyordum.

Hava kararırken köye döndüğümde bir grup savaşçı bana *chuchuwasi* ikram etti. Mutluydular, çok mutluydular ve benim de mutlu olmamı istiyorlardı. Daveti kabul edip bir yudum aldım.

“Hiç fena değil,” dedim savaşçılara.

Chuchuwasi dedikleri içki kiraz likörüne benziyordu ve hoşuma gitmişti. İkinci yudumu da aldım, sonra üçün-

cüyü, dördüncüyü. İki saat sonra tamamen sarhoş olmuştum ve kendimi onlar gibi mutlu hissediyordum. *Chuchuwasi* müptelası savaşçılarla geçirdiğim saatlerden sonra ya-
tağıma nasıl döndüğümü, bu arada neler yaptığımı hatırlamıyorum. Ama uyanır uyanmaz karşılaştığım alaycı bakışları düşünürsek, davranışlarım komik olmalıydı.

“Sonunda gözlerini açtın,” dedi César.

“İnsan kafasının cam kırıklarından yapıldığını bilmiyordum,” diye inledim. En hafif harekette şakaklarıma iğneler saplanıyordu. Yatakta uzanıp yatmaktan başka çarem yoktu.

“Başının ağrması çok tuhaf. İtiraf etmek gerekirse ben bir sebep göremiyorum,” diye dalga geçti Laura. Gülümsemediğini, önceki günlerde saplanıp kaldığı umutsuzluktan çıkmış olduğunu gördüm.

“Belirsizlik her şeyden daha kötü,” diye düşündüm. “Şu anda kocasına ne olduğunu biliyor ve kendini daha iyi hissediyor.”

“Sanırım uyumaya devam edeceğim,” dedim sonra.

“İmkânsız,” dedi César. “Buradan gidiyoruz. Ashaninkalar bizi La Atalaya’ya götürecekler.”

“Ne zaman?” diye doğruldum yerimden. Başımın ağrısını unutmuştum.

Laura pencereden meydana işaret ederek, “Hemen Kanolar hazır bile,” dedi.

İyice doğrulup dışarı baktım. Bizi götürecek olan grup *tantootzin*in önünde bekliyordu. Altı kano ve on beş kürekçi saydım.

“Galiba maiyetimizle gideceğiz,” dedim.

“Prensler gibi,” diyerek gülümsedi César Calvo.

O sırada Laura, ev işlerinde bize yardım eden kadına yaklaşıp ona sarı saçlarından bir tutam hediye etti; bize çok nazik davrandığı için bunu bir anı olarak saklamasını istedi. Sonra, Unine’de bize eşlik edecek olan ashaninkalarla bir araya geldik.

Ormanın derinliklerine dalmadan önce Pullcapa Ayumpari'nin *tantootzisine* doğru baktık. Kapıda ayakta durmuş bizi izliyordu.

“Beni bir dakika bekleyin. Ona teşekkürlerimi sunmak istiyorum,” dedi Iquitoslu bilge. Kürekçilerden birinden kendine eşlik etmesini isteyerek bu son nezaket gösterisini yerine getirdi.

Döndüğünde, “Ne söyledi?” diye sorduk.

“İyi bir yolculuk yapmamızı diliyor,” diye iç çekti César Calvo. Ashaninkaların bu iyi yürekli liderinden ayrılmak onu üzmüş gibi görünüyordu.

Meydanda toplanmış olan adamları ve kadınları elimizle selamlayarak son bir kez köye baktık. Sonra nehre doğru yola çıktık.

Yağmur mevsimi boyunca sessiz kalan orman tekrar canlanıyordu ve biz hızla Unine'nin aşağısına inerken Yukarı Amazon sakinlerinin şarkısını dinliyorduk; *aramabasanın* şarkısını, *papaşının* şarkısını, *carachupausanın* ve *mariquiña* denen ördeğin şarkısını, beş yumurta bıraktıktan sonra ölen ürkek *panguananın*, mavi papağan *marakananın* şarkısını dinliyorduk. *Huapapanın*, *wonhawinin* ve dev *jungururunun* şarkılarını dinliyorduk.

Tüm bu kuşların, daha yüzlerce, binlercesinin şarkısını dinleyerek hızla Unine'nin aşağılarına iniyorduk.

Ama sadece kuşları dinlemiyorduk; tıpkı o sırada anılarının izini süren benim gibi, arada sırada kanolarımıza yaklaşp bizi ısrarla izleyen balıkları da dinliyorduk. Anılarım mı? Bir *tantootzi*, bir *shirimpiare*, ayak bileğime uzanıp beni tedavi eden eller, Rousseau'nun bir kitabı ve çakıl taşlarıyla örülmüş tepeciğin üzerinde Kraliyet Ordusu'na ait bir madalya.

Birden, bir *makisapanın* çığlığı beni korkutarak ormanın diğer şarkılarının üzerinde çınladı.

“Madalya!” diye bağırdım o zaman ve benim kanomu götüren iki *ashaninka* güldü.

Sonunda anılarımdan arta kalan, bilinmeyen parçayı bulmuştum. “O madalyanın hâlâ öyle süslü püslü kalması nasıl mümkün olabilirdi? Şeritler? Amazon ikliminde o şeritler rengini korumayı nasıl başarabilmişti? Doktor Sheldon ormanda kaybolalı bir yıldan fazla bir süre geçmemiş miydi?

Tüm cevaplar aynı adrese çıkıyordu.

Ucayali’ye varır varmaz, ashaninkalar en iyi kanolarını bize bırakıp nehri kürek çekerek en kolay nasıl geçeceğimizi anlattılar ve bizimle vedalaştılar. Sonra akıntıya karşı kürek çekerek, köylerine dönebilmekten mutlu, gülerek uzaklaştılar.

“Ne kadar mutlular!” diye seslendi Laura.

César Calvo kanoya atlayıp, “Biz öbür yöne gideceğiz,” dedi.

Sakinleşmiş gibi görünerek, “La Atalaya’ya doğru!” dedim.

Ancak Unine’den inerken bulmuş olduğum cevap hâlâ beni altüst ediyordu, amacımı gerçekleştiremedim. Sesim hüzünlü çıktı.

Önceki aylarda suyun yükselmesiyle nehre yuvarlanan ağaçlara çarpmamak, tehlikeye atılmamak için Ucayali’yi yavaşça geçtik. La Atalaya’ya vardığımızda neredeyse gece oluyordu.

Biraz sonra, Unine’ye doğru yola çıkmadan önce Laura’nın oturup ormanı izleyerek *ayaymamanın* şarkısını dinlediği, sonra da ağladığı yerde oturuyordum. Ama burada da sakinleşemiyordum.

Iquitoslu bilge, kulübeden çıkıp yanıma oturdu.

“Ben de onu düşünüyorum,” dedi.

“Pullcapa Ayumpari’yi mi?”

“Evet.”

“Thomas Sheldon,” dedim üzüntüyle.

César Calvo başıyla onayladı.

“Senin hayatını bağışladığı gün şüphelenmeye baş-

ladım. Gerçek bir ashaninka böyle davranmazdı. Bu yüzden, bu sabah ona teşekkür etmeye gittim çünkü yüzünü görmek istiyordum. Renkli toprak, solgun tenleri gizleyebilir ama gözleri gizleyemez. Beklediğim gibi, mavi gözler. Tam da bir İngilizin mavi gözleri.”

“Ama *shirimpiare* olmayı nasıl başardı?”

“O bir doktor, değil mi? Köye gidip önceki *shirimpiare*-ye bir şeyler öğretmiş olmalı. Sonra da onu oğlu gibi kabul edip halefi ilan etmiştir. Eminim her şey böyle oldu.”

“Kararsızım, César. Bunu Laura’ya söylemeli miyim bilmiyorum. Nedenini gayet iyi biliyorsun.”

O sırada bir öksürük sesi duyduk. Birisi, orada olduğunu bize duyurmak istiyordu.

“César haklı. Thomas, eski *shirimpiare*’yi tedavi etti ve böylece onun yerini aldı. Bunu bana az evvel eşyalarımın arasında bulduğum bu mektupta anlatıyor.”

Laura arkamızda duruyor ve elinde bir kâğıt tutuyordu.

“Uyuduğunu sanıyordum,” diyerek atıldım.

Laura gözlerime bakarak, “Her şeyi duydum,” dedi.

Birkaç saniye kadar üçümüz de sessiz kaldık.

Sonunda, “Peki şu andan itibaren seni hangi isimle çağırmalıyız?” diye sordum.

“Kızlık adıyla. Laura Sligo.”

Sonra da benden daha kesin bir dille ekledi:

“Thomas senin bana âşık olduğunu söylüyor. Bu doğru mu? Bana söylemelisin. Unutma ki César Calvo şahidimizdir.”

Bir ay sonra ikimiz de Dublin’deydik.

FINIS CORONAT OPUS

Bay Smith, küçük ses kayıt cihazını kapatırken, “Finis Coronat Opus,” dedi. Sonra da, bir şey söylememize fırsat vermeden, onu dinlediğimiz için bana ve arkadaşşıma teşekkürlerini sunup aceleyle köyün meydanına doğru uzaklaştı.

“İyi ama nereye gidiyorsunuz?” diye seslendik. O ise hızlanarak yoluna devam etti. Beyaz elbisesi, uzun adımlarıyla, bir an önce şenliğe yetişmesi gereken bir orkestra şefine benziyordu.

“Kim olabilir?” dedim.

“Bilmiyorum ama bir yazar olduğuna eminim,” dedi arkadaşım. Bu olanlar onu da bir parça şaşırtmıştı.

Bulunduğumuz yükseltiden dünya sessiz, sakın bir yer gibi görünüyordu. Güney rüzgârı, çılgınların, durmadan aranan doyumsuzların, sefil ruhlu kişilerin, yalnız uyuyanların, uyanıkken düş gören ezilmişlerin rüzgârı, tüm varlıkların ve şeylerin yerli yerinde olduğu yanılsamasını doğuruyordu içimizde: Yıldızlar uzakta ve yüksekteler; dağlar ve ormanlar bizi çevreliyor ve huzurla uyuyorlar; hayvanlar, bir yerlerde gizlenmiş onlar da uyuyor – bazıları otların arasında, bazıları nehir çukurlarında, köstebekleri ve fareler yer altındaki oyuklarında.

Orada kalmaya heveslendiriyorlardı insanı, –Laura Sligo ve arkadaşlarının dolaştığı nemli Amazon’la kıyaslasak– bu görüntü bize eski romanların sözlerle anlatılamaz bahçelerini anımsatıyordu. Ama harekete geçip yolculuğumuza devam etmek zorundaydık. Yarın sabahki öykü okuma seansına uykulu ve yorgun bir halde katılamazdık. Birer bira daha içip geceyi sonlandıracaktık.

Mezarlıkla meydan arasındaki yolu sessizlik içinde, konuşursak o an içimizde oynayan iyi huylu cinlerin rahatsız olup açılan ağzımızdan görünmeyen topraklardaki kendi evlerine kaçacakları kuruntusuyla geçtik. Yaz başlarındaydık, önümüzde zaman vardı. Bay Smith'in bize anlattığı öyküyü yorumlamak için uygun bir zaman gelecekti elbette.

Şenlik kalabalığı içine girdiğimizde, gözlerimizle meydanın her köşesini taradık. Ancak ne bir beyaz elbise görünüyor ne de insanlar arasında bir şapka göze çarpıyordu.

"Bizim iyi ihtiyar büyü gibi bir ortaya çıkıyor bir kayboluyor," dedi arkadaşım.

"Son biramızı onun sağlığına içelim," diye karşılık verdim.

"Anlaştık. Hemen iki şişe getiriyorum."

Bu sefer biralara ulaşmak daha kolay oldu ve oturmak için kilisenin bahçesine gittik. Çan kulesindeki saat sabahın ikisini gösteriyordu.

Şenlikteki iki farklı grubu arkadaşşıma işaret edip ilk yudumumu aldıktan sonra, "Görüyorsun ya, herkes ayrı telden çalıyor," dedim. Çünkü o sırada şenliğe katılanlardan bazıları barlara girip bağıra çağıra içki içmekten vazgeçmişti. Çok sayıda çift, diğerlerinden ayrılıp dans etmek ve öpüşmek için karanlık yerlere doğru ilerliyordu.

"İçeride olanlar çıkınak, dışarıda olanlar, tersine, içeri girmek istiyor," dedi arkadaşım.

"Nasıl yani?"

"Hiç, saçmalık," dedi sonra. "Büyükbabamın her zaman söylediği bir söz. Evli olanların bekârları kışkandığını söylerdi ve bekârların da tam tersini yaptığını. Başka bir ifadeyle, içeridekiler çıkmak için didinecekler, dışarıdakiler de içeri girmek için."

"Peki şimdi bu nereden aklına geldi?" diye sordum.

"Meydana bakıyorum, işte. Aklıma dans edenlerin çoğunun barda olmayı, barda olanların da dans etmeyi tercih

edeceği fikri geldi. Hayat böyledir,” dedi teatral bir ifadeyle ve içini çekti.

“Benim babam da buna benzer bir şey söylerdi. Derdi ki, evlenip de pişman olmayanlar için gökyüzünde dev bir pasta vardır. Bu pasta hâlâ el değmeden duruyor.”

İkimiz birden büyüklerimizin şüpheciliğine güldük. Onların aşk hakkındaki düşünceleri, sağlığına içtiğimiz Bay Smith’ten çok farklıydı.

Ancak ruh halimiz gülmeye değil, melankoliye daha yakındı ve hemen bu uçarı konuşmaları bir yana bıraktık. Şenlik olması iyiydi, güzeldi ama bize bulaşmasını istemiyorduk; hiç değilse o gece. Arkadaşım ve ben üçüncü bir gruba dahildik. Hal böyleyken, önceki halimize dönüp, düşünceler içinde, arada sırada orkestranın çaldığı yavaş ve yumuşak müziğe dikkatimizi vererek sessiz kaldık. Çan kulesinin saati iki buçuğu vurduğunda, biralarımızı bitirip arabaya yöneldik.

O zaman arkadaşım, “Okuma seansı saat kaçta başlıyor?” diye sordu.

“Amcam hiçbir şey söylemedi ama sanırım saat ona doğru.”

“O kadar erken mi?”

“Saat onda kahvaltı. Öykülere on bire doğru başlayacağız.”

“Sen kaç tane okumayı düşünüyorsun?”

“Dört tane kadar. Ya sen?”

“Henüz bilmiyorum. Sanırım sadece bir tane. Ben okumaktan çok dinlemek için gidiyorum. Peki amcan? O bir şeyler okuyacak mı?”

“Bu konuda da bir şey söylemedi. Ama eminim okur. Sanırım kısa bir deneme okuyacak. *Ondokuzuncu yüzyıl nasıl ikinci ve sonuncu Altın Çağ oldu* ya da buna benzer bir konu.”

“Öyleyse iyi vakit geçireceğiz.”

“Umarım. Ayrıca böyle günlerde ne leziz şeyler yediğimizi biliyorsun.”

Kelimeyi vurgulayarak, “Dükler gibi!” diye haykırdı.

Arabaya varmıştık. Müziğin, şenliğin uğultusu yine uzaklarda kalmıştı ve arkadaşım la ben –sonunda sakın, rahatlamış biçimde derin bir nefes alarak– veda sigaramızı içtik. Son konuşmalarımız elbette Bay Smith hakkındaydı.

“Bizimle gelmemiş olması üzücü. O da gelseydi yarınki sohbete renk katardı,” dedi arkadaşım.

“Bu benim suçum. Aklımdan geçti ama sonra onu davet etmeye cesaret edemedim,” diye karşılık verdim.

“Bu gece ne çok bilinmeyen var, değil mi? İsmael’in kertenkeleleri, Bay Smith’in öyküleri...”

“Ne demezsin! Uzun zamandır böyle özel bir gece yaşamamıştım!”

“Ben de öyle. Ama çok iyi oldu. Hayatı çekilir kılan böyle gecelerdir.”

Motoru çalıştırarak, “Pekâlâ, artık gidiyoruz,” dedim.

O köyden Obaba’ya kadar yüz yirmi yedi dönemeç vardı: Uzunca ama hafif denebilecek ve yokuş yukarı uzayan seksen tane, oradan dağın öbür yanına geçerek yokuş aşağı inen kırk yedi tane. Hep ormanlar içinde ilerleyen, denize ters istikametteki demiryoluna varmak için yarım saatten biraz fazla zaman kalıyordu.

Dönemeçlere rağmen kelebekli yoldaki yolculuğumuz, ağaçlar arasında sakın ve güvenli bir geziye dönüştü, zira karşı yönden gelen arabaların ışıkları çok önceden fark ediliyordu.

Yirmi kadar dönemeci geçtiğimizde arkadaşım, “Yüz yirmi yedi tane dönemeç olduğunu nereden biliyorsun?” diye sordu.

“Sana önceden söylediğim gibi, tüm çocukluğum bu yollarda bisiklet sürerek geçti. Pedallara basıp bağıra çağırarak sayarak buralardan defalarca geçmiş olmalıyım: *Kırk, kırk bir, kırk iki!* Bu dönemeçleri ezbere bilirim. Şu önümüzdekini görüyor musun? Obaba’dan gelirken saymaya baş-

larsan yüzüncü dönemeç budur. Geldiğim köyden başlayarak sayarsan yirmi yedincidir.”

“Sanırım burası sizler için özel bir yer,” dedi arkadaşımı gülümseyerek.

“Ama sadece yüzüncü olduğu için değil. Yukarıda bir de köprü vardı. Hâlâ duruyor o köprü. Zaten altından geçen suyu gördün,” diye açıkladım... Soruyu sorar sormaz geçmişten konuşmaya başladım, yüzüncü dönemeç geride kalmıştı.

Arkadaşım sessizce dinliyordu, ben de sözü anılara bıraktım.

“Bu yol bizim için çok anlamlıdır. Bisiklet de öyle elbette. Yedi yaşımızdan itibaren, Obaba çocukları olarak en önemli uğraşımız bisiklete binmeyi öğrenmektir. Matematik, Dilbilgisi, kilisede yapılan Din Tarihi dersleri önemli değildi; önemli olan tek şey, yaşça büyük olan çocukların Obaba meydanında verdiği bisiklet derslerine katılmak ve iki tekerlek üstünde her yere gidebilen bu seçkin grup içinde iyi bir yer elde etmektir. Dokuz on yaşlarında bir çocuksan, bunu becerecek yetide olamazdın, bir kenarda bekleyen ikinci sınıf çocuklar arasında olurdun...”

Anılarıma bu noktada ara verip arkadaşımın da görebilmesi için kolumla sağ tarafı işaret ettim. Obaba’dan sayarak gelindiğinde, seksen sekiz numaralı dönemece varan düzlüğe girmiştik. Gündüz gözüyle buradan geçen herhangi biri, dar vadiyi ve deniz kenarındaki plajları seçebilirdi.

“Geceleyin de manzara hiç fena değil,” dedi arkadaşımı

“Arkadaki ışıkları görüyor musun?”

“Onlar ne? Evler mi gemiler mi?”

“Gemiler.”

Arabanın hızını azaltıp yolun bu kısmını ışıkları seyreterek geçtik. Temiz hava sayesinde, kıyıdaymış gibi görünen ışıkların yakınlığına şaşırmıştık.

Burayı da geçtikten sonra, arkadaşım, “Tepeye varmamıza ne kadar kaldı?” diye sordu. Tekrar yokuş tırmanacaktık.

“Kırk dönemeç. Ama merak etme, oraya vardığımızda Obaba Vadisi olduğu gibi önümüzde duruyor olacak. Birkaç dönemeç sonra da cvdeyiz! Buna değer, değil mi?”

“Sanırım öyle. Demek buraya kadar bisikletle gelirdiniz...”

“İlem de haftada birkaç kez.”

“Öyleyse sizler gerçek bisikletçilerdiniz.”

“Sonuçta Hilario gibi olamazdık...” ■

“Hilario mu?”

“Evet, Hilario, dünyanın en iyi yarışçısı. Bir şey daha, doğum yeri Obaba’dır.”

Arkadaşım, doğal olarak, kimden söz ettiğimi bilmiyordu ve ben o gecenin bilmem kaçınıcı anısını anlatmaya hazırlandım... Belki sadece bir yolculuk için çok fazla anı, sadece bir kitap için de çok fazla. Ancak o sırada belleğim çıra gibiydi ve manzaranın yaydığı ısı onu tutuşturuyordu.

Anılara olan merakım yüzünden özür dileyerek, “Açık mavi renkli, şu tek parmağınla kaldırılabileceğin türden bir yarış bisikleti vardı,” diye söze başladım. “Öğleden sonraları yarış külodunu, o rengârenk gömleğini giyip köyün etrafında antrenman yapmaya çıkıyordu. Onu her görüşümüzde, ‘Hilario gidiyor, bakın!’ diye bağıryorduk. Ne zaman aynı yolda gitsek arkamızdan gelip bizi geçiyor, hemen sonra da dudaklarımızdan onun için övgü dolu sözler dökülüyordu. ‘Bizi nasıl solladı gördünüz mü? Ok gibi geçti! Olağanüstü bir bisikletçi.’ Tek kelimeyle ona hayrandık. Bizler yokuş aşağı giderken iki büklüm öne eğilmeyi biliyorduk ve böylece çok şey bilenler arasında yer alıyorduk. Ama Hilario’nun yanında bir hiçtik. O bütün kategorilerin üstündeydi. Eğer yaşça bizden daha büyük bir çocuk gelip onun o kadar da iyi olmadığını söylerse, hep bir ağızdan, ‘Nasıl iyi değil? Öyleyse neden

renkli tişört giyiyor?’ diye soruyorduk. Eğer aynı çocuk, bize, *bu tişörtten herkes giyebilir* derse o zaman gülmeye başlıyor, ‘Herkes veriyorlar mı? Neden sen de bir tane giymiyorsun? Şimdi git, bakalım döndüğünde üzerinde aynı tişörtten olacak mı?’ diye savunuyorduk. Çünkü çocuklukta tüm tartışmalar *ad hominem*dir. Çünkü insan-oğlunun edimlerinin çoğunu belirleyen uyarıcının kıskançlık olduğu düşünülür. Bunun geçerli bir akıl yürütme olduğu söylenir durur.

“Ancak, sonuç olarak, bizim daha fazla kanıtımız vardı. Örneğin Obaba’nın en seçkin barında asılı duran üç fotoğraf: Hilario gülümsüyor, Hilario kollarını kaldırıyor, Hilario bitiş çizgisine ilk sırada giriyor. Köydeki kıskanç insanların bizi ikna etmeye çalışması boştu. Ona olan inancımız sarsılmazdı.

“Günün birinde, biz henüz ergenlik çağındayken, bir bisiklet yarışı yapılacağı ilan edildi. Şimdi üzerinden geçtiğim yolda düzenlenecek ve yarışçılar Obaba’nın içinden geçecekti. Birisi, ‘Hilario da yarışa katılacak,’ demiş olmalıydı. Bu haber, o sıralarda kendi aramızda söylemekten bıkmadığımız bir türküye dönüştü.

“Sonunda, bir Pazar günü yarış zamanı geldi çattı ve hepimiz birazdan göreceğimiz limandaki tepeye tırmandık... Hem de yürüyerek çıktık, çünkü yolda çok araba olacağını düşünerek büyüklerimiz bisikletlerimizi almamıza izin vermedi. Varır varmaz şuradaki tepeciğe kurulduk, görüyor musun?”

“Evet, evet, görüyorum.”

“Buraya yarış daha iyi izleyebilmek için geldik, çünkü parkurda yarışçıların yokuş yukarı çıkacağı son bölüm burasıydı.”

“Sonra?”

“Tam gelip tepeciğe kurulmuştuk ki birden insanları arasında bir uğultu, borazan sesleri, fişek patlamaları duyuldu. Yarışmacılar geliyordu. ‘İlk üçü görüldü! İlk üçü

göründü!’ diye bağırdı birisi ve biz kafamızı uzatabildiğimiz kadar uzatıp Hilario’yu görmeye hazırlandık. Doğal olarak, o *ilk üçün* içinde Hilario’yu göreceğimizden emindik, bundan hiç şüphemiz yoktu. Biraz daha bekledikten sonra, işte orada, dönemeçte ilk üç yarışçı belirmişti. Dağın şampiyonu olmak için zirveye giden *sprintlerine* başlamışlardı. İçimizden biri, ‘Bastır Hilario!’ diye bağırdı. Ama bu ‘*Bastır Hilario*’ da neyin nesiydi? Acaba bu üç kişinin içinde o da var mıydı? Hayır, hayır yoktu. Çok tuhaftı ama bu üç yarışçının Hilario ile uzaktan yakından bir ilgisi yoktu.

“Gruba hâkim olan sessizliği içimizden biri, ‘Nasıl gidiyorlardı gördünüz mü? Bacakları görölmüyordu adeta!’ diyerek bozdu. ‘Doğru, birbirlerinden adamakıllı kopmuşlar. Ama arkadaki grup birazdan onlara yetişecek,’ diye destekledi bir diğeri. ‘Hilario gücünü sona saklıyor olmalı. Böylesi daha iyi. Onda öyle bir sprint olduktan sonra...!’ diye tamamladı bir üçüncüsü.”

“Arkadaki grup da geçti ve hâlâ Hilario’dan iz yoktu,” diye tahminde bulundu arkadaşım. Başka söz etmeden aşağıda, vadide seçilen ışıkları işaret etti. Bunlar Obaba’nın ışıklarıydı.

“En azından biz onu görmedik. Reklam arabalarından oluşan bir konvoy, siyah deri elbiseleriyle motorcular, her renkte ve her boyda bisikletçiler gördük ama bizim Hilario’dan hiç iz yoktu. Yarışçı grubu tıslaya tıslaya önümüzden geçip yokuş aşağı inmeye başladığında, hepimiz şaşkın, ne düşüneceğimizi bilemeden kalakaldık. ‘Bu da ne demek oluyor!’ diye bağırdı içimizden biri öfkeyle. Çünkü ona göre bu, Hilario’nun başarısızlığından çok kaderin bir cilvesiydi.

“Böylece, süklüm püklüm bir halde, yokuş aşağı evin yolunu tuttuk. ‘İlk kez bir yarış Obaba’dan geçsin, sen git düş,’ dedi kızgın olan. ‘Düşmüş mü?’ diye atıldı diğerleri. ‘Elbette düştü! Öyle olmasa neden yarıştan çekilsin?’ diye

akıl yürüttü. ‘Hilario’nun ne kadar iri olduğunu düşünürsek, çok kötü biçimde düşmüş olmalı. Çok canı yanmamıştır, değil mi?’ diye sordu grubun en küçüğü.

“Sonra da hepimiz, kahramanımız Hilario’nun, Obaba’nın övüncünün yaşamış olduğu talihsizliğe üzüldük. İşte o sırada, az önce geçtiğimiz açık düzlüğe vardığımızda, korna sesleri duyduk. Geriye dönüp baktık ve... ve ne gördük tahmin edemezsin. Ön tarafında süpürge gibi bir şey olan külüstür bir kamyon ve kamyonun önünde...”

“Hilario!” dedi arkadaşım.

“Evet öyle! Siyah yarış küloduyla Hilario! Rengârenk tişörtüyle Hilario! İçimizde bir şeyler koptu. Hepimiz ağlayacak halde, ‘Son sırada geliyor!’ diye bağırdık. Tam o sırada, belki bize ve düş kırıklığımıza saygı göstermek için güneş bir bulutun arkasına saklandı.

“O halde, ağzımız açık ve içimizde kopup giden şeylerin bıraktığı boşlukla ne kadar süre geçti bilmiyorum. Söylemek istediğim, o an bana sonsuz gibi geldi. Sonunda, yarışçı ve kamyon bizim olduğumuz yere gelince, hepimizin hançeresinden iniltili bir çığlık yükseldi: *Hadi Hilario!*... O çığlıkla bisiklet tutkumuz ve çocukluğumuz sona erdi.”

Arkadaşım bu anlatıyı beğendi ve bunu yayınlamamı tavsiye etti. Ona göre, anlattığım bu öykü, anlamsız, boşluklarla dolu, düşkün krallığın öyküsü değildi. İyi edebiyatın ölçütlerinden birini tam olarak karşılıyordu. Herhangi bir okuyucu, çocuklar ve bisikletlerle dolu bu aynada kendinden bir şeyler bulabilirdi.

Yücegönüllülüğüne minnettar olsam da, onun tavsiyesine uymaya hazır değildim. Bisikletçi idolümle ilgili anılarımı yayınlamak bana doğru gelmiyordu. En azından şimdilik, benim durumumdaki gibi, tam da Son Kelime arayışı –diğer öykünün, kertenkele öyküsünün son kelimesi– beni her defasında daha fazla sıkıştırırken. Ancak bir sonraki dönemeçte, konuşmamız bittikten hemen son

ra, sözünü etmeye değer ilginç bir gelişme oldu. “Talihin bir araya getirdiği öyküleri ortaya dökmek yazarın işi değil,” diye düşündüm. Bunu dikkate alarak hareket ettim.

Bunu söyledikten sonra yolda olup bitenlere gelemim. Ama bunun için, her şeyden önce, yazar Théophile Gautier’nin Obaba’ya benzer bir köyden geçtikten hemen sonra yazdığı bir mektuptan söz etmek istiyorum. Çünkü bu mektupta, yolculuğun o anında arkadaşım ve benim paylaştığımız duygular çok iyi ifade edilmiş.

Gautier, sevgili dostu Madam Devilier’ye şunları söylüyor:

O köye vardığımda şenlik vardı ve tüm insanlar meydana toplanmıştı. Ben de bu köylü adamların ve kadınların arasına karıştım. Bak neler gördü gözlerim: Yere konulmuş ince cam bir bardağın etrafında, güçlü bacakları olan bir dansçı daireler çiziyordu. Bardaktan uzaklaşıyor, bardağa yaklaşıyor ve tekrar uzaklaşıyordu; bazen, özellikle sıçrarken, incecik bardağın üzerine basıp onu paramparça edecekmiş gibi geliyordu bana. Ama bardağın üzerine düşmeden bir saniye önce bacaklarını açıyor ve sanki bu hareketi hiç güç harcamadan yapmış gibi gülümseyerek dans etmeye devam ediyordu. Uzaklaşıyor, yaklaşıyor, tekrar uzaklaşıyordu. Bununla beraber, çizdiği daireler giderek daralıyor, kaçınılmaz biçimde bardağın üstüne basacak gibi görünüyordu. Hal böyleyken, bardağı kıracağını umarak orada bulunan bizler, dansçının ayak bileğindeki zillerin ritmiyle nefes alıyorduk; o zillerle aynı anda heyecana kapılıyor, aynı anda sakinleşiyorduk.

Birden tüm meydan sessizliğe gömüldü, ziller sustu ve dansçı neredeyse teğet geçerek bardağı sıyırdı. Son sıçrayışa sıra geldiğini anladım ve cellatın ölümcül kılıç darbesini görmek istemeyen biri gibi gözlerimi kapa-

dım. Sonra bir alkış tufanı koptu. Gözlerimi yeniden açtım ve... bardak yerde sapasağlam duruyor, dansçı mutlu bir halde onu yerden almış içindeki beyaz şarabı içiyordu.

O dans beni derinden etkiledi. Düşündüm ki, siz kadınlar ve biz erkekler birer cam bardağa benziyoruz; etrafımızda döndüğü halde hiç görünmeyen bir dansçının varlığını hepimiz sık sık hissetmişizdir. O dansçı hayat verir, hayatı yönlendirir ve bazen çığrından çıkarır. O meydandakine kıyasla daha hantal olduğunu bildiğim bu dansçı, bir gün üzerimize düşüp bizi tuzla buz edecek.

Gautier yalan söylemiyordu. Dans onu gerçekten etkilemişti ve o dansı hiç unutmadı. Bunun en iyi kanıtı anıların dokuzuncu bölümünde yer alan şu parçadır:

Bir defasında Madam Cassis'in evindeyken eski bir dostumu hatırladım. İsmi telaffuz etmemle birlikte, Yunanistan'da olduğunu sandığım bu dostum, olağanüstü bir biçimde salonda belirdi. Vücudumu bir ürperti sardı çünkü aynı hafta içinde bundan başka iki *coup d'hasard* daha yaşamıştım. Sanki gizli güçler peşimdeydi. Dansçının cam bardak etrafında oynaması gibi, bu güçler benimle oynamaya başlamışlardı.

Yazar Théophile Gautier'den aldığım sözler, alışılmadık bir duygulanım hakkında seçtiğim iki uzun alıntı burada bitiyor. Şimdi tekrar ileriye, *sonraki dönemece*, arkadaşım ve ben Obaba'ya yaklaştığımız sırada, Montevideolu amcamın ziyaretçilerini beklediği zaman aydınlattığı hurma ağacının gelmek üzereyken olanlara dönelim.

On iki numaralı dönemeçten sonra, kenara park etmiş arabayı gördüğümüzde yolun ortasından gidiyor ve amcamın bu alışkanlığından söz ediyorduk. Kırmızı renkli bu Lancia idi bu.

“Şu araba....?” diye başladım ama sözümü bitiremeden, aklımdan geçen kişi bir fundalığın arkasından çıkıverdi.

“İsmael!” diye bağırdı arkadaşım.

O sırada tam farların yaydığı ışığın karşısında duruyordu ve ellerinin arasında tuttuğu yassı kafalı, yuvarlak gözlü yaratık tüm açıklığıyla seçilebiliyordu.

“Elindekini gördün mü?” dedim.

“Hiç şüphe yok bir kertenkele,” dedi arkadaşım.

İşte o an hayat veren, hayatımızı yönlendiren ve çığrından çıkaran dansçının yakınlığını hissettik. O gece yapmış olduğumuz gevezelik ve yorgunluk bunda ne kadar etkili oldu bilmiyorum. Belki de çok konuşmuş ve çok içmiştik; ama her durumda korkmuştuk. Sanki Gautier gibi karanlık güçlerin etkisi altındaydık ve aynı güçler o gece gerçekleşen kimi tesadüfleri tezgâhlayıp bir araya getirmişti: Okul fotoğrafını büyütmemize bu güçler sebep olmuştu; bu güçler bakışlarımızı Albino María’nın kulağının dibindeki kertenkeleye çevirmemizi sağlamıştı; *lizards and mental pathology* başlıklı makaleyi keşfetmemizi sağlayan da bu güçlerdi.

Yanından geçerken, “İyi de ne yapıyor bu adam?” diye sordu arkadaşım.

“Bilmiyorum, bilmek de istemiyorum. Bu gece yaşadıklarımız yeter de artar bile,” diye cevapladım gaza basarak. Tek istediğim, mümkün olduğunca çabuk bir biçimde, bu ilkokul arkadaşımdan uzaklaşmaktı. Onu arabadan selamlamaya bile cesaretim yoktu. “Bunu yarın düşünürüz,” diye ekledim.

“Bence de iyi fikir. Öncelik hep ilk yapılması gereken-
dedir zaten.”

O da görmüş olduğumuz şeyi unutmak istiyordu.

“Evet, yarınki okuma seansında formda olmak zorundayız. Işıklı hurma ağacını görüyorsun ya. Montevideolu amcanı düş kırıklığına uğratabamayız.”

“Elbette. Oyunları da ciddiye almak gerekir.”

Böylelikle Ismael meselesi ertelendi; ertelendi ama bitmedi. *Ad maiorem literaturae gloriam*, umarım.

Arabayı ışıklı hurma ağacının önünde, bahçenin bu köşesine park ettik.

Elimi tahta bir kutunun içine sokarak, “Bakalım posta kutusunda ne var?” dedim arkadaşşıma. Oradan bir kâğıt çıkardım.

“Program mı?” diye sordu arkadaşşım.

“Evet. Zaten biliyorsun, her zamanki tören.”

Hurma ağacının ışığına yaklaşarak amcam tarafından yazılan notu okuduk.

“Kahvaltı onda, portakal suyu, taze kruvasan, pancake ve tereyağı, çay, kahve. Marınelat olmayacak çünkü damak tadına uygun bir şey bulamadım. On birden bire kadar, evin arka tarafındaki taraçada öykü okunacak, çünkü o saatte en serin yer orası. Saat birde bahçede, bir zeytin ve limon dilimiyle vermut. Önceden okunmuş öykülerden söz etmek yasaktır, aksi takdirde hazmı güçleştiren tartışmalar çıkabilir. Bunun yerine havadan sudan konuşmaları yapılacak. Saat ikide yemek, *top secret*, ama unutulmamalı ki Garmendia’dan Antonia’ya haber uçuruldu, siparişler verildi. Saat dörtte kahve ve ilk konyaklar. Saat beşte ikinci konyak ve sabah okunan öykülerin çözümlemesi. Not: Fikrimi değiştirdim, artık öykü araklamaya karşı değilim. Yarın görüşürüz.”

Büyük bir sessizlik içinde evin üst tarafındaki odalarımıza çıktık. Saat üçü çeyrek geçiyordu. Beş dakika sonra ikimiz de uyuyorduk.

ERTESİ SABAH

Saat ona çeyrek kala arkadaşım ve ben –güzelce duş alıp tıraş olduktan sonra– amcamın evinin iki katını birbirine bağlayan bir iç merdivenden indik. Amcam programın parçası olan taze kruvasanları almak için çıkmış ve henüz dönmemişti. Pazar sabahlarına özgü o tuhaf uyusukluk etrafa sinmişti. Mutfakta açık duran radyo, “Sıcaklığın otuz beş dereceye ulaşması beklenen bu Pazar gününde, özellikle sahil kesiminde çok sıcak bir gün yaşanacak,” diyordu. Radyonun mırıltısı insanı hiç uyanmamaya teşvik ediyordu sanki.

Kütüphaneye bir göz attıktan sonra arka taraftaki taracaya oturmaya gittik.

Arkadaşım, amcamın *Zola rafından* aldığı kitabı açarak, “Bu bin dokuz yüz yirmi sekiz tarihli bir *Nana*,” dedi. Söylediğiyle pek ilgilenmedim. Cevap vermediğimi görünce, “Neye bakıyorsun?” diye sordu.

“Afedersin. Burada ne var görüyor musun?”

“Amcana ait bir yazı mı?”

“Sanırım burada amcamın birkaç çevirisi var ve üstelik iyi bir vesileyle yapılmadıkları da açık. Yanılmıyorsam başka bir metin hırsızlığıyla daha karşılaştı. Elbette, bu gülünç yirminci yüzyılda başka ne olabilir ki?”

Elimde tuttuğum iki sayfayı arkadaşşıma verdim.

“Bunları okuyarak programa aykırı davranmış olmayacak mıyım?”

“Kesinlikle evet. Ama henüz dönmediği için rahat davranabiliriz. Dikkatli olmalısın. Eğer kapı sesi duyarsan okumayı hemen bırak, pencereden bakıyor gibi yap.”

“Daha fazlasını yapacağım. Şu elma ağacını gösterip bağıracağım: *One apple a day, keeps the doctor away*. Amcamın çok doğal görünecektir. Hiç şüphelenmeyecek.”

“Mükemmel. Başlayabilirsin artık.”

“O halde, işte ilk sayfanın başlığı: *Odín ya da günümüzde çok moda olan bir yazarın öyküsü, Montevideolu amcamın çevirisiyle*. Şu satırlarla devam ediyor:

“Kral Olaf Tryggvason yeni dine kendini kaptırmıştı. Bir gün, koyu renkli pelerinine sarınmış, şapkasının geniş kanatları gözlerini gizleyen yaşlı bir adam kralın sarayına geldi. Kral ona yapmayı bildiği şeylerin neler olduğunu sordu, yabancı da öykü anlatmayı ve keman çalmayı bildiğini söyledi. Kemaniyle eski şarkılar çaldı. Sonra Gudrun ve Gunnar’ın öyküsünü anlatmaya başladı; sonunda yaşlı tanrı Odín’in doğumuyla ilgili bölüme geldi. Anlattığına göre, üç büyücü geldi ve bunlardan ikisi Odín’e esenlikler diledi... Yalnız üçüncü büyücü, öfkeyle, “Bu çocuk akşamı kalmadan, yanınızda yanan mumun erimesiyle ölecek, daha fazla yaşayamayacak,” diye kehanette bulundu. Bunun üzerine, anne babası, Odín ölmesin diye mumu söndürdü. Olaf Tryggvason bu öyküye inanmak istemedi. Yabancı, öykünün doğru olduğunda ısrar ederek bir mum çıkarıp yaktı. Herkes yanan mumun alevine bakarken, yaşlı adam artık geç olduğunu, gitmek zorunda olduğunu söyledi. Mum eriyip bittiğinde onu aramaya çıktılar. Kralın sarayının yakınında, Odín’in cesedi bulundu.”

Arkadaşım ilk sayfayı masanın üzerine bıraktı ve ikinci yi okumaya hazırlandı. Biraz daha hızlı hareket etmesini söyledim. Mutfaktaki radyo saatin on olduğunu söylüyordu.

Amcamın dakiklığını hatırlayarak, “Fazla gecikmez,” dedim.

“İşte ikinci sayfanın başlığı: *Çok yakından tanıdığım bu bildik yazarın kimi kaynaklardan topladığımız pasajları*.”

“Uzun başlıklar, tam ona göre.”

“İlk üç paragraf avcı Meleagros hakkında... Söylentiye göre –diyor ilk paragrafta– *Meleagros*, *Kral Oineus*’un oğlu değil, *Tanrı Ares*’in oğlu idi. Çocuğun doğumundan yedi gün sonra annesi *Althaia*’nın huzuruna çıkan *Moiralar* ona oğlunun kaderinin ocakta yanan odun parçasına bağlı olduğunu söylediler. Öyle ki, odun tamamen yanıp küle döndüğünde *Meleagros* ölecekti. *Althaia* odunu ocaktan çıkarıp söndürdükten sonra bir çekmeceye sakladı...”

“İkinci paragraftan devam et,” dedim arkadaşşıma.

“İkinci paragraf... ve *Moiralar*, yazgının koruyucuları, onu aramaya gittiler ve ocaktaki odunun yanıp toza dönüşeceğini ve oğlunun da tükenip öleceğini bildirdiler. O zaman *Althaia* odunu alıp söndürdükten sonra, onu bir çekmeceye sakladı. Ancak *Meleagros*, *Kalydon*’da avlanırken dayılarını, yani *Althaia*’nın kardeşlerini öldürdü. *Althaia* bunu öğrenince öfkeye kapılıp oğlunun kaderinin bağlı olduğu odunu ateşe fırlattı. *Meleagros* oracıkta öldü...”

“Sanırım birazdan burada olur,” dedim arkadaşşıma.

“Üçüncüsü çok kısa,” diye karşılık verdi.

“Öyleyse devam et, başladın bir kere.”

“*Normandiya*’daki *chasses du roi* geleneğinin de gösterdiği gibi, kelt köylerinde *Odin* figürü *Arthus* ya da *Arthur* ismiyle ortaya çıkar. *Dontenville*’ye göre tüm bunların altında yatan mit, *Meleagros* mitidir.”

O sırada, “Okuma seansı saat onda başlıyor,” sözlerini duyduk.

Çok sevdiği ondokuzuncu yüzyıl romancılarının tarzına öykünen amcam, iri yarı, etine dolgun, altmış yaşlarında, esmer tenli, güzel kafası kel ve genel olarak mavi ve sarı renkli elbiseler giyen bir adamdı. Kütüphanesinde sakladığı kendi karikatürü, onu yarı *bon vivant* yarı Roma senatörü gibi gösteriyordu ama en önemli özelliğini yansıtmıyordu: Küçük, siyah gözlerinin canlılığını. Çünkü amcam asla çok görmüş geçirmiş birinin artık daha fazla şey

görmek istemeyen, yorgun ve şüpheli gözleriyle bakmaz, tersine, ilk defa şenliğe katılan bir çocuğun neşeli ruh halini yansıtan gözlerle bakardı. Okuma seansları, sere-moniler, ışıklı hurma ağacı –gözlerine bakınca bu ruh hali şeffaflaşıyordu– işte buradan besleniyordu; dünyanın ona sunduğu bayağı yaşam biçimine karşı verdiği mücadele de öyle.

Amcam bize yaklaşp gülümseyerek, “Programlar ne için yapılır?” diye sordu.

Ama bu, cevap gerektiren bir soru değildi ve alaycı bir ifadeyle bizi selamlayıp kucakladı.

“Ayrıca size bir şey daha söyleyeceğim,” diye devam etti. “Bu okuduğunuz sayfaların üzerinden çok zaman geçti. Şimdi böyle ustaca hırsızlık yapanlarla dalga geçmiyorum.”

“Evet, zaten bu konudaki yeni tavrımı fark ettik. Doğrusu çok şaşkınız,” dedim amcama.

“İyi ama bunu nasıl öğrendiniz?”

“Posta kutusuna bıraktığın nottan.”

“Ah doğru! O fikrimi değiştirdiğime öyle memnunum ki bunu her fırsatta açıklamaktan kendimi alamıyorum. Ama bunu sonra konuşuruz. Şimdi size kahvaltı servisi yapacağım.”

Bu sözlerden sonra amcam için için güldü.

Mutfağa doğru gözden kaybolduğunda, “Elinde bir şey vardı,” dedim arkadaşşıma.

“Hırsızlık altın yumurtlayan tavuktur! Sanırım öyle, evet!” dediğini duyduk sonra.

Kahvaltıda günlük meselelerden konuştuk. Masada kruvasan, pancake ve diğer yiyeceklerden tek kırıntı kalmadığında, her birimiz elimizde ikinci ya da üçüncü kahve fincanıyla okuma seansına başladık.

İlk olarak ben başladım ve dört öykü okudum: *Haus Menscher*; *Beş dakikada bir öykü nasıl yazılır*; *Klaus Hahn*’ın, *Margaret* ile *Heinrich*, ikizler. Sonra sıra arkadaşşıma geldi

ve *Ben, Jean Baptiste Hargous* isimli öyküyü okudu. Son olarak amcam *İyi hırsızlık nasıl yapılır, kısa açıklama ve bir örnek* başlıklı metni okuyarak yeni kuramını açıkladı.

Son kelime, bir kez daha, beklemek zorunda kalacak. Sözü geçen çalışmaları yazıya geçirmeden bu arayışa devam etmek çok yersiz olurdu.

HANS MENSCHER

Hamburg'da, Binnen Gölü'nden pek uzak sayılmayacak bir yerde, terk edilmişliğiyle şehrin o bölgesindeki diğer evlere hiç benzemeyen o ev, Eichendorf Meydanı ve gölü birbirine bağlayan Vertrieb Sokağı'na bakan bahçesindeki parmaklıkları zorlayarak dışarı çıkmaya yeltenen ve bugün bile açmaya devam eden güller olmasa, tamamen ölü gibi görünür.

Orada dolaşan biri tesadüfen evin önünde dursa, sıvası dökülmüş duvarların, rengi solmuş giriş kapısının ve pencerelerin farkına varır. Hep terk edilmiş evlere eşlik eden hüznün, belki kendisi de terk edilmiş bir yurtluk olan kalbine işlediğini hisseder. Ancak orada ne bir heykel, ne de merakını çoğaltan bir tabela ya da işaret vardır; biraz soluklanır, gül bahçesinin bir zamanlar ne denli güzel olduğunu düşündükten sonra sokağın aşağısına doğru ilerler, göl kıyısına varır, orada oturup zarif yelkenlilerin nasıl süzüldüğüne, motorlu gemiler geçerken suda oluşan dalgalarla her defasında yelkenlilerin nasıl inip kalktığına bakar; seyre dalmış, Vertrieb Sokağı'ndan geçerken önünde durduğu terk edilmiş evi unutmuştur artık. Böylece, orada, 1923 yılı Temmuz ayının yirmi yedinci günü sabahı, bahçede ölü bulunan ressam Hans Menscher'in yaşadığını öğrenme fırsatını da yitirmiştir.

Ama oralarda dolaşan kişi daha meraklı biri olsa, evin neden terk edildiğini öğrenme ihtiyacı onu dürtse ve bu ev hakkında ayrıntılı bilgi edinmek istese, o Temmuz sabahı benim başından geçtiği gibi, birisi çıkıp belleğini eşeler, uğraşıp da hatırlayamayan birinin huzursuzluğuyla,

ona şehrin merkez kütüphanesinin bulunduğu binayı işaret ederdi.

“Eğer Menscher’e ne olduğunu öğrenmek istiyorsanız, o tarihte çıkan gazeteleri tarayın. Eminim bir şeyler çıkar.”

Böylece, bu kişi, danıştığı adamın öğüdüne uymaya niyetlenir ve sonra, oralarda dolaşan herhangi biri gibi, o da hayatının tekdüzeliğini kıracak yenilikler peşinde, bu yeniliklerin neler olabileceğinden habersiz, sokağa çıkar; ressam Menscher’in izini sürmek, öğleden sonra vakit geçirebilmek için iyi bir yol gibi görünür ona. Bu varsayımı izleyerek denilebilir ki, bu kişi, çok geçmeden, ressamın ölümünden bir gün sonra Vertrieb Sokağı’nda olup biteni anlatan gazetelerin başına oturur.

Tıpkı benim gibi o da *Bild Zeitung* gazetesini alır ve şunları okur: “Munch’un can dostu ressam Hans Menscher, kariyerinin başlarında çalışmalarına beslenen umudu boşa çıkardı. Aslında aklını yitirdiği ve sokaktan geçen herkesin ona evinin bahçesinde resim yapan bir soytarı gözüyle bakmaya başladığı günden beri Menscher’in resim sanatı için bir kayıp olduğunu söylemek sanırız yanlış olmaz.”

Şu anda okuyucu durumundaki bu kişinin ilk tepkisi şaşkınlık olur. Muhtemelen, dehaları delilikle tükense de –tam tersine– bu durumun eserlerine galebe çalmadığı ressamların adlarını hatırlar ve, gazete muhabirinin söylediğine bakılırsa, artık ölmüş olan Menscher’in çektiği acının ayrıntılarını, onu bir ressam olarak sefaletle sürükleyen, ayrıca gülünç duruma düşürüp diğer insanların soytarısı yapan bu deliliğin ayrıntılarını bilmek ister.

Doğal olarak, makalede bu ayrıntılar da eksik değildir. Beklenenin aksine, bu kişi, hayatın sefil olduğunu bilir ama bu sefaletin kurcalanmasından hoşlanmaz ve gazetecinin yazısına aldığı anekdotların çoğunu –bunlar, normal insanların kendilerine benzemeyen insanlar hakkında konuşurken sahip oldukları yanlış inançlarla yazılmıştır– görmezden gelmek zorunda hisseder kendini. Nihayet,

Menscher'in aklını yitirmesine dair somut şeyler bulunduğunda, bunlar ona bayağı görünür. Çünkü bu delilik, günümüzde sıradan kabul edildiği üzere, pitoresk bir tavırdan daha fazlası değildir; imgelemin hükmünde resim yapmak.

“Onun sokağından geçen pek çok Hamburglunun bildiği üzere,” der yazar, “ressam hemen önünde olan şeyleri bile göremiyor gibiydi. Gül bahçesine dikkatle baktıktan sonra fırçasını eline alıyor, sonunda bir Akdeniz manzarasına dönüşen taslaklar yapıyordu; badem ağaçları olan bir kır resmi örneğin. Eğer Vertrieb Sokağı'na doğru bakıyorsa, tuvalde bu sokak değil, bir Yunan meydanı ya da başka bir egzotik manzara belirliyordu. Ama en kötüsü...”

Anlattığı şey, gerçekten de, olabileceklerin en kötüsü değildir; en kötüsü, kaldırımından durmadan ona sorular soran –sıkılmış şehirliler– insanlardır ve talihsiz Hans –talihsiz kişi diğer insanların kötücüllüğünü fark edemez bile– bu sorulara sanki *gerçekten Akdeniz sahillerinde ya da bir Yunan şehrindeymiş, gerçekten tüm vücudu ve ruhuyla bir İtalyan ya da Yunanın yazgısını yaşıyormuş* gibi cevap vermektedir... İtalik vurgular, elbette, haberin yazarına ait.

Daha da kötüsü, Menscher'in, İngilizlerin *village character* dedikleri şeye dönüşmesiydi. Bu yüzden –gazetecinin sözleriyle– gerçeklikten kopmuş olmasının ne tür sonuçlar doğurabileceğini kimse düşünmedi. Sonuç: () Temmuz sabahı gerçekleşen trajik ölüm.

Bild Zeitung'un gazetecisi olayların gelişimini hissedilir bir *joiese*¹¹ ile anlatıyor:

“Yaşamının son yılında, Vertrieb Sokağı'nda eğleşen pekçoklarımızın gözlemleyebildiği gibi, Menscher'in resmi tek bir temayla sınırlıydı. Tablolarında hep bir Arap şehri belirliyordu, varsa yoksa bir Arap şehri... Beyaz sokaklar, camiler, medreseler, cüppeli adamlar, yüzleri kapalı

11) Kcyif, neşç. (ç.n.)

lı kadınlar. Resminin öğeleri bunlardan ibaretti. Bu çığır-
lığın yanı sıra, içinde bir tür mutluluk, eşine ender rastla-
nan, çoklarının patolojik olarak nitelendirdiği bir mutlu-
luk da serpildi. Kendisine sorulduğunda, ressam, ruh ha-
linin böyle olmasının sebebini tüm doğallığıyla açıkladı.
Tablolarında görülen Jaddig isimli bir şehirde tanınmış ol-
duğu Nabilah adlı kadınla aşk yaşadığını söyledi. Bilmeyen
varsa söyleyelim, Jaddig, Arabistan sahilindeki bir şehrin
adıdır.

Bahçesinin parmaklıkları arkasında konuşan Menscher'i
ve onu dinleyenlerin yüzünü hayal ediyorum. Bu görün-
tüye dayanamıyorum, bana acı veriyor. İyice düşünersek,
belki de Menscher gerçekten deliydi, çünkü sadece deliler
kendisine laf yetiştirenlerin alaycı gülüşlerine katlanabilir.

“Görünüşe göre,” diye yazıyor gazeteci, “onun da alaycı
bir ifadeyle güldüğünü hayal etmek zor değil, Menscher
ve Nabilah'ın ilişkisi çok tutkulu bir ilişkiydi. Ressamın,
ismini gizli tutmak zorunda olduğum eski bir dostu,
Menscher'in, kendisine bu tutkudan hiç gizlisi saklısı ol-
maksızın, tüm ayrıntılarıyla söz ettiğini bana açıkladı; bu
ayrıntıları, malum sebepler yüzünden burada yayımla-
yamıyoruz.”

Gazeteci, önceden dile getirdiği bir şeyin altını çizer:
“Gençlik arkadaşının bana anlattığına göre, ressam, Nabilah'tan söz ederken, Jaddig şehirde bir yatakta beraber
yattıkları, *gerçek, ruhu ve bedeni* olan biri gibi anlatıyormuş
onu. Menscher'in ölürken bile bunlara inanıyor olması
mümkündür; kaldı ki, öldü mü yoksa öldürüldü mü, bu
bile tanı olarak bilinmiyor.”

Sonunda, gazeteci en başarılı olduğu konuya geliyor.
Acıklı bir olaydan söz ederken, okurların, duruma uygun
hüzünlü üslubundan hoşlandığını bilir ve bu konuda elin-
den geleni yapar.

“Birkaç ay önce,” diye yazar, “ressam, demin tanımla-
dığımız inngesinden çok farklı bir görüntü çizmeye başla-

dı. Artık kalbinde neşe yoktu. Tam tersine, sinirli ve ürkek görünüyordu. Birisi ondaki bu değişikliğin sebeplerini öğrenmek istediğinde, Menscher, ona evlilik öncesi cinsel ilişkiyi yasaklayan, bir Arap kadınıyla yabancı bir erkeğin ilişkisine asla izin vermeyen eski Arap geleneklerini ciddi biçimde çiğnediğini söyleyerek cevap vermiş; öyle ki, o ve Nabilah'ın ilişkisi ortaya çıkmıştı ve kadının ailesi öldürmek niyetiyle Nabilah'ı arıyordu.

“Doğal olarak kimse öyküsüne inanmadı. Ama bununla beraber, pek çok insan Menscher'in çektiği acıyı görüp üzüntü duyuyordu. Yine de, onun bu talihsizliği atlatacağına ve eski neşesine kavuşacağını düşündüler.

“Ne yazık ki tam tersi oldu. Menscher'in içindeki korku dehşete dönüştü ve bu dehşet yüzünden çıldırmış halde, çılgık çılgıca, bahçesinde bir o yana bir bu yana koşturup duruyordu. Çaresizlik içinde olduğu görülebilen Menscher, onu kaldırımdan izleyen insanlardan yardım istiyor, onlar ise ağlamak mı yoksa gülmek mi gerektiğini bilemiyorlardı. Ama şimdi hepimiz biliyoruz ki durumu çok ciddiydi, çünkü Hans Menscher öldü. Dün, temmuz ayının yirmi yedisinde, sabahleyin, bahçesinde hançerlenmiş olarak bulundu. Hayatına son veren hançer –bu ayrıntı tüm kafelerde konuşuldu– Arap yapımı, uzun bir ağzı, telkari kakma tutağı olan bir hançerdi.”

Oralarda gezinirken yolu kütüphaneye düşen kişi kendisini düş kırıklığına uğramış hissetmez. Merakı, ona, akşam yemeğinde anlatacağı bir öykü, oyalayıcı bir öğleden sonra gezisi kazandırmıştır. Mutlu mutlu binanın merdivenlerinden iner, kalabalığın arasında kaybolur.

Bununla beraber, bu kişi, salt tesadüf eseri, benimle aynı şansa sahip olamadı; benim şansım, birazdan anlatacağım gibi, Menscher'in öyküsünün sonuna kadar gidebilmektir.

Çözülmemiş adli davalar hakkında bir kitap yazan emekli bir yargıcın evine davet edildiğimde, ona deli res-

sam ve onu öldüren hançer hakkındaki davayı sorma fırsatı buldum.

“Bu dava,” dedi, “tam olarak çözülemedi.”

Yargıç, daha elle tutulur bir cevap beklediğimi görünce, onu takip etmemi işaret etti. Çalışma odasına vardığımızda, arşiv dolabından bir zarf çıkarıp elime tutuşturdu. Bir an ellerim titredi: Mektubun üzerindeki yazılar Arapça’ydı:

“Mektupta yazarları okuyunuz,” diye rica etti yargıç.

Mektup çok iyi bilmediğim bir dil olan İngilizce ile yazılmış olsa da, yetersiz bilgimle bile mektubun ortalarına doğru Jaddig polisinin Alman uyruklu Hans Menscher hakkında bilgi istediğini ve Nabilah Abauati’nin bir polis karakoluna bıraktığı şikâyet dilekçesinin değerlendirmeye alındığını fark ettim. Dilekçede, Nabilah Abauati, 1923 yılı Temmuz ayının yirmi altısını yirmi yedisine bağlayan gece, ailesinden üç kişinin adı geçen Alman uyruklu şahsı öldürmüş olduğunu beyan ediyordu.

“Öyleyse gerçekte ne oldu?” diye sordum

“Siz benim sadece çözülmemiş davalarla meşgul olduğumu unutuyorsunuz,” diyerek gülümsedi yargıç. Sonra bana, salondaki davetlilere katılma zamanının geldiğini işaret etti.

BEŞ DAKİKADA BİR ÖYKÜ NASIL YAZILIR

Sadece beş dakikada bir öykü yazmak için, küçük bir kum saati –ayrıca bilindiği gibi dolmakalem ve beyaz kâğıt– gerekir. Kum saati, bu hayata ait şeylerin, dolayısıyla da o an ortaya koyduğunuz çabanın boş ve gereksiz olduğu konusunda tam bir fikir verecektir size. Hiçbir surette, şu tekdüze, tek renkli ve modern duvarlardan birinin önüne oturmayı aklınızdan geçirmeyin; bırakın bakışlarınız pencerenizden uzanıp giden açık manzarada, martıların ve diğer orta büyüklükteki kuşların istedikleri gibi uçup geometrik şekiller çizdiği şu gökyüzünde kaybolsun. Ayrıca daha önemsiz de olsa, sözleri sizin için anlaşılmasa da herhangi bir müzik de gereklidir; örneğin bir Rus şarkısı. Daha sonra, iinize dönün, kuyruğunuzu ısırın, özel teleskopunuzla iç organlarınızın sessizce çalıştığı yere doğru bakın, vücudunuz üşüyor mu, susamış mı, soğuk bir içki ister mi ya da başka bir derdi var mı sorun. Cevabın olumlu olması durumunda, mesela tüm vücudunuzda bir gıdıklanma hissettinizse kesinlikle endişelenmeyin. Çünkü daha ilk denemede çalışmanıza başlayabilmeniz tuhaf olurdu zaten. Kum saatini gözleyin, henüz alt kısmı neredeyse bomboştur, bilin ki daha yarım dakika bile olmamış. Sinirlenmeyin, kısa ve küçük adımlarla, eğer böyle yapmak hoşunuza gidiyorsa, ayaklarınızı sürüyerek, sakince mutfağa kadar gidin. Biraz su için –eğer su buzluysa boyununuzu ıslatma fırsatını kaçırmayın– ve tekrar masaya oturmadan önce tatlı tatlı işeyin (tuvalet tabii, çünkü kordora işemek, ilke olarak, yazınsal bir tavır değildir.)

İşte orada martılar, işte orada serçeler, işte orada –solu-

nuzdaki kitaplıkta– kalın sözlük. Sarı platinmiş gibi, üzerinde elektrik akımı varmış gibi onu tüm dikkatinizle kavrayın. Sonra da –dolmakalemin kâğıda sürtünmesiyle çıkan sesi dikkatle dinlemeyi unutmadan– şu cümleyi yazın: *Sadece beş dakikada bir öykü yazmak için öyküye başlamak gerekir.*

Artık bir başlangıcımız var. Eğer çalışmaya oturduğunuzdan beri ancak iki dakika geçtiyse, bu az şey sayılmaz. Elinizde sadece ilk cümle değil, bir de sol clinizin altında, ihtiyacınız olan her şeyi barındıran şu kalın sözlük var. Bu kitabın içinde her şey vardır, kesinlikle her şey; bu kelimelerin gücü, inanın bana, sonsuzdur.

Kendinizi bırakın, düşünün ki siz, evet siz, bir Golemsiniz, harflerden, daha doğrusu işaretlerden oluşmuş bir erkek ya da bir kadın. Sizi oluşturan bu harfler –tıpkı dinamit lokumlarının uyum içinde patlaması gibi– sözlükte dinlenen uykucu kardeşlerini bulmaya çıkarlar.

Artık biraz zaman geçti. Ama saate bir göz atınca görürsünüz ki size verilen sürenin yarısı bile geçmemiştir.

Aniden, kayan bir yıldız gibi, ilk kardeş uyanıp yanınıza gelir, başınızın içine girer ve mütevazı bir şekilde beyninizde uzanır. Bu kelimeyi derhal yazmalısınız. Büyük harflerle yazmalısınız çünkü yolculuk sırasında boy atmıştır. Kısa, hızlı, çevik bir kelimedir; AĞ kelimesidir bu.

Bu kelime, diğer bütün kelimeleri harekete geçirir ve bir resim sınıfının kapısı açıldığında duyduklarınıza benzeyen bir uğultu tüm odayı kaplar. Kısa süre sonra, sağ clinizde bir başka kelime belirir; ah dostum, gönülsüz bir gözbağcıya benzediniz. İkinci kelime, kaleme dört elle sarılıp kıvrılarak aşağı iner ve mürekkebin ucundan döken bir karalamaya dönüşür: ELLER.

Hediye paketini açar gibi, bu ipin ucunu çek (senli benli konuştuğum için beni affedin, önünde sonunda birlikte seyahat ediyoruz); bu ipin ucunu çek diyordum, bir hediye paketini açar gibi. Bu yeni manzarayı, bir parantez içinde paketlenmiş olarak gelen bu yeni cümleyi selamla:

(Evet, ellerimi yaktıkları gün, yüzümü bu sık ağla örttüm.)

İşte şimdi üç dakika geçti. Aklına çok, pek çok, gaz lambasının çekimine kapılan gece kelebekleri kadar çok tümce gelse de yukarıdakini yazmaktan başka bir şey yapmadın. Seçmek zorundasın, acı verici ama seçmek zorundasın. Böylelikle iyice bir düşün ve yeni bir parantez aç: *(İnsanlar bana acıyordu. Buydu tek yaptıkları, acıyorlardı, çünkü yüzümün de yanmış olduğunu düşünüyorlardı; ve ben biliyordum ki, sırrım beni onlardan üstün kılıyor, böylece bu hastalıklı insanlarla alay ediyordum.)*

Hâlâ iki dakika var. Artık sözlüğe ihtiyacın yok, onunla zaman kaybetme. Dikkatini yalnızca çözünmeye, hiç durmadan yayılan sözcül ve bulaşıcı hastalığına ver. Lütfen üçüncü tümceyi yazmakta gecikme: *(Benim güzel bir kadın olduğumu biliyorlardı ve on iki adam her gün bana çiçek gönderiyordu.)*

Bir öncekinin peşi sıra gelen dördüncü tümceyi de yaz: *(Bu adamlardan biri, benimle eşit şartlarda ve aynı ıstırapla dolu olmak için yüzümü yaktı. Böylelikle artık eşit olduğumuzu, bu hareketini aşkının bir kanıtı olarak kabul etmemi söyleyen bir mektup yazdı.)*

Sondan bir önceki tümceye başlarken artık son dakikanın yükü boşalmaya başlar: *(Geceler boyu acı içinde ağladım. Gururum ve aşkımın yüce gönüllülüğü yüzünden ağladım; düşündüm ki, bunun karşılığını vermeli, ben de onun yaptığı'nın ayınnı yapmalıyım: Yüzümü yakmalıyım.)*

Son zeyli kırk saniye içinde yazmalısın, zaman bitiyor: *(Bunu yapmadıysam, fiziksel acı ya da başka bir korku yüzünden değil, böyle güçlü başlayan bir aşk ilişkisinin, zorunlu olarak, çok daha basit bir biçimde devam etmesi gerektiğini anladığımı için yapmadım. Öte yandan, sırrımı öğrenmesine izin veremezdim, çok zalimce davranmıştım. O yüzden bu gece evine gittim. O da bir örtüyle örtünüyordu. Ona göğüslerimi sundum ve sessizce seviştik; bıçağı kalbine sapladığımda mutluydu. Şimdi bana sadece kötü kaderim için ağlamak kalıyor.)*

Parantezi kapatıyorsunuz –böylece öykü son buluyor ve aynı anda saatteki son kum tanesi de düşüyor.

KLAUS HANHIN

Eylül ayının ikinci gündeğümü, günlerden Pazartesiydi ve Klaus Hanhn odasının halısı üzerine sıralanmış üç saatin çalmaya başladığını fark ettiğinde gözlerini şaşkın şaşkın açtı. Önce birisi, sonra diğer ikisi çalmaya başlamıştı; her zaman olduğu gibi ondan kalkmasını, kalkıp işe gitmesini istiyorlardı.

Saatler ona beş çeyrek geçtiğini söylüyordu. Verdikleri mesaj çok tiz ve rahatsız ediciydi.

Yattığı yerde bilinci tam olarak yerine geldiğinde, Klaus Hanhn, öfkeyle iç çekip yeniden gözlerini kapadı. O Pazartesi, Eylül ayının o ikinci gününde saatlerin onu uyardırması için bir sebep yoktu. Çünkü bu tarih, tam olarak, Hayatı Değıştirmek için seçilmiş gündü; aynı anda hem kırk yedi yaşına girdiğı hem de Yeni Büyük Dönemin başladığı gün. Hayır, kesinlikle olamaz; onu ağır uykusundan çekip çıkarma işini gören bu saatler o sırada Klaus Hanhn istediğı için çalmıyordu. Sadece bir önceki günkü dalgınlığı yüzünden çalışıyorlardı.

Ellerini çarşafın arasından çıkarıp ışığı yakmadan halının üzerinde onları aramaya başladı. Ama hemen sonra, birinci saat sustuğunda bu işten vazgeçip tekrar yatağına uzandı. Sonuçta bu sesleri duymak ona iyi geliyordu. İçinde bulunduğu anı vurguluyor, artık başlamış olan Yeni Dönemin etkisini –iyi bir etkiydi bu elbette– ona daha büyük bir güçle hissettiriyordu. Ne kadar uykusu olursa olsun işe gitmekten başka çaresi olmadığını söyleyerek, saatin beş çeyrek geçtiğini ilan ederek zırlasınlardı bakalım. Artık ne söyledikleri önemli değildi. Onların hükmü

altında değildi. Çalsınlardı. Ne şimdi ne de daha sonra onlara itaat edecekti.

“Yatakta kalmanı kim engelleyebilir ki?” diye sordu ona içinden küçük kardeşi Alexander. Alexander ölmüştü, ya da en azından ona böyle söylüyorlardı: Yıllar önce ölmüştü, diğer okul arkadaşlarıyla beraber Elbe Nehri’ne geziye gittiklerinde, sazlar arasında boğulmuştu. Ama onların söylediklerine inanmıyordu. O biliyordu ki, Alexander sadece yer değiştirmişti. O günden beri dışarıda değil, onun içinde yaşıyor, özellikle önemli anlarda onunla konuşuyordu. Kardeşinin çocuk kalan sesini duymak ona büyük sevinç veriyor, onun öğütlerini her zaman dinliyordu; onu çok ama pek çok seviyordu.

“Hiç kimse Alexander. Hiç kimse bunu yapamaz,” diye cevap verdi gülümseyerek. Sonra yatağında dönüp uykuya daldı.

Birkaç saat geçip güneş gözlerine vurarak onu ikinci uykusundan da uyandırdığında, kendini birden kalp çarpıntısı gibi çelişkili duyguların işgali altında hissetti. Kendisini heyecanlı ve mutlu duyumsuyordu çünkü bu şekilde uyanmak hayatının değiştiği gerçekliğini doğruluyordu; ama ne yazık ki korku da vardı. Sağır, belirsiz bir korku; gün boyu, yavaş yavaş, sonunda dayanılmaz hale gelen bir baş ağrısı gibi artıyordu. Gelecek ona ne getirecekti? İhtiyacı olan her şeyi ona vermek istiyor muydu? Bunu bilemezdi, kardeşi Alexander de bir cevap veremezdi buna; ama sonuçta olumlu düşünmeye yatkındı, önceki aylar boyunca yaptığı tüm çalışmalar meyvesini verecekti. Önemli olan, korkuya yenik düşmemekti. Artık Eylül ayının ikinci sabahıydı. Yirmi dört saat sonra tehlikeden uzakta olacaktı.

Klaus Hanhn, pancuru açtı ve o Beklenen Gün’de gökyüzünde tek bir bulut bile olmadığını gördü. Bu iyiye işaretti. Beyazdan sonra en sevdiği renk maviydi.

Odadan çıkıp salonun ortasına doğru ilerleyerek, “Klaus Hanhn mı?” diye sordu.

Salondaki büyük aynada, ayaklarından kafasına kadar, kendisini tamamen görebiliyordu. O sabah ayna öne doğru eğikti ve Klaus'u olduğundan daha küçük gösteriyordu.

Görüntüsü, olumlayıcı bir hareket yaparak gülümsedi.

Bir reverans yaparak, "Madem durum böyle, mutluluklar sana," dedi.

Aynadaki yansı, onun reveransına cevap vermek için acele etti ve sonra dik dik, ciddi, araştıran birinin ruhu haliyle ona bakakaldı. Evet, hiç şüphe yoktu, kırk yedi yaşındaydı. Kırıksıklıklar böyle söylüyordu, alındaki açıklık böyle söylüyordu, kendi sözleri bile aynı şeyi söylüyordu. İyice düşününce ona saçma geliyordu bunlar, tüm o yılları hayat çeşitlemesinin içine yerleştirmek çok zor geliyordu. Peki tüm bu zamanı doldurması gereken olaylar neredeydi? O olayları bulamıyordu, bu arayışta kardeşi de ona yardım edemiyordu, -sonuçta bir çocuktu- zaten kardeşi zamanın geçip gitmesiyle ilgili her şeyden habersizdi. Ancak hesaplar bir türlü tutmuyordu işte. Kırk yedi yaşındaydı. Belki de hayatını değiştirmek için geç kalmıştı.

"Çok mu geç Klaus?" diye sordu aynaya.

Ama bu soruya kimse cevap veremeden ayna bomboş kaldı ve konuşma kesildi. Sokaktan yüzlerce korna sesinin çığılgı geliyordu.

"Bir engel var, Klaus," dedi ona Alexander.

Klaus, pencereyi açıp kafasını uzattığında, "Çok güzel bir manzara, değil mi?" diye sordu.

"Kesinlikle öyle, Alexander," diye de kendi kendine onayladı.

Arabalarla dolu Bulachweg Sokağı'nın trafik ışıkları, boş yere yeşilden kırmızıya, kırmızıdan yeşile değişip duruyordu. Evinin giriş kapısının önünde bir ekmek dağıtıcısı, aracını hapseden iki otobüsün yol açtığı engele lanetler yağdırmaktaydı.

Klaus Hanhn, bakışları bu aracın üzerinde, bu sabah üçüncü kez -önceden mavi gökyüzü ve çalar saatlerde

olduğu gibi- yazgının, hiç durmadan, hayatının aldığı yeni şeklin ona kazandırdığı avantajları kavramasına yardımcı olacak işaretler gönderdiğini düşünüyordu. Çünkü o da henüz sona eren geçmişinde sefil bir ekmek dağıtıcısıydı; sabahın altısından akşamın beşine kadar, Cumartesi günleri dahil. Dükkânlar için sıradan ekmek, kentin zengin mahallelerindeki beyefendiler için özel ve ısmarlama ekmek dağıtmak, hayatını tümüyle doldurmuştu. Dağıtımı geciktirip çalışma saatlerini uzatan trafik tıkanıklığını çok iyi biliyordu. O Pazartesi de aracında umutsuzca oturup bağırarak ekmek dağıtıcısının yerinde olabilirdi. Ne var ki, saatin onu on geçtiğini gösteren üç çalar saat vardı ve o dışarıda değildi. Hayır, hayır, sokakta değil evindeydi. Üstelik telefonu kesikti. Aramaları imkânsızdı, birilerinin onu arayıp neden işe gitmediğini sorması imkânsızdı.

Yazgı, kendine değer verenlere yardımcı oluyordu ve o da gereken değeri veriyordu kendisine. Ekmek dağıttığı kamyonete asla dönmeyecekti.

En anlamsız ayrıntılarına kadar her şey, Eylül ayının bu ikinci günü farklı olmalıydı ve Klaus Hanhn, her zamanki kısa süreli duş yerine, yirmi üç derecelik suyla güçlendirici ve uzun süren bir banyo yaptı. Sonra salona döndü, çırılçıplak kanepede oturdu, güneşiği her tarafını ısıtırken çay, kızarmış ekmek ve tereyağı ile kahvaltı etti. Yavaş yavaş güneşin altında kurumak istiyordu. O günden itibaren, kendini akıntıya bırakmış uykulu bir balık gibi, hep böyle keyifli ve sakin yaşayacaktı.

Kahvaltısını bitirdiğinde telefonu tekrar fişe takıp bir taksi çağırırdı. Henüz nemli olan vücuduna elbiselerini geçirip kapıya indi.

Yarım saat sonra Kieler Bulvarı'ndaki lüks mağazalardan birine giriyordu. Kendisine pahalı elbiseler göstermelerini istedi ve gözlüklerinin üzerinden bakan tezgâhtar onu selamlarken kullandığı sıkkin ses tonunu bırakıp tır tür bir pahalı elbise istediğini sordu.

Klaus, baştan ayağa değişmek istediğini söyledi. İ a-
maşırı, çoraplar, gömlek, mavi renkli ayakkabılar ve en
nemlisi yazlık, beyaz, hafif bir takım. Ayrıca bunların
hepsini üzerine giyerek mağazadan ayrılacaktı. Eğer izin
verirlerse –ki izin vereceklerini biliyordu– eski giyecek-
lerinin hepsini orada bırakacaktı.

Tezgâhtar kız, umulmadık bir suç ortaklığıyla, “Beyaz
bir takım istediğinizden emin misiniz? Yaz sonsuza dek
sürmez,” diye sözce girdi. Parmağı, yazarkasanın yanındaki
küçük takvimi işaret ediyordu. Sonbahar yaklaşıyordu ve
hava soğuyacaktı.

O sırada, tezgâhtar kızın yüzündeki aynı hınzır gülüm-
semeyle Klaus, “Kaplumbağalar Adası’nda mevsim hep
yazdır,” dedi.

“Bunu nasıl söyleyebildin, Klaus?” denildiğini duydu.
Alexander’in kuru, azarlayan bir ses tonu vardı.

Klaus’un yüzündeki gülümseme kayboldu. Kaplumba-
ęalı cümle –bir seyahat acentasının sloganı– büyük harf-
lerle, fonda palmyeler olan bir resimde, şehrin ilan yapış-
tırılan tüm duvarlarında görülebiliyordu. Tezgâhtar kız,
onun bu tedbirsizliği yüzünden, hayatının Yeni Dönemi
için tehlikeli olabilecek bir bilgiye sahipti artık.

“Hiç tedbirli davranmadın, Klaus. Bu kadın, ona verdi-
ęin cevabı hatırlayacak. Umalım da bu bilgi o malum ku-
laklara ulaşmasın,” diye fısıldadı Alexander.

Küçük kardeşi haklıydı. Kendini akıntıya bırakmış, sa-
kince uyuklayan bir balık gibi yaşamak istiyordu ama balık-
lar, uykularından sağ salım kalkabilmek için, uyurken bile
beyinlerinin bir kısmını uyanık tutarlardı. Bu örneği izle-
mek, ona uygun geliyordu. Uyumayan, hep gözleyen, ken-
dinden güçlü balıkların olduğunu unutmamalıydı; o balık-
lar, kan kokusunu takip eder, izini buluverirlerdi. Onlara
dikkat etmeliydi. Yirmi dört saat daha... Ve sonra kurtu-
lacaktı. O zamana kadar çok dikkatli davranmalıydı.

Klaus, tezgâhtar kızın masanın öbür ucunda duran tele-

fona doğru uzaklaştığını görünce, “Nereye gidiyorsunuz?” diye atıldı. Acılı bir yüz ifadesi vardı.

“Polisi çağıracak! Öldür onu Klaus! Hemen şimdi öldür onu!” diye bağırdı içinden Alexander. Hâlâ bir çocuk olduğu için, iyiyi kötüden ayırt etmeyi bilmiyor, bazen böyle aptalca davranıyordu. Özellikle de korktuğu zaman.

“Aptalca şeyler söyleme!” diye bağırdı Klaus. Sonra terden sıırıslıklam olmuş ellerle tezgâhtar kızın adımlarını telefona kadar izledi. Ama kadın hâlâ gülümsüyordu. Yüzünde hiçbir endişe okunmuyordu.

“Dükkânda her türden elbiseyi bulundurmuyoruz, alt kattaki depoya sormalıyım,” diye yanıtladı kız. “Elimizde mavi renk ayakkabı var mı?” diye sordu gözlerini yere indirip dudaklarını telefona yaklaştırarak.

Telefonu kapatırken onayıcı bir işaret yaptı tezgâhtar kız. Evet, mavi ayakkabıları vardı. Mağazadan istediği her şeyi almış olarak çıkacaktı. Birkaç dakika sonra istediği elbiselerle dönecekti.

Klaus, tezgâhtar kızın yokluğundan faydalanarak kardeşiyle konuştu. Akıllıca davranmalıydılar, korkunun onlara hükmetmesine izin vermemeliydiler, çünkü korku kılavuzların en kötüsüydü; kurtuluşa giden yolları karartı ve, tam tersine, onları uçuruma sürükleyecek yolları aydınlatırdı. Ayrıca artık Kaplumbağa Adası’ndan söz etmek gibi tedbirsizlikler yapmayacaktı.

“Haklısın, Alexander, aslında genel olarak tedbirli davranırım. Öyle olmasa bu geceki uçak için bileti altı ay önceden ayırtmazdım.”

Ama tezgâhtar kız şimdi onu çağırıyordu. Klaus bu içsel konuşmayı kesip beyaz takımı prova etmeye gitti.

Mağazadan çıktığında saat on ikiyi geçiyordu ve güneş, ışığı Kieler Bulvarı’na dik açıyla vurmaktaydı. Çalıştıkları bürolardan çıkan insanlar kaldırımları dolduruyor ve Binnen Gölü’nün etrafındaki parklara yöneliyordu.

Klaus, ters yönde, sokaklarından birinde –Bauerstrasse

Sokağı– şehrin en tanınmış erkekleri için bir güzellik salonu (*Sebastian*) bulunan St. Pauli Mahallesi'ne doğru yürümeye başladı.

Bu yolda ilk kez yürümüyordu, bununla beraber, yürüyüşünün başından beri sanki her şey tümüyle yeni ve farklıymış izlenimi vermektedir: Gördüğü, duyduğu, hissettiği her şey farklıydı. Ama ne mutludur ki yenilik etrafında değil, bizzat kendisindeydi. Çünkü Klaus Hanhn'ın, o Eylül ayının ikinci günü, eskiden ekmek dağıtıcısı olan, Cumartesi akşamları günün son saatlerinin tadını çıkarmak için salona gidip en ucuz servislerle yetinen önceki haliyle hiçbir ilgisi yoktu. Üstelik bu izlenim, vitrin camlarına yan gözle her baktığında güçleniyor, cama vuran bir sürü yansı da aynı şeyi söylüyordu: Beyazlar giymiş zengin adam, bir yaz gezintisinin keyfini çıkarmakta.

Kaldırımında durup, "Klaus Hanhn bu mu?" diye sordu.

Alexander, onu, bir çiçekçi dükkânının vitrinine bakarak konuşmakla aşırıya kaçtığı, oradan geçenlerin kendisine sorular sorabileceği konusunda uyardı. Ama yürüyüşe çıkan insanlar onun için önemli değildi. Onun için önemli olan, göğüs hizasında bir demet lale tutan o yenilenmiş adamdı.

Şaşırmış gibi yaparak, "Demek sen Klaus Hanhn'sın!" dedi.

Vitrin camındaki görüntü başıyla onayladı ve gülmeye başladı. Ama gülüşü bir kahkaha gibi değil, kalbinin izbe bir köşesinden çıkarak dışarıya, derisine doğru yayılan hafif bir titremeydi. Altı ya da yedi yaşından beri saklı kalan o gülüş, sonunda yeniden hayata dönmüştü.

Tekrar yürümeye koyulduğunda, "Sen gülmüyor musun Alexander?" diye sordu.

"Güldüğümü görmüyor musun?" diye karşılık verdi kardeşi.

Sebastian'ın kapısına, neredeyse hiç farkında olmadan vardı. Mutluluk, mesafeleri kısaltıyordu, mutlu bir yürek için yorgunluk yoktu sanki.

Manikür, Fransız kremleri, doğudan ithal edilen –levhada öyle yazıyordu: *ithal*– bir yöntemle yapılan çok özel yüz masajı. Klaus eğlenerek listeyi okudu ve kararlılıkla kapıyı itti. Her şeyi, güzellik salonunun her türlü özel sunumunu denemeye hazırdı.

Genç bir kadın, onu büyük, yatak odası görünümündeki bir odaya götürdü.

“Beni daha uzun yapın. Sizin gibi olmak istiyorum,” diye espri yaptı Klaus. Kadın gerçekten çok uzun boyluydu.

Kadın, yüzüne kırmızımtırak bir sıvı sürerken, “Bazı şeyler, en azından şimdilik, benim için imkânsız,” diye cevap verdi. Aksanı, St. Pauli kabarelerinin çok yakında olduğunu getiriyordu akla.

“Bu kadarı da yeter,” dedi Klaus. Aslında daha uzun olmaya ihtiyacı yoktu. Açık olmak gerekirse, acentanın broşüründe Kaplumbağa Adası’nda yaşayanların oldukça kısa boylu olduğunu yazıyordu.

Masajcı kadın, tam bir profesyonel tavrıyla, “Önce tüm vücudunuza masaj yapacağım. Zarif elbiselerinizi buraya asın ve şuraya uzanın,” dedi.

Bir uçakta acil çıkışları gösteren hostes gibi, odayı –*bu askı, şu yatak*– tiyatroya bir havayla tanıtmıştı.

Bu tavırlar Klaus Hanhn’a tanıdık geldi ve düşünceleri gece yapacağı yolculuğa kaydı. Havaalanını, bir gün önceden kaydettirdiği bavulları düşündü; önce ikiye, sonra dörde katlanan kuşakların içindeki on bin markları düşündü. Yirmi kuşak, iki yüz bin mark: Hayatının Yeni Dönemi’nin temeli olan hazine buydu.

Sonra, yerinde harcamalar yaparak bu hazineyi oluşturmasını sağlayan tasarruflarını düşündü. Orada, uzaktı, Kaplumbağa Adası. Sekiz saat sonra hava kararacak ve bu uçağın yanıp sönen kırmızı sinyali, gökyüzünün karanlığına yarararak yol alacaktı.

Masajcı kadının elleri vücuduna gömülüyor, sonunda zevk veren, küçük ağrı kasılmaları oluştuyordu. Gözleri

ni, uçağın adaya iniş anına kadar geçen düşsel yolculuğu izlemek için kapadı. Ama kalbinde öyle büyük bir esenlik vardı ki düşünmesini engelliyordu. Işığına doğrudan bakanları güneşin kör etmesi gibi, bu mutluluk onu kör ediyordu.

Sebastian Güzellik Salonu'nu ziyaret ederek doğum-günü sabahı yapmayı planladığı şeyleri bitirmişti. Tekrar Bauerstrasse kaldırımlarında yürürken, Klaus, ne yöne gideceği konusunda tereddüt etti. Saatine baktı. Saat öğleden sonra ikiyi gösteriyordu.

Bakışları o saatte tamamen boş olan sokaklarda dolaşırken, "Bu kasvetli şehrin en iyi restoranı hangisi Alexander?" diye sordu. Ancak küçük kardeşi, dünyanın bayağılıklarından habersizdi ve sessiz kaldı. Klaus, biraz düşündükten sonra, "*Paris'e* gideceğim," diye karar verdi.

Bu restoran, şehrin zengin semtlerinde oturan, ailelerinin akşam yemeği için özel ekmekler ısmarlayan beyefendilerin gittiği bir yerdi. Çok iyi olmalıydı. Üstelik Stadpark'ta, Brauerstrasse Sokağı'na yakın bir yerdeydi.

Klaus kolunu kaldırdı ve bir taksi durdu.

Yapmacık bir gönülsüzlükle, "*Paris'e* lütfen," diye rica etti şoföre.

Ona alaycı gelen bir gülücükle Alexander, "Böyle konuşmana gerek yok, Klaus. O kadar çok parfüm süründün ki kimse senin üstün toplumsal konumundan şüphelenmeye cesaret edemez," dedi.

Restoran yaldızlı sütunlarla bölmelere ayrılmış, masalar –yirmi kadar, daha fazla değil– büyük cam bir akvaryumun etrafına dağılmıştı. Pencerelerden Stadpark'taki ağaçların kırmızıya boyanmış yaprakları görülüyordu. Kumaş peçeteler mavi, masa örtüsü beyazdı.

Klaus Hanhn, akvaryumun yanındaki bir masaya, sırtını yemek yiyen diğer müşterilere dönerek oturdu. Yemeğini akvaryumda yüzen tropikal balıkları seyrederek yemek istiyordu.

“Kaplumbağa Adası’nda göreceğimiz şeylere alışmaya başlasak iyi olur, Alexander,” dedi.

“Adınız nedir?” diye sordu kendinden emin bir sesle. Elinde mönüyle kendine yanaşmış olan garsona sormuştu bu soruyu.

“Marcel, mösyö,” diye cevap verdi garson biraz sıkılmış bir halde.

“*Très bien*, Marcel. Bana iyi bir şey öner. Bugün doğumgünüm.”

Klaus ellerinin arasında tuttuğu mönüye anlarmış gibi bakıyordu. Her ne kadar yemeklerin malzemeleri küçük harflerle parantez içinde ve onun anlayabileceği gibi gösterilse de, orada bulunan isimlerin büyük bir bölümü tamamen anlaşılmaz şeylerdi.

Garson, birkaç kutlama sözü mırıldandıktan sonra, “*Savarin* mükemmeldir, mösyö,” diye öneride bulundu.

“Öyleyse *Savarin*’e bir bakalım.”

Klaus, içinde neler olduğunu görmek için yemeğin ismini bulmaya niyetlendi. Ama bunu beceremedi. Bu acayip mönüde kaybolmuştu.

“Bir et için tuhaf bir isim, değil mi?” diye düşüncesizce atıldı.

“Affedersiniz, mösyö, ancak sözü edilen şey balıktır. Sonuçta siz haklısınız, tuhaf bir isim bu,” dedi garson sevecen bir gülümsemeyle.

“Elbette, elbette,” dedi telaşlanarak.

“Komik duruma düştün Klaus!” denildiğini duydu. Kardeşinin sesi, canını yakmak istediğinde hep olduğu gibi, kuru bir tonda çıkıyordu. Kardeştiler, birbirlerini seviyorlardı ama çoğu kez Alexander bunu anlamıyor gibi görünüyordu.

“Marcel mutfığa gittiğinde ne diyecek biliyorsun, değil mi?” diye ısrarla devam etti o kuru ses. “Akvaryumun yanındaki masada oturan müşteri bir soytarı, zengin numarası yapan kaba bir adam diyecek. Gerçekten komik duruma düştün Klaus.”

Klaus'un alnını ve ellerini soğuk terler bastı. Hâlâ *Savarin* isimli yemeği bulmak niyetiyle arıyordu.

Garson, mönüye eğilerek, "İşte burada, mösyö," diye yardımcı oldu.

"Görüyorum, görüyorum!" dedi Klaus sert bir biçimde. Yemek (*Savarin scandinave avec brocoli d'aneth*) aşçıbaşının o gün için tavsiye ettiği, ayrı bir yere yazılmış on yemek arasında bulunuyordu.

Yemeğin fiyatını görünce gözleri faltaşı gibi açıldı. Henüz geride bıraktığı o uzun geçmişinde yediği yemeklerin on misline patlıyordu.

"Çok iyi. Bundan getirin!" diye emretti garsona. Ancak yemeğin fiyatına takılmış, bunu fark ettirmemek için de uğraşmak zorunda kalmıştı.

"Bir fakir gibi düşünüyorsun, Klaus. Sen zenginsin ve bir fakir gibi düşünüyorsun. Hiç değişmeyeceksin," diye azarladı onu kuru ses.

"Kes sesini Alexander!" O kadar yıl birlikte olmuşlardı ama hâlâ kardeşinin tutumunu anlayamıyordu. Bazen hiç sebep yokken ona karşı geliyor sanki acı çektirmek hoşuna gidiyordu.

"Peki başlangıç için, mösyö?"

"*Crêpes de roquefort*," diye cevapladı Klaus. Ama istediği şeyin ne olduğunu bilmiyordu.

"Bölgenin beyaz şarabı Ren'e ne dersiniz?" Garson hâlâ gülümsüyordu ama deminki gibi alenen değil. Bir an için, Klaus, onun bakışlarında alaycı bir hava sezdiğini sandı.

"Mükemmel! İşte benim aradığım da bu! Bir Ren şarabı!" diye heyecana kapıldı Klaus canlanarak. Ancak sahte bir coşkuydu bu.

Garson kolonlar arasında kaybolduğunda, Klaus, güneşin aydınlatığı Stadpark'ın ağaçlarına ya da akvaryumda yüzen balıklara bakmaya çalıştı. Düşüncelerinden kurtulamıyordu. Sürekli olarak onu ele veren *Savarin scandinave* yemeğini düşünüyordu. Öğleye kadar, olmak istediği gibi uykulu

bir balık olmuş, tatlı akıntılar içinde yüzdüğüne inanmıştı. Bir düş, sadece bir düş. Suların hafif bir çalkantısı onu uykusundan uyandırmaya, akıntı diye bir şeyin olmadığını anlamasına yetmişti. Denizde değildi, nehirde değildi; restoran-daki tropikal balıklar gibi bir akvaryumun içindeydi. Tek fark, onun içinde yaşadığı akvaryumun daha küçük olmasıydı. Burası onu boğuyor, terden sırsıklam yapıyordu.

“Senin suçun Klaus!” dedi o kuru ses.

Alexander’in azarlamaları, o an hissettiği acıyı artırıyor, derken yanı başında beliren garsonun sesiyle kendine geldi. Ona Ren şarabı getirmişti.

“Denemek ister misiniz, mösyö?”

Şarap amber rengindeydi. Klaus başıyla onayladı.

Şarabın tadına baktıktan sonra, “Kâğıdınız var mı?” diye sordu.

“Kâğıt mı, mösyö?” Garson anlamamış bir yüzle bakıyordu.

“Birkaç kısa not almak için. Zaman kaybedemem. İsterdim ama yapamam.”

“Şimdi oldu, Klaus. Şimdi iyi konuşuyorsun,” dediğini duydu kardeşinin ve kendinden hoşnut gülümsedi. Alexander’in sesi öyle kupkuru değildi artık.

“Birkaç kartpostal uygun olur mu?” diye sordu garson, akvaryumun dibindeki büfeye yaklaşırken. “Üzerinde restoranın fotoğrafı var,” diye açıkladı ve masanın üzerine birkaç tanesini bıraktı.

“Çok iyi, Marcel. Çok teşekkür ederim, işime yarayacaklar,” dedi Klaus, şaraptan bir yudum daha alarak.

İlk notu, çalıştığı şirketteki personel şefine yazdı. İş gelmemesini –ve tabii böyle lüks bir restoranda olmasını– ani bir evlilik kararıyla açıklıyordu. Anlayışlı olmasını rica ediyor ve ona mümkün olan en kısa sürede aracına dönme niyetinde olduğunu bildiriyordu.

Bununla beraber, son iki satırda işin rengi değişiyordu. Eklediği notta şöyle diyordu:

Otuz yıldan fazla gecikeceğimi sanmam. Ayrıca, döndüğümde ölmüş olursanız çok memnun olurum.

Klaus, içinde Alexander'ın kıkırdadığını hissetti ve kendisi de güldü. Personel şefini çok iyi tanıyor ve kartı okuduktan sonra atacağı histerik naraları hayal edebiliyordu. Ona bu yüzden yazıyordu işte, hayatında bir an olsun acı çektiirmek için.

“Onu öldürmeliydin, Klaus,” diye fısıldadı Alexander.

Bir çocukla konuşur gibi sevecen bir tonda, “Sus, aptal!” dedi ona Klaus. Amber renkli şarap keyfini yerine getiriyordu.

İkinci mesajı çok daha dikkatli yazmaya başladı ve *crêpes de roquefort* masasına gelene kadar da bitirmedi.

“Küçük balığın, sonsuza dek veda ediyor. Bu kartı aldığımda ben çok uzakta olacağım. Bunu anlamayacağımı biliyorum ama fark etmez. Beni özleyeceğini sanmıyorum. Böylesi daha iyi. Sana daha fazla yazacaktım ama yazmayı pek beceremem. Hoşçakal.”

İmzaladı, adresleri yazdı ve garsona teslim etti.

“Bunları postaya verir misiniz, Marcel?”

“Elbette, mösyö. Hemen yarın postaya veririm.”

“Teşekkürler Marcel.”

Neredeyse tamamen boşalmış olan şişeyi fark eden garson şarabı göstererek, “Sanırım biraz daha şarap istersiniz, mösyö,” dedi.

“Evet, bana bir şişe daha getirin lütfen. Yazmak için hep biraz neşelenmem gerekir,” deyip gülümsedi Klaus. Garson, gülümsemesine karşılık verdi ve şişede kalan şarabı kadehe doldurdu.

Ne şarap ne de yemek ona iyi gelmişti. Giderek ateşi çıkıyordu ve ceketinin düğmelerini açtığında –*savarini* yutmaya çalışırken– koltukaltlarındaki terin, mavi renkli gömleğinde koyu lekeler oluşturduğunu canı sıkılarak gördü. Lekeler, yıldızlı sütunlardan yansıyan biçimsiz görünümlerinde bile fark ediliyordu.

“İ hesap lütfen!” diye bağırdı birden ve restoranda bulunan tüm müşteriler ona doğru döndü. O iğrenç *savarinden* kurtulup hemen gitmeye karar vermişti. Havaya ihtiyacı vardı, boğuluyordu. “Hesap Marcel!” diye tekrar seslendi.

Garson ona doğru küçük adımlarla, acele ettiğini belli etmemeye çalışarak koştu.

“Gitmek mi istiyorsunuz, mösyö? Başka bir şey almayacak mısınız?” Bakışları telaş yüklüydü.

“Evet, gitmek istiyorum!” Sağ eliyle masa örtüsünün bir ucunu kıvrıyordu.

“Lütfen sabırlı olun. İ hesabı hemen getiriyorum. Özür dilerim, mösyö.”

“Üzgünüm, eve gitmek zorundayım,” diye açıkladı Klaus sesini alçaltarak. Bağırıdıktan sonra kendini içi boş, güçsüz hissediyordu. Başı ona ağır geliyordu.

“Bir dakika içinde döneceğim, mösyö.”

Başı yalnızca ağırlaşmamış, dönmeye de başlamıştı, masadan kalkmakta güçlük çekti. Sonra birkaç kez akvaryuma toslayıp kolonlardan birine yaslanarak bu halde hesabı beklemeye karar verdi.

Garson geri döndüğünde, “Güzel balıklar, Marcel, çok güzeller,” dedi. Hesabı yüz marklık iki banknotla ödedi. “Üstü senin,” diye ekledi. Üstü kırk marktı.

“Amma cömert oldun Klaus! Sarhoş olduğun belli.” Alexander’in sesindeki alay çok açıktı.

Garson bir reverans yaparak, “Çok teşekkürler, mösyö,” dedi.

“Kartları unutmayın lütfen. Benim için çok önemliler. Gerçekten Marcel. Duygusal meseleler. Sen de bilirsin işte.”

Kelimeleri telaffuz etmek çok zor geliyor, dili dolaşıyordu.

“Endişelenmeyin mösyö, unutmayacağım.” Garson onu yavaş yavaş, hiç sarsmadan iteleyerek kapıya doğru götürüyordu.

“Ne olursa olsun,” diye konuşmaya başladı Klaus durup ona dönerek. “Kaplumbağa Adası’ndaki balıklar çok daha güzeldir. İnanılmaz balıklar.”

“Buna hiç şüphe yok, mösyö. Size taksi çağırmamı ister misiniz? İsterseniz size bir taksi çağırayım. Benim için hiç sorun değil.”

“Şu *savarin* var ya, Marcel, ona hak ettiği değeri verememiş olabilirim. Beni affedin. Bir bilseniz...” dedi Klaus, yıkılmış bir ifadeyle. O yemeği bitirememiş olması çok anlamlı görünmeye başlamıştı. Bu başarısızlık, hayatındaki bütün başarısızlıkları simgeliyordu.

“Başka bir gün, mösyö. Öbür gün tekrar gelin. Bakın o zaman nasıl severek yiyeceksiniz. Hepimizin hayatında tuhaf günler olur,” derken aynı anda içini çekerek onu teselli etti garson.

“Dönmek için zamanım olduğunu sanmıyorum, Marcel. Bunu ciddi söylüyorum. Hem de çok ciddi. Birkaç saat sonra...”

“Sus Klaus! Sen bir salaksın! Hep bir salak oldun!” dediğini duydu kardeşinin.

Klaus, Alexander’e rağmen garsona yolculuk planlarını anlatmakta çok kararlıydı. Ancak akvaryuma fırlattığı bir bakış onu durdurdu. Tropikal balıklar akvaryumun bir köşesine yığılmış, büyük bir ciddiyetle onu gözlüyordu. Onlar da davranışının yanlış olduğunu düşünüyordu. Neden bu kadar çok konuşuyordu? Susmayı bilmiyor muydu? Beyni, bir balığın bile işine yaramazdı. Tehlike işaretlerini okumayı bilmiyordu.

Klaus, parmağını dudaklarına götürdü.

“Sus!” dedi kendi kendine

“Size bir taksi çağırmamı ister misiniz?” diye ısrarla sordu garson.

“*Merci beaucoup*, Marcel. Çok nazıksınız. Doğrusu kendimi biraz hasta hissediyorum.” Garson telefona koştı.

“Böyle bir hasta! Beni güldürüyorsun,” dedi o kuru ses.

“Bazen çok zalim oluyorsun, Alexander. Biliyorum bir miktar içtim. Önünde sonunda bugün benim doğumgünüm,” diye cevap verdi Klaus şikâyet eden bir sesle.

Tropikal balıklar yeniden akvaryumda bir o yana bir bu yana yüzmeye başladı. Klaus onlara imalı bir biçimde göz kırptı.

“Ben de düşünüyorum, dostlarım,” dedi sonunda.

“Taksi hemen gelir, mösyö. Sizi parkın kapısında bekleyecek,” diye bildirdi garson.

“Çok teşekkürler Marcel, gerçekten,” dedi Klaus, sırtına dostça vurarak. Sendeleyerek restorandan çıktı ve taksiye doğru yürüdü.

Bir saat sonra dairesinin kapısını açıyordu. Eve gelene kadar taksinin camları sonuna kadar açıktı ama yine de kendini pek o kadar sersemlemiş hissetmiyordu. Ancak her şeyi halletmiş olduğu için sevinçliydi. Götüreceği şeylerin önemli bir kısmı zaten havaalanındaydı. Geri kalanı –tek bir seyahat çantası– salonun bir köşesinde hazır bekliyordu. Ona kalan sadece biraz dinlenip bu ucuz daireyle vedalaşmaktı. Burası hoşuna gitmiyordu ama sonuçta burada tam kırk yedi yıl yaşamıştı.

Kanepeye oturmadan önce üç çalar saati salona götürdü ve eski av tüfeğini, bir önceki gün koymuş olduğu dolaptan çıkardı. Klaus silahı öptü ve güldü.

“Sarhoşsun Klaus!” dedi o kuru ses.

“Çok teşekkürler,” dedi silahı kendine doğrultarak. İki yıl önce bir arkadaşından satın almış ve sadece bir kez kullanmıştı.

“Dün sabah,” diye düşündü Klaus şaşkın bir halde. Bir banka müdürünün ailesini rehin almak için silahı kullandığı günün üzerinden çok uzun zaman geçmiş gibi geliyordu. Ama bu bir yanılsamaydı, sadece yirmi dört saat geçmişti. *Sizi evinizden arıyorum. Bildiğiniz gibi karınız ve iki çocuğunuz var. Samırım, hiç değilse kızlarımızı seversiniz. İki yüz bin marka ihtiyacım var. Eğer parayı getirmezseniz ne olacağımı siz düşünün.*

Kimseye hiçbir şey söylemeseniz iyi olur. Ha bu arada, söylemeyi unutuyordum az kalsın, elimde, içinde altı mermi olan bir tüfek var. Parayı getirin ve kimseye bir şey olmasın. Bununla beraber, sonradan –Klaus üzüntüyle hatırladı– hepsini öldürmek zorunda kalmıştı. Ama bunu kendisi değil küçük kardeşi istemişti; Alexander henüz bir çocuk olduğu için, ölümün ne korkunç bir şey olduğunu pek bilmiyordu. Genellikle Klaus onu çok dikkate almıyor, kendisine öldürmesini buyurduğunda bunu yapmayı kabul etmiyordu. Bu buyruklara yalnızca öfkeli olduğu zamanlar itaat ediyordu.

“Ne yazık ki dün çok öfkeliydim,” diye düşündü Klaus esneyerek.

“Çok fazla şarap içtin, Klaus. Saçma sapan şeyler söylüyorsun,” dedi kuru ses.

“Uykum var, Alexander,” diye cevapladı onu. Gözleri kapanıyordu.

“Hemen kalk Klaus! Kaplumbağa Adası’nda istediğin kadar uyursun!” diye bağırdı Alexander. Buradasın ve hâlâ aynaya bakmadın. Yeni görüntüne biraz daha dikkat etmelisin,” diye ekledi sonra tatlı bir sesle.

“Tamam Alexander, tamam!” dedi Klaus. Bazen küçük kardeşi canını sıkıyordu. Beyaz takım elbisesinin bile çok ağır geldiği bir anda neden onu yerinden kaldırıyordu ki? Nasıl bu kadar huysuz olabildiğini anlamıyordu.

Salonun ortasına geldi, “Klaus Hanhn bu mu?” diye sordu.

Aynadaki görüntü, beklediği kadar hevesli olmasa da, sabahki gibi onu onayladı. Beyaz takım elbisesi iyiydi, göğsünde duran tüfek de iyiydi ama geri kalan her şey kötüydü. Özellikle yüzü kötüydü. Ter, kremlerin izini siliyor, kırmızı lekeler tekrar ortaya çıkıyordu.

“Bu yağlı cilt ve lekeler,” demişti doktor, “beslenmeden kaynaklanıyor.”

Tüfeğin haznesinde bir kurşun kaldığını hatırladı ve silahı, yüzünde kırmızımtırak lekeler olan kendi görüntü-

süne doğrulttu. Hiç kımıldamadan ve gözlerinden birini açıp kapayarak tam hedefe nişan aldı. Öbür tarafta, alaycı bir simetri içinde, diğer nişancı da düşünüyordu.

Klaus, kahkahalarla gülüp tüfeği yere fırlatarak, “Beni kazanırdım!” diye bağırdı. Aynadaki görüntüsü de tıpkı onun gibi gülerек düellodan çekildi. Her ikisi de oldukça sarhoştı.

Telefon çalmaya başladığında uzanıp tüfeği almak üzereydi. Telefon sesinden ürken Klaus, kendi etrafında dönüp kanepeye yığıldı.

“Seninle konuşmak istemiyorum,” diye bağırdı. “Sana her şeyi kartta açıklıyorum zaten!” Telefon susmuyordu. Bu ısrar onu öfkeliyordu. “Doğumgünümü çoktan kutladım! *Savarin* yedim!” Bu yemeği hatırlamak Klaus’u güldürdü.

Gülme ve telefon sesi aynı anda kesildi. Klaus, bu sessizlikten faydalanarak üç çalar saatin kaç gösterdiğine baktı. Birkaç dakika sonra saat beş olacaktı.

Sıkılmış bir halde, “Uçağa dört saat var,” diye söylendi. Onun için sonsuz gibi görünüyordu. Üstüne üstlük baş ağrısı tekrar başlıyordu.

Gözlerini ovuşturarak, “Ne çok zaman!” diye iç çekti. Havaalanına gidebilirdi ama orası güvenli değildi. Ayrıca canı hareket etmek istemiyordu.

Kanepenin kenarına kıvrıldığını görünce, “Derhal kalk Klaus!” diye buyurdu Alexander. “Saatleri kurmadan sakın uyuma,” diye öğütledi sonra.

Alexander’in öğüdü akıllıca görünüyordu. İstese de istemese de uyuyakalacaktı ve tedbirli olmak en iyisiydi. Evet, birkaç saat uyuyacak ve havaalanına gidecekti. Onun durumunda en akıllıca şey bu gibi görünüyordu. Son adımlarını düşünerek atması gerekiyordu.

Kanepeden kalkmadan kolunu uzattı ve saatleri kurmaya başladı. İlkinin yediye iki kalaya kurdu. İkincisi bir dakika sonra çalacaktı. Üçüncüsü de tam yedide. İçlerinden biri kesinlikle onu uyandıracaktı.

Birazdan uyuyacağımı bilerek kanepeye boylu boyunca uzandı ve kendini o düşsel Kaplumbağa Adası'nı düşünmeye zorladı. Ada, salyangoz şeklindeydi ve fazla büyük değildi. Bununla beraber, –eğer seyahat acentasının verdiği bilgi doğruysa– hiçbir eksiği yoktu ve turistleri her türlü lüks ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde ağırlıyordu. İki otel, iki yüz *bungalow*, yüz tane *landhaus* vardı. Bunların yanı sıra otomobiller için garajlar ve atölyeler, kafeteryalar ve restoranlar, üç büyük sinema salonu, beyaz yatlarla dolu küçük bir limanı vardı. Tüm ada hayat dolu, rengârenkti ve adalılar öylesine yaşama sevinciyle doluydular ki gün boyu şarkı söylüyorlardı. Sonra palmyeler, onların önemi de azımsanamazdı. Bunlar dünyanın en uzun palmyeleriydi ve plaja kadar uzanıyorlardı. Plaja gelince –tüm plajların en muhteşemi– olağanüstü büyük ve uzundu, adayı bir yüzük gibi çevreliyordu. Deniz sabahları mavi, öğleden sonra zümrüt rengindeydi ve balıkların neredeyse tamamı kırmızıydı.

Klaus bu kırmızı balıklara dikkatle bakıyordu. Kendilerini zümrüt renkli dalgalara bırakıyor, dalgalarla beraber ilerleyip geri çekiliyorlardı. Sanki onlar uyusun diye deniz beşik gibi sallanıyordu.

“İlahiydınız, mösyö. Bunlar çok güzel balıklar. Restorandakilerken çok daha güzeller,” dedi birisi yanı başında. Klaus gözlerini açtı ve konuşanın *Paris* Restoranı'nın garsonu Marcel olduğunu gördü. İhlâ kravatlı olsa da, şimdi üzerinde siyah noktaları olan beyaz bir mayo vardı.

“Bu adada *savarin* yenmez, Marcel,” dedi. Ancak garson çoktan plajda gözden kaybolmuştu.

Zümrüt renkli denize bakarak, “Yüzmeye gitmiş olmalı,” diye düşündü. Ancak denizde sadece kırmızı renkli balıklar yüzüyordu.

Tekrar kumların üstünde boylu boyunca uzanarak, “Boğulmuş olmalı,” diye akıl yürüttü. Yüzünde, özellikle gözlerinde güneşin sıcaklığını duyuyordu.

Biraz sonra, "Hemen kalk Klaus!" sözlerini duydu. Az evvel garsonun durduğu yerde şimdi bir oğlan çocuğu duruyordu. Sarı bir mayo giyiyor ve ona küçümser bir tavırla gülümseyordu.

Klaus gözlerini bu gülümsemeden uzaklaştırarak, "Orada, dışarıda ne işin var Alexander?" diye sordu.

Tam o sırada tuhaf bir ıslık sesi duymaya başladı.

"Kim ıslık çalıyor?" diye sordu. Ama cevap alamadı.

Soruyu sorduktan sonra, az önceki tiz ıslığa benzer başka bir ıslık duymaya başladı. Hemen ardından bir üçüncüsü.

"Hemen kalk Klaus! Kalksana budala!" diye bağırdı Alexander böğrüne bir yumruk atarak.

"Bana neden vuruyorsun Alexander? Eğer bana vurursan seni suya atarım, boğulursun! Tıpkı Elbe Nehri'ne geziye gittiğimiz gün yaptığım gibi!" diye sızlandı Klaus.

"Senden nefret ediyorum Klaus!"

"Senin suçundu Alexander! Seni ittim çünkü bana yumruk atıyordun!" Gözyaşları içindeki Klaus başını öbür yana çevirdi. Kardeşinin söylediklerini duymak istemiyordu.

Başını çevirir çevirmez onları gördü. Üç tane kocaman kaplumbağa. Bir kayanın üzerine çıkmış, boyunlarını uzatarak ıslık çalıyorlardı.

"Kaplumbağalar böyleymiş demek. Onların böyle şarkı söylediklerine inanmazdım," diye düşündü Klaus. Anıı bunu bilmek canını sıkıyordu. O adada can sıkıcı şeyler olabileceğini düşünmemişti hiç.

Kaplumbağalardan biri sustu.

"Eminim şimdi en büyük olanı da susar," diye düşündü. Öyle de oldu, büyük kaplumbağa ıslık çalmayı bıraktı. Şimdi sadece kayanın en yüksekinde duran kaplumbağa, çığlık atmaya devam ediyordu.

"Bu en yaşlısı olmalı," diye düşündü.

"Kes sesini ihtiyar!"

Hemen olmasa da biraz sonra o da sustu. Klaus rahatlatarak içini çekti ve plajda küçük kardeşini aradı. Ama plaj bomboştı.

“İçeri girmekle iyi ettin, Alexander. İçeride daha iyisin. Ne zaman dışarı çıksan ikimiz de öfkeleniyoruz ve bu da kardeşler arasında hiç hoş değil,” dedi ona.

Güneş gökyüzünün en yüksek noktasında ışıyordu ve kaplumbağaların ısıklıklarından sonra dalgaların sesi çok hoş geliyordu kulağa. Onu bir beşik gibi sallıyordu dalgalar, her defasında daha tatlı, her defasında daha uzağa...

MARGARETE VE HEINRICH, İKİZLER

Diyelim ki şimdi başlayan öykü ya da anlatı, on ya da on iki sayfa civarında; bu varsayımı biraz daha belirgin kılabilmek için kahramanlarımızın tam olarak öykünün başlığında adı geçen kişiler, yani Margarete ile Heinrich olduğunu da söyleyelim; anlatılan olayların geçtiği dönemde –bin dokuz yüz otuz dört yılının sonbaharı– bu kardeşler birbirinden ayrı, Almanya’nın iki uzak şehrinde yaşıyorlardı.

Bu iki kardeşe ve koca bir sonbahar mevsimine atıfla, üçüncü çoğul şahıs ve şimdiki zamanın hikâyesi kipini kullandık: *yaşıyorlardı*. Ayrıca, ikinci paragrafta, bu kahramanlardan artık yaşamayan kardeşin –yani Margarete’nin– ölümünden birkaç cümleyle söz etmek gerekiyor; bu, varsayımımız için temel bir dayanak. Diyelim ki Margarete sözü geçen sonbahar mevsimi başlar başlamaz bir tren istasyonunda öldü; kaşla göz arasında ortadan yok oldu, kendisini tıpkı ölümcül yaralar almış deniz kuşları gibi hissederek, gökyüzünü terk edip bir daha dönmemek üzere sulara çakıldı.

Şu anda sözünü ettiğimiz ölüm de dahil olmak üzere hiçbir ölüm gizli kalmaz; tam bir ölüm olabilmesi için, onu doğrulayıp açınlayabilecek birine gereksinir. Açıkça ortada olanlara şu ayrıntıları da ekleyelim: İlk olarak Bavyeralı yargıcın Heinrich’e gönderdiği mektupla ilgili olanlar, sonra bu mektubu okurken Heinrich’in içinde bulunduğu fiziksel koşullarla ilgili olanlar. Bu olayları öyküleyerek anlatalım ki, varsayımlara özgü bir biçime uzak olsa da, daha akıcı olmasını sağlayabilelim.

Bavyeralı yargıç şöyle diyordu:

“Kız kardeşiniz Margarete Wetzel’in, 22 Eylül günü saat 0.15’te vefat ettiğini size bildirmekle görevliyim. O sırada istasyona giren bir trenin tekerlekleri altına düştüğü sanılıyor. Soruşturma sona erdiğinde size bildireceğiz. Öldürülmüş olma ihtimalini de göz ardı etmemeliyiz.”

O andaki mevcut koşullara gelince:

İlk olarak, Hamburg Limanı’nın sekiz numaralı iskele-sinde, Heinrich’in vinç operatörü olarak çalıştığı yer; daha açık söylemek gerekirse, yüklenen geminin tüm güvertesini kuşbakışı gören vincin kırılmaz camdan kumanda kabini. Zamandan söz etmek gerekirse, tarih iki Ekim, yağmurlu bir öğleden sonra. Ama asıl vurgulanması gereken şey bir unutkanlık. Çünkü Heinrich –resmi bir yazı gibi görünen bu mektubu ilk başta önemsememişti– iş tulumunun cebinde günlerce beklettikten sonra mektubu okumayı akıl edebildi.

Bu noktada, okuyucu, çıkış noktası olan varsayımı –şarkılarda da söylendiği gibi– tümüyle unutma hakkını yazara teslim etmelidir. Çünkü, aksi halde, formüller kullanmak –şimdiye kadar olduğu gibi– anlatının akıcılığına ket vurmaktan başka hiçbir işe yaramaz. Neyse, her şeyi gerçek-ten olmuş gibi öyküleyerek anlatıya devam edelim.

Mektubu okur okumaz, Heinrich, başını kabinin dışında bulunan çelik levhaya çarpıncaya kadar geriye savurdu ve kalbinin çıldırdığını, sanki yargıcın satırlarını okur okumaz yediği darbeyi tüm vücuduna yaymak ister gibi delicesine kan pompalamaya başladığını hissetti. Kısa sürede dizlerine, ciğerlerine ve bağırsaklarına yayıldı bu acı.

Etrafını çeviren dünyadan uzakta ve yalıtılmış kalakaldı; o sırada, şiddetle yağan yağmurun ve iskeleden ona bağırان işçilerin çok uzağındaydı. Sonunda bu soyutlanmışlıktan kurtuldu ve bir martı çığlığı duydu; içgüdüsel olarak bakış-larıyla martının uçuşunu izlemeye başladı. Martı, dinlen-mek için, bulutların arasından sıyrılıp Heinrich’in yükle-

diği geminin pruvasına kondu. O sırada şu yazıyı okudu: *Three Sisters*.

Heinrich kuşu gözden kaçırdı ve şaşkın bir halde geminin adını oluşturan bu on iki harfe kilitlendi.

“Benim sadece tek bir kız kardeşim vardı,” diye geçti içinden. Hayatın acı alayı karşısında duyduğu ıstırap onu her şeyden koparmıştı. Şimdi tekrar dünyaya dönüyordu.

Bakışını iskeleye çevirdi. İş arkadaşları ona öfkeli el kol hareketleri yaparak yükün hazır olduğunu söylüyorlardı. Onu kaldırmak için ne bekliyordu ki? Islandığını görmüyor muydu? Kabinin camını temizleyip ondan isteneni tam bir tembellik ve ilgisizlikle yerine getirdi. Hemen ardından vincin merdivenlerinden inip onlara yaklaştı.

Boğuk bir sesle, “Gitmek zorundayım,” dedi. “Sanırım hastayım,” diye ekledi.

Ancak iskeledeki on adam cebinden sarkan mektubu fark etmişlerdi ve söylediklerine inanmadılar.

Ustabaşı alaycı bir sesle, “Üzülme Heinrich, bütün kadınlar aynıdır. Başkasını bulursun,” dedi ve hepsi birden gülmeye başladı.

Zira görünüşte teselliye benzeyen bu sözler, sadece geri kafalı bir yanlış anlamının ürünü değil, aynı zamanda –ve özellikle– Heinrich’in zayıf erkekliğini hedef alan küçümser bir anıştırmaydı. İskeledeki işçiler, etrafını düşünen, kibar hareketleriyle tanınan ve –yukarıda, onların üzerinde– vinci idare eden bu genci sevmiyorlardı. Limanda çalışmaya uygun bir kişi değildi. Limanda tüm maaşını St. Pauli genelevlerinde harcayan gerçek erkeklere ihtiyaç vardı.

Sataşmalarına yanıt vermeden iskeleden ayrıldı, üstünü değiştirip demirden yaya köprüsünü geçti ve ana caddeye çıktı. Hiçbir şey düşünmüyordu. Üzerinde uçuşup gönüllerince çığlık atan kırlangıçlara bakmakla yetiniyordu.

Heinrich üç uzun yıl boyunca Hamburg’da çalışmıştı ama –ne limandaki insanlar arasında ne de mahallesinde

hiç dostu yoktu. Aslında dostu ihtiyacı da olmamıştı, çünkü buraya gelmesiyle birlikte yalnızlık hayatında yer etmiş, ona bir dinlenme fırsatı, yükümlülüklerden uzak bir çeşit özgürlük vermişti. Kız kardeşiyle yaptığı yazışmalar onu en kötü anlarında bile rahatlatıyordu.

Bununla beraber, o gün otobüs beklerken, içinde bulunduğu duruma hayıflandı; bir isim, bir yüz arayarak bel-
leğinin kıvrımlarında dolaştı; düş gücüne teslim oldu ve kendisini *o dostun* evindeki oturma odasında, elinde bir fincan kahveyle Margarete hakkında konuşurken hayal etti; onun sadece kız kardeşi değil, ikisi de yetim kaldığından beri, tam on yıldır her şeyi olduğunu, yirmi dört yaşında, sapsarı saçlarıyla, kendisinden çok farklı yapıda bir kız olduğunu anlatıyor, neşe dolu, eğlencelere ve partilere bayılan biri olduğunu söylüyordu; biliyor musun, garbeline asla dayanamazdı, şemsiyelere de öyle, ne güzel giysiler giydiğini hayal bile edemezsin; bir keresinde, huzur içinde yaşadığımız o dönemde, Fransa sahillerindeki bir köyde on beş gün geçirdik, bak Heinrich, burası güzel bir köy, ama yağmuru tanımayan bir yer her zaman bayağı bir yerdir demişti, sonra da martılar hakkında tartışmış-tık... Heinrich otobüsün camından martıları, gemiler üzerinde nasıl daireler çizdiklerini, çürümüş tahtalar, hurda demirler arasında nasıl yiyecek aradıklarını gözledi. Ama bunlar başka martılardı. Tek bir ad bile yoktu belleğinde. Hiçbir dostu yoktu.

Otobüsten indi ve eve doğru koştu. O akşam yağmurdan korunarak sinema girişlerine ya da vitrinlerin önüne toplaşan insanlardan kaçmak, onlardan saklanmak istiyordu. Her biri ona aptal ve iğrenç görünüyordu: Aptaldılar çünkü Margarete'nin ölümünden haberleri yoktu; iğrenç-tiler çünkü kayıtsızlıkları yüzlerinden okunuyordu, bili-yordu ki hiçbiri onun mutsuzluğunu paylaşamazdı.

Heinrich yarım saatten uzun bir süreyi yatakta uzanarak geçirdi. Sonra biraz sakinleşerek çekmeceleri altüst

etti ve kız kardeşini hatırlatan tüm nesneleri topladı: Fotoğraflar, içinde bir tutam saç olan bir kutu, Fransa sahillerine yaptıkları seyahat sırasında onun hediye etmiş olduğu anı defteri. Masaya dizildiklerinde, tüm bu nesneler küçük bir sunağı andırıyordu.

Masanın önünde oturarak, “Treni nasıl görmedin, Margarete?” dedi. Bu soruyla başlayan ayın gün doğana dek sürdü.

Ancak bu küçük sunak onu teselli etmiyordu. Tam tersine, içinde duyduğu boşluğu giderek artırıyor. Bu nesneler, Wetzel kardeşlerin iyi zamanlarından söz etmeyi reddediyor, sadece bağırarak Margarete’nin eksikliğini anlatıyorlardı.

Masadaki nesneler arasında bir eksik olduğunu fark ettiğinde ayını bitirmeyi düşünüyordu. Başlıca eşyalardan biriymiş bu, son ziyareti sırasında Margarete’nin unutmuş olduğu elbisesi. Elbiseyi odasındaki dolapta saklıyordu.

“Onu giyeceğim!” dedi birden.

İkiz kardeş değiller miydi? İkisini uzunca süre birbirinden ayırt etmek imkânsız olmamış mıydı? Öyleyse, Margarete’nin büyük bir parçası onun içindeyse, eşyalara ne hacet?

Koridorda ilerlerken, biraz sonra yapacaklarının tüm hayatını değiştireceğini düşünemezdi. Niyeti, kız kardeşini ölümün elinden çekip almaktı sadece, ama yalnızca bir an, ayın bitene kadar. Sonra her şey eski haline dönecekti.

Ama çocuk öykülerindeki perilerin –sihirli değneğinin basit bir hareketiyle ve bir anda– çirkin bir evi bir saraya dönüştürmesi gibi, elbise tenine değer değmez dönüşüm gerçekleşti. Hemen o anda, aynaya bakıp Margarete’ye çok benzeyen bir kadın gördüğünde, Heinrich gerçeği buldu nihayet. Birden bire içinde bulunduğu durum, doğduğu kentte yaşamış olduğu geçim sıkıntısı ve sonrasında ona acı veren yalnızlık bir anlam kazandı. Liman insanlarına duyduğu nefretin bile bir açıklaması vardı artık.

I Heinrich, daha önce hiç duymadığı kadar gurur duyuyordu kendisiyle. Yıllar boyunca, ormanda kaybolmuş, vücudu yara bere içinde ve sesini kimseye duyurmayı başaramayan bir çocuk gibi yaşamıştı. Artık yara bereler ya da haykırışlar yoktu hayatında. Onu ormandan çıkaracak patikayı bulmuştu ve şimdi ormanın sınırlarını, onu bekleyen güzel ve özgür manzarayı görebiliyordu.

“Şu andan itibaren aynı kişi olacağız, Margarete,” diye mırıldandı.

Bu kelimeler uykusuzluğun ve tükenmişliğin en derinlerinden gelse de, her şeyden önce, I Heinrich’in hissettiklerini tam olarak anlatıyordu. O günden itibaren kadın olacaktı.

“Seni asla unutmayacağım, kardeşim!” diye devam etti. Bu verdiği sözle az önceki kararını mühürlemiş oldu.

Tekrar masaya oturdu ve iki not karaladı. İlkinde, li-man yöneticisine I Heinrich Wetzel’in öldüğünü bildirip altını Margarete olarak imzaladı; yöneticiden kardeşi adına bir azil belgesi göndermesini rica ediyordu. İkinci not ise, dudak kaleminden başlayarak, ertesi gün alması gereken tüm şeylerin listesiydi.

Yatmadan önce pencerenin önünde durdu. Şehir hâlâ uyuyor ama günyenisinin ilk ışıkları seçiliyordu: Bulutları verevine kesen ışınlar, daha yüksek binaların camlarındaki sarı yansıma. Bütün evlerdeki çalar saatlerin çalmaya başlamasına az kalmıştı. Ardından herkes –kadınlar, erkekler, yaşlılar ve gençler– sokağa fırlayacaktı.

Soluk alıp verdi. Hayatında ilk kez insanların arasına karışmak istiyordu.

Bu değişikliğin hayatına getirdiği esenlik öyle büyüktü ki aklında en ufak bir kuşku belirtisi bile yoktu. Geleceğe güvenle bakıyor, hatta geleceğinin parlak olacağını hayal ediyordu. Margarete’nin ruhunun ona kılavuzluk edeceğine, bu kılavuzluğun –esirgeyen bir peri gibi– onu hep güzel yerlere, konuksever evlere ve nazık dostlara götüreceğine inanıyordu.

Ayrıca, bel bağladığı gelecek onu haklı çıkarmaya hazır-
dı ve hayal ettiği her şeyi ona verecek gibi görünüyordu:
Bazen şehrin sokaklarında gezmeye çıkıyor ve kendini
lüks salonlarda, partilerde dans ederken buluyordu; başka
zaman, bir birahaneye gidiyor ve hafta sonunu bir kır evin-
de geçirmeye davet ediliyor ya da tutku dolu bir mektup
alıyordu.

Önceden boş olan telefon defteri, gün gün genişledi,
sonunda isimler ve telefon numaralarıyla doldu. Kız kar-
deşinin elbisesini denediği günün üzerinden bir ay geçme-
mişti ki St. Pauli bölgesindeki en iyi Zengin Kulübü olan
Atropos’a kabul edildi. Arada sırada sahneye çıkıp şarkı
söylüyordu.

Bir gün Atropos’ta otururken, ona kırk yaşlarında bir
profesör olan Walter’i tanıştırdılar. Uzun boylu, gözleri
ve saçları siyah bir adamdı. Boynuna kırmızı ipekten
bir mendil bağlıyordu.

“Benimle bir kadeh şampanya içmek ister miydiniz?”
diye sordu Walter.

“Âdetim olmasa da, seve seve,” diye cevap verdi Hein-
rich.

“Sizi tanıdığıma çok memnun oldum, uzun zamandır
böyle bir şey hissetmemiştim. Çok içten söylüyorum.”

O siyah gözler Heinrich’e gülümsedi.

Heinrich, bu gülüşü aklından çıkaramadan iki gün ge-
çirdi. Üçüncü gün Walter onu telefonla aradı. Dördüncü
gün parkta gezerlerken daha sık görüşmeye karar verdiler.

Heinrich için hayatının en mutlu dönemiydi. Walter
onun ilk aşkıydı ve belki de bu yüzden çok özel, zamanı
unutturan, benliğini tamamen içine alan bir aşktı bu. Bu
siyah gözlerin dışında hiçbir şey yoktu hayatında.

Bir gün, Walter, henüz bitirdiği ve üniversitede yayımla-
nan kitabını ona ithaf ettikten sonra şöyle dedi: “Hayat
nasıl gidiyor?” D’Anglatere’de akşam yemeği yiyip Fran-
sız şampanyası içiyorlardı.

“Seni tanıdığımndan beri çok iyi.”

“Evet, çok iyi, ama hepsi bu mu, nasıl yaşıyorsun?”

“Bir romanda yaşıyorum sanki,” diye açıkladı Heinrich.

“Çok şükür! Romanlar hiç değilse denemelere göre çok daha sevimlidir!” diye güldü Walter kitabını göstererek.

Ama Heinrich yanılıyordu. Hayatı on beş, yirmi ya da kırk bölümden oluşan uzun soluklu bir romandan çok farklıydı. Aslında bir çırpıda sonlanan kısa bir anlatıya benziyordu. Belki o zamanlar kendisini kaptırdığı aşk ilişkisi yüzünden biricik kız kardeşini, Margarete’yi unutmuştu, ama sonuçta –peri masallarında verdiği sözü tutamayan kişilere reva görülen o yasa yüzünden– yazgının ibret verici cezasını hak ediyordu.

O sis, hayatını çepeçevre sarmalayan ve yeni hayatını içinde kurduğu o sis, Walter’le gittiği bir tiyatro temsilinden sonra dağılmaya başladı. Issız yollarda yürüyerek –onlar da sessizlik içindeydi– eve dönüyorlardı; o sırada, birden uzun bir ıslık tüm şehri doldurdu.

“Tren,” dedi Walter, sonra da yürümeye devam etti.

Ama Heinrich kaldırımında çakılı kaldı ve tüm vücudunu bir titreme sardı. Bu içe işleyen ıslık bir işaret, bir mesajdan öte bir şey değildi; ama onun için bir şarkı, karanlık ve güçlü bir müzikti.

Walter ona yaklaşarak, “Neden durdun?” diye sordu.

Cılız bir sesle, “Tekrar duymak istiyorum,” diye yanıtladı.

İkinci ıslık da duyuldu ve Heinrich gözyaşlarına boğuldu.

“İyi ama ne oluyor? Neden ağlıyorsun?” Walter korkmuştu. İki eliyle başını kavradı.

“Hiç, sadece birden üzücü şeyler hatırladım,” diyerek dostunun göğsüne sığındı.

Bir kez böyle davranmaya başlayınca, Heinrich, bu

yaşadıklarını kız kardeşinin ölümünü hazırlayan koşullarla bağdaştırdı.

“Bu yüzden çok etkilendim. Çünkü bana kız kardeşimi hatırlattı. Uzun süredir onu düşünmüyordum. Bir daha olmaz,” diye ekledi.

Ama olup bitenin böyle sağduyuyla konuşulması –Walter de onunla aynı fikirdeydi ve benzer olaylar anlattı– gerçeği yansıtmıyordu. Çünkü kısa süre sonra, Heinrich, gece boyunca bir uyurgezer gibi şehri dolaşmayı huy edin-di ve tek amacı birbirini izleyen ıslıkları duymaktı. Bu ayını her gün yapıyor, bu işi yapabilmek için neyi ya da kimi gözden çıkardığını önemsemiyordu. Bir partide ya da Walter’ın evinde olması fark etmiyordu. O hep çekip gidiyor, bu müziğin çekiciliğine karşı koyamıyordu.

Heinrich’in hayatında, değişimin ilk günlerindeki parlak neşeden eser yoktu artık. Tekrar sessizleşmişti.

Bir gün, Walter onu ziyarete geldiğinde, “Bu doğru. Çok kötü bir dönem geçiriyorum,” diye itiraf etti. Atropos’a gitmekten vazgeçtiği sıralardı.

“Peki benim evim? Oraya bile gelmiyorsun. Benimle birlikte olmak istemiyor musun?”

“Geleceğim ama daha sonra, bu delikten çıktığım zaman.”

Walter başını eğerek, “Hayatında biri mi var?” dedi.

“Hayır, hayır, hiç kimse yok, ama yalnız kalmaya ihtiyacım var.”

Walter gözyaşı döktü ama nafile. Heinrich’in kararı kesindi.

Kış geldi, şehir daha kasvetli bir havaya büründü. Hava karardığında canlı görünen tek şey istasyondaki ayaşlardır. Çoğu içip sarhoş olduktan sonra peronlarda gürültü patırtı yapıyor, bazıları da oraya gidip gelmeyi âdet edinen kadınların dikkatini çekmeye çalışıyor.

“Böyle trenlerin tekerleklerine dalıp gitme. Biraz da bize bak!” diyorlardı.

Ama Heinrich onları duymuyordu bile. Büyük bir dikkatle, her defasında daha yakından, trenlerin gelmesini ve ısıklarını duymayı bekliyordu. Tüm hayatı bunun üzerine kuruluydu.

Yılbaşından hemen önce bir mektup aldı. Bavyeralı yargıç, Margarete'nin ölümünde bir cinayet olasılığı bulunmadığını bildiriyordu.

“Sonuç olarak, intihar ettiğini kabul etmeliyiz,” diyor-
du mektubunda.

Heinrich mektubu yırtıp çöpe attı. Bu onamaya ihtiyacı yoktu. Sonra, belki de son kez, istasyonun yolunu tuttu.

BEN, JEAN BAPTISTE HARGOUS

Ben, Jean Baptiste Hargous, on üç yaşımdan beri askerim ve memleketim olan Nancy'den, mavi beyaz renkli Lorena sancağı altında Norman ordusuna karşı savaşmak için, Yüce Efendimiz'in tecessüm ettiği sekiz yüz altmış yedi yılından bir sene sonra, Aralık ayının beşinci günü ayrıldım. Çünkü Normanlar, kardeş şehirlerimiz Blois ve Orleans'ı yağmalamıştı ve krallığın, ayrıca hayatlarımızın sahibi olan, sabrı çabuk tükenen Kont Lotario, şehrin surları arasındaki sığınağından çıkmaya karar vermişti. Söylediğim gibi, Aralık ayının beşinci günü, iki bin asker ve yedi yüz atla şehirden ayrıldık.

Ancak hemen görüldü ki, Yüce Efendimiz, Kont'un yolunu aydınlatmamış ya da Kont ona kulak vermek istememişti, zira soğuk bir kıştı, yağmur yolları kesiyor, evlerin çatısı ve ağaçların dalları karla kaplanıyor ve rüzgâr donduruyordu. Güneşin yeniden çıkması, üzerimizdeki gökyüzünde yerini alması için ne kadar dua etsek de kış yorulmak nedir bilmiyor, giderek bize daha hırçın davranıyordu.

On gün sonra, artık sevgili yurdumuz Lorena'nın sınırlarından çok uzaktayken ve hastalık ya da kara talih nedeniyle kırk kadar adam ve yirmiden fazla at kaybettiğimiz sırada, düşmanımız olan Normanları ilk kez hac yolcularının ağzından dinledik.

"Onlar çok güçlü ve zalimdirler," diyorlardı bize. "Köpeklerin bir geyiğin işini bitirmesi gibi sizin işinizi bitecekler ve sancağımızı yakacaklar."

Yabancı topraklarda yorgun düşmüşken bir de bunları duyunca hepimizin, özellikle de genç askerlerin cesareti

kırılıyordu ve bu işten vazgeçmek istiyorduk. Ama Kont Lotario bizim isteklerimizden habersizdi ya da bunları hoş karşılamıyordu; savaş alanına varana dek ilerlememizi emrediyor, bu emirleri verirken Normandiyalı askerlerin kızıl kanını beyaz karlar üzerinde görüyormuş gibi zaferden emin gülümsüyordu. Ama onun gördüğünü ondan başka kimse görmüyor, yolda ilerledikçe düşmanlarımızın kötü şöhreti üzerimizdeki etkisini artırıyordu. Yol üzerinde uğradığımız yerlerde, kadınlar pencerelere çıkıp sızlanarak geri çekilmemizi istiyor, evlerinden çıkıp komutanlara giderek bu kadar genç askeri kaçınılmaz bir ölüme sürüklememeleri için onlara yalvarıyorlardı. Bir manastırda dinlenmek için durduğumuzda, keşişler, bize cellatlarına koşan koyunlar gibi bakmış, sanki çoktan ölmüşüz gibi ruhlarımızın kurtuluşu için dua etmişlerdi.

Fakat Yüce Efendimiz Tanrı, inayetini bizden hiç esirgemedi; en büyük talihsizliklerin içindeyken bile bize bir parça mutluluk sunmayı uygun gördü ve o kış mevsiminin ortasında benim için de büyük bir iyilik yaptı. Bana iyi ve sadık bir dost verdi, Pierre de Broc.

Onu ilk kez geceleyin, uykuyla pek arası yokken, Saint Denis Manastırı'nın misafirhanesinde gördüm. Pierre boş salonda yalnızdı ve sönmüş ateşin yanında şarkı söyleyip keman çalıyordu. Adamların yorgun düşmesi ve soğuk yüzünden onu dinleyecek hiç kimse olmasa da, bu iki sanatı da ustalıklıca icra ediyordu.

"Neden şarkı söylüyorsun? Neden diğer askerler gibi uyumuyorsun?" diye sordum ona.

"Çünkü korkuyorum," diye cevap verdi.

"Ben de korkuyorum, uyuyamıyorum," diye itiraf ettim bu kez.

"O zaman birlikte şarkı söyleyelim."

"Korkuyoruz çünkü çok genciz. Yoksa korkak olduğumuz için değil."

"Kaç yaşındasın?"

“Sanırım on yedi.”

“Ben de on yedi yaşımdayım.”

O boş salonda kucaklaştık ve sevgili yurdumuz Lorena’nın şarkılarıyla teselli bulduk.

Sadece bir anlık dostlar vardır, masa dostları vardır, ve öyle dostlar vardır ki yalnızca refah ve mutluluk zamanı ortaya çıkarlar. Ama Pierre de Broc ve ben, Jean Baptiste Hargous, çok farklıydık, o günden sonra birer kardeş, birer yoldaş olduk ve kötü günlerimizde birbirimizi teselli ettik, rahatlattık, ayrılmayı hiç istemedik.

Nancy’den yola çıktıktan kırk gün sonra, kışın tam ortasında, düzlükler karla kaplıyken, Aumont isimli bir köye vardık. Orleans’tan kaçan bir Yahudi bizim komutanlardan biriyle konuştu ve ona Norman ordusunun on beş fersahtan daha yakında olduğunu ve kötü havaya rağmen atlı bir adamın onların bulunduğu yere bir gecede varabileceğini bildirdi.

Bunun üzerine, Kont Lotario, ordugâhı alarına geçirdi ve Normanları gözlemek için bir öncü gönderdi. Kont, kaç askerleri, kaç atları olduğunu, ordunun moralinin iyi olup olmadığını bilmek istiyordu. Öncü, atının ayaklarından yükselen beyaz bir kar bulutuyla dört nala gitti ve Pierre ile ben şarkı söyleyip keman çalmak için çadırda kaldık.

Bir gün geçti, iki gün, üç gün geçti ama öncü dönmedi. Ayrılışının üzerinden bir hafta geçtiğinde artık ölmüş olduğuna karar verdik. İşte o zaman aşçıbaşı bu söylenene inanmayıp Kont Lotario’nun en iyi adamlar arasından seçtiği öncünün ölmediğini, kaçtığını söyledi ve onu hainlikle, korkaklıkla suçladı. Bunun üzerine öncünün arkadaşı olan bir yüzbaşı, aşçıyı kılıcıyla öldürdü. Tüm deneyimli askerler böylesine sert bir cezanın doğru olmadığını söyledi ve zaman onları haklı çıkardı. Zira o günden sonra çok kötü yemekler yedik.

Kont Lotario’nun gönderdiği ikinci öncü, ayrılışından iki gün sonra döndü. Ne ben ne de Pierre onu kendi

gözlerimizle gördük ama görenlerin söylediğine göre, ordugâha girdiğinde hastalık ve ölüm belirtilerinin hepsi varmış üzerinde. Gözleri boş bakıyor, böyle soğuk bir kış günü için mucizevi denecek biçimde, başının etrafında sinekler uçuşuyormuş. Bu ikinci öncü de Kont Lotario'nun bir işine yaramadı, tıpkı havale geçiren insanlar gibi anlamsız şeyler söylüyordu. Böylece hepimizi bir araya topladı, Norman ordusu hakkında bilgi getirmek için, başarılı olanlara pek çok kolaylık ve mükafat vaat ederek üç gönüllü istedi.

Aşçbaşıını öldürmüş olan yüzbaşı ve iki asker bu görev için hazırdılar ve hemen harekete geçtiler. Ama bu gelişme cesaretimizi artırmadığı gibi, aynı gün, öncüler ayrılır ayrılmaz, ilk firarlar başladı. Bazıları sadece yirmi kişinin, bazıları çok daha fazlasının kaçtığını, tavlada en azından yüz atın eksik olduğunu söylüyordu.

Yüzbaşıyla iki askeri dönmekte geciktiriler. Onları on gün sonra ormanın sınırında gülererek, şakalaşarak, çocuklar gibi kendi aralarında oynayarak gelirken gördüğümüzde hepimiz çok şaşırdık.

Pierre kulağıma eğilip, "Delirmiş bunlar, Jean Baptiste," dedi.

"İyi ama öncülerin görmüş olduğu şey ne olabilir?" diye sordum ona.

"Normanları gördüler, Jean Baptiste."

"Öyleyse Aumontlu kadınların bize söyledikleri doğru olmalı."

Aumontlu kadınlar, bize Normanların köpek gibi evcilleştirip kafese koydukları vahşi hayvanları olduğunu, o hayvanları bir kez görenlerin bir daha unutamayacağını, çünkü bu hayvanların at ayaklı ve kurt kafalı inekler olduğunu, onlarla savaşırsak bu yaratıkların bizi parçalayacağını söylemişti.

"Tanrı bize acısın, Jean Baptiste," diye fısıldadı Pierre.

Sonra dönüp keman çalmak için çadıra yöneldiğimizde, topal ve yaşlı bir asker peşimizden geldi. Bize katılmasını

istemediğimiz için öfkелendi. Taş atar gibi bize bir kuş fırlattı ve kuş önce Pierre'in, sonra da benim göğsümü teğet geçti. Kuşun sarı kanatları vardı, gözleri sımsıkı kapalıydı, soğuktan ölmüştü ve bize değmiş olması hiç hayra alamet değildi.

Kont Lotario düşünmek için çadırına kapandı ve biz askerler, Yüce Efendimiz Tanrı'dan, ona geri çekilmekten başka yol olmadığını göstermesini, biz Lorena'nın evlatları için sevgili vatanlarına dönme zamanının gelmiş olmasını diledik. Fakat Kont çekilmeyi düşünmüyor, tersine yeni bir öncü arıyordu. Böylelikle, Aumont köyünden beri hep ordugâhın etrafında dolaşan bir piçi, Guillaume'u seçti çünkü Normanların dokuz yaşındaki bir çocuktan şüphelenmeyeceğini düşünüyordu. Guillaume görevi seve seve kabul etti, zaten asker olmak istiyordu. Kont, hiçbir askerrinin getirmeyi başaramadığı bilgi karşılığında ona gümüş bir hançer hediye edecekti.

Bazı askerlerin onun onuruna verdiği partiden sonra, korkusuzca, gülerек yola çıktı. Pierre ve ben de partiye katılmıştık çünkü kaderimizin onun ellerinde olduğunu düşünüyorduk. Yüce Efendimiz Tanrı'dan bu yolculukta zavalılığa kılavuzluk etmesini ve ona Normanların at ayaklı kurt kafalı inekleri koyduğu kafesleri göstermesini diledik. Çünkü hiçbir askerin o canavarlara karşı savaşmak istemeyeceği kesindi. Böylelikle Kont da çekilmemize razı olmak zorunda kalacaktı.

Bu arada kış giderek uzuyordu. Birçok asker hastalanmıştı. Bazıları da at çalıp kaçıyordu.

Guillaume ayrılışından on beş gün kadar sonra, giderken takındığı neşeli tavırla geri döndü. Efendimiz Lotario'nun çadırına yöneldiğinde ordugâhtaki tüm askerleri de peşinden sürükledi.

"Bu sefer Normanlar hakkında bir şeyler öğreneceğiz," dedim Pierre'e.

Ancak Guillaume bir yük arabasının üzerine çıkıp düş

manın ordugâhında görmüş olduğu şeyleri bağıra bağıra anlatmaya başladığında hepimiz şaşırmış bir halde birbirimize baktık. Söylediklerinin tek kelimesini anlamıyorduk. Ne bizim dilimizde ne de Latince konuşuyordu. Efendimiz Lotario ona birkaç soru yönelttiğinde, o da en az bizim kadar şaşkına döndü. O da kendisine sorulan soruları anlamıyordu.

“Hangi dilde konuştuğunu biliyor musun, Jean Baptiste?” dedi Pierre üzüntüyle.

“Hayır bilmiyorum.”

“Norman dilinde konuşuyor. Sadece on beş günde kendi dilini unutup onların dilini öğrenmiş. Onlar düşündüğümüzden çok daha güçlü, Jean Baptiste. Yirmi bin kişilik bir ordu olmalı.”

“Ama Pierre, çocuklar uyanık olurlar. Yeni kelimeleri çok büyük bir kolaylıkla öğrenirler.”

Ancak konuşmaya devam edemedik, çünkü Guillaume’un sözlerini izleyen mırıltıda birbiri ardına çığlıklar duyuldu ve kısa sürede bin Lorena askeri çığlık atmaya, bin kişi aynı anda atlara doğru koşmaya başladı. Birbirlerini itip yumruklaşıyorlardı, zira herkese yetecek kadar at yoktu.

“Biz de kaçalım, Pierre!” dedim dostuma.

“Keman, kemanımı çadırdan unuttum, Jean Baptiste!” diye haykırdı koşmaya başlamadan önce.

“Pierre!” diye seslendim ona.

Kemanı unutmasını, bu aklını kaçırmış kalabalığın arasına girmemesini söylemek istiyordum. O sırada, gözlerinin önünde, çamurda kayıp bir atın ayaklarının önüne düştü. Sonra da üstünden üç at ve düzinelerce asker geçti.

“Pierre!” diye bağırdım tekrar. Ama artık ölmüştü.

Ağlamaya başladım. Bir türlü bulunduğum yerden ayrılamıyordum. Hep bize askıntı olan topal askerin yanıma kadar gelip beni çamura itmesine de aldırmış etmedim. Çünkü ben, Jean Baptiste Hargous, bir atın kafasını parçaladığı dostum Pierre de Broc gibi ölmek istiyordum.

METİN HIRSIZLIĞI İÇİN BİR YÖNTEM

Bu açıklamaya gördüğüm bir düşü anlatarak başlama izin verin, sevgili dostlarım; bu iyiliği yaptıktan sonra, tam olarak metin hırsızlığı temrinine yönelik düşüncelerimi biraz ertelersem sakın tedirgin olmayın. Çünkü anlatacağım düş, konudan uzaklaşan yararsız bir anlatı değildir, tam tersine, konuya giriş niteliği taşır ve umudum odur ki hepiniz zevkle dinleyeceksiniz. Ayrıca, sözü geçen düşün, fikirlerimdeki değişikliğin temeli olduğunu bilmenizi isterim; kısa süre önce küçümseyip lanetlediğim düşüncelere ve eğilimlere sahip çıkma sorumluluğunu bu düş sayesinde üstlendim. Çünkü, hepinizin bildiği gibi, önceleri intihale tamamen karşıydım.

Bir gece, yabani, sık bitkilerle örtülü ve tehlikeli bir ormanın ortasında olduğum kötü bir düş gördüm. Orman karanlıklara gömülü, etrafım her türden vahşi hayvanla dolu olduğu için, artık daha fazla gün göremeyeceğimi sandım ve inanın çok korktum.

Ancak, durum böyle olsa da, umutsuzluğa kapılmayıp uzunca bir süre karmakarışık, sık ağaçlarla kaplı ormanda dolaştıktan sonra, vadinin ormanla kaplı bölümünün sona erdiği meyilli bir araziye vardım. Doğrusu harcadığım çaba boşa gitmemişti, çünkü bu meyilli arazinin en yüksek noktasında, kendime gelmeme yardım eden, bize ısı ve ışık veren o gök cisminin varlığına dair apaçık işaretler gördüm. Kalbim bana o aydınlık yere varmayı başarsam kurtulacağımı söylüyordu.

Bu umudun kılavuzluğunda, ormanın karanlıklarını geride bırakarak tırmanışa geçtim. Ama oraya vardığımda

hayretler içinde kaldım, çünkü ne zirvede ne de civarında hayat belirtisi vardı, bu çorak toprakta hiçbir bitki yetişmiyordu. Devam etmek için hangi yöne gideceğimi bilemeden kendimi tekrar yitik, yüzüstü bırakılmış gibi hissettim. Birisi bana yaklaştığında bir kayanın üzerine oturmuş, başım ellerimin arasında, perişan bir haldeydim.

“Her kimsen bana merhamet et,” dedim ona.

O ise sağırmış gibi hiçbir şey söylemeden bana bakakaldı.

“Nesin sen? Bir gölge mi yoksa etten kemikten gerçek bir insan mı?” diye sordum.

Ancak o zaman bana cevap verdi:

“Ben bir insan değilim ama önceleri öyleydim. Atalarım Navarra’da, Urdax’ta dünyaya geldi. Benim dünyadaki serüvenime gelince, Salamanca ve birkaç değişik yerde yaşadıktan sonra, sevgili efendim Bertrand de Echaus’un isteğiyle Sara köyüne yerleştiğimi ve orada Yüce Efendimiz Tanrı’nın yaşamamı istediği kadar, yani seksen sekizime kadar yaşadığımı söyleyebilirim.”

Gözlerim sevinçten ve şaşkınlıktan faltaşı gibi açılmış öylece kalakaldım.

“Bu durumda siz *Axular* lakabıyla tanınan Papaz Pedro Daquerre Azpilicueta’sınız. En tanınmış usta, en yüksek yetke ve Bask ülkesinin ilk yazarı! Sizi okumuş olduğum için şimdi hiç nadim değilim. Siz benim ustam ve en sevdiğim yazarsınız. Yardım edin bana, lütfen. Görüyorsunuz ya, bu çölde kayboldum ve zayıf düştüm. Beni bu umutsuz yerden kurtarın iyiliksever, bilge Usta!”

Daha yüksek bir zirveye çıkan çok daha dik bir yokuşa doru yürümeye başladı ve “Öncelikle sana bir şey göstermem gerek,” dedi. Ona duyduğum güvenle peşi sıra gittim.

İkinci zirveye çıktığımızda, denizin sonsuzluğunda yitmiş bir adada bulunduğumuzu gördüm. Çok küçük bir adaydı ve hiçbir hayat belirtisi yoktu. Siyah bir gemi sahile yaklaşıyordu.

Acı dolu kalbimle, “Ne kadar küçük, sınırlı!” dedim
“Ne büyük bir yalnızlık!” diye de ekledim.

Büyük Usta başıyla onayladı.

“Dünyadaki bütün diller ve anlatım biçimleri birbiriyle ilişkili ve iç içedir. Sadece Baskça tek başına ve öbür dillerden farklıdır. Budur yalnızlığının kaynağı.”

Bu sözleri duyduğumda anladım ki, bu ada ne Sardunya ne de Sicilya adasına benziyordu ve tamamen farklı bir özden meydana gelmişti; seyre durduğum bu coğrafi oluşum, inanılmaz gelse de, kendi dilimdi. Ama sanki Usta bana başka bir şey söylemek istiyor gibiydi ve aklımdan geçen karmaşık düşünceleri bir tarafa bıraktım.

“Bugün bu topraklar çorak ve ölüyse de, bir zamanlar güzel bir yerdi. Bu yüzden ada şimdi sana küçük ve sınırlı görünüyor. Bununla beraber, Bask dilinde de Fransızca ya da diğer dillerde yazıldığı kadar kitap yazılmış olsaydı, Baskça da o diller gibi zengin ve kusursuz bir dil olacaktı. Eğer durum böyleyse bunun suçlusu ada değil, bizzat Basklıların kendisidir.”

Bask dilinin bu Melek Kalpli Doktoru hüzünlennmiş gibi görünüyordu ve onu daha fazla üzmemek için bir süre hiç konuşmadım. Ancak siyah geminin sahile giderek yaklaştığını görüyordum; yaklaştıkça güvertesindeki insan kümeleri de seçiliyordu. Bu haldeyken, ağzımdan çıkmak için uğraşan sorunun birden çıkıvermesini engellemedi.

“Bu gemi de neyin nesi, Usta? Gemideki şu insanlar kim?” diye sordum.

Cevap vermeden önce içini çekti.

“Bu gemi, Marsilya Limanı’na ulaşan *Grand Saint Antoine* gibi bir gemi.”

“O gemi hakkında hiçbir bilgim yok, Usta,” diye itiraz ettim.

“*Grand Saint Antoine*, Marsilya’ya veba taşıyan geminin adıdır.”

“Peki o zaman bu insanlar kim?” diye atıldım.

“Pruvadakileri görüyor musun?” dedi sonra.

“Evet, görüyorum. Üstelik hallerinden çok da memnun görünüyorlar. Bayrak sallayıp alkış tutuyorlar. Adaya neşe dolu bir selam göndermek ister gibiler.”

“Sakin onlara kanayım deme. Gerçekte hepsi ikiyüzlüdür, yaptıkları her şeyde zevahiri kurtarmaya bakarlar. Konuşurken mangalda kül bırakmazlar, ama sıra işe geldi mi, ellerinden hiçbir şey gelmez. Külfeti katlanılmaz işler icat eder, sonra da bütün yükü komşularının omuzlarına bırakırlar; kendileriye parmağını bile kıpırdatmaz. Yaptıkları her şeyi iş yapar görünmek için yaparlar. Biri kakmaları ya da gösterişle işlenmiş sloganları parlatır; bir başkası adada ele geçmiş bir yazıtla evinin alnacını süsler; bir üçüncüsü ise herhangi bir duyuruda ilk olarak kendi adının geçmesini ister. Hepsi de düpedüz saçmalık. Onların sözleri, üstad Adam’ın paracıkları gibi, hükümsüzdür.”

“Peki ya onların ardındaki şu güruh? Onlar kim?”

“Kundaktaki çocuk gibi kollarında hesap defteri tutanları mı diyorsun?”

“Evet, Usta.”

“Onlar alçağın önde gidenidir oğlum. Onlar hırs küpü, aptallık abidesi ve maneviyatsız insanlardır. Bunlar hep hesap peşinde koşarlar ve adadan faydalanmayı kimse onlar kadar iyi bilemez. Doğrusu hayatları korku doludur çünkü –o yaradılıştaki herkes gibi– adanın böyle küçücük, içine kapalı kalması onların işine gelir. Eğer ada daha iyi bir durumda olsaydı, hesaplarını denkleştirmek onlara daha pahalıya patlardı.”

Adayı bekleyen geleceği keşfetmeye öyle dalmıştım ki nefes bile almıyordum. Buna rağmen sessiz kalamadım. Bilmem gereken daha çok şey vardı ve bu da beni soru sormaya itiyordu.

“Ya gemi direğinin yanındakiler?” diye sordum.

“Şu sarımtırak renkli olanlar?”

“Evet, Usta, onlar.”

“Onlar burada ekenek var mı bunu öğrenmek için geliyor. Eğer burada ot biten bir yer varsa ve onlar da bu yeri bulursa hemen ayrikotları ya da ona benzer kötü otların tohumlarını ekerler. Buğdayların arasına ayrikotlarının tohumlarını ekmeden duramazlar. Nerede kısır, kötü niyetli tartışmalar varsa, öfkeyi ve düşmanlığı götürebilecekleri her neresi varsa, o yerin halk denen kalabalığı ya da gazete denen kâğıt parçaları arasında bunları görebilirsin.”

“Ya şu direğe çıkmış olanlar? Neden sürekli yüzlerini gözlerini oynatıyorlar?”

“Onlar direğe çıkmış değiller, direğe iplerle bağlılar. Aksi takdirde rüzgâr onları sabun köpüğü gibi uzaklara sürüklerdi. Çünkü bilmeni isterim ki, onlar kurbağalar gibi şişinen insanlardır. Kendilerinin üstün olduğuna inanır, adayla alay eder ya da adaya saldırarak üstünlüklerini ispat etmiş olduklarını düşünürler. Ancak onlar üstün değil, rezil, iğrenç yaratıklardır. Gözüpek olduklarını sanırlar, ama adaya saldırmaya cesaret edebilmelerinin tek sebebi, onu zayıf ve güçsüz görmeleridir. Öyle olmasaydı eğer, saray etrafında bir göl arar ve yaşamak için orayı seçerlerdi.”

Bu sefer içini çeken ben oldum.

“Size son bir soru soracağım, Usta; görüyorum ki bu gemide çok sayıda insan var ve sizi fazla yormak istemem. Söyleyin bana, şu en arkada, geminin öbür ucunda feryatı figan edenler kim?”

“Ben bir gölge olduğum için yorgunluk nedir bilmem. Ama sen yorulabilirsin. Daha fazla dayanamayacağımı görüyorum, gücün tükeniyor. Bu yüzden bu sonuncuları da anlattıktan sonra susacağım. Orada gördüklerin *kötüm serlerdir*. Umutsuz âşıklar gibi, adaya sadece acılarını sunarlar ve bu da durumu kötüleştirmekten başka işe yaramaz. İkaros’un babası gibi, düşmekte olanların kulağına şöyle fısıldarlar: Çok kötü bir yol tutmuşsun. Ters bir durum

da, işleri iyi giden, gittikçe yükselen biriyle karşılaştıklarında ise, yine umutsuz tavırlarla bakıp yaptığı her şeyin boş olduğunu ima ederler. Eğer ada onların elinde olsaydı, buraya kıyasla, Getsemani bile daha esenlikli bir yer olurdu.”

İkimiz de hiç konuşmadan bir süre gemiye baktık. Sonra beni elimden tutup aşağılara, adada kalan nadir yeşil alanlardan birine götürdü. Toprak uzun bitkilerle kaplıydı ve her tarafa saçılmış meyve yüklü incir ağaçları görülüyordu.

Elimi bıraktığını görünce, “Usta, hemen gitme!” diye yalvardım.

“Benden ne bekliyorsun? Sana bir çözüm yolu göstermemi mi?” Düşüncelerimi okumuştı.

Başımınla onayladım.

“Sana daha önce de söylediğim gibi, eğer Bask dilinde de o kadar çok kitap yazılmış olsaydı...”

“Ama çok az yazarımız var, Usta! Üstelik hepsi de senin ayarında değiller.”

Usta, ağaçtan bir incir koparıp bana verdi. Ben inciri yerken düşüncelere dalmıştı.

Sonra da, “Ya hırsızlar? Hırsızlar yok mu?” diye sordu.

“Seni anladığımı sanmıyorum, Usta,” diyerek özür diledim.

“Anlatmak istediğim şey, iyi bir yazarı örnek alıp da onun gibi yazmayan kişiler. Benim dönemimde kitapların tamamı bu şekilde yaratılırdı.”

Devam etmeden önce bazı şeyleri açıklama gereğini hissettim.

“Sanmıyorum, efendim,” diye başladım. “Üstelik sizin döneminizden bu yana çok şey değişti. İntihal, XVIII. yüzyıldan beri çok kötü karşılanıyor. Tıpkı birisini dolandırmak gibi. Günümüzde bir yazarın çalışması hiçbir yerden esinlenmemiş gibi bir izlenimi bırakmak zorunda. Başka bir ifadeyle, özgün olmak zorunda.”

Anlamaya çalışıyormuş gibi bakışlarını bana dikti. Sonra bir yerlerden bir tabak çıkarıp içine incir koymaya başladı.

Daha sonra bir ağaçtan öbürüne geçerek konuşmasını sürdürdü, “Bunun kadar güzel bir şey yoktur. Benim anlayışına göre, çalıntı bir eserin gerçek bir yaratıya kıyasla pek çok üstünlüğü vardır. Gerçekleştirilmesi daha kolaydır ve daha az çalışma gerektirir. Özgün bir eser yaratmak için harcadığın sürede, yirmi tane hırsızlık yapabilirsin. Ayrıca, birçok defa, gerçek metinlere göre çok daha iyi sonuçlar elde edildiği görülür, çünkü örnek alınan eserin nitelikleri bir kılavuz işlevi görür, bize yardımcı olur. Doğrusu bu dolandırıcılık suçlaması yanlış bir değerlendirmedir. Çünkü adaya hayat vermek için elimizdeki en iyi araçtan bizi mahrum ediyor.”

Öfkeli görünmesine rağmen incirleri tabağa yerleştirirken çok dikkatli davranıyordu. Bu arada ben sessiz kaldım. Düşüncelerini meşgul eden konudan onu uzaklaştırmak istemiyordum.

“Bunu bir papazın söylemesi doğru değil ama... Ya yapılan hırsızlık ustaca yapılmışsa?” diye sordu bana tekrar yaklaşarak. Yüzünden belli belirsiz bir gülümseme geçti.

“Hırsızlık yapıp bunu belli etmemek mi? Bunu mu söylemek istiyorsunuz?” dedim ürkerek.

“Kesinlikle.”

“Ancak bunun için bir yöntem bulmak gerek ve ayrıca...”

Elini omzuma koydu.

“Oğlum, bana tüm içtenliğinle cevap ver,” dedi. “Bu adayı seviyor musun?”

“Çok seviyorum, Usta,” diye cevap verdim huzursuzca.

“Peki tehlikelere atılmaya, hayatını ortaya koymaya hazır mısın?”

Öyle bir bakışı vardı ki hayır demek benim için imkânsızdı.

“Öyleyse dünyana dön ve bu yöntemi sen bul. Böylece gelecek nesiller ustaca hırsızlıkları kötü bir adla anmasın! Yeni kitaplarla ada meyveye dursun!”

Bunları söyleyip elime incir dolu tabağı tutuşturdu. Daha sonra bulunduğumuz yere kadar inen bir bulutun içine girip gözden kayboldu. Gözlerimi açtım ve uyandım.

Pencereden Obaba'nın o bildik dağlarını görmeme rağmen kendi odamda olduğumu kavramam uzun sürdü. Etrafta bulunan tüm nesneler, tablolar, giysilerim ya da kitaplarım bana çok tuhaf görünüyordu çünkü etrafımdaki gerçeklik düşü hükümsüz kılacak kadar güçlü değildi. Gözlerimi açmış, hâlâ incir ağaçları içindeki adaya tepeden bakan, *Gero*'nun yazarını izliyordum.

Büsbütün ayıldığımda, “Sana hırsızlık için bir yöntem bulmaya söz veriyorum,” dediğimi hatırladım.

Verdiğim bu sözü hatırlayarak gerçek dünyaya dönmek bana çok ağır geldi ve tekrar uykuya dalmayı istedim. Bununla beraber, huzursuzluk kalbimi ele geçirmişti ve durumum giderek açıklık kazanıyordu. Böyle bir yöntemi bulacak yeterlikte olmadığımı, bu durumda sözlerimin hiçbir değeri olmayacağını düşünüyordum. Ne ki, herhangi birine değil, bizzat Bask Dili'nin Melek Kalpli Doktoru'na verilmiş bir sözdü bu. Bu düşünce beni öyle heyecanlandırdı ki bir incir yemeye yeltendiğimde nefesim kesildi.

“Bir hırsız, anlaşılır bir konuyu tartışan metinler seçmelidir,” diye bir fikir geldi aklıma. “Bu, yöntemin ilk kuralıdır.”

Bir anda aklıma gelen bu fikir beni şaşkına çevirmişti. Bir taraftan da, halimden gayet memnun, masamdan defterimi alıp düşüncemi not ettim. Altına da bir açıklama yazdım:

“Başka bir ifadeyle, öyle öyküler ya da romanlar seçmek gerekir ki konuları birkaç olgu ya da edime indirge-nebilsin. Bu yüzden, bir hırsız için Robbe-Grillet ya da

Faulkner gibi örnekler seçmek uygun değildir. Çünkü bu yazarların eserlerinde *öykü* en az anlatılan şeydir. Tam tersine, hırsız için Saki, Buzzati ya da Hemingway gibi yazarlar şiddetle tavsiye edilebilir. Genel olarak, seçilen örnek ne kadar eski olursa hırsızlık o denli başarılı olur: *Bin Bir Gece Masalları* derlemesinden bin öykü kullanılabilir ancak avangard seçkilerden alınmış bir tek öykü bile sakıncalıdır.”

Yazmış olduğum şeyi gözden geçirdim. Hiç fena değildi ve yöntemi oluşturmak, bu şekliyle, sandığım gibi zor olmayacaktı.

Cesaret verici buluşumu kutlamak için ağzıma bir incir attım ve yavaş yavaş yedim.

O sırada, ilk seferinde olduğu gibi, beni daha büyük bir şaşkınlık içinde bırakan şu fikir geldi aklıma: “Çalmak için, eşine az rastlanır cinsten kitapları bir yana bırakmak gerekir.” Nedendir bilmem, o sabah esin doluydum. Ama ne kadar şaşkın olsam da, elbette böyle bir vesileden yararlanma fırsatını tepmezdim. Böylece defterimi alıp ikinci kuralı açınlamaya başladım.

“Hırsız, asla kendi diline çevrilmemiş, nadir kitaplardan birini seçmeyi düşünmemelidir. Örneğin bir akrabasının Moskova ziyaretinden dönerken Lenin Meydanı’ndaki kitabevlerinin birinden getirdiği o romanı, çok dil bilen bir dostu konuyu ilgi çekici biçimde ona özetlemiş olsa da, dikkate almamalıdır. Çünkü, uzun sözün kısası, yeni dönem Rus edebiyatı hakkında ne bilmektedir ki? Ayrıca bu akrabalar gayet saf oldukları için, ya her an muhalif olabilecek birinin kitabını almışlarsa? O zaman ne olacak? Bu kişi iki yıl sonra tüm medya tarafından el üstünde tutulabilir, üniversitede kendi öğrencileriniz bile onun eserlerindeki tartışmaları ezbere öğrenebilirdi. Böyle bir durumda, yapılan hırsızlık büyük bir tehlikeyle karşı karşıya demektir.

“Hayır, hırsız, niyetini gerçekleştirmek için kurnazca yöntemlere başvurmamalıdır. Adımlarını gemi mallarını

yürüten kaçak yolcu gibi, uzak semtlere, karanlık sokaklara yöneltmemeli, tam tersine, günışığında, metropolün merkezindeki geniş alanlarda yürümelidir. *Boulevard Balzac'a, Hardy Gardens'a, Hofmann Strasse'ye* ya da *Piazza Pirandello'ya* yönelmek zorundadır. . Yani, başka bir deyişle, kimsenin ağzından düşürmediği yazarlar arasından seçmelidir örneğini. Hiç endişelenmesine gerek yoktur. Onu asla yakalayamazlar. Çünkü klasikler –tıpkı başmelekler gibi– sadece isimleri ve işaretleriyle bilinir.”

Yöntemin iki kuralını koymuştum ve biraz daha sakinleşerek Obaba dağlarına, arazide çalışan köylülerin yapıp ettiklerine bakarak bir süre durdum. Alışkanlığım olduğu üzere, bir fincan kahve için kalkacaktım ama yataktan ayrılmak çok zor geliyordu. Bunu yaparsam, belki de ilham perilerim kaçacaktı. Nereden kopup geliyordu bu kadar düşünce? Bu hırsızlık meselesine tümüyle uzak biri değil miydim? Ortada tuhaf şeyler dönüyordu.

“Bu incirler de nereden çıktı?” diye sordum o zaman kendi kendime. Çünkü Obaba’da incir mevsimi değildi.

Beyaz tabağı elime alıp inceledim ve kuşkularım dağıldı. Çünkü mükemmel biçimde tabağa dizilmiş incirler, Axular’ın adada toplamış olduğu incirlerdi.

Sonunda her şeyi açıkça görerek neler olup bittiğini anladım. Hayır, bu düşü tesadüfen görmemiş, Usta’nın sözlü iradesiyle, hırsızlıkla ilgili muştuyu yayacak birine ihtiyaç duyduğu için görmüştüm. Sonuç olarak, fark ettim ki, tabaktaki incirler sıradan incirler değildi, içleri bilgelikle doluydu; bu incirler bana –çoktan yaptıkları gibi– hırsızlık yöntemi için ilham veriyorlardı.

İncirlerin gerçeği bir bir açıklarmış gibi görünen güçlerine hayran bir halde, bu konu üzerinde düşünmeye başladım. Ama defter yanı başımda duruyor ve onun varlığı yapmaya söz verdiğim bir işi hatırlatıyordu. Bu düşüncelerle kaleme uzandım, üçüncü ve dördüncü kuralları kaleme almaya koyuldum.

“Bir örnek, zaman ve uzam sorununu sonuca bağlamada, herhangi bir uslamlamadan daha açıklayıcı olabilir. Aşıracığımız öykü Arabistan’da, Ortaçağ’da geçsin ve öykümüzün iki kahramanı da –bir deve yüzünden tartıştıkları için araları açılan– Ibu al Farsi ve Ali Rayol olsun. Hırsızımız, öyküyü bütünlüğü içinde –örnek olarak alıp– günümüz İngiltere’sine taşınmalıdır. Böylelikle, kahramanlar da Anthony Northmore ve Philip Stevens oluverir ve tartışma konusu şey de deve yerine bir arabadır örneğin. Bu değişiklikler, kolay olmasının yanı sıra, beraberinde binlerce küçük değişikliği de getirir ve öykü kesinlikle tanınmaz bir hal alır.”

Esin kaynağımın ne olduğunu keşfettikten sonra artık kimse beni yataкта tutamazdı ve ben de kahve almaya mutfığa indim. O sırada kasabada pek çok insan dolaşıyordu ve selamlaşma ya da veda sözcükleri evden bile duyulmaktaydı. Güneş, gökyüzündeki az sayıda bulutu ürkütüp kaçırmıyordu. Hemen sonra kapı zili bana gazetem gelmiş olduğunu bildirdi. Evet, hayatın döngüsü hiç durmadan devam ediyordu ve uzun süredir hissetmediğimi kadar mutlu hissediyordum kendimi.

Birkaç saat sonra ikinci kahvemı alıp ardından üç incir yedim ve yöntemin son kurallarını deftere geçirmeye başladım.

Başlangıç olarak, “İyi bir savunma hazırlamak, hırsız için yaşamsal bir önem arz eder,” yazdım. Devamında, aşağıdaki yirmi otuz satırlık şu özet çıktı ortaya:

“Hırsızın, daha önce sözünü ettiğimiz dört kurala hıfıyen uymasına rağmen yakalanması olasıdır. Herhangi birimiz, kötü talihin darbesini yiyebiliriz ve bu olasılık, sınırlar içine hapsolmuş kültürlerde, hareket alanı dar olan ilişkilerin –özellikle yazınsal ilişkilerin– entrika, nefret ve kötücül niyetlerle kurulduğu ortamlarda daha da artar.

“Bununla beraber, kötü talihin darbesi hırsıza zarar ve recek şiddette olmayabilir, tam tersine, hırsız, düşmanları

nın ördüğü ağdan güçlenmiş olarak çıkabilir. Ancak bunun için, ilk olarak ve kaçınılmaz bir biçimde, örnek eserden alınan izler seyrek biçimde serpiştirilmelidir; sonra, ikinci olarak, meta-edebiyat kavramı hakkında bir şeyler öğrenmek gerekir. Ardından, üçüncü olarak, bir tür saygınlık yakalamayı becerebilmeli. Bu üç koşul yerine getirilirse, kale gibi sağlam bir savunma hazır demektir.

“Diyelim ki –savunmanın ilk iki koşulunu açıklamak için– hırsız, kendi amaçları doğrultusunda, Kipling’in bir öyküsünü kullandı. Öyküye zaman içinde bir yolculuk yaptırıp üstüne üstlük uzamı da Uranüs gezegenine taşıdı. İşte o zaman, birinci koşulu yerine getirmek için, öykünün kahramanı, kaçınılmaz biçimde, Kim isimli bir astronot olmalıdır.

“Eseri yayımladıktan birkaç gün sonra gazetecinin biri gelip, ‘Size şimdi biraz kötü niyetli sorular sormama izin verin,’ diyecektir. ‘Görünüşe bakılırsa, kitabınızda geçen öykü, yazar Piking’in öyküsüne aşırı derecede benziyor. Bu benzerliğe hırsızlık yakıştırması yapanlar bile var. Buna ne buyrulur?’

“Bunun üzerine hırsız, ‘Affedersiniz ama Piking değil Kipling olacak,’ diye başlar vakarla. Hemen sonra dudaklarında beliren aşağılayıcı gülümsemeyle şöyle ekler: ‘Beni suçlayanlar esaslı birer okuyucu olsalardı, tırnaklarını bilemek yerine Kipling’in tüm eserlerini hatmetmiş olurlardı, o zaman da benim eserimin, adı geçen ustaya ithaf edilmiş bir saygı eylemi olduğunu fark ederlerdi. İşte tam da bu yüzden astronota Kim ismini verdim. O büyüleyici emperyalistin kaleminden çıkan bir esere böyle bir başlık yakışır. Uzun lafın kısıası, bu, anlaşılması zor olmayan bir işaret gibime geliyor. Ancak, daha önce de söylediğim gibi, bu iftiracılar okuma kavramı hakkında açık bir bilgiye bile sahip değiller.’

“Yanılıyorsam düzeltin, sanırım *büyüleyici emperyalist* dediğinizi duydum ve bağışlayın ama bu iki kelimeyi kul-

lanmanız bana tuhaf geldi...' diyecektir bu sefer gazeteci. Başka cepheden saldırarak kuşatmayı yeniden başlatır. Bununla beraber, hırsız, ona bu yönde ilerleme fırsatı ver-meyip savunmanın ikinci koşulunu hatırlayarak düşmana yeniden yüklenecektir.

"Öncelikle şunu söylemeliyim ki, öküzün altında bu-zağı arayarak başkalarının itibarını yok etmeye çalışan bu insanlar, bu yazınsal kuramın sözünü ettiği şeyi kavramak-tan yoksundur. Belki meta-edebiyat kavramını duymamış-lardır bile...'

"Ben bir şeyler duydum ama hatırlamıyorum....'

"Pekâlâ, bu isim altında tam olarak açıklanmak istenen şey, şu koca yeryüzünde, edebiyat dünyası da dahil, yeni olan hiçbir şeyin olmadığıdır. Romantiklerin tasarladığı düşünceler...'

"Evet, aşk, falan filan...'

"Aslında hem hayır hem evet, aşk teması da var elbette ama şu anda sözünü ettiğim yazınsal düşünceler, roman-tiklerin, bir sanat eserinin meydana gelebilmesi için özel, eşsiz bir kişiliğe sahip olmak gerektiğini varsayan düşün-celeri ve buna benzer saçmalıklar...'

"Peki meta-edebiyat?"

"İşte, biz yazarlar, hiç de yeni şeyler yaratmıyoruz, hepimiz aynı öyküleri yazıyoruz. Hep derler ya, bütün iyi öyküler çoktan yazılmıştır ve bazı öyküler daha önce yazılmamışsa, bu onların kötü öyküler olduğuna işarettir. Günümüzde dünya, büyük bir İskenderiye şehrinde baş-ka bir şey değildir ve dünya üzerinde yaşayan bizler, yara-tılmış olanı yorumlamaktan başka bir iş yapmıyoruz, hep-si bu. Romantik düşler sona ereli uzun zaman oldu.'

"Neden yazıyoruz öyleyse? Eğer iyi öyküler çoktan yazılmışsa...'

"Çünkü, ismini hatırlayamadığım birinin dediği gibi, unutulup gidiyorlar. İşte bizler, yeni yazarlar, onları hatırlatmakla görevliyiz. Bütün mesele budur.'

“Şu ana kadar söylenen her şeyin apaçık gösterdiği gibi, hırsızın saygınlığı asla zedelenmez. Ancak ne olur ne olmaz diye –tanınmadık birinin sözlerini kimsenin ciddiye almaya-acağı olasılığını hesaba katarak– savunma stratejisinin üçüncü koşulunu da yerine getirmesi uygun olur. Başka bir ifadeyle, belli bir üne kavuşmak zorundadır. Çünkü eğer ismi tanınır, sık sık duyulursa, az evvel sözü edilen gerekçeler daha fazla anlam ve sıradışı bir güç kazanır.

“Başlangıçta çok zor görünse de, isim yapmaktan kimse çekinmemeli. Çünkü bu kadar çok gazete ve ucuz tartışma varken –şu ya da bu politikacı ne dedi ne demedi, karnaval saatleri iyi ayarlandı mı ayarlanmadı mı, alışveriş trafiği ya da ticaret sorunu çözüldü mü– ismini her hafta kamuoyu gündeminde tutmak –röportajları kabul ederek, manifestolar imzalayarak vs.– hırsız için çocuk oyuncakı olacaktır.”

Yöntemin son satırlarını kaleme alırken, güneşin hastalıklı bir görüntüsü vardı ve Obaba bacalarından çıkan du-manlar artık yemek saatinin geldiğini gösteriyordu. Ama bu kadar çok incir yemiş olduğum için açlık hissetmiyordum ve hemen o an bir uygulama yapmaya karar verdim. Böylece kitaplığa gidip, pek çok baskısı yapılmış bir kitabın anlaşılır bir konu üzerine kurulu bir öyküsünü seçtim. Gece bastırmadan önce, birazdan okuyacağım çalıntı öyküyü bitirip temize çekmiştim bile: “Donmuş karda bir çatlak.”

Bilge Axular’ın isteği yerine gelmiş ola.

DONMUŞ KARDA BİR ÇATLAK

Şerpa¹² Tamng, Philippe Auguste Bloy'un bir yarığa düştüğü haberiyle geldiğinde, bir numaralı kamp alanında ölümün gölgesi dolaştı. Akşam yemeğinin alışıldık uğultusu ve gülüşleri aniden kesildi ve dumanı hâlâ tüten çay fincanları karın üzerinde öylece unutuldu. Kafiledeki kimse ayrıntıları sormaya cesaret edemiyor, kimse konuşamıyordu. Kendisini anlamadıklarından kaygılanan şerpa haberi tekrarlardı. Buz, Philippe Auguste'yi yutmuştu ve yarık derin görünüyordu.

Sonunda grubu yöneten adam, "Onu oradan çıkaramaz mıydın, Tamng?" diye sordu. Soruyu soran kişi, Dhaugaliri tırmanışıyla bütün dağcılık kitaplarına ismi geçen Cenevrelî Mathias Reimz'di.

Şerpa, başıyla hayır dedi.

"*Chiiso*, Bay Reimz. Neredeyse gece oldu," diye ekledi.

Bu önemli bir gerekçeydi. Gece olduğunda soğuk –chiiso– Lothse civarında inanılmaz boyutlara, eksi kırk dereceye varıyordu. Tek başına bu soğuk bile ölümcül olabileceği gibi, üstüne üstlük dağdaki buz kütleleri de yerinden oynuyordu. Geceleri yeni yarıklar oluşuyor, eski yarıklar ise, tersine, sonsuza dek kapanıyordu. Kurtarma çalışması yapmak neredeyse imkânsızdı.

"Nasıl bir işaret bıraktın, Tamng?"

Şerpa, arkasını dönerek boş sırtını gösterdi. Sırtında olması gereken kırmızı naylon çantayı kavelayla yarığını üstüne tutturmuş ve işaret olsun diye orada bırakmıştı.

12) Şerpa, dağcılara öncülük eden kılavuz. (ç.n.)

“Canlı mıydı?”

“Bilmemek, Bay Reimz.”

Herkes, bu soruların, ertesi gün güneşin ilk ışıklarıyla grubun hazırlanıp yola çıkmasıyla sonlanacağını düşünüyordu. Mathias Reimz’in çivili botlarını giyip fener ve ip istemesi onlar için bir sürpriz oldu. Cenevreli’nin niyeti bir an önce harekete geçmekti.

Şaşkın hareketler yapan yaşlı bir şerpa, “*Lemu mindu!*” diye bağırdı. Onun kararını onaylamıyor, bu ona bir intihar gibi geliyordu.

Reimz gözlerini gökyüzüne kaldırarak, “Ay bana yardım eder, Gyalzen,” diye cevap verdi. Dolunayın çıkmasına çok az kalmıştı. Ayışığı yeni yağan karı aydınlatıyor, bu yüzden daha solgun görünüyordu.

Daha sonra arkadaşlarına dönerek kimsenin yardımını istemediğini söyledi. Yalnız başına gidecekti. Tehlikeye atılması gereken oydu, bu onun göreviydi.

Mathias Reimz ve Philippe Auguste Bloy, Cenevre yakınlarındaki bir kayak merkezinde birlikte çalışıyorlardı. Bu açıdan bakıldığında, kafiyeledeki Avrupalılar, böyle bir karar vermiş olmasını uzun süren beraberliklerinin doğurduğu kişisel bağlara dayandırdı. Bu konudan haberdar olmayan şerpalar ise, grubun lideri ve sorumlusu olmasına yordular bu kararı.

Reimz’in portakal renkli anorakının gölgesi gecenin ve karların içinde kaybolduğunda, bir numaralı kamp alanında hayranlık mırıltıları duyuldu. Bu, hayranlık uyandıran bir davranıştı, başkasının hayatını kurtarmak için kendi hayatını tehlikeye atıyordu. Bazıları dostluğun, cesaretin gücünden söz etti. Bazıları da dağcılık ruhundan, korkusuzluk ve dayanışmadan dem vurdu. Yaşlı Gyalzen bir parça beyaz kumaşı havada sallayıp dua etti: Şansın bol olsun, yüce *Vishnu* seni korusun.

Kimse gerçeği bilmiyordu. Bu kararın ardında yatanın nefret olabileceği kimsenin aklına gelmedi.

Philippe Auguste Bloy'un kırık bacağı ve böğründeki derin kesik ona acı veriyordu. Ama buna rağmen uyuyakalıyordu, yarıktaki soğğun çoğalttığı uyku acıdan, hatta kendisinden bile daha ağırdı. Gözlerini açık tutamıyordu. Artık tatlı bir ölümle sonuçlanan, dağcılarının çok iyi bildiği o sıcaklığı hissediyordu.

Buzun üstünde uzanıp kendi derdine düşmüş bir halde yarığın karanlığını uykunun karanlığından ayırt etmeye çalışırken, ne yukarıdan botlarına doğru sarkıtılan ipleri fark etti ne de o iplere tutunarak inen ve yanı başında diz çöken adamı gördü.

Adam fenerin ışığını ona tuttuğunda, Philippe Auguste, bağırarak kendine geldi. Işık onu korkutmuştu.

Anlık bir tepkiyle gülümseyerek, "Işığı üzerimden çek, Tamng!" diye inledi. Kurtulduğunu sanıyordu.

"Ben Mathias'ım," dediğini duydu adamın. Sesi tehdit-kârdı.

Philippe Auguste fenerin ışığından sakınmak için başını eğdi. Ama fenerin açısı da değişti. Bir kez daha onu aydınlatıyordu.

"Niye geldin?" diye sordu sonunda.

Mathias Reimz'in ağır sesi yarıktaki yankılandı. Çok yorgun biri gibi ağır ağır konuşuyordu.

"Seninle bir dost gibi, erkek erkeğe konuşacağımı, Phil. Belki de anlatacaklarımı gülünç bulacaksın. Gülmesen iyi olur, Phil. Farzet ki çok acı çekmiş bir adam var karşında."

Philippe Auguste irkildi. Bu açıklamadan sonra bir yılının ışığını duydu.

"Vera ve ben henüz çok gençken tanıştık, Phil," diye devam etti Mathias. "On beş yaşlarındaydık; o on beş, ben ise on altı. O zamanlar güzel bir kız değildi. Çirkin de sayılmazdı, Phil, gerçekten. Yaşına göre oldukça uzun ve iri kemikliydi. Ama her şeye rağmen, görür görmez ona âşık oldum. Nasıl gözyaşlarına boğulduğumu ve her şeyin bir an için nasıl toz pembe göründüğünü hatırlıyo-

rum. Sana tuhaf gelecektir, Phil, ama doğru, her şeyi bu renk görüyordum. Gökyüzü menekşe, dağlar menekşe, yağmur bile menekşe rengiydi. Âşık olmak, gözlerin duyarlılığını değiştirebilir mi bilmiyorum. Şu anda yine her şey eskisi gibi, Phil, on altı yaşındayken beni saran duygular hâlâ silinmedi. Bilirsin, evlilik aşkı öldürür derler, ama evlendikten sonra da silinmedi. Benim durumum farklıydı işte. Hâlâ ona âşığım ve onu hep kalbimde taşıyorum. Bu sayede Dhaugaliri'ye çıkınayı başardım, Phil, çünkü onu düşünüyordum, sadece bu yüzden!"

Sözlerini izleyen sessizlik yarıktaki ıssızlığı belirgin kıldı.

Philippe Auguste, birden, "Hayır, biz hiç yatmadık, Math!" diye bağırdı. Sözleri buzdan dört duvar arasında gümbürdedi.

Mathias'ın yüzünde kuru bir gülümseme yayıldı.

"Birlikte çekilen fotoğraflarınızı gösterdiklerinde az kalsın deliriyordum, Phil. Mart ayının on altısı ve on yedisinde, Vera ile sen Münih'teki Ambassador Oteli'nde el ele. Ya da Nisan ayının onu ve on birinde, Zürih'teki Tivoli'de. Ya da Mayıs ayının on ikisi, on üçü ve on dördünde hemen şuracıkta, Cenevre'deki Trummer apartlarında. Ve tabii Lozan'daki Villiers Gölü'nde koca bir hafta, tam da ben kafiye hazırlarken."

Philippe Auguste'nin ağzı kurumuştu. Sertleşmiş yüz kasları soğuk yüzünden kasılıyordu.

"Çok şüphelendim, Phil. Ben katil değilim. Seni öldürmeyi her düşündüğümde kendimi çok kötü hissediyorum. Az kalsın Katmandu'da yapıyordum bunu. Lukla'ya indiğimizde de. Ama o yerler benim için kutsaldır, Phil, senin kanınla lekelemek istemedim. Bununla beraber, Dağ, seni benim yerime yargıladı, bu yüzden şimdi buradasın, çünkü seni mahkûm etti. Hayatına son verecek mi bilmiyorum, bunu bilemiyorum. Şafak sökene kadar hayatta kalman ve kafiyeledeki diğerlerinin seni kurtarması mümkün. Ama

sanmıyorum, Phil, sonsuza kadar bu yarıktaki kalacakmışın gibi geliyor bana. Bu yüzden, sen bu dünyadan ayrılmadan önce, senden ne kadar nefret ettiğimi bilmen için geldim.”

“Beni buradan çıkar, Math!” Philippe Auguste’nin alt dudağı seğiriyordu.

“Ben yokum, Phil. Söylediğim gibi, kararı verecek olan Dağ’ın kendisi.”

Philippe Auguste derin derin nefes aldı. Kaderine boyun eğmekten başka yapacağı bir şey yoktu.

Sesi küçümseme doluydu.

“Kendini başkalarından üstün sanıyorsun, Math. Örnek bir dağcı, örnek bir koca, örnek bir dost. Ama sen sadece sefil bir palyaçosun. Seni iyi tanıyan hiç kimse sana tahammül edemez!”

Çok geç. Mathias Reimz iplerden yukarı tırmanıyordu bile.

Philippe Auguste, var gücüyle, “Vera benim için ağlayacak! Senin için bunu yapmazdı!” diye bağırdı.

Yarık yine karanlıklar içinde kaldı.

Bu ziyaretin yarattığı heyecan, Philippe Auguste’nin bedenini uyandırmıştı. Şimdi kalbi kuvvetlice atıyor, az evvel donmak üzere olan kanı kolayca tüm kaslarına pompalıyordu. Belki artık akli da daha iyi çalışmaya başlamıştı ki, birden, dağcılarının yarıklara inmek için kullandıkları ipi asla toplamadıklarını hatırladı. Kampa dönüş yolunda bu ipler ölümcül bir ağırlıktı.

“Eğer Mathias...” diye düşündü. Bu yanılsama onu ele geçirmişti.

Tamamen doğrulup karanlığı yoklamaya başladı. Kısa ama onu sevinçten gülümsetecek kadar esaslı bir andı bu. Yılların alışkanlığıyla Mathias Reimz’in bırakmış olduğu üç ip oradaydı.

Yaraları yüzünden inlese de, daha büyük bir işkencenin, ısırapların en büyüğünün onu yarığın dibinde beklediğini

biliyordu. Philippe Auguste dişlerini sıkıp iplere asıldı ve yavaş yavaş, buzdan duvarlara çarpmamaya dikkat ederek tırmanmaya başladı. Yukarıya doğru giderken, dar boğazlarda sırtı ve sağlam ayağıyla bir köprü yapıyor, bu sayede biraz dinleniyordu. Bir saat sonra ilk on metreyi tırmanmıştı.

On sekiz metre civarlarındayken, küçük bir çığ dengisini bozdu ve onu buzdan duvarın çıkıntılarına sürükledi. Philippe Auguste, yaralı yerine bir darbe aldığını hissetti ve gözleri acıdan yaşlarla doldu. Bir an yarığın dibinde onu bekleyen tatlı ölümü düşündü. Bununla beraber, o yanılama hâlâ orada, kalbindeydi ve ona duymazlıktan gelemediği bir “belki”yi fısıldıyordu. Sonunda şansы yaver gitti. Yazgısı ona bir fırsat vermişti. Buna hiç şüphe yoktu. Ayrıca düşen karlar, çıkışın çok yakında olduğunu gösteriyordu.

Yarım saat sonra yarığın duvarları önce griye, sonra beyaza kesti. Philippe Auguste, duvarın çıkıntılarına savurarak yazgının onu sınamış olduğunu, şimdiyse ödüllendirdiğini düşündü.

“Gökyüzü!” diye bağırdı. Bu, kesinlikle, şafakta kırmızı renge bürünen gökyüzüydü. Nepal yeni bir günle aydınlanmaktaydı.

Güneş, karın üzerinde ışıklar saçıyordu. Hemen önünde, kuzeye doğru devasa Lhotse uzanıyor, sağında ise bir numaralı kamp alanına giden yol zikzaklar çizerek buzlu vadiyi kat ediyordu.

Philippe Auguste, sabahın temiz havasını soluyunca ciğerlerinin canlandığını hissetti. Gözlerini gökyüzüne dikip bu uçsuz bucaksız manzara önünde kollarını açtı ve Dağ’a minnettarlığını fısıldadı.

Derken tuhaf bir duygu onu huzursuz etti. Sanki uzatmış olduğu kolları kasılıyor, o bunu istemediği halde onu kucaklıyordu. İyi ama onu kucaklayan da kimdi?

Ne olup bittiğini görmek için gözlerini indirdi ve yüzünde bir dehşet ifadesi belirdi. Mathias Reimz karşısın-

daydı. Alaycı bir tavırla gülümsüyordu. Onu itmeden hemen önce, “Hile yapmak doğru değil, Phil,” dediğini duydu. Yarığın dibine doğru düşerken, bir an için, Philippe Auguste Bloy, hayatının bu son anlarının sırrını çözdü.

Her şey –ziyaret, ipleri orada unutmak– önceden planlanmış bir işkenceydi: Mathias Reimz, bu yanılsamanın acısını çıkarmaktan geri durmayacaktı.

BİR REN ŞARABI

Montevideolu amcam, kâğıtlarını bırakıp deri koltuğundan kalkarak, “Programdaki vermut faslını bırakıp başka bir şey yapmaya ne dersiniz?” diye sordu. Taraçada yapılan okuma seansı sona ermişti.

“Karşılığında bize ne vereceğine bağlı,” diye cevap verdik şaka yollu.

“Size mahzenimden çok lezzetli bir Ren şarabı içmeyi öneriyorum. Klaus Hanhn öyküsünü duyunca canım bu şişeyi açmak istedi. Ne? Onu soğutmak için *derindondurucuya* mı koyayım?”

Amcam, evin içinde, mutfağın yanında bulunan kuyuya *derindondurucu* diyordu.

“Bana sorarsanız enfes olur. Doğrusu hayatımda hiç Ren şarabı içmemiştim,” dedim.

“İ iç tatmadın ve buna rağmen öykünde kullanıyorsun! Seninki de ne yüzszüzlük!” dedi amcam gülüp başını sallayarak.

“Yine ondokuzuncu yüzyıl insanı oldun! Deneyim, orijinalite ve eğer mümkünse iki üç kaçamak. Senin yeni düşüncelerin olduğuna herkes inanabilir. Ama bahse girerim aşırдың öykü de ondokuzuncu yüzyıla ait!”

“Yeri gelmişken,” diye araya girdi arkadaşım, “yarık öyküsü için hangi yazarı seçtiniz? Öykünün sonunda bunu bize söylemediniz.”

Amcam dikkat çekmek isteyen bir çocuk gibi kapıya kadar gitti. Öykünün bizi etkilemiş olduğunu biliyordu.

“Tek kelime etmem! Programa göre, tüm soruları ve diğer yorumları akşamın ikinci konyasına bırakmamız

gerekiyor. Sonuç olarak, o vakte kadar sadece iki şey yapabiliriz: Sessiz kalmak ya da havadan sudan konuşmak. Şimdi gidin bahçedeki masaya oturun. Şarap beş dakika sonra buz gibi olacak.”

“Zat-ı şahaneleri nasıl uygun görürse, saygıdeğer İncirdüşkünü,” dedim doğrularak.

Arkadaşım camdan bakarak, “Oturacağımız masa gölgede, değil mi?” diye sordu. Radyodaki tahminlere göre, dışarıdaki sıcaklık otuz beş derece civarında olmalıydı.

“Masa köşedeki manolya ağacının altında. Ama şimdi düşününce, sizi oraya yerleştirmekle güveninizi kötüye kullanıyorum gibi geldi. Sizleri ondokuzuncu yüzyılın solgun hanımefendileri gibi davranmaya zorlayamam. İsterseniz bir an için modernliğe bürüneyim.”

Dışarı çıkarken, “Ne kadar lütüfkârsınız!” dedik ikimiz birden.

Amcamın sözünü ettiği *modernlik* tüm bahçeyi dolduruyordu. Onun sıcaklığı olmayan bir şey hissetmek, onun ışığı olmayan bir şey görmek imkânsızdı. O Pazar gününün Obaba’ya getirdiği sıcak havada tekdüzeliği kıran tek şey cırcır böceklerinin şarkısıydı.

Arkadaşım ve ben aceleyle manolya ağacının altına gittik ve gölgesine kurulup program gereği havadan sudan konuşmaya başladık. Sohbetimiz yakıcı sıcak ve kuraklıklarla ilgili kehanetlerle başlayıp bizi gölgesinde barındıran ve eşine az rastlanır bu ağaçla ilgili yorumlarla devam etti.

“Manolya ağaçları sadece yerlilerin¹³ yaptırdığı evlerin bahçesinde bulunur,” diye bir gözleminde bulundu arkadaşım.

“Ağaçları Amerika’dan anmalık niyetine getiriyorlar. Tıpkı palmyeler gibi.”

13) Sözü edilen, Amerika’da göçmen olarak yaşadıktan sonra yurtlarına dönen Obaba yerlileri. (ç.n.)

“Anmalık mı? Ben bundan o kadar emin değilim. Bir yerliyi bahçesine bakıp Panama ya da Venezuela’da geçir-diği günlere özlem duyarken gözümde canlandıramı-yorum.”

“Öyle olmasa neden getirsinler?”

“Çünkü orada kazandıkları serveti gösterebilmek için bir simgeye ihtiyaçları var. Köylerine dönüp sıradan bir evde yaşayamazlar. Zafer kazanmış olduklarını, gurbete gitmenin bunca zahmete değdiğini yurttaşlarına göster-meleri gerekiyor.”

“Ne demeli bilmiyorum...”

“Ama çok ilginç. Siz zamane gençleri bunun sebebini biliyorsunuz sanıyordum,” diyerek sözümü kesti amcam. Elinde içki tepsisiyle geliyordu. “Ren şarabı, küçük kadeh-ler, İspanya zeytini, Bermeo usulü ançüez...” Hepsini sı-rayla masaya koyarak isimlerini söyledi. “Nasıl? Güzel görünüyor mu?”

“Hâlâ ondokuzuncu yüzyılda yaşasan da, amca, hakkını vermek gerekir ki, bazı konularda senin üstüne yok.”

Birer yudum alıp şarabı tattıktan sonra, “Şarap güzel mi?” diye sordu.

“Çok güzel ve buz gibi,” dedik.

Karşımıza oturarak, “Buna sevindim,” dedi.

“Ne konuda konuştuğunuzu öğrenebilir miyim?” diye sordu sonra. Şüpheli gözlerle bakıyordu bize.

“Bize öyle bakma amca, uslu uslu bekledik. Bu masada hiçbir yazınsal yorum yapılmadı henüz. Şerefim üzerine yemin ediyorum.”

“Neden söz ettiniz öyleyse? Öğrenmem mümkünse tabii.”

Arkadaşım, bunu öğrenmesinin elbette mümkün oldu-ğunu söyledi ve manolya ağacı üzerine yaptığımız konuş-mayı aktardı.

“Fena konu değil,” dedi amcam düşünceli bir tavırla.

“Sen ne düşünüyorsun, amca?”

“Aslında bu konu hakkında çok şey bilmiyorum, çünkü bu evi şimdiki haliyle, içindekiler ve bahçesiyle birlikte satın aldım. Ama diyeceğim şu ki, ilk kuşağa mensup yerliler, yani köylerinden ilk kez çıkıp doğruca Amerika’ya gidenler, oradaki manzara ve insanlar karşısında hayrete düştü. Sonraları, evlerine dönecekleri vakit, o dünyadan bir hatıra getirmek istediler.”

“Öyleyse benim düşündüğüm gibi düşünüyorsun. Bu manolya ağaçlarını ve palmyeleri anmalık olarak, bakıp bakıp Amerika’yı özlemle hatırlayacakları bir şeyleri olsun diye getirdiler,” dedim.

“Hayır, hayır, demek istediğim bu değil. Anmalık olsun diye bir şey getirdiklerini sanmıyorum. Çünkü dönüş yolunda hüzüün yoktur. Söz konusu olan, insanlara bir şeyler öğretme hevesiydi. Daha açık söylemek gerekirse, bu evi inşa eden adam...”

“Adı Tellería, değil mi?”

“Evet, çok doğru, adı José Tellería idi. Bataklığı geçti ve on yılda zengin oldu. Galiba Montevideo’daki tüm kuşmaş dükkânlarının sahibi o olmuştu. On yıl sonra Obaba’ya döndüğünde, Uruguay’da gördüğü her şeyi içeren bir numune sandığı vardı yanında. Sadece bu ağaçların tohumunu değil, pek çok hayvan da getirdi. Yılanlar, küçük papağanlar, maymunlar...”

“Maymunlar da mı? Bunu bilmiyordum,” dedim.

“Bilmiyor muydun? O hayvanlar bu civarda çok meşhur oldular. Çünkü, doğal ki, o zamanlar Obaba’da maymun ya da fotoğraf görmüş hiç kimse yoktu. Öylesine canlı renkleri olan kuşlar da görmemişlerdi ya, sonuçta, kanatları ve gagası olan, hepimizin bildiği kuşlara benzerlerdi ve o kadar da şaşırtıcı değillerdi. Ama maymunları dersen, kılı çocuklara benzeyen o hallerini sorma gitsin. Üstelik bir yerlinin pantolon ve tişört giydirdiği, önceki Montevideo sirkinde çalışmış, taklalar atan, bütün numaraları bilen bir şempanze vardı ki onu görmeye gelen in-

sanlar gülmekten altlarına işiyordu. Bu ifadeyi kabalık etmek için kullanmıyorum, gerçekten böyle oluyordu. Bahçe duvarına kurulup birkaç dakika onu seyrettikten sonra, güle güle bir hal olup oradan koşarak uzaklaşmak zorunda kalıyorlardı. Ama sonunda, Alberto ve arkadaşlarının ünü öyle yayıldı ki sahibi maymunları gizlemek zorunda kaldı.”

“Peki neden onları gizlemek zorunda kaldı?” diye sordu arkadaşım. Aynı anda bana hınzır bir bakış fırlattı. Ama ben onun kadar uyanık olmadığım için, yerli Tellería’nın şempanzesini yol kenarındaki barda sözü edilen şu *Montevideolu* maymun ile bağdaştıramadım ve mesajını alamadım. *Dansçının adımlarını duymam* için –Gautier’nin öyküsünde anlatılan şu dansçının– birkaç dakika daha gerekti.

“Onları saklamak zorunda kaldı çünkü maymunları görmeye gitmek adeta bir hac yolculuğuna dönüşmüştü,” diye açıkladı amcam. Maymunları görüp altlarına işemek için yüzlerce insan geliyor olmalıydı. Bizim yerli, başlangıçta Amerika’dan getirdiği alametin bu kadar insanı bü-yülemiş olmasından memnundu. Ama iki üç ay sonra bu hengâmeden sıkıldı ve o günden sonra maymunları yalnız Obaba şenliklerinde teşhir etmeye başladı.”

“Siz onları görmeye gittiniz mi?” diye sordu arkadaşım.

“Gittim sayılır. Maymunları görmeye gittim, evet, ama çok küçüktüm. Aslında size anlattığım bu öyküyü ben pek iyi hatırlamıyorum. Bunu Montevideo’da yaşayan bir dostumun hatırladığı kadarıyla anlattım.”

“Öyle mi? Kimdi bu kişi?” diye ısrarla sordu arkadaşım.

“Samuel Tellería Uribe, yerlinin oğlu. Samuel de Amerika’ya gitti. Ama babası gibi servet yapmak için değil, serüven için, Amazonlar’ı keşfetmek için gitti. Onu Montevideo’da Cafe Real’de yapılan bir söyleşide tanıdım ve neredeyse unutmuş olduğum bu öyküyü bana orada anlattı.”

Arkadaşım tekrar bana baktı. *Olan bitenin farkına varıyor muydum?* Evet, sonunda dansçının adımlarını iştirmeye, du-

rumu kavramaya başlıyordum. *Montevideo, Maymun, Amazon...* Bu üç kelime de aynı adamı işaret ediyordu.

“Samuel şimdi nerede yaşıyor, Dublin’de mi?” diye sordu arkadaşım.

Amcam gözlerini açarak ona baktı.

“Evet, evet, orada yaşıyor. Bu ev bu yüzden artık bana ait. Çünkü Samuel, Laura isminde bir İrlandalı’yla evlenmeye giderken bu evi bana sattı. Ama sen bunu nereden biliyorsun?”

“Bu aralar buraya uğrar mı, amca?” diye sorduk.

“Hep geleceğini söyler ama uzun zamandır ondan mektup almadım. İyi de neler oluyor? Yüzünüzdeki bu tuhaf ifade de neyin nesi?”

Yüzümüzde bir tuhafılık yoktu, sadece gülümsüydük.

“İşte şimdi şaşkınlıktan küçük dilini yutacaksın, sevgili amcacığım. Senin dostun Samuel Tellería Uribe...”

Fakat sözümüzü bitirmeye fırsat olmadı. Bizden önce davranan dansçı, son hamlelerini yapıp bardağın üzerine çıktı, hem de iki kez.

Tam o sırada, eve doğru gelen bir motor sesi duyduk, derken kırmızı Lancia bahçenin içine kadar girdi. Arabadan iki adam indi.

Arkadaşım ve ben, şaşkınlığımızı gizleyemeyerek, “İsmael ve Bay Smith, ikisi birlikte!” diye bastık çığlığı.

Amcam, daha şaşkın bir halde, “Samuel!” diye haykırdı. Masadan kalkıp eski dostunu kucaklamaya gitti.

SAMUEL TELLERÍA URIBE

İlk olarak ne yapmak isterdi? Evi görmek ister miydi? Eşyası yok muydu? Bu kadar yıldan sonra Obaba'yı hatırlıyor muydu? Peki neden..? Önce eve mi gideceklerdi yoksa biraz beyaz şarap içecekler miydi? Nasıl olmuştu da bu gencin arabasıyla buraya kadar gelmişti..? Amcam durmadan sorular soruyor, neredeyse soluk almıyordu. Programlara ve törenlere alışık olduğu halde, bu beklenmedik ziyaretçiler onu altüst etmişti.

“Kalbinin atışlarını buradan duyabiliyorum. Göğsü, içine civciv konulan karton kutular gibi hareket ediyor,” diye fısıldadı arkadaşım.

“Bay Smith’e ne demeli? Halini görüyor musun?”

İki metrelik dede, şapkasını eliyle buruşturarak ve beyaz kafasını sürekli oynatarak amcama doğru eğiliyordu. Amcam, sorduğu soruları cevaplamasına neredeyse hiç fırsat vermiyordu. Şaşırmış değil de utanmış gibiydi.

“Neden şunlara bir el atmıyoruz? Böyle devam ederlerse boğulacaklar,” dedim arkadaşıma. Manolya ağacının gölgesinden güneşe çıktık.

Ama İsmael bize doğru ilerledi. İki adam arasındaki heyecanlı konuşmayı bölen de o oldu.

Amcama bakarak, “Arabamla geliyordum, onu elma bahçesinde sırtüstü yatarken gördüm,” diye başladı yumuşak bir ses tonuyla. “Doğrusu arabadan korkarak indim. Ona bir şey oldu sandım. Ama hiçbir şeyi yoktu. Çok sakın, derin derin uyuyordu. Burada doğduğunu söylediği için onu buraya getirdim.”

“Çok iyi yaptın!” dedi amcam.

“Çok teşekkür ederim. *Very kind of you,*” diyerek karşılık verdi Bay Smith. “Hiç taksi yoktu ve *on the grass* uyumak zorunda kaldım. Ama iyi, çok iyi.”

“Bizimle gelmeliydiniz,” dedik bunun üzerine. Ama görünüşe göre, dün geceye dair hiçbir şey hatırlamıyor, bize anlamamış gibi bakıyordu.

“Bizi hatırlamadınız mı?” diye sordu arkadaşım. “Dün sizinle konuşmuştuk.”

Bay Smith şapkasına baktı. Sonra mahcup bir sesle, “Dün çok *drinking*. Oldukça fazla. Neyse ki Laura Sligo Dublin’de kaldı.”

“Neden o da gelmedi? Onu tekrar görmeyi çok istedim.”

Soru sorma sırası tekrar amcamdaydı. Konuyu değiştirmek ister gibiydi.

“Pottery!”

“Pottery mi?”

“Laura Sligo hep bir şeyler öğrenmeye çalışır. Şimdi de pottery çıktı başımıza. Bana dersleri kaçırmak istemediğini söyledi, *well*, orada kalmayı tercih etti. O böyledir, çok inatçı bir kadındır.”

Ismael de dahil hepimiz güldük.

“Ee? Doğduğun evi görmek istiyor musun istemiyor musun?” diye sordu amcam.

Artık daha sakindi ama misafiriyle yalnız kalmak istiyordu.

Bay Smith, şapkasını takarak, “*Go ahead!*” dedi. Böylece, ikisi birlikte evin kapısına giden yola doğru yürüdüler.

Onlar uzaklaşırken, arkadaşım ve benim için, on iki saat önce karşımıza çıkan esrar perdesi aralanmıştı. Artık yol kenarındaki barda tanışmış olduğumuz Bay Smith’in kim olduğunu biliyorduk. O, Samuel Tellería Uribe idi Obaba’da yaşayan bir yerlinin oğlu; önce Amazonlar’da, sonra Dublin’e giden kararlı bir adam. İyi bir kişilik, se-

kin bir insandı. Ben ve arkadaşım onu tanımış olmaktan dolayı mutluyduk.

Ama dansçı, bize sadece beyaz saçlı dedeyi değil, bir süre sonra bahçedeki varlığı bizi rahatsız etmeye başlayan İsmail'i de getirmişti. Kırmızı *Lancia*nın kaputuna yaslanmış yan gözle bize bakıyor, gülümseyerek ona olan merakımızla alay ediyordu.

“Benim nasıl bir insan olduğumu merak ediyorsunuz, değil mi?” demeye getiriyordu o gülümseyişle.

“Evet, bilmek istediğimiz şey bu,” diyorduk biz de bakışlarımızla. “Ancak sadece bu değil. Bir de senin kertenkelelere olan merakının altında yatan şeyin ne olduğunu bilmek isterdik. Çok önemli değilsin, bizi etkilediğini sanma. Dün gece otoyolda bizi korkutmuş olabilirsin, çünkü yorgunduk ve elinde bir kertenkeleyle karşımıza çıkmanı beklemiyorduk. Ama şimdi durum farklı. Şimdi günışığındaız ve şu cırcır böceğinin şarkısı bizi fazlasıyla dinlendiriyor. Ne zaman istersen başlayabilirsin, öykünü dinlemeye hazırız.”

Üçümüz manolya ağacının gölgesine oturup küçük kadehlerle şarap içtik. İsmail –daha önce hiç olmadığı kadar yumuşak bir sesle– bize tütün ikram etti.

“Dükküler sizdiniz, değil mi? Yani sabahın üçünde, taş ocağının oradaki virajdan geçenler. Öyle değil mi?” diye sordu sigaralarımızı yakarken. Gözlerinde bir yorgunluk belirtisi yoktu.

“Evet, bizdik o,” diye itiraf ettik. “Eğer senin için sakıncası yoksa, orada gördüğümüzü sandığımız şey hakkında bir şeyler bilmek isteriz.”

“Neden söz ediyorsunuz?”

Geriye yaslandı ve beklemeye başladı. Ağzı bir parça çarpıldı. Sigarasının dumanını içine çekerken dudaklarını büzüyordu.

“Elinde bir kertenkeleyle ne yapıyordun?” diye sordum sözü uzatmadan.

“Ah! Buydu demek! Demek beni gördünüz,” diyerek güldü. Bu durum onu eğlendiriyordu sanki. “Elbette, kesinlikle beni gördünüz,” diye devam etti, “bir an önce uzaklaşmak istiyordunuz. Evet, artık aklınızdan geçeni biliyorum...”

Bir an için sustu. Tekrar sigarasından bir nefes aldı ve dudaklarını büzdü.

“Siz benim hasta olduğumu, Albino María’ya olanlardan sonra delirdiğimi sanıyorsunuz. Kertenkelelere olan takıntımın ta o zamandan geldiğini, bu yüzden hep o iğrenç yaratıkların peşinden koştuğumu düşünüyorsunuz...”

“Burada önemli olan onları ne amaçla kullandığın,” diyerek sözünü kestim.

“Ne için mi? İyi de bunu hâlâ anlamadınız mı? Albino María’ya yaptığımı daha pek çok kişiye yapmak için. Bu çok açık değil mi?”

Hepimiz güldük.

Biraz sonra bize doğru eğilerek sözlerine devam etti. “Bana sorarsanız, delirmiş olan sizsiniz, ben değil. Çünkü bu kertenkele öyküsünü yutmak için kesinlikle deli olmak gerekir. Kertenkelenin kulaktan içeri girip beyni kemirdiğine kim inanır? Sadece çocuklar ve deliler...”

Soluklanmak için bir an sustu ve bizi iyice süzdü. Galip gelmiş gibi görünüyordu.

“Sadece çocuklar ve deliler değil, doktorlar da inanıyor,” diye konuşmaya katıldı arkadaşım. “*Lacerta Viridis* türü kertenkele beyne zarar verebilir, akıl geriliğine neden olabilir. Hiç değilse kitaplar böyle söylüyor. Ayrıca başka bir şey daha var. Dün gece gördüğümüz şey hiç de sıradan bir şey değildi. Issız bir otoyolda, sabahın üçünde, elinde kertenkeleyle bir adama rastlamak hiç normal değil.”

Ismael’in yüz ifadesi değişti ve tuhaf bir tavır takındı. Ne ki, konusunda uzman birinin, bir doktorun kınayan sözlerinden sonra beklenebilecek tedirgin bir tavır değildi.

bu. Tam tersine, bilgisiz bir kimseyi dinledikten sonra palazlanan biri gibi anlatmaya başladı:

“Uzun uzun, ayrıntılar vererek *Lacerta Viridis* hakkında konuşmak isterdim. Ama birkaç dakikada özetleyebilmek için bu konu oldukça karışık. Size sadece bizim ülkemizde rastlanan *Lacerta Viridis* türünün Güney Amerika’da yaşayanlarla hiçbir benzerliği olmadığını söyleyeceğim. Yalnızca aynı adı taşıyorlar, hepsi bu. Her neyse, bu konuyu uzatmanın anlamı yok. Diğer konuya geçelim. O saatte elinde kertenkele olan bir adamla karşılaşmak hiç normal değil dersen, orası öyle. Ne yazık ki normal değil. Normal olan, otoyolda savunmasız bir kertenkele gördüğümüzde üstüne atlamak, arabayla üzerinden geçip onu ezmek. İşte bu yüzden ne uzuyoruz ne kısalıyoruz.”

Aklıma ilkokuldaki o vahşi İsmail geliyordu ve dehşete kapılıyordum. İlkokulda çektiğimiz eski fotoğrafın söylediği şey açıktı. Evet, hayat her tür değişime gebedi. Bu bahçede, İsmail, bir profesör gibi yetkin ve güzel konuşuyordu. Arkadaşım ve ben sözlerine ne cevap vereceğimizi bilemiyorduk.

“Öyleyse neden hâlâ kertenkele yakalıyorsun? Bunu henüz söylemedin.”

■ “Onları yakalamıyorum, topluyorum. Kurtarmak için elbette.”

“Kurtarmak için mi?”

Bu sefer şaşkınlığımız gerçekçi değildi. Onun barında otururken, deniz resimleri önünde attığı çevreci nutku henüz unutmamıştık ve onları kurtarmaktan söz ederken bunun ne anlama geldiğini tahmin etmek için çok zeki olmaya gerek yoktu. Arkadaşım ve ben gülünç duruma düştüğümüzü hissetmeye başladık.

“Ben bir dernek üyesiyim,” diye açıklamaya başladı. “Nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya kalan hayvanları koruyoruz. Kertenkeleleri de tabii. Onların durumu da çok kötü. Pek çoğu çiftçilerin kullandığı tarım ilaçları yü-

zünden ölüyor. Örneğin dün geceki kertenkelenin durumu çok ciddiydi. Onu barakaya götürdüm, ama bilmiyorum... Hayatta kalmayı başaracak mı, bilmiyorum.”

“Bir barakan mı var?” diye sordu arkadaşım.

“Evet, hemen bu yakında, kiliseyi geçince. Küçük bir hastane gibidir. Ben çalışırken her şeye göz kulak olan da kim biliyor musunuz?”

Başımızı sallayarak hayır dedik.

“Albino María. Kertenkeleleri çok seviyor. Benden bile çok. Ayrıca yaptığı iş için ona para da veriyorum.”

Bunu gülümseyerek ve gözlerini bana dikerek söyledi. Ama ben yorum yapabilecek halde değildim. Tek söz etmedim.

Şansımız vardı ki o an amcam çıkageldi.

“Programı değiştirmek zorunda kılacağız. Samuel şimdi banyoya girdi. İki buçukta yemek yemeye ne dersiniz?”

“Nasıl istersen, amca. Hiç acelemiz yok.”

Doğru değildi bu, çünkü o an istediğim tek şey oradan uzaklaşmaktı ama... Gerçeği açıklamak imkânsızken yalan söylemekten kim vazgeçebilir ki? Amcam bu masada konuşulan şeyleri hayal bile edemezdi.

“Eğer isterseniz barakayı görmeye gidebiliriz,” diye bizi davet etti Ismael. “Kilisenin sundurmasını geçtikten sonra beş dakika bile sürmez.”

Kabul etmekten başka çaremiz yoktu.

Yokuş yukarı tırmanırken, “O fotoğrafı çektikleri gün de bu yoldan geçmiştik, hatırlıyor musun?” diye sordum Ismael’e. İlmli bir ses tonum vardı. Ruhumun derinlerinde, ona yapmış olduğumuz haksızlık yüzünden pişmanlık duyuyordum. Hoş bir insan değildi belki, ama kertenkele takıntısı olan hastalıklı biri de değildi.

“Evet, doğru,” dedi kuru kuruya. O sırada güneş göz lüklerini takmıştı.

Ilobate, Muino, Pepane, Arbe, Leqarra, Zumargain, Etxebarri,

Ostatu, Motse... Çocukluğumuzda defalarca görmüş olduğumuz o evleri geride bıraktık ve taş basamakların olduğu yere geldik. Hâlâ tıpkı fotoğraftaki gibiydi: Eski, vakur, çatlaklarla dolu.

“Ben burada, şu üst basmakta durdum. Albino María hemen şuraya, benim önüme geçti,” dedi Ismael üçüncü basamağa oturarak ve tırmanırken döktüğü teri beyaz bir mendille silerek.

Bu, özellikle bana yöneltilmiş dolaylı bir iğnelemeydi: “Neden şimdi Albino María’nın benim yüzümden bir budala olup çıktığını söylemiyorsun?” demeye getiriyordu biraz evvelki sözleriyle.

“Orada ne yapıyorsunuz? Geç olmaya başladı!” diye seslendi arkadaşım kilisenin mezarlığındaki gölgelik yerden. Ismael ile yalnız kalmanın beni rahatsız ettiğini fark ediyordu.

“Evet, hadi gidelim. Ama endişelenme. Neredeyse geldik.”

Baraka, kilisenin arkasında, dikenli tellerle çevrili bir çayırın ortasındaydı. Betondan, beyaza boyanmış, uzunluğu on metre, eni ve yüksekliği üçer metre civarında olan bir yapıydı. Küçük pencereleri metal ağlarla örülüydü. Demirden kapısı yeşildi.

“Baraka iki bölüme ayrılmıştır. İlkinde yeni yeni kendine gelen kertenkeleler var. Diğerindeyse hâlâ hasta olanlar kalıyor,” dedi Ismael kapıdaki kafesten geçerken.

“Peki sonra? Tamamen iyileşmiş kertenkeleleri ne yapıyorsun?” diye sordu arkadaşım.

Ismael cebinden barakanın anahtarını çıkararak, “Temiz bir nehir aranır ve o civara bırakılır,” diye cevap verdi.

Kapıyı açar açmaz o pis kokuyla irkildik. Gerçekten iğrençti, mide bulandırıcıydı.

“Ah! Bu koku!” dedi Ismael ağzımızı burnumuzu tıkadığımızı görerek. “Doğrusu pek hoş değil! Ama ben uzun zamandır bu kokuyu duymuyorum. Nasıl görünüyor?

Güzel bir manzara değil mi?” diye sordu güneş gözlüklerini çıkararak.

Hayır, güzel bir manzara değildi. Hem de hiç değildi. Daha çok çürümüş elmaların ve sebzelerin saklandığı bir depoya benziyordu ve bir köşede öylece duran yapraklı dallar da bu etkiyi gidermiyordu. Ayrıca içeride korkunç bir sıcak vardı.

Arkadaşım da tıpkı benim gibi yere bakarak, “Nere-deler?” diye sordu.

“Yere bakmayın, duvarlara bakın,” diye uyardı bizi Ismael.

Orada, beton duvarlara yapışmış duruyorlardı. Soldaki duvarda beş, sağdakinde üç ve tavanda da bir tane gördüm. Boyunlarının altındaki deri inip kalkıyordu. Arada sırada, vücutlarına göre çok büyük olan ağızlarını açıyorlar ve siyah bir ipliği andıran dillerini çıkarıyorlardı.

“Yeteri kadar gördüm, ben dışarı çıkıyorum,” dedim. Her an kusacak gibiydim.

“Bekleyin bir dakika, öteki taraftaki kafesleri de görelim.”

Tereddütsüz reddettim. Çayıra çıktım, arkadaşım da beni takip etti.

Ismael bize yaklaşarak, “Ne yapalım, bana o kadar iğrenç gelmiyorlar işte,” dedi. Tekrar güneş gözlüklerini taktı. “Bana sorarsanız, doğa, salt bir birlik, bir bütünlük; bu yüzden tüm hayvanları seviyorum. Örneğin kertenkeleler bana kuşları hatırlatır. Çünkü neredeyse aynı olduklarını bilirim. Unutmamak gerekir ki, ilk kuş bir kertenkeleden türemiştir. Gördüğüm kadarıyla sizler aynı şeyleri hissetmiyorsunuz, ama...”

Arkadaşım tellere doğru yönelip, “Hayır, hayır, aynı şeyleri hissetmiyoruz,” diyerek sözünü kesti. Onun da midesi kalkmıştı.

“Bir dakika bekleyin, kapıyı kapatıp sizinle geleyim Arabayı bahçeden almam gerek.”

“Biraz daha dinlersek teolojiden dem vurmaya başlayacak,” diye fısıldadı arkadaşım. Çok öfkeliydi. Yemekten hemen önce bizi buraya getirmesi tam bir kumpastı.

Neyse ki İsmail bize doğa anlayışını açıklamakta ısrarcı davranmadı ve dönüş yolunda hemen hemen hiç konuşmadık. Amcamın evine vardığımızda saat iki buçuktu.

“Kertenkele öyküsü buraya kadar. Bir dahaki sefere düşgücünüz bu kadar zorlanmasa bari,” dedi İsmail kırmızı *Lancianın* penceresinden.

“Bunu umuyoruz.”

Geri geri gidip bahçeden çıktı. Birkaç saniye sonra gözden kaybolmuştu.

Bay Smith’i taklit ederek, “*At last*,” dedi arkadaşım.

Doğruca eve girmektense önce biraz hava alıp kertenkelelerin pis kokusunun yol açtığı tiksintiden kurtulmak bize daha doğru görünmüştü.

“Sonuçta ona ne diyebiliriz ki! Sanırım varsayımlar üretirken biraz ileri gittik. Ama önemli değil, arada bir gülünç şeyler yapmak iyidir. Galiba öykülere olan merakımızın etkisi altında kaldık. Ne olursa olsun, sonuçta haklı olan bizdik. Bu İsmail tam anlamıyla bir baş belası,” diye yüksek sesle düşündü arkadaşım.

“Evet, aynı fikirdeyim,” diye itiraf ettim. Ama çok bunalmıştım.

Amcam salonun penceresinden, “Vermut saati geldi!” diye seslendi.

“Amcana olan sempatim artıyor. Onunla birkaç dakika konuşursak kertenkeleleri unuturuz.”

“Ben de öyle sanıyorum. Çok hoş bir yemek olacak. Eminim Bay Smith de kendinden bir şeyler katacaktır,” dedim.

Tahminlerimizde yanılmamıştık. Yemek bu iki yerlinin şakaları ve nükteleriyle şenlendi, arkadaşım ve ben –bir kez daha– büyüklerimizin dolu dolu yaşanan geçmişine hayran kaldık.

Öğleden sonra beşe doğru –programa sıkı sıkıya bağlı kalarak– elimizde kahveler ve konyaklarla edebiyattan konuşmaya başladık: Özgünlüğü yaratan unsurlar nelerdir, hırsızlığın sınırları nerede başlar, sanatın işlevi ne olmalıdır... Ve tam da bu an, Bay Smith’in, kendi deyişiyle, bir *surprise* yapınak için seçtiği andı.

“*Oh my friend*,” dedi amcama. “Benim yargılarım sizin kiler kadar *strict and severe* değil. Ben de *intertextuality* taraftarıyım, bu gençlerle aynı fikirdeyim.”

“Ciddi misin? Sana inanamıyorum!”

“Ama doğrusu bu. Alın size *the proof*.”

Gözlerimiz parladı. Masanın üzerinde Bay Smith’in ses kayıt cihazı duruyordu.

“Bir saniye bekleyin,” dedim ona. “Eğer oraya bir öykü daha kaydederseniz Amazon öyküsü silinecek. Amca sen de bir kaset var mı?”

“Evet var,” diye cevapladı amcam şaşırarak, çünkü bizim gece gezilerimizden henüz haberi yoktu.

“*Don’t worry!* Kasetin bir yüzü hâlâ boş,” diyerek bizi rahatlatmış Bay Smith. Sonra, İngilizce olarak ve Dublin aksanıyla, *Wei Lie Deshang, fantasia on the Marco Polo’s theme* başlıklı öyküyü anlatmaya başladı.

Şimdi bir başka ara daha vermenin zamanı geldi. Çünkü bu öyküyü yazıya geçirmeden son kelimenin peşinden gitmeyi sürdürmek benim için imkânsız. Mümkün olduğunca iyi çevirmeye çalıştım. Sonuca bir bakalım.

WEI LIE DESHANG FANTASIA ON THE MARCO POLO'S THEME

Wei Lie Deshang, bir adada bulunan Kiang'Si şehrinin valisi Kubilay Ağa'nın yaptırmış olduğu saraydaki diğer hizmetçilere benzemiyordu ve kaderinden asla kaçmadı. Diğerleri durumlarından şikâyet ederken, o sessizce düşünüyordu; diğerlerinin gözleri yaşlarla doluyken, onun öfke dolu gözleri tepkisizce bakıyordu.

Sarayın mezbahasında beş yıl çalıştıktan sonra, yirmi yaşında, intikam arzusunun aklını başından alacağını sandı. Çünkü vücudunu parçalara ayırdığı hayvanların başını, Kubilay Ağa'nın başı gibi görüyor ve bu sanrılar rüyalarından çıkmıyordu. Ama güçlü bir kişiliği vardı ve nefret etmeye, daha adaya ayak basar basmaz, henüz on beş yaşındayken atalarına verdiği intikam yeminini yerine getirmek için bir yol aramaya devam ediyordu. Kubilay Ağa ölmeli, onun hükünü altındaki Kiang'Si şehri yerle bir edilmeliydi.

On yıl sonra, otuz yaşına geldiğinde, Muhammet isimli bir dilencinin yaydığı yeni bir dinden söz edildiğini duydu ve o çok aradığı yolu bulduğunu gördü. Bu yol, özellikle ilk başlarda, girilmesi çok zor ve tehlikeli bir yoldu, çünkü her gece şehirden kaçıp sabahın ilk yıldızı şehri aydınlatmadan geri dönmesi gerekiyordu. Ama o, bazı yılanlar gibi kendi öfkesinin zehriyle ölmektense, nöbetçilerin elinde ölme tehlikesini göze aldı.

Amacına varması üç yılını aldı. O sıralar, artık kimsenin onu durduramayacağından emin, adayı terk edip sonsuza kadar Annam dağlarında yaşamaya karar verdi. Orada ona

inanacak insanlar vardı ve çok sonraları intikamının haber-cileri olacaktı bu insanlar. Kiang'Si'nin günleri sayılıydı.

Wei Lie Deshang, ışıksız bir gecede, valinin av köşkü-nün bulunduğu ormanı kesen ve mezbahanın küçük kumsala açıldığı bir patika boyunca ilerleyerek son yolculuğuna çıktı. Kaçışlarında sürekli aynı yolu izlediği için, bu, artık alışık olduğu bir gezintiye dönüşmüştü ve hiçbir terslik yaşamadan, üç yıl önce şehirden aldığı kayığı sakladığı kayalığa kadar geldi. Kısa bir süre sonra, kürek çekmeye başlamıştı bile.

Cathay denizinin en zengin şehri olan Kiang'Si, küçük tepeciklerin kumsala hâkim olduğu geniş bir körfezde bulunuyordu. Gündüz gözüyle bile güzel olan manzara, geceyi aydınlatan meşalelerin ışığında daha güzel görünüyor, binalar o kasvetli görünümünden kurtulup kırmızı ve parlak bir çatı silsilesine dönüşüyordu. Kiang'Si, geceleri bir şehir gibi görünmüyordu; daha çok suya konmak üzere olan bir kuş sürüsüne benziyordu.

Ama Wei Lie Deshang tüm bu güzelliğe uzak hissediyordu kendini ve bakışlarını dalgalardan ayırmadan kürek çekmeye devam etti. Sonra, artık körfeze girdiğinde, kayığını şehrin büyük pagodasına yöneltti.

Hastalarla, dilencilerle tıka basa dolu bir taş basamaktan karaya çıktı ve hemen on sekiz yıldır onu bekleyen tanrısı Siddharta'nın olduğu yere koştu. Adaya götürülmüş olduğu günden beri pagodaya girmemişti.

Tanrı'nın devasa imgesi, portakal renkli çiçeklerle örtülüydü. Wei Lie Deshang, onun yanında çok önemsiz biri gibi görünüyordu.

Daha diz çöker çökmez, "Ne istiyorsun, hizmetçi?" sorusunu duydu içinde. Siddharta, ona sert bir babanın ses tonuyla sesleniyordu.

Wei Lie Deshang, saygıyla, "Bir hizmetçiye benzediğimi biliyorum. Ama savaşçı bir aileden geliyorum, benim kanım hâlâ bir savaşçı kanı," dedi.

“Öyleyse neden artık bir savaşçı değilsin?” diye sordu Siddharta.

“Çünkü ailem yabancı bir ülkeden gelen vali Kubilay Ağa’ya baş kaldırdı. Onların cezası ölümdü. Benimki ise, o zamanlar küçük bir çocuk olduğum için, hizmetçi olarak hor görülme.”

Wei Lie Deshang gözlerini kapatıp sessiz kaldı. İsyan sırasında olanları hatırlamak ona acı veriyordu. Kiang’Si şehri neden Kubilay Ağa gibi birine boyun eğmişti sanki? Kimse ailesinin çağrısına katılmamış, bu yeni duruma karşı mücadele etmek istememişti. Ne tüccarlar, ne din adamları, ne de ordu komutanları. Ama bu ihanet cezasız kalmayacaktı.

Tanrısı’nın önünde yere kapanarak, “Şimdi öğ almak istiyorum, Baba,” dedi Wei Lie Deshang. “Her şey hazır. Geriye bir tek senin kutsaman kaldı.”

Ama Siddharta onun isteğini kabul etmedi. Sesi daha da sertleşti.

“Önce bana şunu söyle,” dediğini duydu içinde, “neden bir hırsız ve katil olup çıktın? Üç yıl içinde otuzdan fazla tüccar öldürdün.”

“Onların altınlarına ihtiyacım vardı, Baba.”

“Peki To’she’deki evinde, isimlerin ve numaraların olduğu o uzun listeyi neden saklıyorsun?”

“Onlar bu şehirdeki tüm hainlerin isimleri, Baba. Numaralar da bu hainlerin yaşadıkları yerleri gösteriyor.”

“Öğ almamalısın, hizmetçi. Nefreti nefretle yok edemezsin; yalnızca aşk nefreti durdurabilir. Bu eski bir kanundur.”

“Ben o eski kanunu bozup Kiang’Si şehrini bir yabancıya teslim edenleri öldürmek istiyorum.”

“Sus, hizmetçi!” Dev Siddharta’nın sesi değişmiş, öfkelenmişti. “Yüreğinden bu kötücül arzuları uzaklaştır. Adaya dön ve suçlarını itiraf et!”

“Neden şimdi Kubilay Ağa gibi konuşuyorsun?” diye bağırdı Wei Lie Deshang ayağa kalkarak.

“Tanrın’la böyle konuşma!”

Tapınağın çıkışına doğru gerileyerek, “Sen de bir hain-sin!” diye bağırdı Wei Lie Deshang. Şaşkın bir haldeydi. “Bu tapınağı yıkacağım, Siddharta!”

Koşarak tapınaktan çıktı ve üç yıl önce To’she mahallesinde almış olduğu eve varana kadar durmadı. Tanrısı’nın himayesini yitirmek üzereydi; ama altınlarını, isimler ve rakamlarla dolu parşömenlerini seyre koyulmak bunları unutmamasına yetiyordu. O gece, uzun süredir ilk kez afyon içti ve dilenci Muhammet’ten söz edildiğini duyduğunda kafasında canlandırdığı yolu tüm açıklığıyla, tüm ayrıntılarıyla gördü. Kiang’Si, ihanetinin bedelini ödeyecekti: İntikamı korkunç olacaktı. ■

Ertesi sabah tüccar gibi giyinerek, Annam dağlarının olduğu bölgeye doğru yola çıktı. Gerçek tüccarların arasına karışıp arabalar ve atlar boyunca uzayan neşeli kervanı takip etti. Ama Kiang’Si şehrinde uzaklaştıklarında hemen kafileden ayrıldı ve geçtiği köylerde sorup soruşturarak planları için gereksindiği adamları bir bir toplamaya başladı. Bir yerde sağlam evler inşa edildiğini görse, orada bulunan dülger ve taş ustalarını yanına alıyor, başka yerlerden de genç kızları ve aşçıları topluyordu. Altınları her kapıyı açıyordu.

On beş gün sonra Annam dağlarına varmalarıyla yolculuk sona erince, eski hizmetçi Wei Lie Deshang, civardaki en ıssız, ücra ve küçük vadiyi seçti. Sonra da emirler vermeye başladı.

Dülger ve taş ustalarına, “Beş saray inşa edin!” dedi. Bahçıvanlara, “Tüm vadiyi, pınarlar ve küçük dereleri de ihmal etmeden, güzel bir bahçeye çevirin!” diye buyurdu. Tuttuğu paralı askerlere, “Genç kızları ve sürüyü koruyun. Yabancıların yaklaşmasına izin vermeyin!” emrini verdi.

Bütün kafiye onu dikkatle dinledikten sonra –beş yıl önce– kişiden fazlaydılar– vadiye dağılıp çadırlarını kurmaya başladılar.

O sırada, yaşlı bir asker ona yaklaşıp, “Acın çok büyük olmalı,” dedi. “Bu kadar varlıklı ve insanlar arasında mutlu olabilecek birinin, sizin gibi yalnızlığı ve inzivayı seçtiğini hiç görmedim.”

Yaşlı askerin gösterdiği yakınlık, Wei Lie Deshang’ı çok etkilemişti.

“Görüyorum ki sen asil bir insansın ve bu andan itibaren benim vekilimsin. Ama durum sandığın gibi değil. Bu vadiye kuracağım cennet kendim için değil, bölgede yaşayan Annamlılar içindir.”

Asker bu sözlerin anlamını kavrayamadı ama sessizliğini de bozmadı.

Wei Lie Deshang, yüksek ve kayalık dağlara bakarak, “Annamlılar hakkında ne biliyorsun?” diye sordu.

“Sadece çok iyi savaşçı olduklarını ve kaplan avında kimsenin onların eline su dökemeyeceğini.”

“Evet, ben de Kiang’Si’de bir mutfakta aynı şeylerin söylendiğini duydum. Ayrıca onların çocuklar gibi saf ve masum olduklarını da.”

“Siddharta onlardan razı olmalı, hele benimle kıyaslarsak,” diye güldü asker.

“Annamlılar, Siddharta’ya değil, Muhammet isimli bir dilenciye inanıyorlar. Ben de vadiyi bu yüzden peygamberlerinin onlara sözünü ettiği cennete kavuşsunlar diye değiştiriyorum.”

“Eğer istediğiniz buysa, kavuşacaklar.”

Yaşlı askerin yüzüne bir gülümseme yayıldı. Sonra gruba dönerek işlerinin başına geçmelerini emretti.

Wei Lie Deshang’ın peşinden giden insanlar bir yıl boyunca çalıştı; saraylar ve kuleler inşa etti, güller ve lotuslar yetiştirdi, ayrıca dört musluğundan su, bal, süt ve şarap akan pınarlar yaptı. İşlerini bitirdikten sonra, kendilerine söz verilen altınları alıp evlerine döndüler. Vadiye yalnız genç kızlar ve askerler kaldı.

Bir Annam köyünü kuşatma zamanı gelmişti.

Wei Lie Deshang, yaşlı askere, “On adam seç ve beni takip et!” diye buyurdu.

“İlk Annamlıyı bulmaya mı gidiyoruz?” diye sordu asker.

Wei Lie Deshang vakarla onayladı.

“Endişelenmeyin, her şey yolunda gidecek,” diye cesaretlendirdi onu asker. Ancak Wei Lie Deshang’ın yüzündeki vakar kaybolmadı. Son dönemece gelmişti. Gelecek günler, yıllar yılı süren uğraşlarının bir utku mu yoksa bir bozgun mu olacağını gösterecekti.

Sık ağaçlarla kaplı ormanda üç saat boyunca yürüdüler ve kaplanları gözleyip bu yaban kirliliği geride bıraktıkları eşsiz vadiyle kıyasladılar. Öğleye doğru bir patika buldular ve Wei Lie Deshang, adamlarına saklanacak bir yer bulmalarını, pusuya yatmalarını emretti.

“Bir Annamlının geçmesini bekleyeceğiz,” dedi onlara. Annamlı geldiğinde ne yapmaları gerektiğini söyledi ve görev dağılımı yaptı.

Uzun süre beklemek zorunda kalmadılar çünkü o patika bir avcı köyüne çok yakındı. Onu omzunda yayı ve oklarıyla yaklaşıırken gördüler.

Tam onların hizasına geldiğinde askerler kılıçlarını çekip Annamlıyı alaşağı ettiler.

“Geber!” diye bağırdılar. Ama söylediklerini yapmadılar. Ona uyuşturucu bir madde verip uyuttular.

Vadiye döndüklerinde, Wei Lie Deshang’ın emirlerine uyarak, Annamlıyı uyur halde güllerle çevrili bir pınarın yanına bıraktılar. O sırada artık gece olmak üzereydi ve gökyüzü farklı şekillerdeki mavi cam parçacıklardan oluşmuş gibi görünüyordu. Kuzeyden esen rüzgâr, çiçeklerin taç yapraklarıyla oynayıyordu.

Wei Lie Deshang ve yaşlı asker, en büyük sarayın penceresi önünde oturup sabaha kadar Annamlının uyumasını seyrettiler.

Annamlı, gün tamamen ışımadan kendine geldi. Yer-

den kalktı ve ağaçlar, pınarlar ve saraylarla çevrili vadinin dört bir yanına baktı. Sonra pınara eğilip eliyle önce süt, sonra bala değdi. Daha fazla kanıta ihtiyacı yoktu: Sevinçten çıldırmış gibi kollarını gökyüzüne uzatıp ilahiler okumaya başladı.

Wie Lie Deshang'ın yüzünü bir gülümseme aydınlattı. Tüm uğraşlarının karşılığında, zaman, ona hak ettiği şeyi veriyordu. Annamlı, dilenci Muhammet'in vaat ettiği cennette olduğunu sanıyordu.

"Onu huzuruma getirin!" dedi yaşlı askere. İkisi de beyazlara bürünmüştü.

Büyük saraydan içeri girer girmez, peygamberinin önünde olduğunu sanan avcı yerlere kapandı

"*La ilahe illallah!*" dedi ona Wei Lie Deshang. Kubilay Ağa'nın mutfağında öğrendiklerini unutmamıştı.

Avcı titreyerek onayladı ve ona Muhammet diye seslendi. Sonra da kendisi için uygun görülmüş böyle güzel bir ölüm için şükretti.

"Ölümü hak etmiyordum, Efendim, cenneti de hak etmiyordum. Çünkü ben bir günahkâr oldum."

"Muhammet seni bir günahkâr olarak görmüyor ve cennete hoşgeldin diyor. Sana bahşedilen mükafatların tadını çıkar."

Sarayın penceresinden yıldızlarla dolu bir gökyüzü görülmüyordu. Ancak Wei Lie Deshang sadece Kiang'Si'nin yıldızına bakıyordu.

"Kiang'Si, vadeni ölçen saatin ilk kumu düştü bile," diye geçirdi aklından.

Annamlıyı genç kızlarla dolu diğer saraya götürdükten sonra, "Şu andan itibaren nasıl davranmalıyız?" diye sordu asker.

"Bunun gibi iki yüz adam istiyorum."

"Bir aya ihtiyacım olacak."

"Beklemeyi bilirim," diye cevapladı onu Wei Lie Deshang.

Ama yaşı askere bu kadar zaman fazla bile geldi. On beş günün sonunda, saraylarda ve bahçelerde, gülen ya da şarkı söyleyen kalabalık bir grup görülebiliyordu; akşam olunca da genç kızlarla yatıyorlardı.

Her sabah, “Yüce Allahım sana şükürler olsun,” diye mırıldanıyorlardı. İçlerinden hiçbiri durumdan şüphelenmiyordu.

Bazen bir melek geliyor, onlara iyi yürekli peygamberleri Muhammet’in olduğu yere gitmelerini söylüyordu.

Onları karşısında titrerken gören Wei Lie Deshang, “Korkmayın!” diyordu. “Hiçbir kusur işlemediniz, mutluluğunuzu elinizden almayacağım.”

Sonra onlara dünyada bulunan bir şehirden, Allah’ın hor görüldüğü, günahlarla dolu Kiang’Si şehrinden söz ediyordu.

“Cezayı hak ediyorlar, efendimiz,” diyordu Annamlılar.

Bunun üzerine, Wei Lie Deshang, Kiang’Si şehrinde yaşayan bir günahkârın ismini gösteriyordu. İsmi hemen yanında bir çizim –kâğıtlarındaki numaralardan yola çıkarak çizmişti bunları– günahkârın yaşadığı yeri işaret ediyordu.

“Sizler Allah’ın ilahi cezasını infaz eden kişiler olacaksınız. Cennetten ayrıldığınızda bu melek size yol gösterecek. Kaplan avlamak için kullandığınız zehirli okları hazır tutun. Allah’ın iradesi bâki olsun.”

Yaşlı asker, yani melek, başını sallıyordu. Avcılara şelire kadar eşlik edecek, avcılar cezayı infaz ettikten sonra onları geri getirecekti. Kaybolmalarının imkânsız olduğunu düşünen Annamlılar sakindiler ve bir an önce harekete geçmeyi onlar da istiyordu.

“Bu gece benim sarayımda uyuyacaksınız,” dedi onlara Wei Lie Deshang, “ve yarın sabah erkenden, uyanır uyanmaz, etrafınıza bakacak ve sizi Kiang’Si’ye götürecek yolu göstereceksiniz.”

Allah'ın iradesi bâki olsun. Annamlılar bu deyiş durmaksızın tekrarhyordu. İlahi irade her zaman bâki olacaktı. Cezaların en korkuncu olan ölüm, Kiang'Si şehrinde infaz edilecekti. Bir yargıç ve bütün ailesi; Kubilay Ağa'nın ordusundaki beş komutan; üç tüccar. Hepsisi de kapılarının önünde, zehirli oklarla tadacaktı ölümü.

Allah'ı hiçe sayan günahkârların cezalarını veren Annamlılar, Kiang'Si'den gülererek, esenlikle geri dönmüştü.

Altı ay sonra, tüm şehir yakılıp yıkılırken, Siddhar-ta'nın pagodasının ateşe verilmesiyle çıkan büyük karmasada, devriye gezen askerler iki Annamlıyı yakaladı. Askerlerin komutanı bu haberi adanın valisine götürdü.

Yüce Kubilay Ağa bu haberi duyunca çok rahatladı ve yüzlerini görmek için yanıp tutuştuğu bu katillerin huzuruna getirilmesini emretti. Nereli olduklarını, onları kimin gönderdiğini, neden saldırdıklarını öğrenmek istiyordu.

Bu sırada başka bir emir daha verdi:

“Tüm tüccarları, şehrin ileri gelenlerini bulun, onları da huzuruma getirin. Katillerin itiraflarını onlar da duy-sun.”

Kubilay Ağa, şehrin yöneticisi olarak, dirayetsiz olduğu yolunda çıkan söylentilerden huzursuzdu ve ilk zaferini herkese göstermek istiyordu.

Herkes, tüccarlar, şehrin ileri gelenleri ve Annamlı katiller, sarayın bodrumunda toplandılar. İşkencecinin kır-bacı inip kalkmaya başladı.

Annamlıların ilk çığlıklarının ardından Kubilay Ağa sordu: “Sizi kim gönderiyor?”

“Muhammet, peygamberimiz!” diye cevap verdi Annamlılar.

“Nereden geliyorsunuz?”

“Cennetten.”

Vali, kırbaççıya bir işaret verdi ve işkence daha acı verici, daha kanlı devam etti.

“Şimdi bana gerçeği söyleyin. Sizi kim gönderdi?” diye sordu işkencecinin işi bitince.

“Peygamberimiz Muhammet!” diye bağırırdı iki tutsak. Bu sahneyi izleyen tüccarlardan biri, Annamlılara yaklaşıp kanlarını sildi.

“Size para vereceğim, çok para. Liderinizin kim olduğunu söyleyin,” dedi tatlı bir sesle.

Birisi, inleyen sesiyle, “Tek liderimiz Allah’tır,” diye cevap verdi. Diğeriyse artık ölmüştü.

Kubilay Ağa deli gibi bağırıp çağırıyor, kırbaççıya teliditler yağdırıyordu. Ama her şey faydasızdı, çünkü kısa süre sonra ikinci Annamlı da sonsuza dek sustu.

Bodrumda bulunanların huzursuzluğu, bir saray nöbetçisinin gelmesiyle iyice arttı.

“Sayın valim,” dedi nöbetçi başını sallayarak. “Büyük oğlunuz öldü. Zehirli bir ok saplanmış kalbine.”

İşkencede hazır bulunanların bakışları kesişti. Kubilay Ağa elini yüzüne götürdü. Sonra herkes, gruplar halinde, telaşla evinin yolunu tuttu.

X ve Y

İsmael konusuyla ilgili her şeyi amcama anlattığımızda, “Gördüğüm kadarıyla kertenkele öyküsü sizi oldukça eğlendirmiş,” dedi. O sırada saat sekiz buçuktu ve kütüphanede oturuyorduk. Bay Smith *on the grass* geçirdiği geceden sonra çok yorgun olduğu için, *Wei Lie Deshang*’ın öyküsünü anlattıktan sonra dinlenmeye çekilmişti.

“Aslında eğlendirdi. Eğlenceliydi ve oldukça gülünç durumlara düştük,” diye itiraf ettik. Abartılı biçimde iç çekerek, “Başka türlü de olamazdı çocuklar,” dedi amcam.

“Seni anlamıyoruz, amca.”

“Yani demek istediğim, yazınsal kuramlarınızın zayıflığı göz önüne alınırsa, başka türlü sonuçlanamazdı bu serüven. Çünkü başınıza gelen şeylerin, olan bitenin derinliğine inmek gibi yapmacık bir hevesle ya da var olduğunu sandığınız düşgücünüzle hiç ilgisi yok. Başınıza gelen bütün bu şeylerin tek sebebi, kertenkelelerle ilgili küçük bir öyküyü yanlış yorumlamanızdır.”

Bay Smith orada olsaydı *strict and severe, my friend* derdi.

“Biraz daha açık konuş, amca,” diye ısrar ettik.

“Her şey açık! Siz edebiyatın bir oyun olduğunu, hiçbir işe yaramadığını sanıyorsunuz. Bu kafayla, büyüklerinizin size anlattığı bu öykünün anahtarını bulmayı beceremediniz. Çünkü eğer dikkatle düşünersek, öykünün vermek istediği ders nedir? Çocuklara ne söylemek istiyor? Çocuklara, ve kulağınıza küpe olsun diye size de, otların üzerinde uyumak büyük tehlikelere gebe, bu yüzden çok dikkatli olmak gerekir demek istiyor. “Eğer uyuyakalırsan, kertenkele gelip kulağından içeri girer,” diyor anne çocuğuna.

İyi de anneyi asıl endişelendiren şey nedir? Kertenkele mi? Kesinlikle değil! Hiç ilgisi yok!”

“Ne olabilir öyleyse? Yılan mı?” diye sordu arkadaşım birden bire.

“Yılan da muhtemel bir tehlikedir. Ama sadece yılan değil. Çimlerdeki nem olabilir, kuduz bir köpek ya da bir manyak, herhangi bir şey. Pek çok tehlike olabilir; o kadar çoktur ki bu tehlikeler, çocuğa bunları tek tek saymak saçına bir iştir. Kertenkele öyküsünün mantığı, bir metafor gibi, mümkün olan tüm tehlikeleri özetliyor olmasındır. Ayrıca şunu da gözden kaçırmayın ki, kertenkeleler küçük ejderhalar olarak bilinir ve geleneksel öykülerde ejderha, tüm kötülükleri simgeler. Sonra, işte her şey bu masalın içinde, çok mantıklı.”

“Mantıklı olmayan bir şey varsa, amca, az önce edebiyatı bir oyun gibi gördüğümüzü söylemendir. Ama bu konuyu başka bir zamana bıraksak iyi olacak. Asıl konumuza dönersek, söyle bana, neden yılan değil de kertenkele? Bana kalırsa böyle bir öyküde yılan daha uygun bir kahraman olurdu.”

“Ne istiyorsunuz? Size edebiyat dersi mi vereyim?” diye sordu en hınzır haliyle gülümseyerek.

* “Artık alıştık, amca. Bizim için endişelenme,” diye cevap verdim. Bu oturumların onun ateşli konuşmalarıyla sona ermesi alışılmış bir şeydi.

“Alıştınız artık, ama beni hiç ciddiye almıyorsunuz. Hele de sen yeğenim. Sana göre ben ondokuzuncu yüzyılda kalmış bir geri kafalıyım...”

“Çok uzattın, amca. Zaten öyküyü *yanlış* yorumlamanın olmamızın seni nasıl sevindirdiğini görüyoruz. Ama lütfen devam et. Bizim için geç oluyor.”

“Geç mi? Ama neden, yoksa bugün ayrılmayı mı düşünüyorsunuz?”

“Korkarım evet. Onun doktor olduğunu unutma. Yılan işe gitmesi gerek.”

“Benim dönmekten başka çarem yok ama sen kalabilirsin. Trenle dönerim,” dedi arkadaşım.

“Eğer tren varsa tabii.”

“Evet, evet, var. Benim de arada sırada bindiğim bir tren geçiyor buradan, kalkmasına da az bir zaman kaldı. Şimdi size tam saatini söylerim,” dedi amcam bir çekmeceyi açıp oradan tarifiyi çıkararak. “Saat dokuz buçukta,” diye bildirdi sonra.

“Eğer trenle gitmek sorun olmayacaksa, seni istasyona bırakırım. Evden dokuzda çıksak yetişiriz.”

“Çok iyi.”

“Açıkçası kalman benim için iyi olur,” diyerek amcam bana baktı. “Arabam olmadığını biliyorsun ve Samuel de buradayken...”

“Endişelenme, amca. Taksi şoförün olacağım ve sizi istediğiniz yere götüreceğim. Benim gibi çağdaş bir yeğenin sana bir şekilde faydası dokunması gerekir.”

“Her şey tamam öyleyse. Edebiyat dersiyle devam edelim,” diye rica etti arkadaşım. “Nerede kalmıştık?”

“Neden yılan değil de kertenkele olduğunda kaldık.”

“Ah, evet. Bana göre dönemin anneleri çok sağduyulu insanlardı ve çocuklarını korkuturken bile çok dikkatli davranıyorlardı. Onları korkutmak gerekiyordu, evet, ama bir parça, anlattıkları şeyler yüzünden onları dehşete düşürüp çocuklarının hayat karşısında ilgisiz ve korkak olmalarını istemiyorlardı. Çünkü çocuk, içgüdüleri sayesinde, tehlikenin ciddi olmadığını anlar. Böylelikle annesinin öğüdünü tutacaktır, ama ne olur ne olmaz diye, üstelik konuyu gerektiğinden fazla ciddiye almadan.”

“Açık ki, biz bu içgüdüden nasibimizi almadık,” dedim.

“Belki içgüdü meselesi değildir,” diye araya girdi arkadaşım. “Çocuk, annesinin sesinden, yüzünden, davranışlarından, anlatılan öykünün sıradanlığını okuyabilir. Eğer anne yılandan söz etseydi, çocuk da muhtemelen farklı şeyler sezecekti.”

“Bu ilginç bir gözlem. Yılandan söz eden bir öyküyü, iğrenme ve korku duyguları olmaksızın anlatmak imkânsızdır. Haklı olabilirsin.”

“Ama tehlikeli olan kertenkele türleri de var. Örneğin *Lacerta Viridis* türünden olanlar,” dedim.

“Sanmıyorum, yeğenim. İsmael’in de size açıkladığı gibi, bu ülkede yaşayan kertenkeleler saldırgan değil. Ayrıca, yeri gelmişken, İngiltere’de yaşayan türler de zararsız. Alicia’nın bulduğu zavallı kertenkele Bill’i hatırlasana. Carroll’un kitabında Bill’den daha bahtsız bir kişilik yoktur.”

“Hatırlamıyorum,” diye itiraf ettim.

“Ben de,” dedi arkadaşım.

“Bekleyin size göstereyim.”

Amcam kütüphaneye yöneldi, birkaç rafa göz gezdirdikten sonra, elinde Carroll’un kitabıyla geri döndü.

“Bakın, dikkat edin.”

Çizimlerin birinde, birkaç hayvanın, bir tavşan ve bir farenin, nasıl olup da küçük bir kertenkeleye zorla brendi içirdiği görülüyordu.

“Kendisi istemese de onu sarhoş etmeye çalışıyorlar. Bu Bill gerçekten çok mutsuz.”

“Doğrusunu sen bilirsin, amca.”

Çizimler çok incelikliydi, hepsine bakmak hoş olurdu. Ama Montevideolu amcam sabırsız bir öğretmendi. Derisine devam etmeliydi.

“Sonuç olarak, yorumlamadaki hatanıza yeniden dönersek, körü körüne hareket ettiğinizi söyleyebilirim. Sizin gibi edebiyata hevesli kişilerden beklenmeyecek kadar kör baktınız,” dedi amcam yeniden *strict and severe* ses tonuyla. “Çünkü, iyice düşünülürse, bu kertenkele öyküsünü sizin bakış açınızla yorumlamak bile mümkün. Aynı öyküyü o çok sevdiğiniz *intertextuality* yoluyla anlamak da mümkün.”

“Devam edin, azizim amca bey, Sultan Süleyman gıblı konuşuyorsunuz.”

“İstedğin kadar g lebilirsin. Ama Şu ninniye duydu-
ġunda ne diyeceksin bakalım: Uyuma küçük bebeġim,
Öyle ormanlık yerde; avcılar alır götürür sonra, seni küçük
bir tavşan diye.”

“Hiç Şüphesiz aynı konudan söz ediyor. Bu da göste-
riyor ki, çocuklarını kaybetme korkusu annelerde çok yay-
gın,” dedi arkadaşım.

“Dahası da var.  rneġin Yaġcıkaran karakteri hakkında
bana ne söyleyebilirsiniz? Peki küçükken bize ne söyle-
diklerini hatırlıyor musunuz? Karanlık basınca ormanda
yalnız dolaŐma, Yaġcıkaran gelir, götürür seni uzaklara.”

“Sanırım bunu hatırlıyorum. Bütün k buslarımda
vardı,” diye onayladı arkadaşım.

Amcamın gözleri parlıyordu.

“İŞte Şimdi size bir sürprizim var! Bakalım tüm bu
Öykülerin ondokuzuncu yüzyılda ortaya  ıktıġını duyunca
ne diyeceksiniz?”

“O konuya hiç girmeyelim amca,” dedim. “Konunun
evrenselliġini, ayrıca kertenkele öyküsünün bunun bir
 eŐitlemesi olduġunu kabul ediyorum; ama tüm bu
Öykülerin ondokuzuncu yüzyılda ortaya  ıktıġını sanmı-
yorum. Her ne kadar saygı duysam da, bana abartılı ge-
liyor.”

“Pekâlâ, doġru söylüyorsun, çok ileri gittiġimi kabul
ediyorum. Hepsinin ondokuzuncu yüzyılda çıkmış olma-
ması çok muhtemel, çünkü anneler hep vardı. Ama Şundan
eminim, ondokuzuncu yüzyılda, tam olarak o  aġda, bu
tür öyküler iyice raġbet görür oldu, gelişti ve halkın diline
düştü. İŞte bu, sevgili yeġenim, bir gerçek.”

“Sebepe neydi? Neden anneler çocuklarını her zaman-
kinden daha çok korkutur oldu? Hemen anlat, amca, yoksa
treni ka ıracaġız!”

“Tren! Kendi aġzınla söylüyorsun!”

“Ne olmuş trene?”

“Anlatmam için üç dakika verebilir misiniz?”

“Saat dokuza çeyrek var. Dokuza kadar zamanın var, amca.”

“Öyleyse dinleyin. Demiryolu buraya ondokuzuncu yüzyılın ortalarına doğru geldi ve beraberinde şu anda hayal bile edemeyeceğimiz kadar büyük bir değişim getirdi. O zamanlarda bilinen tek vasıtanın at olduğuna dikkatinizi çekerim. Tüm nakliyat ve yolculuklar atla yapılıyordu. Yani saatte yüz kilometre yapan böyle bir makine geldiğinde, herkes evinde dört ayaklı hayvanıyla beraber yaşıyordu. Tren insanlara korku veriyor, pekçokları ona binmeye cesaret edemiyordu. Binenler, yani buna cesaret edebilenler, bindiklerine pişman oluyorlardı. İlk olarak hepsinin başı dönüyordu. Sonra pencereden manzaraya bakıyor ama bir şey göremiyorlardı ya da hareket halinde çekilen resimler gibi silik görüntüler çıkıyordu karşılarına.”

“Gerçekten mi? Ama bu mümkün değil!” diye atıldım.

“Mümkün elbette,” diye onayladı arkadaşım. “Bizim gözlerimizin bu hıza doğduğumuz andan beri alışık olduğunu hesaba katmamız gerek. Ama o dönemde böyle değildi. En azından trenle ilk kez karşılaşan nesil için durum farklıydı. Gözleri uyum sağlayamamış olmalı.”

Amcam tekrar ayağa kalkıp bize oldukça kalın bir kitap göstererek, “Trenin tarihini anlatan bu kitap, tam olarak aynı şeyden söz ediyor,” dedi.

“Sadece on dakikamız kaldı, amca, bu kitabı okumaya vaktimiz yok.”

“Öyleyse devam edeyim. Size söylediğim gibi, tren o insanlar için gerçek bir şok oldu. Durum böyle olunca, söylentilerin çıkması da fazla zaman almadı; bu alet dünyanın sonunun geldiğini gösteriyordu, bilmem ne hastalığını azdırıyordu... İşte böyle söylentiler. Her şey böyle sürüp giderken birisi şu güzel soruyu sorma şerefine nail oldu: *İyi de neden bu kadar hızlı gidiyor?* Cevap: *Çünkü tekerlerini özel bir yağla yağlıyorlar. Öyle mi? Bu özel yağ nasıl*

yapıyorlar? Nasıl mı? Çok basit, küçük çocukları eriterek. Başta boş dolaşan çocuklara tuzak kurup onları İngiltere'ye götürüyorlar. Orada çocukları dev kazanlarda eritiyorlar ve..."

"Söylenenler bunlar mıydı?"

"Evet, bunlar söyleniyordu. O dönem sanayinin geliştiği dönemdi ve anne babası büyük fabrikalarda çalışırken, pek çok çocuk kaybolmuştu. İnsanlar da bu iki olguyu birbirine bağlayıverdi. Bu öyküye öyle çok kişi inanmıştı ki istasyonları işgal edip yakıyorlardı. Şu fotoğrafa bakın..."

Amcam trenin tarihini anlatan büyük kitabı açıp tamamen yanmış bir tren istasyonunun fotoğrafını gösterdi. Fotoğrafın altında şu yazı okunuyordu: *Kasabadaki ev kadınlarının yaktığı Martorell İstasyonu'nun son hali.*

"Erkekler değil, ev kadınları."

"Elbette, onlar anneydi."

"İyi ama trenle kertenkele öyküsünün ilgisi nedir? Bunu öğrenebilir miyiz?"

"Intertextuality, yeğenim, intertextuality."

"Daha somut lütfen."

"Öyleyse en kestirme yoldan gidiyorum. Daha önce ne dedik? Kertenkele öyküsüyle, şu Yağcıkaran öyküsünün aynı öykü olduğu sonucuna vardık, öyle değil mi? Bu iki öykü de çocukları korumayı amaç ediniyor. Şimdi söyle bana, *Yağcıkaran* ne demek?"

"Çok açık, yağcıkaran kişi işte," diye söze girdi arkadaşım.

"Bu tümceyi biraz daha uzatırsak şöyle diyecektik: *Trenlerin tekerlekleri için yağ çıkaran kişi.*"

"Emin misin?"

"Kesinlikle eminim. Çünkü Yağcıkaran, tren bu yöreye geldiği sıralar yaşayan ünlü bir katildi. Bildiğim kadarıyla, kurbanları sadece çocuklar değil, aynı zamanda yaşlı ve güçsüz insanlardı. Ama anneler bu ayrıntı üzerinde durmuyordu tabii. Bildikleri tek şey, çocuklarının kaybolabileceğiydi. Bu onların en büyük korkusuydu. Bu büyük korkudan da şu ünlü katil kişiliği türedi."

“Yaşlı insanların katili değil, çocuk hırsızı.”

“Kesinlikle. Söylediğim gibi, tipik bir ondokuzuncu yüzyıl öyküsü.”

“Mükemmel bir sohbet oldu, amca.”

“Çok teşekkürler. Bakalım gelecek sefer daha parlak bir performans sergileyebilecek misiniz? Düşgücünüz çok çalışıyor ama aklınızı yeterince çalıştırmıyorsunuz.”

“İsmael’in dediği gibi.”

“Buna şaşmamalı. Sizin yaptığınıza benzer bir suçlamada bulunmak kimin aklına gelir? Bütün bunlar, bazen çocukların bile üzerinde durmadığı bir tekerleme yüzünden.”

“Arna sonuçta işe yaradı. Bu söylediklerinden sonra tren farklı duygularla bineceğim,” dedi arkadaşım doğrularak.

“Saat kaç?”

“Neredeyse dokuz. Çıkmanız gerekiyor.”

“Haydi öyleyse. Arabaya kadar size eşlik edeyim.”

Bahçe artık öğlenki bahçe değildi. Cırcır böceklerinin tekdüze şarkısı kesilmiş, kırılğan ve beyaz bir ay gökyüzüne kurulmuştu. Günün en sessiz anı gelip çatmıştı.

Arkadaşım ve amcamın vedalaşması düşündüğümden uzun sürdü. İstasyona doğru yola çıktığımızda saat dokuzu birkaç dakika geçiyordu.

“İstasyona kadar kaç dönemeç var önümüzde?” diye sordu arkadaşım.

“Çok az; dümdüz ve dönemeçsiz bir yoldan gideceğiz. Sanırım yetişiriz. Sıkı dur, gazlıyorum.”

“Nasıl istersen. Ruhumu senin becerikli ellerine teslim ediyorum.”

“Hafta sonun kötü geçmedi, değil mi?”

“Ne kötüsü. Ayrıca sonunda bütün bilinmeyenler açıklığa kavuştu.”

“X ve Y.”

“Bay Smith X, İsmail Y.”

“Birbirinden çok farklı iki bilinmeyenin sonuçta aynı denklemde buluşması ne tuhaf değil mi?”

“Hayatın cilveleri,” dedi arkadaşım, bu tür tümceler kurarken hep takındığı teatral tavırla.

Ama hızlı gittiğim için sohbele devam edemedim ve yolun kalanını konuşmadan, radyodaki müziği dinleyerek geçtik. İstasyona vardığımızda trenin kalkmasına iki dakika vardı.

“Her şey bitti. Yarın iş var,” diye içlendi arkadaşım peronda oturduğumuzda.

“İsmael’in barakasinda sahiden de hiç tabela yoktu değil mi?” diye sordum o sırada. O iğrenç hastanesinin görünüşü geçivermişti aklımdan.

“Bu da nereden çıktı şimdi?” dedi gözlerime bakarak.

“Hiç, önemli bir şey değil. Sadece İsmael’in bize söylediklerini hatırladım. Bir derneğe üye olduğunu filan söylemişti.”

Arkadaşım anlamamış gibi bakıyordu.

“Hatırlamıyor musun? Bize hayvanları koruyan bir derneğin üyesi olduğunu söylemişti. Şimdi aklıma kurcalayan şey, barakanın kapısında sözü geçen dernekle ilgili hiçbir işaretin olmaması. Bilmiyorum. Bir tabela olması çok akla yakın geliyor, değil mi?”

“Ne demek istiyorsun? İkinci bilinmeyenin hâlâ bilinmezliğini koruduğunu mu? İyi ama amcanın söylediklerini duymadın mı? İsmael’in kendisi de her şeyi ayrıntılarıyla açıkladı bize!”

İstasyondaki hoparlörler trenin geldiğini duyurdu. Sohbeti koyultmaya zaman kalmamıştı.

“Evet, evet, doğru söylüyorsun. Ama yine de şu tabela meselesini anlamak isterdim.”

“Bunun ne önemi olabilir ki? Diyelim İsmael bize yalan söyledi, ne olacak?” dedi arkadaşım kollarını açarak. “Bana bir şey için söz vermelisin. Tabelası var mı diye bakmak için o lanet barakaya gitmeyeceksin. Seni çok iyi tanıyorum ve eminim ki yapmayı düşündüğün şey bu.”

“Tren geliyor,” dedim.

Doğruyu söylemek gerekirse, hayatımın büyük bölümü takıntılar içinde geçti; çocukluğumda bile bana acı veren o münasebetsiz *kiracıları* kafamdan atacak gücü kendimde bulamadım. Ne kadar tuhaf olursa olsun, herhangi bir düşünce aklıma yerleşir ve orada kendi hayatını sürer; üstelik hiç durmadan varlığını bana hissettirir.

Arkadaşım benden barakaya gitmememi istemişti ve benim de aklımın bir yerinde aynı şey vardı; bir kez olsun olan biteni bir kenara bırakıp uyumaya gitmek. Ama bir işe yaramıyordu. O düşünce aklıma girmişti bir kere ve çıkmak istemiyordu. Tabela var mı yok mu, bunu öğrenmek için barakaya gitmekten başka yol yoktu.

On beş dakika önce istasyona gelirken ne kadar hızlıysam, Obaba'ya dönerken de o kadar hızlıydım; amcamın evini geçip arabayı kilisenin taş basamaklarının yanına park ettim.

Harekete geçmeden önce bir an tereddüt ettim. Barakaya gitmek istediğimden emin miydim? Neden Ismael'den hâlâ şüpheleniyordum. Acaba ondan nefret mi ediyordum? Sonuçta, arkadaşımın söylemiş olduğu gibi, basit bir tabelanın ne önemi olabilirdi..?

Bütün bu düşünceler tamam, ama hiçbirini beni yolumdan döndüremezdi. O kötü kiracı evi sahiplenmişti bir kere. Hareketlerimi düzenleyen, yönlendiren oydu artık.

Kilisenin önünden geçerken, "Beni buraya getiren şeyin ne olduğunu biliyorum," diye düşündüm. Bunun sebebi, kertenkele öyküsüyle Yağcıkaran öyküsü arasındaki koşutluktu. Beni iz sürmeye zorlayan şey buydu. Altıncı hissim dikkatli davranmam için beni uyarıyor, ikinci öyküdeki kahrmanın bir katil olduğunu unutmamamı söylüyordu.

İlk başta, niyetim, dikenli tellere kadar gitmek ve orada pusuya yatmaktı. Ama daha oraya yaklaşır yaklaşmaz bunun imkânsız olduğunu gördüm. Ay çok az ışık veriyor, gecenin karanlığı barakayı kaplıyordu. Tabela olup olmadığını öğrenmek istiyorsam daha yakına gitmeliydim.

“Çitlerin üzerinden atlamaktan başka çarem yok,” diye düşündüm. Bir saniye sonra barakanın yanındaydım.

Kapıyı ellerimle yokladıktan sonra “Burada tabela falan yok,” diye düşündüm. O sırada bir gürültü duydum. Gürültü barakanın içinden geliyordu.

“Kim var orada?”

Kaçacak zamanım yoktu. Kapı ansızın açıldı ve eşikte zayıf bir adam göründü. İsmael’di bu.

Birkaç saniye ikimiz de hareketsiz kaldık.

İsmael, şaşkınlığını attıktan sonra, “Burada ne aradığımı öğrenebilir miyim?” diye bağırdı.

Bir şeyler söylemek istiyordum ama ağzımdan tek kelime çıkmıyordu. Dilimi yutmuştum.

“Sana neler oluyor dostum? Delirdin mi sen?”

Gömleğimden sertçe yakalayıp beni sarstı.

“Sakın bana dokunma!” diye uyardım onu.

Bana vurmadı ama kuvvetlice iterek beni barakanın içine sürükledi. Ellerimin yerdeki çürümüş bitkilere değdiğini hissettim.

“Madem bu barakada olup bitenleri bu kadar merak ediyorsun, öğrenmek için sabaha kadar burada kalacaksın!”

Bir küfür savurup kapıyı kapattı. Anahtarın kapı kili-dinde döndüğünü duydum.

Ayağa kalkıp küçük pencerelerden birine kadar gide-
rek, “Kapıyı aç!” diye seslendim. Ama boş yere çabalıyordum. İsmael penceredeki kafesten uzaklaşmış, uzun adımlarla ilerliyordu.

Öfkeli bir insan sadece kendi öfkesini duyar: Hiçbir şey görmez, hiçbir şey duymaz, hiçbir koku almaz. İçinde yanan ateş tüm duyularını ele geçirir ve dış dünyayla ilişki kurmasını engeller. Ama o an geçer, ateş söner ve önceleri umursanmayan dış dünya, tümüyle tanımsız bir yoğunlukla kendini hissettirmeye başlar. Öfkeli kişi, o an, dünyanın daha büyük, daha güçlü, daha acı verici olduğu sanı-

sına kapılır. Hiç görmediği kadar görmüş; hiç duymadığı kadar duymuştur; hiç bu kadar koklamamıştır. Eğer hâlâ gücü varsa, tekrar öfkelenecek, tekrar bağıracaktır. Ama gücü kalmamıştır ve işkenceye boyun eğer.

O barakada yaşadıklarım böyle gelişti. Başlangıçta öfkeden deliye dönmüştüm, İsmael'e lanetler savurarak döndüm durdum; böyle davrandığım için kendime de sövdüm. Ama gerçek eziyeti daha sonra, durumumun ayırdına varmaya başladığım zaman çektim.

Kertenkelelerden yayılan koku midemi bulandırıyor ve onların çürümüş bitkileri çiğnerken çıkardıkları' *sağır uğultuyu* duydukça çektiğim acı artıyordu.

Duvara yapışmış kertenkele siluetlerini her gördüğümde, "Burada kalamam!" diyordum kendi kendime. Ama bir çocuk gibi sızlanmanın faydası yoktu. Orada kalmak zorundaydım.

O küçük pencerelerden birinin yanında ayakta durup bu iğrenç hücreyi unutmaya çalıştım. Gökyüzünde parlayan ayı seyretmeye ve ondan gelen sarı ışığın kaynağını düşünmeye başladım. Ayışığı neden renk değiştiriyordu? İçinde bulunduğum durum yüzünden ben mi öyle algılıyordum? Neden bitkileri bu kadar etkiliyordu..? Konuyla ilgili sorulacak her şeyi sorduktan sonra, belleğimi zorlayıp düşünecek başka şeyler aradım. Onlar da bittiğinde, dünyanın değişik yerlerine yaptığım yolculukları gözümde canlandırdım ve cinsel fanteziler kurdum.

Ama kertenkelelerin varlığını unutmak imkânsızdı.

Dizlerim sızlamaya başlayıp daha fazla gücüm kalmadığında, iki üç saattir bu savaşı sürdürüyordum. Oturmaya kara verdim.

"Ama uyumayacağım!" diye inledim kendimi cesaretlendirmek için.

Bununla beraber, başaramayacağımı biliyordum. Uyanık kalamayacaktım, hayır, uyuyacaktım; uyuduktan sonra da bir kertenkele kulağıma girmek için gelecekti ve o za-

man... İyi de böyle aptalca şeyleri nasıl düşünebilirdim? Amcamın sözlerine güvenmiyor muydum? Carroll'un bütün kitaplarında Bill –*the poor lizard*– hayvanlar içindeki en iyi ve en bahtsız hayvan değil miydi? Yoksa Güney Amerika'da mıydım? Hayır, Obaba'daydım. Obaba'daki kertenkelelerin de tedavisi olmayan *mental pathology* ile hiçbir ilgisi yoktu.

Bu düşüncelerin verdiği huzursuzluk beni iki saat daha uyanık tuttu. Sonra uyuyakaldım.

“Uyuyacak daha iyi bir yerin yokmuydu? Benim evime gelseydin hiç olmazsa. Evde bir sürü yatağımız var, en az on tane,” sözleriyle uyandım.

Albino María bana doğru eğilmişti. Bana şefkatle gülümsüyor, ağzından salyası akıyordu.

Aceleyle doğrularak, “Çok hoşuma giderdi ya, artık fark etmez,” dedim. Ama sağırılığı yüzünden beni hiç anlamadı ve yüzüne aptal bir sırıtış yayıldı.

Bir kertenkele alıp ellerinin arasına yerleştirirken, “Ne kadar güzeller, değil mi?” dedi. “Ne kadar yeşiller...” dedi sonra. Bense barakanın kapısındaaydım.

“Evet çok güzeller. Ama şimdi gitmek zorundayım, Albino María. Seninle kalamadığım için beni bağışla.” Başka bir şey söylemeden çite doğru koşmaya başladım.

Albino María, barakanın kapısından, “Ne zaman istersen gel!” diye bağırırdı.

MEŞALE

Bir kelime bulup kitabı onunla bitirmek istiyordum. Söylemek istediğim, tek bir kelimeyi bulup çıkarmak istiyordum. Herhangi bir kelime değil, sonul ve özlü bir kelime. Başka bir ifadeyle, tıpkı bir Joubert olmak, yani onunla aynı şeyin izini sürmek istiyordum: “S’il est un homme tourmenté par la maudite ambition de mettre tout un livre dans une page, toute une page dans une phrase, cette phrase dans un mot, c’est moi.”¹⁴ Evet, bu adam Joubert’di ve ben, az önce de söylediğim gibi, yeni bir Joubert olmak istiyordum.

Kendimi yorgun, hayal kırıklığına uğramış, vaktinden önce yaşlanmış gibi hissediyor, beyaz bir sayfanın karşısına oturup ağlıyordum. Yani demem o ki, cümleleri bulup bir araya getirmek giderek zor ve zehirli bir hal alıyordu, çok acı çekiyordum; bu yüzden, demin de söyledim ya, Joubert’in düşünüyordum.

Ama son kelimeyi bulamıyordum. Pencereden bakıyor, gittikçe büyüyüp sonra kırılan dalgaları görüyor, o dalgalara soruyordum, ses seda yoktu. Sonra gökyüzündeki yıldızlara soruyordum ama sonuç aynıydı. İnsanlara soruyordum, bu sefer sonuç çok daha beterd. Yani hiç yardım etmiyorlar, beni hep beyaz kâğıdın önünde yalnız bırakıyorlardı. O zaman kendime şu soruyu soruyordum: Neden Obaba’ya yaptığın geziyi anlatmıyorsun? O hafta

14) “Bütün kitabı tek bir sayfaya, bütün sayfayı tek bir tümceye, bütün tümceyi tek bir kelimeye sığdırmak gibi ilençli bir hırsın pençesinde düşmüş bir adam varsa, o benim.” (Ç.İ.)

sonu olanları anlatarak belki o mutluluk verici kelimeyi, o lanet olası kelimeyi bulabilirsin. Yani söylemek istediğim, cesur davrandım ve kelimenin bana gelmeye niyeti olmadığını görünce onu aramaya ben gittim. Söylemek istediğim bu ya da buna benzer bir şey.

Ama kalkıştığım iş düşündüğümde daha uzun sürdü. Yani yolculuk faslını anlatmak, başlangıçta öngördüğüm gibi, kısa ve hoş bir uğraş olmadı, tam tersi oldu. Günler geçiyor ama ben ilerleyemiyordum. Son kelime ortalıkta yoktu. Kendi kendime şöyle diyordum: Bugün de ortarlarda gözükmeydi ama belki yarın ortaya çıkar. Bunun için endişelenme. Bunun için endişelenmek yerine neden Bağdat öyküsünü yazmıyorsun? Öyle yapıyordum. Yani tüm zamanımı o yolculukta olanları anlatmak için harcıyordum ve böylece aylar, yıllar geçti. Gerçekte, yapmak istediğim şey giderek benden uzaklaşıyor, erteleniyor, gözden yitiyordu. Bazı geceler, Joubert odamda belirliyor ve bana hesap soruyordu. Neden yapman gereken asıl işi, hasta bir köpeğin kemiğini küçümsemesi gibi küçümsüyorsun. Küçümsemiyorum üstad, önce yaşlı bir adamın bana anlattığı ve kimi şenliklerde olup biteni konu eden öyküyü yazmam gerekiyordu, hepsi bu; adı Laura Sligo, yani öyküdeki başkişinin ismi Laura Sligo, yaşlı adamın değil. “Hayır, hayır ve yine hayır!” diyordu bunun üzerine Joubert, “kendi kendini kandırma, gerçek şu ki senin hiç gücün yok, aslında sen de çağının diğer yazarları gibisin, tıpkı onlar gibi, onların benzeri ya da özdeşi ya da kopyası ya da akranı ya da dengi ya da aynısısın.” Joubert bunları söyleyip gidiyor ve ben üzüntü içinde kalıyordum. Yani, demek istediğim, gerçeği duymak kimsenin hoşuna gitmez.

Ama asıl sorun, yapmam gereken asıl işin hep ertesi güne kalması, bunun hiç durmadan yinelenmesi ve bu durumun da beni yıkıma sürüklemesiydi. Çünkü şimdi artık çok geç, çünkü artık o sonul ve özlü kelimeyi, o son

kelimeyi asla bulamayacağım. Bu yüzden ben, denizi görmek hayaliyle yola çıkan, ama kumsala ayak basmadan ölen hac yolcuları gibiyim. Her şey ortada, en azından amcama göre, ben artık ölüyüm. Son kelimeyi bulamamış biri, ölü biri. Bu yüzden hac yolculuğundan ve kumsaldan söz ediyordum. Açıklayıcı oldu mu bilemiyorum.

Ama belki de çok hızlı gidiyorum, bu da insanı kesinlikle gülünç duruma düşürüyor. Düşününce gülesim geliyor, yani demek istediğim, önceden yavaş hareket ettiğim için şimdi hızlı hareket etmek zorundayım. Bir başka deyişle, çok az vaktim kaldığı için elimi çabuk tutmalıyım. Ya da en azından amcam ve arkadaşım böyle söylüyor. Ben bunu neden söylediklerini bilmiyorum ama eminim haklıdırlar. Unutmamak gerekir ki, arkadaşım bir doktor ve bu birçok şeyi açıklıyor. Pekâlâ, görünüşe göre çok hızlı gidiyorum ve aklım karışıyor. Ama şimdi açıklayacağım. Güçsüzlüğümün sebebinin, neden son kelimeyi asla bulamayacağımı, tüm bunların sebebinin açıklayacağım.

Obaba meselesinden birkaç ay sonra evdekiler bana şöyle dedi: Sen sağırsın değil mi? Ben mi? Sağır mı? Sanmıyorum deyip işime devam ettim. Çünkü, daha önce de söylediğim gibi, o sıralar Obaba yolculuğumda olanları yazmakla meşguldüm. Ama evdekiler benimle aynı fikirde değildi: Evet, evet, sağır olduğun ortada, seninle sağ taraftan konuşunca hiçbir şey duymuyorsun. Doktora gitseydin. Gittim. Doktor, yani arkadaşım, kulak zarın yırtılmış dedi. Demek istediğim, doktor arkadaşımı ve bunları bana söyleyen oydu.

Arkadaşım –doktordu değil mi?– bana dikkatlice baktı ve şöyle dedi: Başının içinde bir şeyler hissetmiyor musun? Başın ağrıyor mu? İyi uyuyor musun? “Elbette iyi uyuyorum. Neden soruyorsun bunu?” diye sordum. Arkadaşım mahcup bir biçimde başını yere eğdi.

O gün biraz endişelendim tabii ama çok değil. İşime devam ettim. Yani demek istediğim, *Wei Lie Deshang* baş-

lık►öyküyü çeviriyordum ve endişelenmek için zamanım yoktu. Üstelik, doğruyu söylemek gerekirse, arkadaşımın ne sormak istediğini de pek iyi anlayamadım. Çünkü, sonuç olarak, hafif bir sağırlığın ne önemi olabilir?

Endişe, asıl endişe daha sonra, bir ay sonra gelip çörek-
lendi. Dostlarım, benden bir parça nefret etmeye başla-
dılar, ama öyle çok fazla değil. Yani bir barda hep beraber
bir şeyler yerken ya da içerken aniden gülmeye başlıyor-
lardı. “Neden gülüyorsunuz?” diye soruyordum. Onlar
da şöyle cevap veriyordu: İyi de neler oluyor şimdi sana,
Demekistiyorumkiyani? Espri hoşuna gitmedi mi? “Ne
esprisi?” diyordum öfkeyle. Hem ayrıca neden beni *De-
mekistiyorumkiyani* diye çağırıyorsunuz? İsmimi bilmiyor
musunuz? Bu konuşma biçimi, doğal olarak, arkadaşlar
arasında rastlanabilecek bir konuşma biçimi değildi ve,
daha önce söylediğim gibi, benden biraz, ama sadece bir
parça nefret etmeye başladılar.

Bunun üzerine, dostlarımı onlarla birlikte olmamdan hoşlanmadığı için Obaba'ya, amcamın evine gitmeye karar verdim. Orada saatlerce hiç durmadan okudum. Neden bu kadar çok çocuk kitabı okuyorsun diye sordu bir defasında amcam. Çocuk öyküleri üzerine bir deneme yazmayı mı düşünüyorsun? Hayır bu yüzden değil dedim ona, çünkü bunları okumak hoşuma gidiyor. Cidden amca, çocuk kitapları olağanüstü. Gerçekten mi diye sordu şaşırarak. Evet, gerçekten dedim ben de. Örneğin şu anda okuduğum ve farelerle ilgili olanı. Dinle bak, görünüşe göre, farenin adı Timmy Willie, küçük bir köyde bir sebze bahçesinde yaşıyordu, ona ne mi oldu? Bir gün bezelye yemek için bir sepete girdi ve orada uyuya kaldı. Yani demek istediğim, kuyruğu kıstırdı. Sonra bahçenin sahibi geldi, sepeti sırtına vurdu ve bezelyeleri satmaya şehre gitti. Timmy Willie o sepetin içinde, hiçbir şeyin farkında olmaksızın ve sonra, özür dilerim amca, kendimi gülmekten alamıyorum. Gülmeye başladım. Ama hemen sustum.

Çünkü amcamın gözlerinde yaşlar görüyordum. Demek istediğim, üzgün birinin karşısında gülmek çirkin bir davranıştır, çok çirkin.

Ama, buna rağmen, amcam üzgün olsa da bana çok iyi bakıyordu, hiç şikâyetim yoktu. Her sabah yatağıma portakal suyu hatta gazete getiriyordu. Ama ne yazık ki hiç ilgimi çekmiyordu. Yani, demek istediğim, portakal suyunu bir dikişte içiyordum ama gazeteye dokunmuyordum bile. Timmy Willie'nin serüvenlerini takip etmek bana çok daha iyi bir fikir gibi geliyordu. Hadi yeğenim, bırak şimdi o kitabı da gazetedeki makaleleri oku diyordu o. Amcamı çok sevdiğim için kendimi söylediği şeyi yapmaya zorluyordum. Ama boşunaydı. Gazetelerin söylediklerini anlamak bana çok zor geliyordu, özellikle spor sayfası en zor olanıydı, politika haberlerinden bile daha zordu.

Bu yüzden evden çıkmaya başladım. Yani amcam bir türlü ikna olmuyor, elinde gazeteyle dolaşıp duruyordu. Bu bana iğrenç ve zevksiz geldiği için, ben de sokağa çıkıp Albino María ile buluşuyordum, bütün günü onunla geçirdikten sonra uyumaya onun evine gidiyordum, zira Albino María'nın evinde bir sürü yatak vardı, en azından on tane.

Bir defasında amcam çok öfkelenmişti ve arkadaşımı çağırdı, yani doktoru demek istiyorum. Sonra ikisi birden beni tutup arabaya soktular. Gittik, gittik ve sonunda büyük bir eve vardık, orada beyazlar giymiş adamlardan başka bir şey yoktu. Orada her şey bembeyazdı, hatta korkutucuydu. Sonra beni şişelerle dolu bir salona götürdüler ve amcam şöyle dedi: Beni affet, sevgili yeğenim, ama bu senin iyiliğin için. Anlayabileceğin bir dilde söylersek, başının içine bir kertenkele girdi. Bu kertenkeleyi çıkarmamız gerek çünkü sana çok zarar veriyor.

"Kertenkeleler bana zarar mı veriyor?" deyiverdim. "Bu imkânsız, amca. Kertenkeleler çok güzeldir, amca, yemyeşildir." Ama bunu söyler söylemez pişman oldum. Demek istediğim, amcamın gözleri yine yaşla doldu.

“Ben sizden daha fazla suçluyum, amca,” dedi bunun üzerine arkadaşım. “Benimle konuşurken ciddi olduğunu anlayamadım, İsmael öyküsünü dedektiflik taslayacağı bir tür yazınsal oyun zannettim. Ben, bir aptal gibi, bu oyunu sadece seyrettim.”

“Hiç de aptal değilsin, sevgili arkadaşım,” dedim. “Ayrıca, bana sorarsanız, kertenkeleyi içeride bırakabilirsiniz. Beni hiç rahatsız etmiyor.”

İşte böyle havadan sudan konuştuk, sonra saçlarımı kestiler ve canımı yaktılar, çok ama çok acıdı. Demek istediğim kafama demir çubuklar koydular ve avazım çıktığı kadar bağırdım.

Beş gün önceydi sanırım, evet, beş gün oldu ve bunun üç günü çok iyi geçti. Yani ağrım geçti demek istiyorum ve bu yüzden herkes çok mutlu oldu, özellikle de amcam. “Kendine geldin!” diye haykırıyordu. Sonra çok daha yüksek sesle şöyle dedi: *Alev var oldukça meşale yanmaya devam eder.* Doğrusu tam bir deliye benziyordu.

Ama artık tekrar eski halimize döndük. Amcamın eski neşesi yok. Daha dün bana geldi ve şöyle söyledi: Bana Joubert hakkında anlattıklarımı yaz, yeğenim, son yazını yaz. Bunu mümkün olduğunca çabuk yap. Sen ölüyorsun, yeğenim.

“Ölüyor muyum?” diye cevap verdim. “Neler diyor-sun sen? Bu konuda tamamen yanılıyorsun, amca.”

“Demek istediğim, senin kafan önceden bir meşale gibiydi,” diye açıkladı amcam, “ama şimdi bu meşale gide-rek sönüyor.”

Ona hiçbir şey söylemedim ama sanırım amcam deliriyor. Benim kafam hep yuvarlak oldu ve hiç meşaleye benzemedi. Ayrıca şu Joubert denen adamı da hiç hatırlamıyorum, ne yazacağımı bilmiyorum. Kütüphanede böyle oturmak beni sıkıyor. Neyse ki sinekler var. Yani, demek istediğim, birazdan Albino María ile balığa gideceğiz ve şimdi avladığım sinekler o zaman acayip işimize yarayacak.

ÖZGEÇMİŞ YERİNE

Tıpkı geleneksel öyküler gibi, Kaz Oyunu'nun da belli bir yaşam kavramını temsil ettiğini duymuştum; bu dünyada yapacağımız işlerin ve geçireceğimiz günlerin bir betimi; bir betimleme, bir metafor.

Bu yaşam kavramı ne olursa olsun, oyun tahtasını ve kurallarını hatırlayan herkes, yaşamın, birbirine denk bölümlerden oluşan, Talihin ve bizim İrademizin eşit derecede rol üstlendiği, güçlüklerle dolu bir yolculuk olduğunu görebilir; öyle bir yolculuk ki bu, güçlüklerle karşı zarlarımız –yazgımız– bize hep bir parça şans tanır ve ilerlemek, sağ salım son kareye, Büyük Ana Kazın bizi beklediği yere varmak mümkün olur.

Yolculuğa başlayıp da oyun taşı kaz olan karelerden birine denk gelen oyuncudan daha şanslısı yoktur; çünkü o oyuncu, böylelikle, kazdan kaza atlamaya, her defasında tekrar zar atmaya hak kazanır; böylece ilerlemesine devam eder.

Ama kırk ikinci –labirentin olduğu yer– ya da elli ikinci –burada da bir hücre vardır– ya da bizi kafatasının olduğu yere götüren elli sekizinci karelere düşmekten daha kötü bir şey yoktur. Bu karelerden herhangi birine gelmekle, yolda geri geri hareket etmek, yolculuğumuzu ertelemek ya da oyunu terk etmek zorunda kalırız.

Yeri gelmişken, bu metafor-oyunun neden başka bir hayvanı değil de kazı seçtiğini açıklayayım, bu seçimin tümüyle rastlantısal olmadığını söylemeliyim. Çünkü kaz havada, suda ve karada yol alabilir, böylelikle, gelenek, kazı bilgeliğin, ya da daha doğru bir ifadeyle, kusursuzluğun simgesi olarak seçmiştir.

Bu yüzden, oyunun iletisini takip etmek hem çok kolay hem de çok zordur. Söz konusu olan şey, her günü başarıyla bitirmek, her zar atışında şanslı olmaktır; sadece bu süreklilik sayesinde bilgeliğe, sonunda kusursuzluğa ulaşılır.

Ama başa dönelim ve Kaz Oyunu'nun herhangi bir yaşamın betimi olabileceğini hatırlayalım. Örneğin, 1951 yılında doğmuş Basklı bir yazarın yaşamı.

Her şeyden önce, oyun tahtasına bakan herkes rastlantıları hemen fark eder. Çünkü günümüz Bask yazarı, yani Bask ilinde yetmişli yılların başında yazmaya başlayan bir yazar, oyun tahtasındaki toplam altmış üç karenin başlangıç noktasında beliren gence çok benzer, tüm eşyası sadece küçük bir çıkındır.

Şimdi başka dillere çevrilen bizler, çok az şey alarak çıktık yola. Elimizdeki çıkına bakıyor ve orada, yazmaya çalıştığımız bu dilde yazılmış beş on kitaptan başka şey bulamıyorduk. Yirmi yaşında Gabriel Aresti'yi okudum; üç yıl sonra, yirmi üç yaşına geldiğimde, diktatörün yakmayı başaramadığı, Baskça yazılmış tüm kitapları bitirmiştım.

Geleneğimiz olmadığını –daha önce de defalarca ifade edildiği gibi– söylemek istemiyorum, tabii gelenek kelimesi eski ve işe yaramaz anlamıyla kullanılmadığı sürece. Çünkü şu artık biliniyor ki, günümüzde, yirminci yüzyılın göbeğinde –bu da modernliğin bir özelliği olmalı– tüm geçmiş edebiyat, Arap, Çin ya da Avrupa edebiyatı emrinde amadedir; kitapçılarda, kütüphanelerde, her yerdedirler. Böylelikle, herhangi bir yazar, kendi geleneğini yaratabilir. Bir gün *Bin Bir Gece Masalları*'nı, ertesi gün *Moby Dick*'i ya da Kafka'nın *Dönüşüm*'ünü okuyabilir... Bu eserler, bu eserlerde yaşayan ruh, bir anda yaşamına, yazar olduğu için de yazdıklarına girecektir.

Günümüzde, tam olarak özellikli diyebileceğimiz hiçbir şey yoktur. Dünya her yerdedir ve Bask ili artık

sadece Bask ili değil –Celso Emilio Ferreiro’nun demiş olduğu gibi– *dünyanın Bask ili adını almış bir yeridir*.

Bu yüzden, biz güncel Bask yazarlarının geleceğe ihtiyacı olduğunu asla söyleyemem; ama ihtiyacımız olan şeyin bir *geçmiş*, kendi dilimizde yazmayı öğrenebileceğimiz kitaplar olduğunu söyleyebilirim. Parmakçocuk bizim yolumuzdan hiç geçmemiştir; bizi eve götürecek ekmek kırıntılarını bulmamız imkânsızdır.

Bu çok önemli bir sorundur ve, pek çok kişinin tahmin edebileceği gibi, yazınsal dille ilgilidir. Çünkü yazı yazmak, doğal olarak, yetiseldir ve yazınsal dil dediğimiz bu yeti, zamanla ve pek çok kişinin çalışmasıyla oluşur; böylelikle o dönemin anlatımsal gereksinimlerine uyum sağlar.

Bu çalışmanın sonuçlarından biri de, belli başlı bazı kelimeleri görünmez kılmaktır. Bir okuyucu, İspanyolca yazılmış metinde, çok sayıda konuşmanın geçtiği bir romanda yer alan *dedi, diye cevap verdi, sordu* gibi kelimeleri görmez. Kelimeler oradadır ama kişinin her gün gezinti yaptığı, keyifle dolaştığı yoldaki ağaçlar gibidir: O kelimeleri defalarca okur ama üzerinde durmaz.

Baskça yazdığım zaman, *dedi* (esan), *cevapladı* (erantzun) kelimeleriyle sorunum olmaz; ama *karşılık verdi* (arrapostu) ile sorunlar yaşamaya başlıyorum, çünkü bu, okuyucuya tanıdık gelen bir kelime değil; belki de, tanıdık olmasına rağmen, okurun her zaman gezdiği yolda hiç rastlamadığı bir ağaç. Hal böyleyken, Basklı yazar, okuyucusunun bu kelimeye takılacağını, bu işte bir bit yeniği olduğunu düşüneneğini bilir.

Yazınsal dilin yerine getirmesi zorunlu koşullardan birinin, okuyucuyu rahatsız etmemesi olduğunu söyleyebilirim. Böylelikle, orada bir önceleyen olmaması, alışkanlık yaratmak için yeteri kadar kitap yazılmamış olması bizi güç duruma düşüren en büyük sorundur. Altmışlı yıllarda yaşadığınız sorunlar çok daha fazlaydı.

Her şeye rağmen, genç Bask yazarı, tüm genç sanatçılar gibi, ne yaptığının farkında olmadan, hangi yola girmiş olduğunu fark etmeden, yolculuğundaki ilk kareleri işgal etmeye yetecek enerjiye sahipti. Söylemesi gereken çok şey olduğunu sanıyordu. Dünyası Baroja ile sınırlı kalmamıştı.

Genç adam, küçük çıkınıyla seyahate başlıyor ve böylece o ilk itkiyle dokuz numaralı kareye, ikinci kaz resminin olduğu kareye kadar varıyordu: bir öykü yayınlıyordu (ben bunu *Bask Edebiyatı* antolojisinde yaptım, 1972), bir kısa roman (*Ziutateaz*, 1976), hatta bir şiir kitabı (*Etiopia*, 1978) çıkıyordu.

Ama bu kısa deneyim bile, donanımının ne kadar yetersiz olduğunu anlaması için yeterliydi. Kendisini hemen oyun tahtasındaki on numaralı karede, kâğıttan bir gemi yüzdüren bir çocuk gibi hissediyordu. Güvensizlik baş göstermişti.

Sonuç olarak, kâğıttan gemi deneyimini atlatan bizler, oldukça ilerledik ve bir tavşanın kitap okuduğu yirmi dördüncü kareye, sonra da muhterem bir ihtiyarın, tıpkı tavşan gibi, kitap okuduğu ve temiz hava aldığı kırk üçüncü kareye varmak niyetiyle yolumuza devam ettik.

Bu kareler artık ulaşabileceğimiz yerdeler. Başka bir ifadeyle, diğer sorunlar bir yana, artık benim gibi yazarların *Bi Anai* (1984) ve *Obabakoak* (1988) gibi kitaplarının telifiyle yaşayabileceği bir edebiyat pazarımız var.

Sıçrama –onuncu kareden kırk üçüncü kareye– yolda ilerlememiz için bize yardım eden birçok kaz sayesinde mümkün oldu. Daha önce de adından söz ettiğim Gabriel Aresti onlardan biriydi. Bir diğeri Luis Mitxelena. İkisi de, biz genç yazarlar *euskara batua* dediğimiz ortak dile kavuşsun, küçük çıkınları bırakıp güzel çantalarla yola devam etsin diye çalıştı.

Yolculuk sürüyor ve aramızdan pek çok kişi işlerin iyi gidebileceğini düşünüyor

■ Sonuçta anlayışsız insanlar değil bunlar. Oyun tahtasına bakıyorum, elli ikinci kareyi –hücreyi–, elli sekizinci kareyi –kafatasını– ve Büyük Ana Kazın şefkatine ulaşmadan hemen önce, altmış ikinci karedeki yeşilli ve geniş şapkalı uğursuz adamı görüyorum... Doğrusu gözüm korkuyor.

Ama denemeye devam edeceğiz, yazmaya devam edeceğiz. Oyun tahtası oynamamız için duruyor, orada.

BERNARDO ATXAGA